FIDES

BIULETYN BIBLIOTEK KOŚCIELNYCH

ISSN 1426–3777 Rok 26 • 2020 • Nr 2(51)

FIDES

BIULETYN BIBLIOTEK KOŚCIELNYCH

ISSN 1426–3777 Rok 26 • 2020 • Nr 2(51)

Federacja Bibliotek Kościelnych „Fides”
Warszawa

RADA NAUKOWA
ks. dr Anton Babják (Katolicki Uniwersytet w Ružomberku)
dr hab. Henryka Ilgiewicz (Uniwersytet Wileński)
dr hab. Maria Kocójowa, prof. UJ (Uniwersytet Jagielloński)
dr hab. Swietłana Krawczenko (Narodowy Uniwersytet w Łucku)
prof. dr hab. Maria Pidłypczak-Majerowicz (Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie)
prof. dr hab. Roland Prejs OFMCap (Katolicki Uniwersytet Lubelski)
bp prof. dr hab. Andrzej Siemieniewski (Papieski Wydział Teologiczny we Wrocławiu)
prof. dr hab. Irena Socha (Uniwersytet Śląski)
ks. dr Stanisław Zimniak SDB (Papieski Uniwersytet Salezjański w Rzymie)

RECENZENCI numeru 1 i 2 z 2020 roku
prof. dr hab. Halina Dudała (Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie)
prof. dr hab. Julian Gembalski (Akademia Muzyczna im. K. Szymanowskiego w Katowicach)
ks. prof. dr hab. Zdzisław Kropidłowski (Uniwersytet Jana Kazimierza w Bydgoszczy)
ks. prof. dr hab. Zdzisław Lec (Uniwersytet Szczeciński)
prof. dr hab. Wanda Musialik (Politechnika Opolska)
ks. prof. dr hab. Antoni Reginek (Uniwersytet Śląski w Katowicach - prac. emerytowany)
prof. dr hab. Andrzej Słaboń (Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie)

ZESPÓŁ REDAKCYJNY
ks. Bogusław Dygdała, Grzegorz Filipiuk OFMCap,
ks. Tomasz Garwoliński – sekretarz redakcji, ks. Joachim Giela (Münster),
ks. Piotr Tylec, Viktorija Vaitkevičiūtė (Wilno),
Bogumiła Warząchowska – redaktor naczelny, ks. Jerzy Witczak

REDAKCJA JĘZYKOWA
Aleksandra Kowal (język polski), dr Anna Seweryn (język angielski)

Wersją pierwotną czasopisma „Fides. Biuletyn Bibliotek Kościelnych”
jest wersja papierowa

ADRES REDAKCJI
Biblioteka Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach
ul. Bankowa 14, 40-007 Katowice
e-mail: bogumila.warzachowska@us.edu.pl

SEKRETARIAT FEDERACJI „FIDES”
Biblioteka PWT i MWSD
plac Katedralny 14, 50-329 Wrocław

SPIS TREŚCI

Artykuły

Ks. Jacek Urban
Wojtylana w zbiorach Archiwum Krakowskiej Kapituły Katedralnej na Wawelu 9

Ks. Andrzej Bruździński
Wojtylana w zbiorach Archiwum Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie. Zarys problemu 27

Ks. Michał Jagosz
Dziedzictwo św. Jana Pawła II w relacji Komisji Historycznej dla procesu kanonizacyjnego Papieża 37

Ks. Andrzej Dobrzyński, Stanisława Postawa
Zachować żywą pamięć. Biblioteka Ośrodka Dokumentacji i Studium Pontyfikatu Jana Pawła II w Rzymie 93

Helena Kupiszewska
Kolekcja darów w Domu Polskim w Rzymie zebrana w czasie pontyfikatu Jana Pawła II 107

Hanna Wojtysiak
Poprzez słowa do Słowa – myśl papieska w zbiorach Biblioteki Głównej Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie 139

Danuta Rebech
Zbiory audiowizualne związane ze św. Janem Pawłem II w Bibliotece Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie 157

Renata Dulian
Problem gromadzenia literatury religijnej dla dzieci i młodzieży w Bibliotece Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie na przykładzie literatury o św. Janie Pawle II 201

Bogumiła Warząchowska
Jan Paweł II – Karol Wojtyła w dysertacjach z Biblioteki Teologicznej Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach 217

Maria Rusek
Trzy poematy Karola Wojtyły w muzycznym opracowaniu Ireny Pfeiffer 241

Barbara Trygar
„Memoria est pretii, ac memoriam muneris est". Karol Wojtyła – Jan Paweł II we wspomnieniach i twórczości Kazimierza Brauna 253

Komunikaty

Ks. Michał Jagosz
Św. Jan Paweł II w patrymonium bazyliki papieskiej Santa Maria Maggiore 271

Ks. Jerzy Witczak
Święty Jan Paweł II w serwisach informacyjnych Federacji Bibliotek Kościelnych „Fides" 277

Recenzje

Ks. Henryk Olszar
Operacja „Zorza". Wizyta papieża Jana Pawła II w Katowicach w 1983 roku w dokumentach Służby Bezpieczeństwa, wybór i oprac. Anna Badura, Grzegorz Kołek, Tomasz Marszałek, Agnieszka Przewłoka, Instytut Pamięci Narodowej – Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu – Oddział w Katowicach, Katowice – Warszawa 2019, 448 s. (płyta DVD), ISBN: 978-83-8098-578-0 283

Lucyna Sadzikowska
Dorota Narewska, *„Dziennikarstwo jak kapłaństwo…" z perspektywy teologii mediów Jana Pawła II*, Wydawnictwo Naukowe, Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie, Kraków 2019, 152 s., ISBN 978-83-7438-755-2 (wersja drukowana), ISBN 978-83-7438-756-9 (wersja online) 286

Magdalena Olszewska
Magdalena Olszewska, Danuta Gułajewska, *Jan Paweł II. Bibliografia polska 1998*, Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie, Rzym – Kraków 2020, 578 s., ISBN 978-83-7438-888-7 289

Sprawozdania

Beata Wieczorek
Człowiek, który przechodząc przez świat, niósł miłość – Święty Jan Paweł II. Sprawozdanie z sympozjów organizowanych w Bibliotece Głównej Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie 293

Z życia Federacji

Ks. Tomasz Garwoliński
Protokół z posiedzenia Zarządu Federacji Bibliotek Kościelnych „Fides" (Częstochowa, 18-19 lutego 2020 roku) 301

TABLE OF CONTENTS

Articles

Fr. Jacek Urban
Wojtylana in the Archives of the Cracow Cathedral Chapter at Wawel Castle 7

Fr. Andrzej Bruździński
Wojtylana in the Archives of the Pontifical University of John Paul II in Cracow. Outline of the Issue 27

Fr. Michał Jagosz
The Legacy of John Paul II as Reported by the Historical Commission for the Canonization Process of the Pope 37

Fr. Andrzej Dobrzyński, Stanisława Postawa
To Keep the Memory Alive. The Library of the Center for Documentation and Research of the Pontificate of John Paul II in Rome 93

Helena Kupiszewska
A Collection of Donations in the Polish House in Rome Collected during the Pontificate of John Paul II 107

Hanna Wojtysiak
Through Words to the Word – Papal Thoughts in the Main Library Collections of Maria Curie-Skłodowska University in Lublin 139

Danuta Rebech
Audio-Visual Collection Related to St. John Paul II in the Library of the Pontifical University of John Paul II in Cracow 157

Renata Dulian
The Problem of Collecting Religious Literature for Children and Youth in the Main Library of the Pontifical University of John Paul II in Cracow on the Example of Literature on Saint John Paul II 201

Bogumiła Warząchowska
John Paul II – Karol Wojtyła in the Dissertations in the Theological Library of the University of Silesia in Katowice 217

Maria Rusek
Three Poems by Karol Wojtyla in a Musical Arrangement by Irena Pfeiffer 241

Barbara Trygar
„Memoria est pretii, ac memoriam muneris est". Karol Wojtyla – John Paul II in the Memories and Works of Kazimierz Braun 253

Notes

Fr. Michał Jagosz
St. John Paul II in the Patrimony of the Papal Basilica of Santa Maria Maggiore 271

Fr. Jerzy Witczak
Saint John Paul II in the Information Services of the Federation of the Church Libraries „Fides" 277

Discussions and Reviews

Fr. Henryk Olszar
Operation „Zorza". The Visit of Pope John Paul II in Katowice in 1983 in the Documents of the Security Service, Selected and ed. Anna Badura, Grzegorz Kołek, Tomasz Marszałek, Agnieszka Przewłoka, Institute of National Remembrance – Commission for the Prosecution of Crimes against the Polish Nation – Branch in Katowice, Katowice – Warszawa 2019, pp. 448 (DVD), ISBN: 978-83-8098-578-0 283

Lucyna Sadzikowska
Dorota Narewska, *„Journalism Like a Priesthood..." from the Perspective of John Paul II's Theology of Media*, Publishing House of the Pontifical University of John Paul II in Cracow, Kraków 2019, pp. 152, ISBN 978-83-7438-755-2 (Printed Edition), ISBN 978-83-7438-756-9 (Online Edition) 286

Magdalena Olszewska
Magdalena Olszewska, Danuta Gułajewska, *John Paul II. Polish Bibliography 1998*, Pontifical University of John Paul II in Cracow, Rzym – Kraków 2020, pp. 578, ISBN978-83-7438-888-7. 289

Reports

Beata Wieczorek
The Man Who Passing through the World Carried Love – St John Paul II.
A Report on Symposia at the Main Library of the Pontifical University of John Paul II in Cracow 293

Chronicle of the Federation FIDES

Fr. Tomasz Garwoliński
Minutes of the Board Meeting of the Federation of the Church Libraries „Fides" (Częstochowa, February 18-19, 2020) 301

ARTYKUŁY

Fides. Biuletyn Bibliotek Kościelnych
Rok 26 (2020) nr 2 (51), s. 9-26
ISSN 1426-3777

Ks. Jacek Urban[1]

WOJTYLANA W ZASOBIE ARCHIWUM KRAKOWSKIEJ KAPITUŁY KATEDRALNEJ NA WAWELU

Od czterdziestu lat w Archiwum Kurii Metropolitalnej w Krakowie (sygn. AKMKr) przechowywana jest spuścizna metropolity krakowskiego kard. Karola Wojtyły. Nazwano ją Archiwum Kardynała Karola Wojtyły (sygn. AKKW). Dla historyka stanowi podstawowe źródło poznania życia i działalności późniejszego papieża Jana Pawła II. Archiwum Krakowskiej Kapituły Katedralnej na Wawelu (sygn. AKKK) w porównaniu z Archiwum Kurii Metropolitalnej w Krakowie jest zbiorem komplementarnym, stosunkowo nielicznym, lecz charakterystycznym. Składają się nań przede wszystkim rękopisy, autografy i dedykacje, m.in. rękopis dramatu Karola Wojtyły *Brat naszego Boga*, dyplom abp. K. Wojtyły reorganizujący kapitułę krakowską z 8 marca 1964 roku, dwie papieskie bulle kanonizacyjne św. Jadwigi Królowej, listy kard. K. Wojtyły do krakowskiej kapituły katedralnej oraz dedykacja na fotografii Papieża dla ks. inf. Kazimierza Figlewicza. Drugą grupę stanowią autografy i dokumenty działalności kard. K. Wojtyły zapisane w księgach metrykalnych parafii archikatedralnej na Wawelu i kronice katedralnej, ale także książki, które do niego należały, oraz fotografie. Zostaną one kolejno omówione.

Archiwum kapitulne na Wawelu przechowuje rękopis dramatu Karola Wojtyły noszącego tytuł *Brat naszego Boga*. Jego pierwsza

[1] Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie, Wydział Historii Kościoła.

redakcja powstała w 1944 roku i jest przechowywana w Archiwum Kurii Metropolitalnej w Krakowie. W archiwum kapitulnym na Wawelu znajduje się druga, ostateczna wersja, która pochodzi z 1950 roku, a więc z okresu, gdy ks. dr K. Wojtyła pracował przy kolegiacie św. Floriana. Rękopis znajdował się w rękach prywatnych, po latach został odzyskany i decyzją kard. Stanisława Dziwisza przekazany do archiwum kapitulnego. Archiwum poddało go konserwacji i przechowuje go jako relikwię po św. Janie Pawle II.

Ołówkowy brulion był gotowy w 1944 roku, a więc wówczas gdy Karol Wojtyła pracował w fabryce sody „Solvay" w Borku Fałęckim. Tadeusz Kudliński w czasie drugiej wojny światowej zaproponował Karolowi Wojtyle przygotowanie tekstu o bracie Albercie do zbiorowej pracy o Krakowie. W 1944 roku K. Wojtyła przedstawił brulion dramatu ks. Józefowi Matlakowi, proboszczowi parafii św. Stanisława Kostki na Dębnikach w Krakowie i spowiednikowi bł. Bernardyny Jabłońskiej. Brulion dramatu *Brat naszego Boga* jest szczególnym świadectwem, skoro Karol Wojtyła całkiem niedawno (1942) podjął decyzję o wstąpieniu do konspiracyjnego seminarium duchownego. Postać brata Alberta zapewne towarzyszyła procesowi prowadzącemu do przełomu w życiu młodego Karola – polonisty, poety i aktora, który wpatrzony w przykład brata Alberta postanowił całkowicie oddać się służbie Bogu i ludziom w kapłaństwie. Brulion *Brata naszego Boga* został odnaleziony po wyborze kard. K. Wojtyły na Stolicę Piotrową w Archiwum Kurii Metropolitalnej, w spuściźnie rękopiśmiennej. Jest jedynym zachowanym brulionem pośród większych prac Karola Wojtyły[2].

Natomiast atramentowy rękopis *Brata naszego Boga* powstał w latach 1948-1950, gdy ks. Karol Wojtyła był wikariuszem przy kolegiacie św. Floriana w Krakowie. Autor podjął się nowej redakcji brulionu, który został zasadniczo poszerzony. Dramat *Brat naszego Boga* w formie atramentowego rękopisu jest utworem rozpisanym na role, w porównaniu z brulionem znacznie rozbudowanym formalnie. Tym razem autor już wyraźnie przedstawił kryzys twórczy i przemianę duchową malarza Adama Chmielowskiego. Tę epicką fabułę autor sprowadził do trzech różnych momentów z życia brata

[2] J. Machniak, *Bóg i człowiek w poezjach i dramatach Karola Wojtyły – Jana Pawła II*, Kraków 2007, s. 137.

Alberta. Najpierw opisał początkowy okres niepokoju i poszukiwań (cz. 1: *Pracownia przeznaczeń*), następnie moment przełomu i wyboru życia wspólnego z żebrakami (cz. 2: *W podziemiach gniewu*), by przejść do jednego z ostatnich dni życia brata Alberta, gdy groźba wybuchu robotniczego buntu kazała mu na nowo spojrzeć na dzieło życia (cz. 3: *Dzień brata*). Owa rozbudowana forma tekstu cechuje oryginał przechowywany w archiwum kapitulnym na Wawelu[3].

Poza wyżej opisanym rękopisem literackim w Archiwum Krakowskiej Kapituły Katedralnej na Wawelu znajduje się także kilka rękopisów listów. Z pewnością wyjątkowy charakter ma odręczny list, który dziesięć dni po wyborze na papieża Jan Paweł II skierował do swojej kuzynki, Felicji Wiadrowskiej[4]. Brzmi on następująco: „Droga Lusiu! Pan Bóg tak zrządził, że pozostaję w Rzymie. Niezwykłe to zrządzenie Bożej Opatrzności. Myślę w tych dniach wiele o Moich Rodzicach i Mundku, ale myślę także o Twojej Mamie i Ojcu, którzy zawsze byli tak dobrzy dla mnie. Wspominam też śp. Jankę i Adama, a także śp. Rudolfinę, Annę i Roberta. Polecam Bogu ich dusze. Dużo wyświadczyli mi dobrego. Polecam również Bogu duszę śp. Stefanii, siostry mojego Ojca. Ty zostałaś jedna przy życiu z całej mojej najbliższej Rodziny. Dziękuję Ci za Twój list, życzenia i modlitwy. Niech Cię Pan Bóg darzy zdrowiem, a także pociechą z Twoich studentów. Państwo Watykańskie, 27 X 1978 r. Jan Paweł II”[5].

Podobną wymowę ma odręczny list Jana Pawła II do ks. prof. Ignacego Różyckiego: „Drogi Ignasiu, Mój Profesorze i Przyjacielu! Dziękuję Ci za pamięć w tych «przełomowych dniach». W Bogu samym cała nadzieja na przyszłość! W tej chwili pragnę też jeszcze raz podziękować za lata spędzone pod Twoim gościnnym dachem. Proszę o modlitwę. + Jan Paweł II. PS. Dziękuję także zacnej p. Marysi i Jej modlitwom się polecam!”[6].

---

[3] *Tamże*, s. 136-145.

[4] Jej matka Maria była siostrą matki Jana Pawła II. Maria Wiadrowska była także matką chrzestną Jana Pawła II.

[5] AKKK, sygn. KW. A. *Jan Paweł II*, nr 3.

[6] AKKK, sygn. KW. A. *Jan Paweł II*, nr 11. Zachowała się koperta, na której Jan Paweł II odręcznie napisał: „ks. prof. dr Ignacy Różycki”. Ks. prof. I. Różycki udostępnił ks. dr. K. Wojtyle pokój w swoim mieszkaniu przy ul. Kanoniczej w Krakowie, aby w 1950 roku mógł się zająć przygotowaniem rozprawy habilitacyjnej. Gospodynią ks. prof. Różyckiego, a także ks. dr. K. Wojtyły (skoro razem się stołowali) była Maria Gromek.

Poza nimi w zbiorze znajdują się dwa odręczne listy bp. K. Wojtyły do ks. inf. Bogdana Niemczewskiego, pierwszy z 9 października 1962 roku o wrażeniach po wizycie biskupów polskich u papieża Jana XXIII z 8 października oraz o wydarzeniu sprzed pięćdziesięciu lat, gdy w 1912 roku jako młody ksiądz przebywał w Krakowie, odprawiał Mszę Świętą w katedrze na Wawelu i poznał bp. Adama Sapiehę. Drugi natomiast z 17 października 1963 roku bp Wojtyła napisał do ks. Niemczewskiego nazajutrz po wizycie u papieża Pawła VI[7]. Kard. Wojtyła darzył ks. inf. Niemczewskiego wielkim szacunkiem. W zbiorze kartek pocztowych znajduje się jedna z przedstawieniem Kaplicy Sykstyńskiej i odręcznym tekstem abp. Wojtyły: „Kochanemu i Najczcigodniejszemu ks. Infułatowi na dzień Imienin posyłam serdeczne wyrazy pamięci i życzenia, aby Pan Bóg długo jeszcze pozwolił Mu być młodym. In Christo. + Karol abp"[8].

Nie zapominał też o swoim katechecie i spowiedniku, ks. prałacie K. Figlewiczu. Po pogrzebie Pawła VI, a przed konklawe posłał mu kartkę pocztową, na której napisał: „Przesyłam Drogiemu ks. Prałatowi najserdeczniejsze życzenia i pozdrowienia z Rzymu, prosząc szczególnie teraz o modlitwę. + kard. Karol Wojtyła, 20 VIII 1978".

Za kilka dni miało się zacząć pierwsze konklawe w życiu kard. K. Wojtyły.

Zbiór zawiera także inne przykłady rękopisów kard. K. Wojtyły[9].

Dyplom z 8 marca 1964 roku to szczególny dar nowego metropolity krakowskiego dla kapituły, której był członkiem aż do wyboru na krakowską stolicę biskupią. Rzecz dotyczy rozszerzenia składu osobowego kapituły przez przywrócenie godności prałata archidiakona i dwóch kanoników gremialnych. W ten sposób liczba kano-

[7] AKKK, sygn. KW. A. *Vaticanum II*, nr 5 i 8.

[8] AKKK, sygn.. KW. A. *Korespondencja*, nr 26.

[9] W wiązce, w której zgromadzono korespondencję kard. Wojtyły z kapitułą katedralną, znajduje się jego odręczny list do ks. prałata Kazimierza Figlewicza, który złożył rezygnację z funkcji proboszcza katedry. Opowiadając, kard. Wojtyła prosił go, aby rozważenie sprawy, którą poruszył w liście z 27 lutego 1969 roku, odłożyć do jego powrotu z Rzymu. Natomiast w wiązce zatytułowanej *Karol Wojtyła. Personalia* znajduje się koncept listu, który sporządził kard. K. Wojtyła *manu propria*. Po decyzji papieża Pawła VI z 29 maja 1967 roku, ogłaszającej mianowania nowych kardynałów, w tym kard. K. Wojtyły, sporządził on projekt pisma, które miało być drogą telegraficzną przesłane papieżowi Pawłowi VI oraz tym, którzy już nadesłali telegramy gratulacyjne, z podziękowaniem i prośbą o modlitwę, a także biskupom z zawiadomieniem o decyzji papieża.

ników wzrastała z dziewięciu do dwunastu. Tekst jest spisany po łacinie. Kończą go słowa: „Datum Cracoviae, in Dominica «Laetare» 8 martii A.D. 1964, die iucundi Nostri ingressus in Almam Basilicam Metropolitanam, quae est Sponsa Nostra". Cenny to prezent byłego scholastyka Kapituły Metropolitalnej na Wawelu, ofiarowany w dniu jego ingresu do katedry wawelskiej jako arcybiskupa metropolity krakowskiego[10].

Ponadto archiwum przechowuje dwie bulle kanonizacyjne św. Jadwigi Królowej[11]. Jej kanonizacja odbyła się w Krakowie 8 czerwca 1997 roku. Pierwsza bulla została przygotowana po kanonizacji św. Jadwigi, podpisana przez papieża Jana Pawła II i w lipcu 1998 roku przekazana w Rzymie kard. Franciszkowi Macharskiemu. Po kilku latach kapituła katedralna na Wawelu, w przekonaniu, że bulla trafiła do Archiwum Kurii Metropolitalnej w Krakowie, zwróciła się z prośbą o przekazanie bulli do archiwum kapitulnego na Wawelu, w którym znajduje się zdecydowana większość dokumentów pergaminowych i zdecydowana większość świadectw kultu św. Jadwigi Królowej. Jednak w Archiwum Kurii Metropolitalnej bulli nie odnaleziono. Gdy dalsze poszukiwania nie przyniosły rezultatu, kapituła uznała bullę za zaginioną i podjęła decyzję o podjęciu starań o sporządzenie nowej. Bulla została ponownie sporządzona, pod jej tekstem papież Jan Paweł II ponownie złożył swój podpis. Została zdeponowana w archiwum kapitulnym na Wawelu. Niedawno pierwsza bulla odnalazła się w materiałach po kard. F. Macharskim i została umieszczona w archiwum kapitulnym na Wawelu. W ten sposób wawelskie archiwum kapitulne dysponuje dwoma tekstami bulli kanonizacyjnej św. Jadwigi Królowej podpisanymi przez papieża Jana Pawła II[12].

Rękopis *Brata naszego Boga*, a także bulle i dyplomy zajmują w archiwum kapitulnym na Wawelu osobne miejsce. Korespondencja zaś jest przechowywana i w aktach personalnych kanoników,

[10] Akt ten został włączony do dyplomów kapitulnych jako d.p. 1191.

[11] M. Jagosz, *Beatyfikacja i kanonizacja św. Jadwigi Królowej*, Kraków 2003, s. 234-238.

[12] Ponadto w zbiorze KW. A. *Varia* znajdują się dwa tzw. autentyki relikwii. Pismo kard. K. Wojtyły z 5 sierpnia 1969 roku, którym potwierdza, że za jego zgodą wyodrębniono z relikwii czaszki św. Jacka partykułę i zdeponowano w odpowiednim naczyniu (nr 19), oraz dekret z 9 maja 1974 roku, którym jako biskup krakowski potwierdza autentyczność fragmentu relikwii św. Jana Kantego przeznaczonego do czci.

i w aktach prowadzonych spraw. Beatyfikacja Jana Pawła II skłoniła archiwistów do zebrania jego korespondencji razem, mimo że nie jest to zgodne z zasadami archiwalnymi. W tym jednak przypadku postanowiono uczynić wyjątek. Materiały luźne odnoszące się do Jana Pawła II zgromadzono więc w czterech pudłach archiwalnych w następującym porządku: siedem wiązek dotyczy ks. Karola Wojtyły: a) *Personalia*, b) *Korespondencja*, c) *Nauczanie*, d) *Vaticanum II*, e) *Synod krakowski – św. Stanisław*, f) *Katedra-Kapituła* oraz g) *Varia*. Z kolei okres pontyfikatu znalazł się w wiązce zatytułowanej: *Jan Paweł II*. Ostatnie miejsce zajmują materiały procesu beatyfikacyjnego Jana Pawła II. Zebrana korespondencja pochodzi z materiałów po ks. Bogdanie Niemczewskim, dziekanie kapituły, po proboszczach katedry na Wawelu: ks. Kazimierzu Figlewiczu, ks. Franciszku Walanciku i ks. Januszu Bielańskim, a następnie po kanonikach kapituły krakowskiej: ks. Stanisławie Czartoryskim, ks. Karolu Kozłowskim, ks. Czesławie Obtułowiczu, żeby wymienić tylko najważniejszych. Chronologicznie pochodzi ona z okresu rządów kard. Wojtyły w diecezji krakowskiej, a więc od 1962 do 1978 roku. Najbardziej interesująca wydaje się przede wszystkim korespondencja, w której znajdują się teksty Karola Wojtyły[13].

Najwięcej listów znajduje się w wiązce *Karol Wojtyła. Akta. Katedra-Kapituła*. Są to listy kard. Wojtyły skierowane do kapituły katedralnej. Adresatem większości z nich jest dziekan kapituły, ks. inf. dr Bogdan Niemczewski. Kard. Wojtyła kierował je do kapituły przez jego ręce w ciągu kilkunastu lat: pierwszy pochodzi z 1962, ostatni zaś z 1978 roku[14]. Jest to zapis jego troski o katedrę. Poczesne miejsce zajmuje list z 18 marca 1966 roku w sprawie ołtarza soborowego w katedrze. Abp Wojtyła zaproponował, aby ołtarz główny i ołtarz w konfesji św. Stanisława tworzyły całość. Liturgia słowa byłaby od-

[13] AKKK, sygn. KW. A. *Korespondencja*. W wiązce tej znajduje się korespondencja bardzo zróżnicowana: od życzeń imieninowych, które ks. prof. Wojtyła w 1953 roku złożył ks. prof. A. Bystrzonowskiemu (nr 1), przez dokument, którym w 1959 roku zatrudniał ks. K. Figlewicza jako referenta w kurii (nr 2), po dekret, w którym abp Wojtyła jako Wielki Kanclerz Papieskiego Wydziału Teologicznego w 1964 roku nominował ks. prof. Różyckiego na profesora (nr 27), oraz nominację ks. Walancika na administratora kościoła św. Mikołaja, a ks. J. Bielańskiego w 1976 roku na proboszcza w Mydlnikach. To także korespondencja z rozmaitymi urzędami państwowymi i kościelnymi.

[14] AKKK, sygn. KW. A. *Katedra-Kapituła*, nr 1-104.

prawiana przy ołtarzu głównym, a liturgia eucharystyczna przy konfesji św. Stanisława. List ten kapituła poleciła wkleić do swoich akt, do księgi protokołów. Kolejne listy pochodzą z 18 października 1966 i z 16 maja 1967 roku. Dotyczą one przede wszystkim wprowadzenia w katedrze reform wynikających z Konstytucji o liturgii świętej, ale także kierunków prac konserwatorskich i nowego spojrzenia na kwestię rozwijającego się ruchu liturgicznego[15]. Znajduje się tu także ważny materiał dotyczący kultu św. Stanisława Biskupa i Męczennika i św. Królowej Jadwigi w katedrze na Wawelu. Znalazły się tu też prośby, które kard. Wojtyła kierował do kapituły w sprawie tworzenia nowych parafii. *Kodeks prawa kanonicznego* wymagał w tej sprawie opinii kapituły. Są dekrety o zmianach w kapitule, o powołaniu nowych kanoników i wikariuszy. Z roku 1978 pochodzą dwa ostatnie: 24 czerwca 1978 roku kard. K. Wojtyła skierował do ks. prałata F. Walancika podziękowanie za prace nad odnowieniem katedry wawelskiej, którą nazwał największym i najcenniejszym zabytkiem i matką wszystkich kościołów archidiecezji, z kolei 8 września 1978 roku oświadczył, że zamierza erygować nowe parafie: w Dąbrowie Szlacheckiej, Roczynach, Myślachowicach, Karniowicach, Jaroszowicach i Będkowicach[16]. Formę dekretów mają nominacje kanonickie i prałackie[17].

Kolejną grupę listów kard. K. Wojtyły do ks. inf. Bogdana Niemczewskiego przechowuje się w wiązce zatytułowanej: *Synod – Stanisław*. To z kolei wyraz jego troski o cześć dla św. Stanisława, a następnie o Synod Duszpasterski Archidiecezji Krakowskiej[18]. Spośród nich niezwykłą wagę ma list do kapituły, który skierował już jako Jan Paweł II, zanim jeszcze uroczyście rozpoczął swój pontyfikat. List bowiem nosi datę 21 października 1978 roku. Warto przypomnieć

[15] J. Urban, *Karola Wojtyły – Jana Pawła II katedra na Wawelu*, Kraków 2009, s. 91-94.

[16] AKKK, sygn. KW. A. *Katedra-Kapituła*, nr 103 i 104.

[17] To m.in. dekret powołujący ks. F. Walancika na kanonika (nr 36), ks. K. Figlewicza na kustosza (nr 48), ks. J. Szczotkowskiego na kanonika (nr 50). Najwięcej dekretów przyniósł rok 1977. Wtedy po śmierci ks. B. Niemczewskiego mianowano ks. S. Czartoryskiego dziekanem, bp. J. Groblickiego archidiakonem, ks. K. Figlewicza scholastykiem, ks. C. Obtułowicza kustoszem, a ks. F. Macharskiego kanonikiem (nr 95). W zbiorze (nr 72) znajduje się także oryginał pisma kard. J. Villota, sekretarza stanu, do kard. Wojtyły z 17 maja 1974 roku o liście papieża Pawła VI na 600-lecie urodzin królowej Jadwigi.

[18] AKKK, sygn. KW. A. *Synod – Stanisław*, nr 8, 9, 10, 11, 15.

jego treść: „Na ręce Dostojnej Kapituły Metropolitalnej w Krakowie pragnę złożyć szczególne wyrazy miłości, czci i wdzięczności za wszystko, czym dla mnie była w ciągu czternastu lat mojego pasterzowania na stolicy św. Stanisława. Ta miłość i cześć ma swoje pełniejsze pokrycie w historycznych zasługach Krakowskiej Kapituły Katedralnej, o których nigdy nie zapominam. Szczególnie zaś pragnę podziękować za wspólną ze mną – w ciągu tych lat – troskę o umiłowaną Katedrę Wawelską, w którą wpisane są dzieje Polski i Kościoła w naszej Ojczyźnie. Trudno chyba znaleźć drugą katedrę biskupią, która by pod tym względem była tak bardzo uprzywilejowana. W tej katedrze bije serce Polski – i moje serce także nadal tam bije. Polecam się modlitwom przy grobie św. Stanisława, bł. Jadwigi Królowej i wszystkich naszych Świętych Patronów, przesyłam serdeczne błogosławieństwo dla Katedry Wawelskiej i dla dostojnej Kapituły Metropolitalnej, która jest jej godnym Stróżem". List ma formę maszynopisu na pergaminie z wytłoczonym herbem papieskim Jana Pawła II i jego własnoręcznym podpisem[19]. Kolejne miejsce zajmuje podziękowanie Jana Pawła II za życzenia, które kapituła złożyła mu na Boże Narodzenie 1978 roku. Z kolei na list kapituły w pierwszą rocznicę wyboru Jana Pawła II, datowany 15 października 1979 roku, Jan Paweł II odpowiedział 19 października[20].

Obok rękopisów (poemat), autografów (dekrety i bulle) i listów archiwum kapitulne na Wawelu przechowuje także liczne świadectwa aktywności kard. Karola Wojtyły. Są one zapisane w księgach metrykalnych parafii archikatedralnej na Wawelu, w kronice katedralnej oraz w *Acta actorum*, a więc w metryce kapitulnej.

Szukając śladów Karola Wojtyły, warto przejrzeć księgi metrykalne. Katedra na Wawelu jest nie tylko katedrą biskupią, lecz także

[19] AKKK, sygn. KW. A. *Jan Paweł II*, nr 4.

[20] AKKK, sygn. KW. A. *Jan Paweł II*, nr 5 i 10. W zbiorze znajdują się kolejne życzenia Jana Pawła II dla kapituły, ale nie tylko dla niej; także dwadzieścia dwa krótkie listy Jana Pawła II do Felicji Wiadrowskiej i dziewiętnaście kartek świątecznych do niej z lat 1978-1995 (nr 3) oraz telegram Jana Pawła II na wieść o śmierci ks. inf. S. Czartoryskiego (nr 20), jego list do kapłanów, którzy w 1983 roku obchodzili pięćdziesiątą rocznicę święceń kapłańskich (nr 21). Przechowuje się tu też dokument prałatury dla ks. J. Bielańskiego (nr 23), a także uroczysty wpis Jana Pawła II dla chóru katedralnego z okazji wizyty w Polsce i w katedrze 13 sierpnia 1991 roku (nr 27). Są również odpowiedzi z Sekretariatu Stanu na życzenia świąteczne, które każdego roku do Jana Pawła II kierował kościelny katedralny, Mikołaj Wakalski z Bochni (nr 31).

kościołem parafialnym dla mieszkańców Wzgórza Wawelskiego. Obecnie liczy około pięćdziesięciu parafian i zapewne jest najmniejsza w Polsce.

W urzędzie parafialnym na Wawelu znajdują się księgi metrykalne, a więc księgi ochrzczonych, bierzmowanych, zaślubionych i zmarłych. Z uwagi na wymienione wyżej okoliczności liczba wpisów do poszczególnych ksiąg jest niewielka. Są jednak okoliczności, wskutek których wpisów jest więcej. W Krakowie bowiem przyjęło się, że do ksiąg metrykalnych katedry wawelskiej zapisuje się nie tylko fakt chrztu, bierzmowania, ślubu czy pogrzebu parafian Wzgórza Wawelskiego, lecz także rejestruje się wszelkie czynności sakramentalne sprawowane przez biskupa krakowskiego w jego prywatnej kaplicy w domu arcybiskupów krakowskich przy ul. Franciszkańskiej 3. Są one odnotowane właśnie w wawelskich księgach metrykalnych. Oznacza to, że osoba ochrzczona, bierzmowana albo zaślubiona w kaplicy przy ul. Franciszkańskiej 3 po odpis metryki udaje się do kancelarii parafialnej na Wawelu. Pałac arcybiskupi znajduje się na terenie parafii Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny, lecz kościołem biskupów krakowskich jest katedra. W katedrze biskup jest gospodarzem, jest u siebie, dlatego także sakramenty sprawowane w kaplicy przy Franciszkańskiej są zapisywane na Wawelu. Księgi metrykalne znajdują się w kancelarii parafialnej w Wikarówce na Wawelu. Trafią zaś do archiwum kapitulnego, gdy zostaną zapisane do ostatniej karty. Ponieważ są to księgi, które mogą pomieścić bardzo wiele wpisów, a każdego roku zapełnia się kilkanaście rubryk, upłynie jeszcze nieco czasu, zanim znajdą się w archiwum. Niemniej archiwum może się pochwalić dokumentami kancelaryjnymi, które zwykle towarzyszą metrykom przekazywanym do archiwum przed metrykami.

W dziale spraw małżeńskich archiwum przechowuje dwadzieścia sześć druków opatrzonych nagłówkiem *licentia assistendi matrimonio*, jeden protokół kanonicznego badania narzeczonych i kilka druków *Ne temere*. Na ich podstawie można się dowiedzieć, że kard. K. Wojtyła pobłogosławił dwadzieścia siedem par. Najstarsza licencja pochodzi z roku 1958, niedługo po konsekracji biskupiej K. Wojtyły, ostatnia zaś z roku 1974. Licencje pochodzą z parafii, w których spisano protokoły przedmałżeńskie. Na metryczce licencji

znajduje się data i miejsce ślubu oraz wymienia się osobę K. Wojtyły jako tego, który małżeństwa te pobłogosławił. Z lektury metryczek na formularzach licencji wynika, że Karol Wojtyła jako młody biskup błogosławił małżeństwa przede wszystkim w wawelskiej katedrze. Jako miejsca wymieniono: kaplicę Batorego, kaplicę Zygmuntowską i ołtarz czarnego krucyfiksu św. Jadwigi Królowej. Co ciekawe, owe małżeństwa zawierano najczęściej w godzinach przedpołudniowych. W okresie późniejszym miejscem celebracji najczęściej była kaplica przy ul. Franciszkańskiej 3. W tej grupie tylko w jednym przypadku pojawia się dukt pisma kard. Wojtyły z tekstem: *benedixi, Cracoviae*, data dzienna i podpis[21].

Podpis kard. Wojtyły pojawia się sześciokrotnie na drukach stanowiących *allegata* do licencji: na piśmie, które jest zgodą na pobłogosławienie małżeństwa w okresie Adwentu (dwukrotnie), na pobłogosławienia małżeństwa w Wielkanoc, na piśmie, które jest dyspensą od wygłoszenia trzech zapowiedzi, na zezwoleniu na pobłogosławienie małżeństwa między katoliczką a człowiekiem ochrzczonym, ale podającym się za niewierzącego, a także będące zezwoleniem na zawarcie małżeństwa narzeczonego, który wcześniej był związany z inną osobą kontraktem cywilnym.

Obok ksiąg zaślubionych znajdują się księgi ochrzczonych. Najczęściej to kapelan metropolity krakowskiego, ks. Stanisław Dziwisz, zwracał się do urzędu parafialnego na Wawelu z prośbą o wpisanie do księgi ochrzczonych osób, które ochrzcił abp K. Wojtyła w kaplicy Domu Arcybiskupów Krakowskich. Na listach znajdują się dane o ochrzczonym, o jego rodzicach i świadkach, o dacie i miejscu urodzenia, dacie i miejscu chrztu oraz osobie kard. K. Wojtyły jako szafarza. Każde ze zgłoszeń, które ma formę maszynopisu opatrzonego podpisem, ks. Kazimierza Figlewicz pieczętował pieczęcią z napisem „Archikatedralny Urząd Parafialny na Wawelu w Krakowie" i następującym tekstem: „wpisano do księgi ochrzczonych tom 5". Dalej ksiądz Figlewicz podawał stronę i liczbę porządkową, pod którą akt ów został wpisany, oraz swój podpis. Z zestawień tych wynika, że kard. Wojtyła ochrzcił trzydzieścioro czworo dzieci. Pierwszy wpis pochodzi z roku 1967 roku, krótko przed ogłoszeniem jego nomina-

[21] AKKK, b. sygn. Są to dokumenty towarzyszące księgom metrykalnym.

cji kardynalskiej, ostatni zaś z 1978 roku, niespełna pół roku przed wyborem na papieża. Zestawienie nie jest kompletne. Wiadomo, że abp Wojtyła sprawował także sakrament chrztu św. przed rokiem 1967. Potwierdzają to księgi metrykalne. O ile miejscem chrztu przed rokiem 1967 była katedra na Wawelu, a w niej niejednokrotnie skarbiec, o tyle po tej dacie na trzydzieści cztery chrzty trzydzieści trzy były sprawowane w kaplicy przy ul. Franciszkańskiej 3, jeden zaś w kaplicy Córek Bożej Miłości na krakowskim Pędzichowie.

Archiwum przechowuje dwadzieścia jeden typowych zaświadczeń o dopuszczeniu do sakramentu bierzmowania. Na każdym z nich w rubryce „szafarz" pojawia się nazwisko kard. Wojtyły. Spośród nich cztery druki dotyczą osób, które zostały ochrzczone na Wawelu, lecz sakrament bierzmowania przyjęły z rąk kard. Wojtyły w innym kościele. Pozostałe siedemnaście osób to te, które 2 czerwca 1966 roku przyjęły sakrament bierzmowania z rąk abp. K. Wojtyły w katedrze na Wawelu.

Obok ksiąg metrykalnych trafiły tu także księgi kroniki katedry na Wawelu. W archiwum kapitulnym na Wawelu przechowuje się kronikę bazyliki archikatedralnej z lat 1934-1983 pióra ks. inf. Kazimierza Figlewicza. Jest ona podstawowym źródłem do wyliczenia obecności Karola Wojtyły w katedrze. Było tych wizyt kilkaset. Nie należy do wojtylanów, ale to właśnie Karolowi Wojtyle poświęca się w niej najwięcej miejsca: od wpisu o kazaniu wygłoszonym w katedrze na Wawelu przez ks. dr. Karola Wojtyłę w Nowy Rok 1950 roku do wpisu o dwóch nawiedzeniach katedry przez papieża Jana Pawła II 8 i 10 czerwca 1979 roku. Ponadto na osobnym miejscu ks. Figlewicz wymienia portatyle ołtarzowe konsekrowane przez bp. K. Wojtyłę. Kronika katedry ks. Figlewicza została wydana drukiem w roku 2014[22].

Kolejne archiwalia to akta luźne. Wśród nich na uwagę zasługują karty do notowania wpłat czynszów za lata 1959-1962 dla mieszkańców domu przy ul. Kanoniczej 21 na nazwisko bp. Karola Wojtyły. Ponadto należy pamiętać, że zgoda biskupa krakowskiego była wymagana przy staraniach o uzyskanie partykuł relikwii św. Floriana i św. Stanisława, które znajdują się w wawelskiej katedrze. W aktach

[22] K. Figlewicz, *Kronika katedry na Wawelu 1934-1982*, Kraków 2014, s. 655.

luźnych można więc natrafić na dokumenty, które wyszły z kancelarii arcybiskupiej, najczęściej z wyrażeniem zgody przez metropolitę krakowskiego. Podobnie zgoda biskupa krakowskiego była potrzebna w przypadku starań o wypożyczenie obiektów zabytkowych katedry, skarbca lub archiwum na organizowane wystawy krajowe albo zagraniczne. Chronologicznie ostatni jest dokument sporządzony miesiąc po inauguracji pontyfikatu, potwierdzający, że ks. S. Dziwisz przekazał do skarbca katedry na ręce ks. C. Obtułowicza dwadzieścia kilka przedmiotów należących do kard. Karola Wojtyły[23]. Zestawienie to pozwala kontrolować stan i miejsce tych pamiątek w skarbcu katedry i w Muzeum Katedralnym.

Kolejne dokumenty to maszynopisy i fotografie. Na zbiór maszynopisów składa się dziewięć tomów kroniki archidiecezji krakowskiej z lat 1963-1972. Są to oprawne tomy maszynopisów zawierające najważniejsze wydarzenia w archidiecezji w porządku chronologicznym. Każdy rocznik to niejako kronika roczna archidiecezji. Rejestruje wydarzenia kościelne, podaje komunikaty kurialne, materiały dusz-

[23] „[Pamiątki należące do ks. kard. Karola Wojtyły złożone w skarbcu katedry wawelskiej], dnia 24 listopada 1978 r. *Pro memoria*. Osobisty sekretarz J. Św. Ojca św. Jana Pawła II ks. lic. Stanisław Dziwisz w obecności ks. Michała Jagosza podkustoszego Bazyliki Metropolitalnej przekazał do skarbca Katedry Wawelskiej następujące pamiątki należące do J. Em. ks. Kardynała Karola Wojtyły, arcybiskupa metropolity krakowskiego:

1. Pektorał [z konsekracji biskupiej 1958 r.]
2. Dwa pastorały: ze św. Karolem Boromeuszem i herbem Totus Tuus oraz z daru ks. kard. Cody z 1977 r.
3. Trzy pierścienie: z ametystem, soborowy, z bursztynem ofiarowany w Gdańsku
4. Mitra jubileuszowa św. Stanisława B. M.
5. Paliusz arcybiskupi
6. Sutanna, mucet, pas, piuska i biret kardynalski oraz komża
7. Dwie figurki św. Apostołów Piotra i Pawła otrzymane w 1967 r. od Pawła VI papieża
8. Krzyż pektoralny otrzymany od papieża Pawła VI w 1967 r.
9. Plakieta z synodu biskupów z 1971 r. z daru papieża Pawła VI
10. Plakieta z podobizną kard. J. Króla
11. Plakieta z podobizną kard. K. Wojtyły
12. Lunar Crucifix – dar kosmonautów amerykańskich z r. 1974
13. Szopka z kości słoniowej otrzymana w Afryce
14. Medal od kard. J. Hoeffnera
15. *Pontificale Romanum* t. 1
16. Ceremoniał konsekracji biskupów (2 egz.)
17. Relikwie: św. Franciszka i Klary, św. Jana Neumana, św. Jana Kantego, św. Wincentego a Paolo, św. Gemuli i św. Himerii, św. Wincentego Ferariusza.

Potwierdzam odbiór powyższych pamiątek: C. Obtułowicz, m.p."

pasterskie i katechetyczne. Zamieszcza opis uroczystości i treść wygłaszanych przez biskupów przemówień. Centralne miejsce zajmuje aktywność duszpasterska abp. Wojtyły i jego nauczanie. Komplet kilkunastu tomów znajduje się w Archiwum Kurii Metropolitalnej przy ul. Franciszkańskiej 3. W archiwum kapitulnym brakuje sześciu roczników[24]. Oprócz ksiąg znajdują się także poszczególne teksty maszynowe, m.in. liczący pięć stron maszynopis kazania wygłoszonego 8 maja 1959 roku przez bp. K. Wojtyłę w katedrze na Wawelu na uroczystości ku czci św. Stanisława, odbity na maszynie ośmiostronicowy list arcybiskupa metropolity krakowskiego K. Wojtyły do kapłanów archidiecezji krakowskiej z 16 lutego 1964 roku i liczący cztery strony, ogłoszony w Środę Popielcową list pasterski na pierwszą niedzielę Wielkiego Postu do wiernych archidiecezji krakowskiej. Są to więc pierwsze teksty abp. K. Wojtyły po ogłoszeniu jego nominacji na biskupa krakowskiego[25].

W dziale fotografii wyróżnia się zdjęcie Jana Pawła II z dedykacją dla ks. Kazimierza Figlewicza. Pod jedną z pierwszych fotografii Jana Pawła II znajduje się następująca dedykacja papieska: „Kochanemu Księdzu Prałatowi Kazimierzowi Figlewiczowi, kustoszowi kapituły metropolitalnej, wyrażając głęboką wdzięczność za wszystko, czym był dla mnie na drodze do kapłaństwa, z serca błogosławię. Rzym 22 XI 1978. Jan Paweł II". Fotografię z papieską dedykacją ks. inf. Figlewiczowi przywiozła delegacja kanoników kapituły katedralnej uczestnicząca w uroczystościach inauguracji pontyfikatu. To jeszcze jeden przykład czci Jana Pawła II dla swojego katechety i spowiednika, a także proboszcza katedry na Wawelu. Fotografia z dedykacją papieską została oprawiona w ramy i zabezpieczona szkłem. Obecnie fotografia jest przechowywana w lektorium archiwum kapitulnego na Wawelu.

Fotografie tworzą osobny zbiór. Ilustrują one wyżej wymienione kroniki, dokumentują najważniejsze wydarzenia, takie jak konsekracja biskupia ks. Karola Wojtyły, rezurekcja w katedrze z jego udziałem w roku 1959, instalacja bp. K. Wojtyły na prałata scholastyka w kapitule w roku 1960, kazanie wygłoszone przez niego na pogrzebie

[24] AKKK, sygn. KW. A. *Nauczanie*, m.in. nr 83, 98, 108.

[25] Zajmują one najwięcej miejsca w zbiorze archiwalnym obejmującym większość tekstów odnoszących się do kard. K. Wojtyły.

abp. Eugeniusza Baziaka w 1962 roku, ingres arcybiskupi do katedry w 1964 roku, uroczystości milenijne, procesje na Skałkę, procesje Bożego Ciała, jubileusz 600-lecia urodzin św. Królowej Jadwigi, synod duszpasterski, poświęcenie olejów w Wielki Czwartek 1974 roku i poświęcenie Muzeum Katedralnego 28 września 1978 roku[26].

W Archiwum Krakowskiej Kapituły Katedralnej na Wawelu znajduje się także album fotograficzny, który zawiera teksty i fotografie z uroczystości poświęcenia przez kard. Wojtyłę urządzenia ogrzewczo-klimatyzacyjnego w katedrze na Wawelu 6 stycznia 1969 roku. Zawiera dwanaście fotografii[27]. Jest tam obrazek z jego prymicji kapłańskiej datowany 3 listopada 1946 roku, jak również obrazek z prymicji biskupiej bp. K. Wojtyły. Na awersie widnieje fotografia wizerunku Pana Jezusa Ukrzyżowanego z katedry na Wawelu (zwanego krzyżem królowej Jadwigi), a pod wizerunkiem tekst: „Któryś cierpiał za nas rany, Jezu Chryste, zmiłuj się nad nami". Natomiast na odwrocie zapis: „Pamiątka konsekracji J. E. X. Dra Karola Wojtyły w Bazylice na Wawelu, 28 września R.P. 1958, «Cały Twój». Św. Ludwik M. Grign[on de Monfort]"[28]. Są tu także książki. Niedługo po decyzji papieża Pawła VI o wprowadzeniu nowego *ordo* święceń kard. K. Wojtyła ofiarował archiwum kapitulnemu na Wawelu *Pontificale Romanum. De ordinatione diaconi, presbyteri et episcopi*. Na karcie tytułowej widnieje dedykacja sporządzona ręką kard. Wojtyły „dla Bazyliki Archidiecezjalnej na Wawelu + Karol kard. Wojtyła" z datą 1 kwietnia 1969 roku[29]. Natomiast po wyborze na papieża pośród pamiątek po kard. K. Wojtyle, które ks. S. Dziwisz przekazał do skarbca katedry, znajdowało się *Pontificale Romanum*, które 14 grudnia 1978 roku s. Klara Antosiewicz wpisała do ksiąg Archiwum i Biblioteki Kapitulnej[30].

---

[26] Pochodzi z mieszkania ks. K. Figlewicza w wawelskiej Wikarówce. Trzeciego listopada 2018 roku zmarł ks. inf. J. Bielański, kolejny proboszcz katedry na Wawelu. Trwają prace porządkujące materiały gromadzone przez niego, w tym zbiór fotografii św. Jana Pawła II. Po zakończeniu prac zostaną dołączone do zbioru fotografii archiwum kapitulnego na Wawelu.

[27] AKKK, sygn. KW, A. *Katedra-Kapituła*, nr 44.

[28] AKKK, sygn. KW, A. *Katedra-Kapituła*, nr 1.

[29] AKKK, sygn. AiB III – 274, *Pontificale Romanum. De ordinatione diaconi, presbyteri et episcopi*, Typis Polyglottis Vaticanis 1968.

[30] AKKK, sygn. AiB IV – 88, *Pontificale Romanum. Pars prima*. Typis Polyglottis Vaticanis [b.r.].

Pośród książek należących do kard. Wojtyły archiwum kapitulne posiada m.in. książkę kard. Josepha Ratzingera *Die Tochter Zion*, którą jako metropolita monachijski ofiarował kard. Wojtyle wraz z dedykacją zapisaną 19 września 1978 roku, a więc podczas wizyty delegacji Episkopatu Polski w Republice Federalnej Niemiec[31]. Druga z nich to *Akropolis* Stanisława Wyspiańskiego z pieczęcią własnościową: „+ Karol Wojtyła metropolita krakowski" wraz z zapowiedzią premiery dramatu 1 października 1966 roku, przygotowanej przez Teatr Rapsodyczny w opracowaniu scenicznym Mieczysława Kotlarczyka[32]. Piszący te słowa zakupił je w jednym z krakowskich antykwariatów w latach dziewięćdziesiątych XX wieku i włączył do biblioteki kapitulnej[33]. Osobne miejsce zajmuje drukowane *Positio causae* Jana Pawła II i dokumentacja cudu za wstawiennictwem Jana Pawła II, które wchodzą w skład drukowanych akt procesu beatyfikacyjnego Jana Pawła II. W dniu jego beatyfikacji autor niniejszego artykułu otrzymał je w Rzymie, w Domu Polskim z rąk kard. Stanisława Ryłki, w obecności kard. S. Dziwisza i wielu innych osób. Zgodnie z życzeniem ofiarodawcy zostały umieszczone w archiwum kapitulnym i nie udostępniano ich aż do kanonizacji[34].

Wśród omawianych zbiorów warto wspomnieć również o prasie. Poczynając od gazety „Dzwoneczek", gdzie w numerze z 19 września 1933 roku pojawił się tekst pt. *Pożegnanie Opiekuna*. Zawierał słowa, którymi trzynastoletni Karol Wojtyła żegnał opiekuna ministrantów wadowickich, ks. Kazimierza Figlewicza, oraz zdjęcie z pożegnania. Pośrodku zdjęcia uwieczniono ks. K. Figlewicza, który z parafii w Wadowicach przechodził na wikariat w katedrze na Wawelu, po prawej jego ręce prezesa ministrantów, Karola Wojtyłę, po

[31] J. Ratzinger, *Die Tochter Zion*, Einsiedeln 1977.

[32] Dramat S. Wyspiańskiego wystawiono na jubileusz dwudziestopięciolecia Teatru Rapsodycznego w Krakowie.

[33] Autorowi nie udało się ustalić, jak książki te opuściły prywatną bibliotekę kard. K. Wojtyły i trafiły do antykwariatu.

[34] W zbiorze wojtylanów archiwum kapitulnego na Wawelu osobne miejsce zajmuje teczka, w której znajduje się kopia relacji Komisji Historycznej powołanej w związku z rozpoczęciem procesu beatyfikacyjnego Jana Pawła II z 2007 roku, ponadto kopia dokumentu podpisanego przez abp. Rina Fisichellę z 16 listopada 2009 roku, a po decyzji papieża Benedykta XVI o uznaniu heroiczności cnót Jana Pawła II – pismo z 11 stycznia 2010 roku. Do archiwum kapitulnego na Wawelu przekazał je ks. dr Michał Jagosz.

lewej wiceprezesa Stanisława Gąskę[35]. Zgromadzono solidną dokumentację roku wyboru bp. K. Wojtyły na arcybiskupa i metropolitę krakowskiego. Archiwum kapitulne przechowuje numer „Tygodnika Powszechnego" z 26 stycznia 1964 roku z artykułem pt. *Ks. bp Karol Wojtyła arcybiskupem metropolitą krakowskim* i numer z 15 marca 1964 roku, w którym znalazł się tekst o ingresie abp. Wojtyły, a także zamieszczono fragmenty jego wypowiedzi na temat II Soboru Watykańskiego. Należą do tych dokumentów także wycinki prasowe z „Dziennika Polskiego" i z „Przewodnika Katolickiego" na temat tego wydarzenia[36].

Zbiór po Karolu Wojtyle – Janie Pawle II w archiwum kapitulnym nie jest zamknięty, ciągle jest uzupełniany. Kard. S. Dziwisz przekazał 11 września 2019 roku do archiwum kapitulnego na Wawelu dwa dokumenty. Pierwszy to odpis pisma ministra Janusza Wieczorka, szefa Urzędu Rady Ministrów, do abp. K. Wojtyły z 20 czerwca 1967 roku, w którym informuje on o przyznaniu metropolicie paszportu dyplomatycznego na wyjazd do Rzymu (po biret kardynalski), z przypomnieniem na przyszłość, że właściwą drogą starań o paszport dyplomatyczny jest Urząd ds. Wyznań. Drugim jest upoważnienie, które abp Wojtyła podpisał dla ks. S. Dziwisza w celu odbioru jego paszportu, z 21 czerwca 1967 roku[37].

Myśląc o pamiątkach po kard. Wojtyle – Janie Pawle II, warto powrócić jeszcze do jego konsekracji biskupiej 28 września 1958 roku w katedrze na Wawelu. Do obrzędu konsekracji biskupiej należy ce-

---

[35] AKKK, sygn. KW. A. Pers 1, *Pożegnanie opiekuna*, „Dzwoneczek", 5,37 z 10 IX 1933 r. s. 151.

[36] AKKK, KW. A. *Katedra-Kapituła*. Wycinki prasowe pochodzą ze zbioru ks. inf. C. Obtułowicza, który pośród nich umieścił odręczny liścik następującej treści: „Czcigodny Księże Prałacie! J. E. ks. Bp Karol prosi dzisiaj w sobotę o godzinie 20-ej na sesję Kapituły do Kurii, ul. Franciszkańska". List nosi datę 18 stycznia 1964 roku. To wtedy K. Wojtyła ogłosił kapitule, że został arcybiskupem metropolitą krakowskim.

[37] W ostatnim czasie (jesień 2019) w spuściźnie po śp. ks. infułacie J. Bielańskim znaleziono dwa, według dzisiejszej nomenklatury: afisze informujące o wydarzeniach z października 1978 roku. Sporządził je ks. K. Figlewicz: pierwszy z informacją, że 17 października 1978 roku, a więc nazajutrz po wyborze Jana Pawła II, o godzinie 17:00 zostanie odprawiona Msza Święta w intencji nowo wybranego papieża, drugi zaś informujący, że w niedzielę 22 października 1978 roku, gdy w Rzymie odbędzie się inauguracja pontyfikatu, w Krakowie zostaną odprawione dwie uroczyste Msze Święte w katedrze na Wawelu o godzinie 10:00, a w bazylice mariackiej na Rynku krakowskim o godzinie 19:30. Obydwa ogłoszenia (są to proste kartki papieru A4 zapisane tuszem) złożono w zbiorze AKKK.

remonia rozpostarcia otwartej księgi Ewangelii nad głową konsekrowanego. Wciąż pozostaje otwartą kwestia, która z ksiąg archiwum i biblioteki na Wawelu została wtedy wykorzystana, a dzisiaj stoi skromnie na półce. Być może nadejdzie czas jej identyfikacji. Jeśli tak się stanie, zostanie wyróżniona jako ściśle przynależna do wojtylanów przechowywanych w archiwum kapitulnym na Wawelu.

Bibliografia

Figlewicz Kazimierz, *Kronika katedry na Wawelu 1934-1982*, Kraków 2014.

Jagosz Michał, *Beatyfikacja i kanonizacja św. Jadwigi Królowej*, Kraków 2003.

Machniak Jan, *Bóg i człowiek w poezjach i dramatach Karola Wojtyły – Jana Pawła II*, Kraków 2007.

Ratzinger Joseph, *Die Tochter Zion*, Einsiedeln 1977.

Urban Jacek, *Karola Wojtyły – Jana Pawła II katedra na Wawelu*, Kraków 2009.

Streszczenie

Artykuł jest próbą przedstawienia materiałów określanych jako wojtylana, znajdujących się w Krakowskiej Kapitule Katedralnej na Wawelu. Autor wyróżnia rękopis dramatu *Brat naszego Boga* powstały w 1950 roku. Następnie omówił dyplom z 8 marca 1964 roku, w którym abp Karol Wojtyła w dniu swego ingresu do katedry na Wawelu zreorganizował krakowską kapitułę katedralną, m.in. podnosząc liczbę jej kanoników z dziewięciu do dwunastu. Kolejne miejsce zajmują listy kard. K. Wojtyły do kapituły z czasu zaprowadzania zmian liturgicznych po II Soborze Watykańskim. Z okresu papieskiego archiwum przechowuje dwie bulle kanonizacyjne św. Jadwigi Królowej i dedykację na jednej z pierwszych fotografii papieża Jana Pawła II z 22 października 1978 roku dla ks. Kazimierza Figlewicza, jego katechety i spowiednika. W drugiej części artykułu autor omawia wizyty kard. K. Wojtyły – papieża Jana Pawła II odnotowane w podstawowych dokumentach archiwum: w kronice katedralnej, w *Acta actorum* i w księgach metrykalnych. Całość kończy krótka wzmianka o informacjach znajdujących w książkach, maszynopisach i fotografiach gromadzonych w bibliotece kapitulnej na Wawelu.

Słowa kluczowe

Karol Wojtyła – Jan Paweł II, ks. K. Figlewicz, Kraków, Wawel, Rzym, kapituła, archiwum

WOJTYLANA IN THE ARCHIVES OF THE CRACOW CATHEDRAL CHAPTER AT WAWEL CASTLE

Summary

The article is an attempt to present the materials referred to as Wojtylana, found in the Wawel Chapter Archives. The author has remarked the manuscript of the drama *Our God's Brother*, written by Fr. Karol Wojtyla in 1950. Then he discussed the diploma of March 8, 1964 – the day of the ingress of Archbishop K. Wojtyla to the Wawel Cathedral. By this diploma, Archbishop Wojtyla enlarged the Cracow Cathedral Chapter from nine to twelve canons. Subsequently, the attention is paid to the letters from Cardinal Wojtyla to the Wawel Cathedral Chapter related to the introduction of liturgical reforms after the Second Vatican Council. The Chapter Archives also keep several documents from the time Wojtyla was elected Pope: the autographs of the newly nominated Pope John Paul II on the canonization papal bulls of St. Hedwig, the Queen of Poland, and his dedication on a photograph from October 1978, addressed to Fr. K. Figlewicz, a former catechist and confessor of Karol Wojtyla. In the second part of the article, the author discusses the visits of Cardinal K. Wojtyla – Pope John Paul II recorded in the cathedral chronicle, in the *Acta actorum* and in the record books. The paper ends with short information about those visits in books, typescripts and photographs collected in the Wawel Cathedral Chapter Library.

Keywords

Karol Wojtyła – John Paul II, Rev. K. Figlewicz, Cracow, Wawel, Rome, chapter, archives

Fides. Biuletyn Bibliotek Kościelnych
Rok 26 (2020) nr 2 (51), s. 27-36
ISSN 1426-3777

Ks. Andrzej Bruździński[1]

WOJTYLANA W ZBIORACH ARCHIWUM UNIWERSYTETU PAPIESKIEGO JANA PAWŁA II W KRAKOWIE. ZARYS PROBLEMU

Jedyną uczelnią w Polsce powołaną do istnienia przez papieża Jana Pawła II (1920-2005) była Papieska Akademia Teologiczna w Krakowie, obecnie Uniwersytet Papieski Jana Pawła II. Uczelnia ta jest kontynuatorką Wydziału Teologicznego usuniętego w sierpniu 1954 roku przez władze komunistyczne z Uniwersytetu Jagiellońskiego[2]. W tym tak trudnym dla krakowskiego środowiska teologicznego czasie komunizmu duże wsparcie stanowiła działalność arcybiskupa metropolity krakowskiego Karola Wojtyły, a później papieża Jana Pawła II. Na temat tychże relacji pisano już nieco, chociaż temat jeszcze nie został wystarczająco opracowany. Pisał na ten temat ks. Adam Kubiś i Mieczysław Barcik w pracach wydanych w serii Studia do Dziejów Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego[3].

Archiwum Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie, powołane uchwałą senatu z 10 kwietnia 1989 roku, gromadzi dokumenty

---

[1] Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie, Wydział Historii i Dziedzictwa Kulturowego.

[2] A. Kubiś, *Papieski Wydział Teologiczny w Krakowie w latach 1954-1981*, Studia do Dziejów Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego 18, red. tenże, Kraków 2005, s. 24-25.

[3] M. Barcik, *Wydział Teologiczny Uniwersytetu Jagiellońskiego* (*1939-1954*), Studia do Dziejów Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego 13/1, red. A. Kubiś, Kraków 2001.

dotyczące uczelni i spraw związanych z jej historią i funkcjonowaniem[4]. Oczywiście znajdują się w nim archiwalia sporządzone przez księdza, biskupa, a zwłaszcza metropolitę krakowskiego i papieża. Wydawać się może, że na temat polskiego Papieża napisano już wszystko, co tylko możliwe, lecz okazuje się, iż są jeszcze obszary, w których można wskazać na mało znane fakty i dokumenty. Nie ma wszakże w omawianym archiwum jednego wyodrębnionego zespołu zawierającego dokumenty księdza, biskupa, kardynała i papieża Wojtyły. Są one rozproszone w różnych działach aktywności Wielkiego Kanclerza Akademii Teologicznej, jak też na różnorakich polach funkcjonowania i działalności uczelni oraz jego kontaktów z jej profesorami, stąd też wojtylana znajdują się również w różnych spuściznach uczonych. Najważniejszym dokumentem jest list apostolski w formie motu proprio *Beata Hedvigis* z 8 grudnia 1981 roku, powołujący do istnienia Papieską Akademię Teologiczną obejmującą trzy wydziały: teologiczny, filozoficzny i historii Kościoła. Papież napisał m.in.: „Mając przeto na uwadze przyszły rozwój Uczelni […], ustanawiamy […] i erygujemy mocą tego pisma i powagą naszą apostolską Papieską Akademię w Krakowie, przyznając jej prawa, honory, przywileje i obowiązki, jakie w całym katolickim świecie przysługują tego rodzaju uczelniom, i powierzamy ją opiece Archidiecezji Krakowskiej"[5], nadając tym samym krakowskiej uczelni teologicznej nowe impulsy rozwoju.

Najstarszy zaś dokument przechowywany w tutejszym archiwum, a pochodzący spod ręki ks. Karola Wojtyły, ówczesnego wikariusza w Niegowici, to jego magisterium napisane na Uniwersytecie Jagiellońskim pod kierunkiem ks. prof. Ignacego Różyckiego (1911-1983) w roku 1948, zatytułowane *Pojęcie środka zjednoczenia duszy z Bogiem w nauce św. Jana od Krzyża*[6]. Było to już po obronie doktoratu w Rzymie na Uniwersytecie Papieskim Angelicum, skąd – nie mając

[4] A. Bruździński, *Archiwum Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie. Prezentacja polskich archiwów kościelnych*, cz. 1, „Archiva Ecclesiastica", 1,1 (2004), s. 77-79.

[5] Ioannes Paulus PP II, *Litterae Apostolicae motu propro datae Pontificia Academia Theologica Cracoviensis constituitur*, „Acta Apostolicae Sedis", 74,4 (1982), p. 369-372.

[6] ArUPJPII, PWT sygn.15: Wojtyła Karol ks., *Pojęcie środka zjednoczenia duszy z Bogiem w nauce św. Jana od Krzyża*. Promotor: ks. prof. dr hab. Ignacy Różycki, Kraków WT UJ 1948, s. 1. Nie była to nostryfikacja licencjatu kościelnego, lecz uzyskanie magisterium uniwersyteckiego; A. Boniecki, *Kalendarium życia Karola Wojtyły*, Kraków 1979, s. 108.

dość pieniędzy na promocję – powrócił bez stopnia doktorskiego. Z tej to przyczyny po powrocie do kraju napisał szybko magisterium, a wkrótce później przedstawił na Uniwersytecie Jagiellońskim pracę doktorską[7]. Innym dokumentem dotyczącym tytułu naukowego jest pismo z 9 grudnia 1965 roku, w którym biskup krakowski Karol Wojtyła otrzymał od Kongregacji Seminariów i Studiów Uniwersyteckich *nihil obstat* jako profesor zwyczajny teologii moralnej i etyki społecznej[8].

Pod sygnaturą PWT-WT 010, zawierającą dossier historyczno-prawne uczelni, znajdują się pisma i dokumenty dotyczące istnienia i działania Papieskiego Wydziału Teologicznego i starania kard. Wojtyły zmierzające do oficjalnego przywrócenia jego praw. Znajduje się wśród nich kolejne pismo do premiera Piotra Jaroszewicza (1909-1992) z 18 czerwca 1971 roku, które ocenia decyzję władz komunistycznych z 1954 roku jako bezprawny akt przemocy, wyrządzający wielką stratę krakowskiemu środowisku teologicznemu, jak też krzywdę uczynioną Kościołowi i społeczeństwu katolickiemu, niszczący system kształcenia duchowieństwa nie tylko w diecezji krakowskiej[9]. W tymże samym duchu kardynał napisał 17 lipca 1972 roku list do kapłanów archidiecezji w rocznicę śmierci fundatorki Wydziału Teologicznego, w którym przedstawiał kapłanom znaczenie studiów teologicznych, a wskutek ich braku krzywdę wyrządzoną społeczeństwu katolickiemu, wzywając kapłanów do wspólnych działań mających za cel przywrócenie Wydziału Teologicznego z nienaruszonymi prawami. W następnym roku napisał list na uroczystość 500-lecia śmierci św. Jana Kantego, wzywając podobnie do solidarno-

[7] W. Bartel, *Mecenat naukowy Karola kardynała Wojtyły – Jana Pawła II*, w: *Servo veritatis II. Spotkania naukowe poświęcone myśli Jana Pawła II. Seminarium* (*Kraków, 13 maja 1988 r.*). *Sesja naukowa* (*Kraków, 17-18 października 1988 r.*). *Uroczyste posiedzenie Senatu Uniwersytetu Jagiellońskiego* (*Kraków, 23 czerwca 1993 r.*), red. A. Pelczar, W. Stróżewski, Kraków 1996, s. 65-66.

[8] ArUPJPII, sygn. 0210: *Nominacje profesorów przez Kongregację Seminariów i Studiów Uniwersyteckich*, s. 11-12; A. Kubiś, *Biskup Karol Wojtyła, Wikariusz Kapitulny Archidiecezji Krakowskiej a nowy etap dziejów Wydziału Teologicznego w Krakowie*, „Wrocławski Przegląd Teologiczny", 19,1 (2011), s. 47.

[9] K. Wojtyła, *Nauczyciel i pasterz. Listy pasterskie – komunikaty – zarządzenia. 1959-1978*, oprac. M. Jagosz, Rzym 1987, s. 378-379; K. Nycz, *Seminarium Duchowne w posłudze biskupiej kardynała Karola Wojtyły*, w: *Karol Wojtyła jako biskup krakowski*, t. 1, red. T. Pieronek, R.M. Zawadzki, Kraków 1988, s. 48; J. Szczepaniak, *Kościelny ośrodek akademicki w Krakowie w wizji i działaniu Karola Wojtyły* (*1959-1978*), „Textus et Studia", 2 (2016), s. 110.

ści z Wydziałem Teologicznym oraz z jego rozszerzoną działalnością poprzez Polskie Towarzystwo Teologiczne[10]. Problem ten pojawił się także podczas przemówienia w czasie sesji Papieskiego Wydziału Teologicznego 10 grudnia 1973 roku oraz w ramach Synodu Prowincji Metropolii Krakowskiej w 1977 roku. Dokumenty znajdujące się w archiwum ukazują ciemny okres powojennych dziejów nauki krakowskiej, jak też ogólnie polskiej[11]. Wydział Teologiczny podległy tylko władzy kościelnej istniał w obrębie krakowskiego Seminarium Duchownego[12].

W dokumentacji dotyczącej Wielkiego Kanclerza uczelni znajdują się archiwalia od roku 1963, kiedy biskup Wojtyła, będąc jeszcze wikariuszem kapitulnym, zawiadamiał 24 maja tegoż roku rektora krakowskiego seminarium, ks. Eugeniusza Florkowskiego (1902--1989), że uczelnia ta otrzymała od Stolicy Świętej prawo nadawania stopnia licencjata kościelnego[13]. Później przypominał alumnom seminarium, że powinni kończyć studia zdobyciem magisterium na wydziale[14]. Kardynał Wojtyła interesował się życiem uczelni i różnych jego struktur: Studium Rodziny, Studium Katechetycznego i Liturgicznego. Zainteresowany był także studiami księży na wydziale, dopytując dziekana o jego opinie o młodszych księżach rokujących nadzieje naukowe. Podobne pytania stawiał także innym profesorom, aby wskazywali ewentualnych kandydatów do dalszych studiów specjalistycznych. Kiedy zaś kończyli studia uwieńczone doktoratem, wyrażał swoją radość z tego faktu, kierując do dziekana podziękowanie[15]. Kardynał przychodził na Rady Wydziału, a nie mogąc w nich uczestniczyć, usprawiedliwiał się księdzu dziekanowi i przekazywał swoje sugestie. Zainteresowany był żywotnie także materialnym uposażeniem pracowników wydziału. Na każde święta wysyłał życzenia

[10] J. Dyduch, *Troska kardynała Karola Wojtyły o Wydział Teologiczny w Krakowie*, „Analecta Cracoviensia", 26 (1994), s. 300-302.

[11] H. Juros, *Nauka, polityka naukowa i ludzie nauki w życiu Karola Wojtyły. Przyczynek do biografii naukowej Profesora i Papieża*, „Nauka", 3 (2005), s. 16.

[12] A. Kubiś, *Papieski Wydział Teologiczny w Krakowie 1954-1981*, w: *Wyższe szkolnictwo kościelne w Polsce. Wizja kardynała Karola Wojtyły i jej realizacja*, red. J. Majka, Kraków 2002, s. 9-10.

[13] ArUPJPII, Coll 53: *Spuścizna ks. E. Florkowskiego 2221*, s. 72-73.

[14] J. Dyduch, *Troska kardynała Karola Wojtyły*, s. 307.

[15] Tenże, *Papież Jan Paweł II – protektor Papieskiej Akademii Teologicznej*, w: *Sympozjum naukowe z okazji 15-lecia pontyfikatu Jana Pawła II*, red. J. Szczurek, R. Zawadzki, Kraków 1994, s. 116.

do władz uczelni będące odpowiedzią na pismo skierowane do niego. Tej tradycji pozostał także wierny w Rzymie, stąd przechowywane w archiwum liczne listy papieskie.

Nie mogąc uczestniczyć w inauguracji roku akademickiego z powodu np. uczestnictwa w Synodzie Biskupów, pisał do uczestników tej uroczystości swoje listy, później jako papież tej praktyce także był wierny, pisząc z okazji każdej inauguracji roku do Krakowa. Znamienne były słowa, które skreślił na rozpoczęcie roku akademickiego 1983/1984, kiedy napisał: „Dlatego też wyrażam gorące życzenie, by Akademia nabrała pełnego obywatelstwa w świadomości i życiu Ojczyzny"[16]. Uczestniczył aktywnie w naukowym życiu uczelni, zapraszał razem z Radą Wydziału na organizowane sesje naukowe.

Metropolicie krakowskiemu zależało także na wzmocnieniu krakowskiego kościelnego środowiska historycznego. Pragnął, aby w ramach Wydziału Teologicznego we współpracy z periodykiem „Nasza Przeszłość" ks. dr. Adolfa Schletza CM (1911-1981) powołać do istnienia wspólny Instytut Historyczny. Poważna inicjatywa kard. Wojtyły upadła jednak, gdyż zarówno ks. Schletz, jak i wizytator misjonarzy ks. dr Tadeusz Gocłowski CM (1931-2016) mieli inną wizję Instytutu Historii Kościoła w Polsce, dla którego Papieski Wydział Teologiczny byłby instytucją instrumentalną[17].

Pod sygnaturą PWT-0211 znajdują się dokumenty dotyczące Komisji Episkopatu do spraw Nauki Katolickiej, której kardynał Wojtyła był od 1967 roku przewodniczącym. Z tej też przyczyny kontakty pomiędzy uczelnią a metropolitą dokonywały się również i na tym gruncie. Z tym zakresem działalności Wojtyły wiązało się organizowanie co pięć lat kongresów teologów polskich, w których uczestniczyła także delegacja z Krakowa, zachęcana szczególnie do udziału przez swego metropolitę. Z inicjatywy i pod przewodnictwem kardynała krakowskiego kongres w roku 1976 odbył się w Krakowie-Mogile, w opactwie cysterskim[18].

---

[16] J. Dyduch, *Geneza utworzenia Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie*, „Polonia Sacra", 16,1 (2012), s. 159.

[17] A. Kubiś, *Papieski Wydział Teologiczny*, s. 214-216; J. Marecki, *W służbie przeszłości i nauki. Wydział Historii i Dziedzictwa Kulturowego Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie* (*dawniej Wydział Historii Kościoła Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie*), Kraków 2012, s. 25-26.

[18] M. Jaworski, A. Kubiś, *Od Redakcji*, w: *Teologia nauką o Bogu. IV Kongres Teologów Polskich, Kraków-Mogiła 14-16 IX 1976*, red. ciż, Kraków 1977, s. 5-9.

Na baczną uwagę zasługuje pod tym względem jeszcze spuścizna ks. prof. Ignacego Różyckiego, która oprócz interesującej korespondencji z biskupem, a potem metropolitą i papieżem od roku 1960 zawiera równie ciekawe materiały robocze dotyczące redakcji dokumentów II Soboru Watykańskiego: Konstytucji dogmatycznej o Kościele, Deklaracji o wolności religijnej i schematu XIII Konstytucji duszpasterskiej o Kościele w świecie współczesnym[19].

Dawny arcybiskup krakowski, zostając papieżem, interesował się w dalszym ciągu swoim środowiskiem akademickim. Dokumentuje to dość bogata korespondencja. Odwiedzając Kraków, spotykał się zawsze z delegacją uczelni. W 1983 roku spotkanie zakończył gorącą modlitwą za nowo powstałą Papieską Akademię Teologiczną. W tym miejscu należy wspomnieć o spotkaniu świata nauki z Papieżem 17 sierpnia 2002 roku na terenie budującej się Biblioteki PAT[20]. W pięćdziesiątą rocznicę uzyskania doktoratu przez ks. Wojtyłę na Uniwersytecie Jagiellońskim uniwersytet i Papieska Akademia Teologiczna zorganizowały w 1998 roku uroczystość odnowienia doktoratu Karola Wojtyły. Wspomniane dokumenty uzupełniają w archiwum różne fotografie uwieczniające opisywane wydarzenia. Nie jest ich zbyt wiele, co tym bardziej podnosi ich doniosłą wartość archiwalną. Warto jeszcze na koniec wspomnieć, że archiwum PAT, dokumentując działalność uczelni, przechowuje prace dyplomowe absolwentów, wśród których 2 759 to rozprawy inspirowane myślą i działalnością papieża Jana Pawła II.

Ze wszystkich wspomnianych dokumentów wyłania się bardzo ciekawa postać dostojnika Kościoła, intelektualisty, którego – jak to napisał kard. Joseph Ratzinger – „promieniowanie stwarza atmosferę bliskości, zatroskanego nie tylko o uczelnię, poziom nauki, ale przede wszystkim o człowieka. Jego wiara zaś nie gasiła myśli i nie bała się konfrontacji z osiągnięciami ówczesnej nauki"[21]. Analizując wspomniane dokumenty, można w nich dostrzec przemyślaną politykę

[19] J. Salij, *Wydział Teologiczny ATK jako prężny ośrodek naukowy*, „Studia Theologica Varsaviensia", 51,1 (2013), s. 90-91.

[20] J. Bednarczyk, *Spełnione marzenia! Ojciec Święty przybył i pobłogosławił uczelniany Kampus*, „Vita Academica", 2,5 (2002), s. 3-7.

[21] J. Ratzinger, *Dziesięć lat pontyfikatu*, w: *Jan Paweł II – pielgrzym Ewangelii*, Częstochowa 1989, s. 17-21.

personalną tworzącą swoiste środowisko intelektualne i naukowe, której uwieńczeniem było powołanie Papieskiej Akademii Teologicznej jako wynik dzieła i myśli Karola Wojtyły.

Bibliografia

Barcik Mieczysław, *Wydział Teologiczny Uniwersytetu Jagiellońskiego* (*1939--1954*), Studia do Dziejów Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego 13/1, red. A. Kubiś, Kraków 2001.

Bartel Wojciech, *Mecenat naukowy Karola kardynała Wojtyły – Jana Pawła II*, w: *Servo veritatis II. Spotkania naukowe poświęcone myśli Jana Pawła II. Seminarium* (*Kraków, 13 maja 1988 r.*). *Sesja naukowa* (*Kraków, 17-18 października 1988 r.). Uroczyste posiedzenie Senatu Uniwersytetu Jagiellońskiego* (*Kraków, 23 czerwca 1993 r.*), red. A. Pelczar, W. Stróżewski, Kraków 1996, s. 65-74.

Bednarczyk Jan, *Spełnione marzenia! Ojciec Święty przybył i pobłogosławił uczelniany Kampus*, „Vita Academica", 2,5 (2002), s. 3-7.

Boniecki Adam, *Kalendarium życia Karola Wojtyły*, Kraków 1979.

Bruździński Andrzej, *Archiwum Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie. Prezentacja polskich archiwów kościelnych*, cz. 1, „Archiva Ecclesiastica", 1,1 (2004), s. 77-79.

Dyduch Jan, *Papież Jan Paweł II – protektor Papieskiej Akademii Teologicznej*, w: *Sympozjum naukowe z okazji 15-lecia pontyfikatu Jana Pawła II*, red. J. Szczurek, R. Zawadzki, Kraków 1994, s. 107-121.

Dyduch Jan, *Troska kardynała Karola Wojtyły o Wydział Teologiczny w Krakowie*, „Analecta Cracoviensia", 26 (1994), s. 295-313.

Ioannes Paulus PP II, *Litterae Apostolicae motu propro datae Pontificia Academia Theologica Cracoviensis constituitur*, „Acta Apostolicae Sedis", 74,4 (1982), s. 369-372.

Jaworski Marian, Kubiś Adam, *Od Redakcji*, w: *Teologia nauką o Bogu. IV Kongres Teologów Polskich, Kraków-Mogiła 14-16 IX 1976*, red. M. Jaworski, A. Kubiś, Kraków 1977, s. 5-10.

Juros Helmut, *Nauka, polityka naukowa i ludzie nauki w życiu Karola Wojtyły. Przyczynek do biografii naukowej Profesora i Papieża*, „Nauka", 3 (2005), s. 9-23.

Kubiś Adam, *Biskup Karol Wojtyła, Wikariusz Kapitulny Archidiecezji Krakowskiej a nowy etap dziejów Wydziału Teologicznego w Krakowie*, „Wrocławski Przegląd Teologiczny", 19,1 (2011), s. 37-51.

Kubiś Adam, *Papieski Wydział Teologiczny w Krakowie 1954-1981*, w: *Wyższe szkolnictwo kościelne w Polsce. Wizja kardynała Karola Wojtyły i jej realizacja*, red. J. Majka, Kraków 2002, s. 9-164.

Kubiś Adam, *Papieski Wydział Teologiczny w Krakowie w latach 1954-1981*, Studia do Dziejów Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego 18, red. A. Kubiś, Kraków 2005.

Marecki J., *W służbie przeszłości i nauki. Wydział Historii i Dziedzictwa Kulturowego Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie* (*dawniej Wydział Historii Kościoła Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie*), Kraków 2012.

Ratzinger Joseph, *Dziesięć lat pontyfikatu*, w: *Jan Paweł II – pielgrzym Ewangelii*, Częstochowa 1989, s. 17-21.

Salij Jacek, *Wydział Teologiczny ATK jako prężny ośrodek naukowy*, „Studia Theologica Varsaviensia", 51,1 (2013), s. 89-96.

Servo veritatis. Materiały sesji naukowej poświęconej myśli Karola Wojtyły – Jana Pawła II. Uniwersytet Jagielloński, Kraków 16-17 listopada 1984, red. W. Stróżewski, Warszawa – Kraków 1988.

Szczepaniak Jan, *Kościelny ośrodek akademicki w Krakowie w wizji i działaniu Karola Wojtyły* (*1959-1978*), „Textus et Studia", 2 (2016), s. 105-137.

Nycz Kazimierz, *Seminarium Duchowne w posłudze biskupiej kardynała Karola Wojtyły*, w: *Karol Wojtyła jako biskup krakowski*, t. 1, red. T. Pieronek, R.M. Zawadzki, Kraków 1988, s. 31-54.

Wojtyła Karol, Nauczyciel i Pasterz, t. 2: *Memoriały i pisma do Rządu i Władz administracyjnych 1959-1978*, oprac. M. Jagosz, Kraków 1998.

Streszczenie

Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie kontynuuje działalność Papieskiej Akademii Teologicznej – uczelni powołanej do życia przez papieża Jana Pawła II w roku 1981. Archiwum tej uczelni zawiera wiele dokumentów dotyczących osoby i działalności ks. Karola Wojtyły, a potem arcybiskupa i papieża Jana Pawła II. Najstarszym, a jednocześnie najbardziej wartościowym dokumentem przechowywanym w archiwum jest autograf pracy magisterskiej ks. Wojtyły obronionej na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Jagiellońskiego w roku 1948. Sporo dokumentów jest związanych z dążeniem arcybiskupa krakowskiego Karola Wojtyły do przywrócenia do życia Wydziału Teologicznego UJ, usuniętego przez władze komunistyczne ze struktury Uniwersytetu Jagiellońskiego. Równocześnie arcybiskup dążył do potwierdzenia istnienia tegoż wydziału przez Stolicę Apostolską, która uznała jego

istnienie w obrębie krakowskiego Seminarium Duchownego. Zachowane archiwalia świadczą także o dążeniu ówczesnego włodarza archidiecezji krakowskiej do ożywienia i pogłębienia życia naukowego nie tylko w zakresie teologii, ale także filozofii i historii. Celowi temu służyła także jego polityka personalna, której ukoronowaniem było powołanie do życia trójwydziałowej (teologia, filozofia, historia Kościoła) Papieskiej Akademii Teologicznej.

Słowa kluczowe
Karol Wojtyła – Jan Paweł II, Papieska Akademia Teologiczna, Uniwersytet Papieski Jana Pawła I, Biblioteka PAT, ks. Ignacy Różycki, ks. Eugeniusz Florkowski, Adolf Schletz CM

WOJTYLANA IN THE ARCHIVES OF THE PONTIFICAL UNIVERSITY OF JOHN PAUL II IN CRACOW. OUTLINE OF THE ISSUE

Summary

The Pontifical University of John Paul II in Cracow is a continuation of the Pontifical Academy of Theology – a university founded by Pope John Paul II in 1981. The University Archives contain many documents concerning the person and activities of Fr. Karol Wojtyla, later the Archbishop and Pope John Paul II. The manuscript of Fr. Wojtyla's MA thesis defended in 1948 at the Faculty of Theology of the Jagiellonian University is the oldest and most valuable item stored in the Archives. There are several documents related to the endeavours of Karol Wojtyla as the Archbishop of Cracow to restore the Faculty of Theology, removed by the communist authorities from the structure of the Jagiellonian University. At the same time, the Archbishop sought the acknowledgement of the Faculty of Theology by the Holy See, which recognized its activity within the Higher Seminary in Cracow. The archival records also show the aspiration of the then head of the Archdiocese of Cracow to revive and deepen scientific life not only in the field of theology but also of philosophy and history. This goal was also served by his personnel policy, which culminated in the establishment of the three-faculty Pontifical Academy of Theology (Theology, Philosophy, History of the Church).

Keywords
Karol Wojtyła – John Paul II, Pontifical Theological Academy, Pontifical University of John Paul II, PAT Library, Fr. Ignacy Różycki, Fr. Eugeniusz Florkowski, Adolf Schletz CM

Fides. Biuletyn Bibliotek Kościelnych
Rok 26 (2020) nr 2 (51), s. 37-92
ISSN 1426-3777

Ks. Michał Jagosz[1]

DZIEDZICTWO ŚW. JANA PAWŁA II W RELACJI KOMISJI HISTORYCZNEJ DLA PROCESU KANONIZACYJNEGO PAPIEŻA

Relacja Komisji Historycznej w procesie kanonizacyjnym św. Jana Pawła II

Kard. Camillo Ruini, wikariusz diecezji rzymskiej, ukonstytuował 2 listopada 2005 roku skład sześcioosobowej Komisji Historycznej w procesie beatyfikacyjnym i kanonizacyjnym sługi Bożego Jana Pawła II w składzie: ks. Michał Jagosz – przewodniczący, profesorowie z Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie: ks. Grzegorz Ryś, ks. Jacek Urban, ks. Jan Machniak; z Rzymu zaś: ks. Giorgio Rossi SDB, prof. Università degli Studi di Roma Tre, oraz o. Emanuele Boaga OC, dyrektor Archiwum Generalnego Zakonu Karmelitów. We wspomnianym dekrecie, który delegat wikariusza Rzymu, prałat Gianfranco Bella, przesłał zainteresowanym 3 listopada 2005 roku, przypomniano cele prac komisji, powołując się na normę nr 14 Kongregacji Spraw Kanonizacyjnych z 7 lutego 1983 roku, tj. zebranie wszystkich tekstów dotąd nie publikowanych, jak też wszelkich dokumentów publikowanych i manuskryptów odnoszących się do osoby Sługi Bożego. Członkowie komisji wykonali powyższe prace w okresie od listopada 2005 do marca 2007 roku.

[1] Muzeum Bazyliki Santa Maria Maggiore w Rzymie.

Dokonano kwerend w następujących archiwach:

– w Rzymie: w Archiwum Sekretariatu Stanu Stolicy Apostolskiej, z którego pochodzą dokumenty dotyczące ewentualnej rezygnacji z Urzędu Piotrowego (15 lutego 1989 roku)[2] oraz tekst *Medytacja na temat „bezinteresownego daru"* z 8 lutego 1994 roku[3] (por. Aneks 11); w Archiwum Postulacji Sługi Bożego przy Wikariacie Rzymu; w Archiwum Papieskiego Kolegium Belgijskiego; w Archiwum Sekretariatu Papieskiego Uniwersytetu św. Tomasza Angelicum; w Archiwum Kurii Generalnej Księży Pallotynów oraz w Ośrodku Dokumentacji i Studium Pontyfikatu Jana Pawła II (ODiSP, dział archiwalny i biblioteczny);

– w Warszawie: w Archiwum Wydziału ds. Wyznań w Urzędzie Rady Ministrów[4] kwerendę przeprowadził ks. M. Jagosz (do 26 sierpnia 1992 roku) przed publikacją *Memoriałów i pism do rządu i władz administracyjnych*[5]; w Archiwum Akt Nowych zespołu Urzędu ds. Wyznań w Warszawie; w Archiwum Wydziału Administracyjnego KC PZPR – rezultaty tej kwerendy uwzględniono w publikacji Cypriana Wilanowskiego[6];

---

[2] La documentazione pervenuta dalla Segreteria di Stato relativa alla rinuncia, 15.02.1989, w: *Copia pubblica* [dalej: CP], s. 3645-3646, *Positio causae*, t. 3, s. 914-915.

[3] *Medytacja na temat „bezinteresownego daru". Meditazione sul dono disinteressato*, 8.02.1994, w: CP, s. 3436-3447, *Positio causae*, t. 3, s. 852-871.

[4] Wykaz źródeł: 1957-1962 – *Działalność Kurii Krakowskiej*, t. 1, sygn. 64/80; 1963-1966 – *Kuria w Krakowie, Działalność*, sygn. 78/48; 1966 – *Działalność duszpasterska, obchody „Millenium". Uroczystości kościelne na terenie miasta Krakowa i województwa*, sygn. 78/83; 1967 – *Akta działalności Kurii w Krakowie*, sygn. 80/11; 1968 – *Akta dot. działalności Kurii Krakowskiej*, sygn. 82/9, 82/18; 1968 – *Peregrynacja w Archidiecezji Krakowskiej*, sygn. 82/38; 1969 – *Działalność Kurii Biskupich, Kraków*, sygn. 85/7; 1966 – *Działalność Episkopatu dot. „Orędzia". List biskupów polskich do biskupów niemieckich*, sygn. 78/36, 78/36A, RK 420/1966; 1966 – *„Orędzie" – tezy do rozmów z biskupami. Rozmowy z biskupami w sprawie „Orędzia"*, t. 3, sygn. 78/37; 1959 – *Pismo Biskupa Karola Wojtyły do księży*, sygn. 57/268; 1963 – *ks. Karol Wojtyła abp krakowski – działalność*, sygn. 70/19; 1964 – *ks. Karol Wojtyła abp krakowski – działalność*, sygn. 72/12; 1965 – *ks. Karol Wojtyła abp krakowski – działalność*, sygn. 76/5; 1966 – *ks. Karol Wojtyła abp krakowski – działalność*, sygn. 78/6; 1967 – *ks. Karol Wojtyła abp krakowski – działalność*, sygn. 80/6; 1973 – *ks. kard. Karol Wojtyła*, sygn. Rzymsko-katolicki Kościół-RK 540/23; 1974, 1975, 1976 – *ks. kard. Karol Wojtyła*, sygn. rob. RK 540/23; 1977, 1978 – *ks. kard. Karol Wojtyła*, sygn. rob. RK 540/23; 1970-1975 – *ks. kard. Karol Wojtyła. Kazania*, b. sygn.; 1976 – *ks. kard. Karol Wojtyła. Kazania*, sygn. rob. RK 540/23/77; 1977-1978 – *ks. kard. Karol Wojtyła*, b. sygn.; *USW-URM*, sygn. 78/6, 78/6A, 78/48, 78/83, 80/6, 80/11, 82/9, 82/18, 82/38, 85/7, RK 540/23, *KW 1970-1972*, sygn. RK 540/23, *KW 1973*, sygn. RK 540/23, *KW 1974-1976*, sygn. RK 540/23, *KW 1977-1978*; por. *Positio causae*, t. 3, s. 516-517.

[5] K. Wojtyła, *Nauczyciel i Pasterz*, t. 2: *Memoriały i pisma do rządu i władz administracyjnych 1959-1978*, zebrał i oprac. M. Jagosz, Rzym – Kraków 1998.

[6] *Teczki Wojtyły*, wybór, oprac. i red. C. Wilanowski, Warszawa 2003.

– w Krakowie: w Archiwum IPN z siedzibą w Krakowie (Archiwum IPN przebadał Marek Lasota[7]); w Archiwum Papieskiej Akademii Teologicznej; w Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego; w Archiwum Kurii Metropolitalnej; w Archiwum i Bibliotece Kapituły Katedralnej; w Centrum Jana Pawła II (wcześniej Instytut Jana Pawła II);

– w Lublinie: w Archiwum Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, w Archiwum Instytutu Jana Pawła II;

– w Wadowicach: w Archiwum Parafii Ofiarowania NMP.

Zwrócono się z prośbą do nuncjatur[8] i konferencji episkopatów o nadesłanie dokumentacji związanej z wizytami pasterskimi diecezji odwiedzonych przez Jana Pawła II, do uniwersytetów kościelnych o wykazy prac dotyczących osoby, spuścizny naukowej oraz magisterium papieskiego.

Przeszukano Internet pod kątem obecności Jana Pawła II i jego poczynań w sieci, czemu poświęcono Aneks 16, który opracował prof. Silvano Sarti SDB w ramach prac komisji[9].

Cały ten materiał poddano analizie krytycznej i dołączono do Relacji (61 stron) w szesnastu załącznikach, których listę dołączono w Aneksie. Zajmują one 2 673 strony w *Copia pubblica*, tj. s. 1712-4385; w *Positio causae*, t. 3, s. 505-610.

Z szesnastu załączników powstało siedem tomów, które wraz z pozostałymi aktami, głównie zeznaniami świadków, po zamknięciu procesu 2 kwietnia 2007 roku[10] przekazano do Kongregacji Spraw Kanonizacyjnych. Z tychże akt i zebranych załączników sporządzono transumpt i *Copia pubblica* przed wydaniem dekretu ważności procesu[11]. Cały ten materiał dowodowy posłużył Postulacji do opracowania *Positio causae – Positio super vita, virtutibus et fama sanctitatis* w 2008 roku[12] w trzech tomach. W tomie pierwszym (530 s.) za-

---

[7] M. Lasota, *Donos na Wojtyłę. Karol Wojtyła w teczkach bezpieki*, współpraca M. Zając, Kraków 2006; tenże, *Wojtyła na podsłuchu*, Kraków 2014.

[8] *Lettera allegata alla deposizione di S. Em.za il Card. Vinco Puljic*, 12.11.1992, w: CP, s. 1185-1190, *Positio causae*, t. 3, s. 908-913.

[9] *Giovanni Paolo II nelle rete Internet*, w: CP, s. 4098-4385, *Positio causae*, t. 3.

[10] Rozpoczęcie procesu 28.06.2005 w bazylice św. Jana na Lateranie po dyspensie papieża Benedykta XVI z 9.05.2005, *Positio causae*, t. 1.

[11] 4.05.2007, *Positio causae*, t. 2.

[12] Relatore della Causa: P. Daniel Ols OP, Postulatore: Mons. Sławomir Oder, Collaboratori: Don Francesco Castelli, Dot. ssa Maria Cristina Rubisse.

mieszczono następujące treści: *Informatio*: *Biografia critica e documentata, eroicità delle virtù in genere, in specie*, *Fama di santità*, *La spiritualità di Giovanni Paolo II*[13], *La poesia di Giovanni Paolo II*[14], w tomie drugim i trzecim *Summarium testium et documentorum*. W tomie drugim (877 s.) zebrano zeznania siedemdziesięciu ośmiu świadków przed trybunałem rzymskim, w tomie trzecim (1007 s.) – dwudziestu pięciu świadków przed trybunałem w Krakowie oraz jednego z Nowego Jorku, opinie dwóch cenzorów teologów[15] wyznaczonych do studium dorobku naukowego Karola Wojtyły sprzed wyboru na Stolicę św. Piotra oraz sześciu opublikowanych przez niego książek, które nie wchodzą w skład magisterium[16] (s. 449-504). W tomie tym znajduje się wspomniana Relacja ekspertów historyków i archiwistów (s. 505-610) wraz z zasadniczymi dokumentami dołączonymi przez komisję w szesnastu aneksach (s. 611-1007). *Positio* analizowali najpierw konsultorzy teologowie, a potem kardynałowie i biskupi, członkowie kongregacji, dla wyrażenia wotum w sprawie heroiczności cnót przed jego potwierdzeniem przez papieża, które nastąpiło 19 grudnia 2009 roku.

Zgodnie z oceną relatora i redaktorów *Positio* szczególnie cenne były dane uzyskane przez członków komisji w Ośrodku Dokumentacji i Studium Pontyfikatu Jana Pawła II (ODiSP) w Rzymie oraz w archiwach kurii i kapituły w Krakowie.

Działalność Ośrodka Dokumentacji i Studium Pontyfikatu Jana Pawła II

Omówiono tu tylko dział archiwalny Ośrodka Dokumentacji Pontyfikatu (ODP)[17] (od 2004 roku – Ośrodek Dokumentacji i Studium

[13] Di Sua Em. za Rev. Cardinale Tomas Spidlik SJ, *Positio causae*, s. 485-511.

[14] Di Rev. Padre Antonio Spadaro SJ, *Positio causae*, s. 513-526.

[15] O. prof. dr hab. Zdzisław Kijas OFMConv, 6.08.2005; ks. prof. dr hab. Andrzej Szostek MIC, 11.07.2005.

[16] A. Frossard, *Nie lękajcie się! Rozmowy z Janem Pawłem II*; W. Messori, *Przekroczyć próg nadziei. Jan Paweł II odpowiada na pytania Vittoria Messoriego*; Jan Paweł II, *Dar i Tajemnica. W pięćdziesiątą rocznicę moich święceń kapłańskich*; tenże, *Tryptyk rzymski. Medytacje*; tenże, *Wstańcie, chodźmy!*; tenże, *Pamięć i tożsamość*.

[17] *Inwentarz ODP* z 8.05.1998 częściowo zmodyfikowany 28.02.2000, 27 s., w posiadaniu autora.

Pontyfikatu Jana Pawła II – ODiSP), szerzej Archiwum Kurii oraz krótko Archiwum Kapituły.

ODP Jana Pawła II powołano do istnienia w ramach fundacji jego imienia w 1982 roku, czyli w okresie, w którym kontakt z Polską nie należał do łatwych. Miał się stać warsztatem naukowym dla zainteresowanych osobą i myślą kard. Karola Wojtyły oraz nauczaniem papieskim poza Polską[18]. Rok później ODP przystąpił do gromadzenia spuścizny Karola Wojtyły z archiwów w Polsce, zwłaszcza z Archiwum Kurii Krakowskiej. Stąd w tymże ODP znajdują się:

– dokumenty personalne, dokumenty dotyczące studiów w Polsce i w Rzymie w fotokopiach (por. Aneks 1);

– dokumenty dotyczące posługi biskupiej w archidiecezji krakowskiej (por. Aneks 6)[19]: kopie rękopisów, maszynopisów artykułów, referatów (150) oraz kazań[20] (początkowo 1 231, uzupełniono o 110 pozycji na podstawie kwerendy do 1 340)[21];

– dzieła literackie, filozoficzne, teologiczne ks. Karola Wojtyły w języku polskim oraz ich tłumaczenia w dostępnych językach;

– zbiór artykułów (również w fotokopiach) dotyczących osoby, dorobku naukowego i magisterium w języku polskim i różnojęzycznych periodyków filozoficzno-teologicznych, zwłaszcza uwzględnionych w wydawanych bibliografiach[22] krajowych[23],

[18] M. Jagosz, *Ośrodek Dokumentacji Pontyfikatu Jana Pawła II*, w: *Księga pamiątkowa dziesięciolecia Fundacji Jana Pawła II*, red. K. Czajkowska, M. Jagosz, Rzym 1991, s. 67-75; *Ośrodek Dokumentacji Pontyfikatu Jana Pawła II*, w: *Polonia włoska. Słownik Polaków i instytucji polskich we Włoszech*, t. 1, red. K. Dopierała, H. Fokciński, Bydgoszcz 2002, s. 86-87.

[19] CP, s. 2510-2576 (66 s.).

[20] ks. A. Boniecki przy opracowaniu kalendarium korzystał również ze zbioru kazań liczącego ok. 7 tys. stron maszynopisu, z ok. 1 tys. kazań, których fragmenty zamieszcza w swej pracy. Redaktor mógł przytoczyć jedynie drobne części homilii albo wskazać ich temat. Nie wyjawia, które z nich były publikowane, nie streszcza też pozostałych. Jedynie kilka razy wspomina ich publikację np. na łamach „Tygodnika Powszechnego". Dzięki kwerendzie dotarł do najwcześniejszych kazań z lat duszpasterzowania w kościele św. Floriana oraz głoszonych tekstów rekolekcji akademickich oraz konferencji dla lekarzy.

[21] *Spis kazań i przemówień księdza – biskupa – arcybiskupa – kardynała Karola Wojtyły z lat 1956-1978 w układzie chronologicznym* (1 231 tekstów), 10.04.1989, *uzupełnienia* marzec 1990 (dwadzieścia siedem tekstów z lat 1964-1977). Zestawienie przygotowała dr Krystyna Czajkowska, mps, 39 s., w posiadaniu autora art., który sporządził kompletny spis wszystkich kazań, również publikowanych, z adnotacjami o ich druku w znanych i dostępnych publikacjach, w tym obcojęzycznych. Spis ten (68 s.) włączono do akt procesu (por. Aneks 6).

[22] Do prac nad bibliografią Biblioteka Narodowa użyczyła nieodpłatnie licencji na oprogramowanie MAK.

[23] Bibliografia polska, polonijna zawartości czasopism polskich, polonijnych.

w różnych językach[24], nawet w esperanto[25], a także w tzw. drugim obiegu[26];

– teksty przemówień, encyklik oraz innych dokumentów magisterium papieskiego;

– *Rassegna Stampa Internazionale* Sekretariatu Stanu, tj. serwis prasowy w kilku językach (angielskim, francuskim, hiszpańskim, niemieckim, portugalskim) z okresu pontyfikatu (od 16 października 1978 roku);

– wycinki z prasy polskiej, zwłaszcza pochodzące z Agencji Prasowo-Informacyjnej GLOB w Warszawie (do roku 2005);

– wykaz prac naukowych dotyczących dorobku Karola Wojtyły i magisterium Jana Pawła II przygotowywanych na uczelniach świata[27] (por. Aneks 14);

– sesje i sympozja o Janie Pawle II;

– wykaz instytucji naukowych, oświatowych i charytatywnych dedykowanych Janowi Pawłowi II[28] (por. Aneks 15);

– dary Papieża dla polskiej służby zdrowia[29];

– dokumenty życia społecznego dotyczące pielgrzymek papieskich zagranicznych, włoskich, wizyt w kościołach Rzymu i uroczystości watykańskich;

– dokumenty dźwiękowe[30], utwory muzyczne[31], materiały wizualne (filmy i dostępne na rynku kasety wideo);

– dokumentacja fotograficzna, albumy ze zdjęciami z życia Kościoła w Polsce i nie tylko, dokumentacja fotograficzna wizyt i piel-

---

[24] Np. *Internationale Bibliographie der Rezensionen* (IBR), t. 9, cz. 2, 1979; *Internationale Bibliographie der Zeitschriftenliteratur* (IBZ), t. 19, cz. 1, 1983; Archivum Historiae Pontificiae, Centre National de la Recherches Scientifique w Paryżu.

[25] K. Macińska, *La Papo Johano Paulo II en esperantaj publikajoj. Bibliografio. 1978-1986*, Rzym 1988; K. Macińska, *La Papo Johano Paulo II en esperantaj publikajoj. Bibliografio. 1987--1991. Suplemento al la jaroj 1978-1986*, Rzym 1994; K. Macińska, *La Papo Johano Paulo II en esperantaj publikajoj. Bibliografio. 1992-1996*, Rzym 1998; K. Macińska, *La Papo Johano Paulo II en esperantaj publikajoj. Bibliografio. 1997-2001*, Rzym 2003.

[26] *Jan Paweł II poza cenzurą PRL. Bibliografia 1976-1989*, oprac. A. Sitarska, S. Skwirowska, Rzym 1996.

[27] *Papież Słowianin – zwiastun nadziei*, red. A. Dobroński, Toruń 2000, s. 393-429.

[28] *Tamże*, s. 327-352.

[29] *Tamże*, s. 145-161.

[30] K. Bielska, *Jan Paweł II w dokumentach dźwiękowych 1978-1988. Bibliografia. John Paul II in Sound Recordings: Bibliography*, Rzym 1990.

[31] Taż, *Jan Paweł II w utworach muzycznych. Bibliografia*, Rzym 1993.

grzymek, pomników papieskich[32], tablic, ulic, ekspozycji o tematyce papieskiej;

– Jan Paweł II w rzeźbie, w sztukach plastycznych, katalogi z wystaw papieskich (materiał gromadzony przez dr Janinę Jaworską do publikacji[33];

– filatelistyka papieska;

– korespondencja m.in. z prof. Stefanem Swieżawskim (1953--2001)[34], ks. inf. Józefem Głuszkiem (1963-1990), ks. prof. Walterem Ziembą (1968-1978) itd.; zebrano reakcje na wybór kard. Karola Wojtyły na Stolicę Piotrową od wielu osobistości, jak np.: Ronalda Reagana, Michaiła Gorbaczowa i in.[35]); księgi pamiątkowe[36], adresy hołdownicze ofiarowane Ojcu Świętemu[37], dedykacje w książkach jemu ofiarowanych[38];

– honorowe obywatelstwa Jana Pawła II[39], honorowe członkostwa stowarzyszeń[40];

– ordery i odznaczenia przyznane Janowi Pawłowi II[41];

– poezja: wiersze o tematyce papieskiej różnych autorów nadsyłane Papieżowi.

Z polskiej sekcji Sekretariatu Stanu dotarła dokumentacja związana z publikacją dzieł Karola Wojtyły sprzed wyboru na Stolicę Piotrową[42] we współpracy z Libreria Editrice Vaticana i innymi wydawnictwami (1978-2000) (por. Aneks 5.1). Stamtąd też pochodzi trzydzieści tomów księgi kondolencyjnej *Internauci w hołdzie Papieżowi Janowi Pawłowi II* (Onet.pl 2005) po jego śmierci.

Do 2000 roku ODP wydał liczne teksty kard. Karola Wojtyły[43].

---

[32] *Papież Słowianin – zwiastun nadziei*, s. 297-326.

[33] J. Jaworska, *Artyści polscy o Papieżu*, Kielce1996.

[34] A. Fedorowicz, T. Fedorowicz, S. Swieżawski, K. Wojtyła, *Pełny wymiar. Listy przyjaciół*, oprac. A. Dobrowolski, Tarnów 2002.

[35] *Papież Słowianin – zwiastun nadziei*, s. 9-144.

[36] *Tamże*, s. 353-361.

[37] *Tamże*, s. 219-248.

[38] *Tamże,* s. 363-392.

[39] *Tamże,* s. 177-199.

[40] *Tamże,* s. 193-199.

[41] *Tamże,* s. 201-218.

[42] Commissione per la pubblicazione degli scritti di KW prima della sua elevazione al Supremo Pontificato (dal 17.11.1978 al 22.02.2001) in stretta collaborazione con la Libreria Editrice Vaticana ed altre Case Editrici (1978-2000).

[43] K. Wojtyła, *Nauczyciel i Pasterz. Listy pasterskie – Komunikaty – Zarządzenia 1959-1978*, oprac. M. Jagosz, Rzym 1987; tenże, *Nauczyciel i Pasterz*, t. 2; tenże, *Przemówienia i wywiady*

Korespondencja Karola Wojtyły

W Archiwum Kurii Metropolitalnej w Krakowie (AKMK), w zbiorze Archiwum Kardynała Karola Wojtyły (AKKW)[44] liczącym około 270 fascykułów (por. Aneks 3)[45] przejrzano przede wszystkim: akta personalne (A I) (por. Aneks 1) oraz korespondencję prywatną (B I) (por. Aneks 7). Do tego działu zaliczono korespondencję zbiorczą z zakonami i zgromadzeniami zakonnymi, chorymi, dziećmi, młodzieżą, oazami, parafiami, księżmi[46], klerykami, zwłaszcza odbywającymi służbę wojskową[47], oraz członkami tzw. Środowiska.

Pierwszy katalog kartkowy tego zbioru sporządziła s. Franciszka Sankowska, sercanka, w okresie aktywności autora w Archiwum Kurii Metropolitalnej, w którym to między innymi uporządkowano wszelką korespondencję kard. Karola Wojtyły z osobami, dla łatwiejszej konsultacji w porządku alfabetycznym (w liczbie ponad 5 tys.).

Po wizycie rzymskich członków komisji w czerwcu 2006 roku ów prowizoryczny katalog przepisano pod kierunkiem księży profesorów: Jacka Urbana i Grzegorza Rysia. Po przejrzeniu i scharakteryzowaniu spis osób (116 stron w formacie A4) dołączono go do akt procesu[48].

Zwraca uwagę zasięg geograficzny korespondencji. Adresaci pochodzą m.in.: z Algieru, Argentyny, Australii, Austrii, Belgii, Brazylii,

---

w Radio Watykańskim, oprac. M. Jagosz, Rzym 1987; tenże, *Człowiek w polu odpowiedzialności*, Rzym – Lublin 1991; tenże, *Człowiek drogą Kościoła*, red. K. Czajkowska, M. Jagosz, Rzym 1992; tenże, *Nauczanie społeczne Kościoła integralną częścią jego misji*, red. M. Jagosz, S. Pamuła, Rzym 1996; *O Świętej Jadwidze Królowej Polski mówią…*, zebrał i oprac. M. Jagosz, Kraków 1997; K. Wojtyła, *Apostolstwo świeckich*, zebrał i oprac. M. Jagosz, Rzym – Kraków 1999; tenże, *W służbie Polonii i Kościołowi powszechnemu*, zebrał i oprac. M. Jagosz, Rzym – Kraków 1999.

[44] Materiał zgromadzony w zbiorach AKKW dotyczy zasadniczo okresu biskupiego i arcybiskupiego Karola Wojtyły. Informacje sprzed roku 1958 są raczej nieliczne. Poza aktami personalnymi pojawiają się one głównie jako wspomnienia bliskich mu osób (np. korespondencja Z. Siłkowskiego, wadowickich nauczycieli, pracowników „Solvayu", S. Bukowskiego, pseud. „Cichy", rapsodyków, kolegów ze studiów i nauczycieli akademickich UJ, świadków jego drogi do kapłaństwa, członków grupy różańcowej Jana Tyranowskiego, „Środowiska"). Niektóre z nich odnoszą się do konkretnych wydarzeń z życia Sługi Bożego (np. Msze Święte prymicyjne: w kościele św. Stanisława Kostki na Dębnikach, 3 listopada 1946 roku, nazajutrz na Wawelu przy konfesji św. Stanisława – dla rapsodyków, ponadto w kościele św. Andrzeja w Krakowie) i jego działań duszpasterskich (np. w duszpasterstwie akademickim i w Związku Misyjnym Kleru).

[45] CP, s. 1960-2100 (140 s.).

[46] Osobny fascykuł opatrzony sygnaturą B I 5044-5120, który dotyczy zbiorowej korespondencji z klerykami i księżmi diecezjalnymi.

[47] Obok tzw. jednostek kleryckich (Bartoszyce, Brzeg, Szczecin) występują także inne jednostki wojskowe (Śrem, Jelenia Góra, Kołobrzeg, Łask); BI 5044, Bartoszyce.

[48] CP, s. 2577-2696 (119 s.).

Chile, (ówczesnej) Czechosłowacji, Francji, Hiszpanii, Holandii, Indonezji, Irlandii, (ówczesnej) Jugosławii, Kamerunu, Kanady, Kolumbii, Kongo, Libanu, Malty, Meksyku, Niemiec, Peru, Portugalii, ze Stanów Zjednoczonych Ameryki, z Sudanu, Szwajcarii, Wenezueli, Węgier, Wielkiej Brytanii, Włoch, Zambii i (ówczesnego) ZSRR.

Przejrzenie korespondencji pozwoliło na wyłonienie kilku grup osób bliskich Słudze Bożemu:

– koledzy z lat młodzieńczych i seminaryjnych oraz członkowie rodziny, m.in.: F. Wiadrowska[49], J. Kluger, Z. Siłkowski, M. Kotlarczyk, T. Ulewicz, W. Żukrowski, M. Maliński, K. Suder, A. Deskur;

– współpracownicy lub eksperci: duchowni: B. Niemczewski, I. Różycki, F. Macharski, A. Jankowski, S. Nagy, F. Małaczyński, W. Kacz, R. Wilczyński, J. Pietraszko, J. Tischner, S. Olejnik, A. Bardecki, A. Krąpiec, M. Jaworski, T. Styczeń, A. Szostek; świeccy: A. Vetulani, S. Swieżawski, J. Turowicz, W. Półtawska; rolę konsultanta historycznego pełnił najczęściej ks. B. Przybyszewski;

– hierarchowie: bp A. Ancel, abp A. Baraniak, abp G. Colombo, abp F. Franić, abp G.M. Garrone, bp F. Jop, abp A. Kozłowiecki, kard. F. König, kard. J. Król, oraz biskupi metropolii krakowskiej (m.in. J. Ablewicz i S. Bareła).

W zbiorze korespondencji na wyróżnienie zasługują także nazwiska osób:

– cieszących się poważnym autorytetem w Kościele powszechnym: B. Alfrink, H. Urs von Balthasar, J. Camara, I. Congar, J. Daniélou, H. de Lubac, P. Delhaye, B. Gantin, G. Garrone, P. Felici, R. Ingarden, Ch. Journet, R. Latourelle, G. Le Bras, J. Loew, F. Marty, J. Mindszenty, B. Neunheuser, A. Ottaviani, P. Palazzini, E. Pironio, P. Poupard, J. Ratzinger, S. Ryder, L. Scheffczyk, E. Schillebeeckx, R. Schutz, G. Siri, J. Slipyj, A. Stickler, L. Suenens, E. Tisserant, G. Villot, J. Willebrands;

– świętych i sług Bożych: F. Blachnicki[50], A. Chrzanowska, J. Ciesielski, T. Fedorowicz, P. Gołębiowski, W. Granat, J. Kurzeja, J. Pietraszko, Pio Forgione[51], M. Sopoćko, S. Wyszyński;

– przyszłych biografów Papieża: A. Boniecki, M. Maliński, G.F. Svidercoschi.

---

[49] AKKK, Sobór Watykański II KW. A. JP II. 3.

[50] Zasadnicza część korespondencji z ks. F. Blachnickim jest zachowana w zbiorze E Ixb; A. Wodarczyk, *Prorok Żywego Kościoła ks. Franciszek Blachnicki* (*1921-1987*) *– życie i działalność*, Katowice 2008.

[51] A. Tornielli, *Il segreto di Padre Pio e Karol Wojtyla*, Piemme 2006.

Ciekawie prezentuje się korespondencja urzędowa z papieżami: św. Janem XXIII, bł. Pawłem VI (tematyka: Synod Biskupów, główne wątki nauczania papieskiego, zwłaszcza *Credo* oraz etyka życia małżeńskiego), Janem Pawłem I (wymiana życzeń z kard. A. Lucianim, patriarchą Wenecji, list do papieża nt. obchodów Jubileuszu św. Stanisława BM), Sekretariatem Stanu oraz kongregacjami (B IIa), jak również z władzami PRL (B IIe). Przejrzano także wymianę korespondencji z prymasem S. Wyszyńskim (F I), sekretarzem Konferencji Episkopatu Polski B. Dąbrowskim (F II), episkopatu z władzami (F III-IV)[52], a także dokumentację *Orędzia biskupów polskich do episkopatu niemieckiego* (F IX). Korespondencja z władzami dotyczy palących problemów w relacji państwo – Kościół (wydział teologiczny, budownictwo sakralne, punkty katechetyczne, ograniczenia kultu publicznego – tu kwestia procesji Bożego Ciała, cenzura, kontakty z władzami). W korespondencji z bp. Bronisławem Dąbrowskim kard. Wojtyła zwracał uwagę na następujące sprawy: budownictwo sakralne, kwestia ślubowania przy obsadzaniu stanowisk kościelnych, obrona oaz, KIK-ów oraz kleryków powoływanych do odbycia służby wojskowej[53]. Kardynał zaangażował się osobiście w wyjaśnienie okoliczności pobicia ks. Andrzeja Bardeckiego, asystenta kościelnego „Tygodnika Powszechnego"[54]. W roku 1967 kard. Wojtyła wystąpił w obronie Teatru Rapsodycznego zagrożonego rozwiązaniem[55]. Inne przykłady jego zaangażowania w sprawy polskiej kultury[56], historii i tradycji to: troska o kopiec Piłsudskiego w Krakowie[57], sprzeciw wobec dechrystianizacji nazw ulic z nazwami świętych[58], ponowny pochówek króla Kazimierza Jagiellończyka i Elżbiety Rakuskiej[59],

[52] W wielu przypadkach kard. Wojtyła był autorem tych tekstów, na co dowodem są przechowane w zbiorze rękopisy.

[53] AKKW F II/464.

[54] AKKW F II/391-398.

[55] List do ministra kultury i sztuki L. Motyki z 9.06.1967; AKKW B I 4103; por. korespondencja z M. Kotlarczykiem, B I 1901.

[56] Zaangażowanie to miało również swój wymiar osobisty. W liście do prof. S. Pigonia z 29.01.1964 pisał: „Zawsze będę pamiętał to, co Pan Profesor mi dał w stosunku do kultury i literatury polskiej. Proszę mi wierzyć, że jest to ważne dla dzisiejszego mojego powołania", AKKW B I 3115.

[57] AKKW B I 1378.

[58] AKKW B I 2419.

[59] AKKW F I/193; por. AKKK, KW. A. *Katedra – Kapituła*, 60-66.

wielokrotne podkreślanie znaczenia Wawelu[60]. Kardynał promował także nowe zjawiska kultury chrześcijańskiej, np. Sacrosong[61]. O stosunku K. Wojtyły do rzeczywistości PRL świadczą także kilkakrotnie podejmowane w celu obejścia cenzury próby sprowadzenia do Krakowa elektronicznej maszyny do pisania IBM (z możliwością wielokrotnego druku)[62]. W 1970 i 1973 roku kard. Wojtyła wsparł biskupa pomocniczego w Częstochowie, Franciszka Musiela, atakowanego przez Urząd ds. Wyznań[63]. Na przełomie 1977/1978 Kardynał (wraz z biskupem katowickim Herbertem Bednorzem) zajął zdecydowane stanowisko w sprawie narzucanej przez władze pracy górników w niedzielę[64].

Dokumentacja o działalności kard. Karola Wojtyły podczas II Soboru Watykańskiego

Wśród akt dokumentujących działalność w Kościele powszechnym[65] ważny jest zbiór dotyczący II Soboru Watykańskiego (G I, 1-3), Synodu Biskupów[66] (G II, 1-12), kongregacji watykańskich: pro Cultu Divino (G III, 1-2), pro Institutione Catholica (G IV, 1-2) i pozostałe (G V, 1-4), komisji watykańskich (Consilium de Laicis, Iustitia et Pax) i jego udział w kongresach. Kardynał zaangażował się w prace związane z późniejszą Konstytucją duszpasterską o Kościele w świecie współczesnym *Gaudium et spes*. Był inicjatorem i współautorem krakowskiego projektu schematu *Ecclesia in mundo hodierno*, po przedstawieniu którego został włączony do komisji soborowej redagującej

[60] Z listu kard. Wojtyły do J. Szablowskiego, dyrektora Państwowych Zbiorów Sztuki na Wawelu, z 9.07.1978: „sprawy Wawelu są mi szczególnie drogie i bliskie. Myślę, że umiłowanie tych spraw należy po prostu do samej treści mojego biskupstwa. Trudno być biskupem krakowskim bez umiłowania tego, co stanowi tak wspaniały i pełny wyraz naszego dziedzictwa", AKKW B I 3925.

[61] AKKW B I 3509.

[62] AKKW B I 1450a, 3345a.

[63] AKKW B I 135, 2732.

[64] AKKW E XIV, 1-28.

[65] J. Dyduch, *Kardynał Karol Wojtyła w służbie Kościołowi powszechnemu. Udział w pracach Kurii Rzymskiej i Synodów Biskupich*, Kraków 1998.

[66] Synody Biskupów 1967 I, 1971 II, 1974 III, 1977 IV, nadto 1969 I Nadzwyczajny; *Il Sinodo dei Vescovi. 40 anni di storia 1965-2005*, red. N. Eterović, Città del Vaticano 2005.

dokument. W imieniu polskiego episkopatu przemawiał w auli soborowej na temat pierwszej części przyszłej konstytucji duszpasterskiej o Kościele. Już pod koniec soboru przygotował zestawienie wszystkich sześćdziesięciu sześciu *modi* zgłoszonych przez polski episkopat do Schematu XIII oraz ich *Summarium*. Przyszły papież uczestniczył żywo w dyskusji także nad innymi schematami soborowymi, zgłaszając *interventiones* na temat liturgii, środków przekazu, źródeł Objawienia, schematu o Kościele, o ekumenizmie, o apostolstwie świeckich, o Matce Bożej (w kontekście Konstytucji dogmatycznej o Kościele *Lumen gentium*), o wolności religijnej – w sumie dwadzieścia jeden (osiem ustnych i trzynaście pisemnych).

Karol Wojtyła w pierwszej i drugiej sesji soborowej uczestniczył jako wikariusz kapitulny, a w trzeciej i czwartej już jako arcybiskup krakowski. Jeszcze w trakcie Vaticanum II został włączony (wraz z biskupami: A. Baraniakiem, A. Pawłowskim i J. Jaroszewiczem) do Komisji Soborowej Episkopatu Polski, co znalazło następnie kontynuację w członkostwie w Podkomisji ds. Realizacji Soboru[67]. Soborowi poświęcił wiele wystąpień i publikacji (wywiady i konferencje wygłaszane w Radiu Watykańskim, wykłady, artykuły) – ich zwieńczeniem była opublikowana w roku 1972 książka *U podstaw odnowy. Studium o realizacji Vaticanum II*[68] oraz stworzenie Krakowskiego Ośrodka Dokumentacji Soborowej[69]. Zagadnieniem często powracającym – zwłaszcza w wystąpieniach akademickich Wojtyły – była kwestia relacji pracy teologów do Magisterium Ecclesiae[70].

Udział w pierwszym posiedzeniu Synodu Biskupów (1967) wskutek decyzji władz państwowych (odmowa wydania paszportu kard. Wyszyńskiemu) mógł mieć charakter jedynie korespondencyjny. Kard. Wojtyła był autorem ostatecznej redakcji *Votum Postsynodale Episcoporum Poloniae*. W drugiej sesji synodu Kardynał brał udział jako członek z nominacji Pawła VI. Po synodzie natomiast przygotował sprawozdanie z jego prac dla wszystkich biskupów polskich.

W 1971 roku (trzecia sesja) należał już do grona elektorów Sekretariatu Synodu. W wyraźny sposób stał się także (obok bp. W. Ru-

[67] Por. AKKW B I 1993.
[68] AKKW G I-2 i 3.
[69] AKKW F I/159.
[70] AKKW G I-2, 26; G-3, 5-8, 9, 100, 115.

bina) faktycznym łącznikiem między instytucją Synodu Biskupów a Konferencją Episkopatu Polski. To on przekazywał do Sekretariatu Synodu zgłaszane przez polskich biskupów propozycje tematów na kolejne sesje, w ich imieniu redagował ostateczne wypowiedzi (czasami zlecając tę pracę któremuś z najbliższych współpracowników, tak np. na synod 1971 roku *votum* nt. celibatu przygotował *ex mandato* biskupów polskich ks. I. Różycki). W kolejnych latach w Krakowie odbywała się również syntetyczna redakcja tzw. panoramy przedsynodalnej (na synod w roku 1977 polski episkopat w ogóle zrezygnował z jej sporządzenia, zlecając tę pracę kard. Wojtyle – ten przygotował ją i przesłał jej wyniki *nomine Episcoporum Poloniae*)[71].

W roku 1972 kard. Wojtyła został członkiem Sekretariatu Synodu. Na czwartą sesję (1974) przygotował z woli Pawła VI relację części doktrynalnej *disceptationis synodalis* (w tym celu musiał m.in. opracować syntezę uwag przesłanych przez episkopaty z dwudziestu pięciu krajów świata).

Warte zauważenia natomiast z całą pewnością pozostaje zainteresowanie kard. Wojtyły potrzebami misyjnymi (Brazylia, Tanzania) oraz zaangażowanie w obronę praw ludzi wierzących w innych krajach, zwłaszcza tzw. bloku wschodniego (ZSRR[72], Czechosłowacja[73]), także praw religijnych mniejszości narodowych tak w Polsce[74], jak i za granicą (np. grekokatolicy na Ukrainie, Serbołużyczanie w Niemczech)[75].

Działalność kard. Karola Wojtyły w ramach Konferencji Episkopatu Polski

W ramach Konferencji Episkopatu Polski kard. Karol Wojtyła pełnił następujące funkcje:

– duszpasterza krajowego Związku Pisarzy Katolickich (1963),
– protektora Duszpasterstwa Krajowego Twórców Sztuki (1963),

[71] W dużym stopniu stała się ona następnie podstawą ogólnosynodalnej panoramy, o czym świadczy korespondencja bp. W. Rubina, AKKW G II-12. 39.

[72] AKKW B I 1944.

[73] Zob. m.in. AKKW B I 2928, 3181, 4143, 4170; B Iia/364: *Sacrum Concilium pro Publiciis Ecclesiae negotiis*.

[74] AKKW B I 1620 (Słowacy), 2904 (Ormianie).

[75] AKKW B I 2331a; B I 2331, 3715 i 3742.

– protektora Duszpasterstwa Krajowego Pracowników Nauki (1963),

– protektora Duszpasterstwa Krajowego Młodzieży Męskiej (1963),

– przewodniczącego Podkomisji Studiów w ramach Komisji Studiów i Seminariów (1964-1969)[76],

– przewodniczącego Komisji ds. Apostolstwa Świeckich (od 1966)[77],

– zastępcy przewodniczącego Konferencji Episkopatu Polski (od 1969),

– przewodniczącego Komisji ds. Nauki Katolickiej (od 1970),

– członka Komisji ds. Instytucji Polskich w Rzymie (od 1975),

– członka Komisji ds. Duszpasterstwa Ogólnego (1975).

W 1978 roku kard. K. Wojtyła – obok kard. S. Wyszyńskiego – przewodniczył delegacji Episkopatu Polski podczas wizyty w RFN[78].

W latach 1965-1978 abp Karol Wojtyła przygotował liczne projekty ważnych pism w imieniu Episkopatu Polski, wśród nich projekt listu do abp. Marcela Levebvre'a (31 stycznia 1977 roku)[79]. Zachowała się również jego korespondencja z biskupami (B I) oraz dotycząca duszpasterstwa polonijnego (m.in. wizyty w USA, Kanadzie i Australii – G VI, 1-6).

Wśród akt dokumentujących działalność pasterską metropolity krakowskiego w archidiecezji należy wymienić: dotyczące seminarium duchownego (E XII), wykazy wyświęconych (E I), dokumenty wizytacyjne (E II), kazania, rekolekcje i przemówienia (E III)[80], dokumentacje uroczystości najwyższej rangi w diecezji (np. Milenium, nawiedzenie kopii obrazu *Matki Boskiej Częstochowskiej*, 900-lecie śmierci św. Stanisława, 600-lecie urodzin królowej Jadwigi, 500-lecie śmierci św. Jana z Kęt – E VII), dokumenty związane z Synodem

[76] AKKW F VI.

[77] AKKW F V 1-7.

[78] AKKW G VII, 55-88; J. Dyduch, *Kardynał Karol Wojtyła w służbie Konferencji Episkopatu Polski*, Kraków 2007.

[79] Zob. AKKW KW 71 F I/303-305, FIII/15 rps, 7 s., mps, 3 s.

[80] *Spis homilii, kazań, konferencji i przemówień ks. Karola Wojtyły – biskupa, arcybiskupa, kardynała 1954-1978*, oprac. M. Jagosz, mps, 54 s., Aneks 6; *Spis niepublikowanych homilii, kazań, konferencji i przemówień ks. Karola Wojtyły – biskupa, arcybiskupa, kardynała 1954--1978*, mps, 9 s. w posiadaniu autora.

Duszpasterskim Archidiecezji Krakowskiej, duszpasterstwem młodzieży (E IXb), budową kościołów (np. św. Maksymiliana w Oświęcimiu, MB Królowej Polski w nowohuckich Bieńczycach – E XIII), katechizacji dzieci i młodzieży. Działalność duszpasterska kard. Wojtyły w archidiecezji krakowskiej doczekała się już wielu wydawnictw (edycje źródeł i opracowań monograficznych)[81].

Jeśli chodzi o działalność naukową (C II), należy odnotować dwa rękopisy: *Encyklika „Humanae vitae" jako znak czasu* (CII 4/67a, 17 s.) i *Nauka Encykliki „Humanae vitae" na temat miłości małżeńskiej oraz zawarta w niej koncepcja osoby*, tekst przygotowany na sesję teologów moralistów wygłoszony 24 stycznia 1969 roku (CII 4/69, 22 s.)[82].

Zachowała się korespondencja dotycząca kościelnych instytucji naukowych: Papieskiego Wydziału Teologicznego w Krakowie (E X), Polskiego Towarzystwa Teologicznego (E XVII), Komisji Episkopatu ds. Studiów (F VI) oraz ds. Nauki Katolickiej (F VII), Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego (B I).

Po roku 1958 jego rola nabiera nowego charakteru dla nauki teologii w Polsce – zwłaszcza wobec zagrożeń instytucji akademickich Kościoła (aż po ich likwidację) przez władze komunistyczne. W początkach lat sześćdziesiątych bp Karol Wojtyła występował przeciw dążeniu władz do zajęcia budynków wyższych seminariów duchownych w Krakowie: krakowskiego (1961)[83] i śląskiego (1963). W 1967 roku abp Wojtyła zaangażował się również w obronę Wyższego Seminarium Duchownego w Drohiczynie[84]. Ranga tych wystąpień wynikała także z pełnionych przezeń w ramach Konferencji Episkopatu Polski funkcji związanych z nauką (po rolę przewodniczącego Rady Naukowej Episkopatu). Wielokrotnie też powracał do sprawy uregulowania statusu krakowskiego studium teologii, zabiegając o powrót wydziału na Uniwersytet Jagielloński[85], a wobec negatywnej postawy władz państwowych – o uznanie praw i rangę Papieskiego Wydziału

[81] *Karol Wojtyła jako biskup krakowski*, t. 1, red. T. Pieronek, R. Zawadzki, Kraków 1988.

[82] K. Wojtyła, *Nauka encykliki „Humanae vitae" o miłości*, „Analecta Cracoviensia", 1 (1969), s. 341-356.

[83] Zob. zwł. AKKK, KW. A. Koresp. 21 (znamienna korespondencja z Leonem Królem, dyrektorem Urzędu ds. Wyznań WRN w Krakowie).

[84] AKKW B I 1568: List z 23.05.1967 do bp. W. Jędruszuka.

[85] Zob. zwł. AKKW B I 484, 3181; E XIV-7.

Teologicznego w Krakowie[86]. Temat ten podjął w monografii Adam Kubiś[87]. Wojtyła wspierał także działalność Polskiego Towarzystwa Teologicznego[88], zabiegając m.in. o przekształcenie jego wydawnictwa „Analecta Cracoviensia" w periodyk naukowy[89]. W perspektywie ogólnopolskiej starał się o państwową rekognicję kościelnych stopni i instytucji naukowych (np. Papieski Wydział Teologiczny w Poznaniu). Zabiegał o stypendia (także zagraniczne) dla studentów[90] oraz młodych pracowników naukowych z wielu ośrodków akademickich w Polsce. Wyjeżdżającym na kwerendy zagraniczne wystawiał listy polecające (zwłaszcza do Wiednia, Paryża, Rzymu i Louvain)[91].

Sprawy administracyjne i budowlane znajdują się pod sygnaturą E VIII, 1-3, prace zaś literackie – pod sygnaturą D[92].

Karol Wojtyła – elementy portretu osoby

Korespondencja prywatna Karola Wojtyły z natury rzeczy nie pozwala na całościowe zaprezentowanie jego sylwetki duchowej. Pozwala wszakże wydobyć choćby niektóre jej cechy charakterystyczne:

– koncentracja na konkretnej osobie i jej problemach; zbiór pozwala wychwycić niezliczone interwencje Świętego w duchu chrześcijańskiej *caritas*, reagującego „na to, co w konkretnej sytuacji stanowi bezpośrednią konieczność[93]", pomoc materialna[94] (systema-

[86] Np. AKKW B I 1747.

[87] A. Kubiś, *Wyższe szkolnictwo kościelne w Polsce. Wizja kardynała Karola Wojtyły i jej realizacja*, Kraków 2002; tenże, *Papieski Wydział Teologiczny w Krakowie w latach 1954-1981*, Kraków 2005.

[88] AKKW E XVII.

[89] AKKW B I 1782.

[90] Niejednokrotnie sam je fundując; zob. np. korespondencja z M. Gogaczem, AKKW B I 1160; oraz z J. i M. Gałkowskimi (1079).

[91] Zob. np. korespondencja z: L. Glaser z Pax Christi w Wiedniu (AKKW B I 1140), ks. inf. A. Banaszakiem, rektorem Polskiego Seminarium w Paryżu (111), oraz z rektorem Katolickiego Uniwersytetu Lowańskiego bp. Descamps (748).

[92] Wiersz *Chwila strzelista* z 1943 roku odkryto w archiwum kurii po zakończeniu prac komisji. Wiersz *Przestrzeń* uwzględniono w wykazie wierszy niepublikowanych.

[93] Por. *Deus caritas est*, 31a.

[94] AKKW B I, 1084, 1176, 1756, 1757, 3028, 4735. Nierzadko kardynał przekazywał na po-

tyczna lub doraźna)[95] i prawna[96] (np. w adopcji dziecka[97]), wsparcie w staraniach np. o przyjęcie dziecka do przedszkola[98], do szkoły, na studia; zapomogi studenckie[99], godzenie zwaśnionych stron (małżonków, rodzin, sąsiadów)[100], umożliwienie choremu pielgrzymki do Lourdes[101], odwiedziny chorych[102], pomoc w zorganizowaniu leczenia za granicą[103], korespondencja z chorymi i cierpiącymi (także z refleksjami nt. sensu cierpienia)[104], telegramy i listy kondolencyjne po śmierci bliskiej osoby[105]; koncentracja Karola Wojtyły na osobie chorej wyzwalała u innych podziw i chęć naśladowania[106];

– szacunek i wdzięczność wobec osób bliskich (np. wychowawców i profesorów, kolegów z pracy i studiów, dobrodziejów) i dalszych lub wręcz osobiście nieznanych (listy gratulacyjne z okazji jubileuszu sakramentu małżeństwa, kapłaństwa, ślubów zakonnych, pracy zawodowej[107]);

---

trzeby biednych ofiary otrzymane od innych osób. Mówi o tym np. w liście do prof. W. Wcisły z 18.02.1973: „Dziękuję za dar, który przeznaczam na potrzeby ludzkie", B I 4359.

[95] „Serdeczne Bóg zapłać za datek pieniężny na podarek od św. Mikołaja dla dziecka" (6.12.1977), AKKW B I 1760; AKKW B I 1861: podziękowanie za paczkę żywnościową przed świętami; „Chciałabym, żeby cała Polska wiedziała, jaki Wujek jest wśród biednych – wśród chorych i cierpiących. Nigdy nie zapomnę, jak Wujek dla jednej biednej rodziny (mieli 8 dzieci) ściągnął koc ze swego tapczanu, by im było ciepło", list M. Podlaskiej z d. Plich (12.06.1967), AKKW B I 3174.

[96] AKKW B I 1327.

[97] AKKW B I 2297.

[98] AKKW B I 4313.

[99] AKKW B I 3174; „dzięki Waszej Eminencji ukończyłem studia, wszak nagrywałem wykłady na magnetofonie, który zakupił mi Ksiądz kardynał" (List osoby niewidomej z 24.12.1975), AKKW B I 4656.

[100] Np. AKKW B I 116a.

[101] AKKW B I 1479.

[102] AKKW B I 4222, 4635; znamienne pozostaje tutaj świadectwo ks. S. Zapałowicza w liście do kardynała z 29.05.1967: „w roku 1932, gdym leżał w Wadowicach na zapalenie nerek jako młody kapłan, Eminencja kilkakrotnie mnie odwiedzał wówczas jako prezes ministrantów wadowickich", AKKW B I 4628.

[103] AKKW B I 35.

[104] AKKW B I 81, 1522. Z listu do bp. J. Marka z 20.08.1977: „Dowiedziałem się o chorobie Księdza Biskupa i zmartwiłem się tym. Opatrzność Boża tak zrządziła, że całe życie Kościoła i Dzieło Odkupienia oparte jest na ofierze i cierpieniu", B I 2422.

[105] Np. AKKW B I 4609.

[106] AKKW B I 3028.

[107] Np. dwa listy z 1969 roku do R. Matzner – pielęgniarki, która w heroiczny sposób przepracowała pięćdziesiąt lat w szpitalu w Witkowicach, AKKW B I 2492.

– otwartość i bezpretensjonalność, wyrażająca się prostotą stylu bycia[108], bezpośredniością[109], umiejętnością przyjęcia krytyki[110]; chyba cały dzisiejszy świat gotów jest czcić i kochać człowieka tak bardzo „ludzkiego", człowieka o tak „szerokim sercu"[111]; przystępnością dla osób izolowanych (nierzadko z racji na swoje przekonania lub elementy biografii) przez środowiska kościelne[112].

Jako pasterz archidiecezji krakowskiej Karol Wojtyła był oddany sprawie II Soboru Watykańskiego. Wokół soboru – jeszcze w trakcie jego trwania – zorganizował wielki ruch modlitewny (czuwania soborowe w katedrze i w kościołach archidiecezji, ofiary duchowe chorych itp.). Popularyzacji myśli soborowej służyły przysyłane z Rzymu w trakcie trwania sesji soboru listy oraz wygłaszane później konferencje, a nade wszystko wspomniana praca *U podstaw odnowy.*

Zatroskany o powołania

Seminarium duchowne było stałym przedmiotem troski kard. Karola Wojtyły. Nazywał je *pupilla oculi*. Nie tylko nazywał, ale rzeczywiście się o nie troszczył. Pasterska troska o Wyższe Seminarium Du-

[108] Zob. np. list F. Bielak OSU, furtianki klasztoru Urszulanek w Krakowie, AKKW B I 244; por. list ks. F. Wełcza (z Inowrocławia) z 12.06.1967, wspominający kardynała jako wspaniałego duszpasterza młodzieży akademickiej, o wielkiej umiejętności nawiązywania bezpośredniego kontaktu, B I 4372.

[109] „Kiedy miałem możność w okresie pierwszej sesji soborowej przyjrzeć się bliżej wielu biskupom z różnych kontynentów świata, nasuwało mi się wówczas porównanie, że Wasza Ekscelencja swoją bezpretensjonalnością tak łatwo dorasta do miary biskupów Europy Zachodniej, gdy tymczasem niektórzy z naszych polskich biskupów z upodobaniem bawią się jeszcze w książęta i pielęgnują wokół siebie atmosferę czołobitnego bizantynizmu", list ks. W. Maleja z 19.01.1964, AKKW B I 2399.

[110] List ks. prof. A. Słomkowskiego z 30.08.1975: „Byłem pełen podziwu, gdy Wasza Eminencja zgodził się kiedyś na KUL-u na publiczne omówienie jego książki *Osoba i czyn*. Przecież Wasza Eminencja pozwolił, by głos zabierali i wypowiadali nawet uwagi krytyczne młodzi pracownicy naukowi. Nowy dowód tej postawy Waszej Eminencji widzę czytając w «Rocznikach Filozoficznych» dyskusję. Wysoki Urząd nie zabił Człowieka – Osoby, lecz przeciwnie, pozwolił w Osobie Waszej Eminencji pokazać praktycznie, jak takie dostojeństwo, by się tak wyrazić, zewnętrzne, nie musi niszczyć człowieczeństwa, lecz przyczynia się do pełniejszego rozwoju i uzewnętrznienia wartości i godności Osoby", AKKW B I 3722.

[111] AKKW B I 3028.

[112] Zob. np. AKKW B I 2222, 4382.

chowne wyrażała się w jego stałych, systematycznych odwiedzinach obu domów seminaryjnych w Krakowie (przy ul. Manifestu Lipcowego 4 i przy Podzamczu 8). Każdego roku zapraszał też do siebie kleryków na rozmowy indywidualne. Szczególną troską obejmował również kleryków wezwanych do odbycia zasadniczej służby wojskowej wbrew porozumieniu między rządem PRL a Kościołem z 1950 roku. W nauczaniu Kardynała ważne miejsce zajmowały wezwania do modlitwy o powołania kierowane kilka razy w roku do całej diecezji, do księży oraz do młodzieży – głównie z okazji organizowanych dorocznie dni powołań.

Duszpasterz rodzin

Temat duszpasterstwa rodzin – jeden z wiodących w myśli pastoralnej (a także osobistego zaangażowania[113]) Kardynała – stał się przedmiotem wielu opracowań[114]. Nie da się go także zawęzić do obszaru archidiecezji krakowskiej. Świadczy o tym najpierw obfita i wielowątkowa korespondencja (prywatna i urzędowa) w kontekście ogłoszenia encykliki *Humanae vitae*. W korespondencji prywatnej pojawiają się liczne podziękowania czytelników (także zza granicy) za książkę *Miłość i odpowiedzialność*. Ponaddiecezjalny wymiar jego działań w zakresie refleksji i duszpasterstwa małżeńskiego i rodzinnego dokumentuje wymiana listów m.in. z bp. W. Plutą, bp. J. Rozwadowskim, ks. prof. W. Szafrańskim, dr W. Półtawską, o. K. Meissnerem, prof. Z. Lwem-Starowiczem, prof. P. Chauchardem, N. Understonem i innymi[115]. Do rangi symbolu urasta ostatni tekst przygotowany i posłany przez Kardynała na dni katechetyczne we Wrocławiu (sierpień 1978 roku) pt. *Misterium miłości – misterium życia*[116].

---

[113] Od roku 1975 należał do Komitetu Honorowego Rénovation Réparation Familiale. Przyjął zobowiązanie odprawiania dwóch Mszy Świętych w ciągu roku w intencji odnowy życia rodzinnego w świecie, AKKW B I 3371.

[114] W. Gasidło, *Duszpasterska troska kardynała Karola Wojtyły o rodzinę*, Kraków 1997; A. Świerczek, *Instytut Teologii Rodziny Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie w służbie rodziny*, w: *Archidiecezja Krakowska na przełomie tysiącleci*, Kraków 2004, s. 393-399.

[115] AKKW B I 3162, 3446, 3929, 2525, 2222, 514, 4225.

[116] AKKW B I 2387.

Duszpasterz chorych

Temat duszpasterstwa chorych pojawia się – obok korespondencji zbiorowej Świętego z chorymi, np. głuchoniemymi[117] – w wymianie listów z ks. W. Kaczem[118], diecezjalnym duszpasterzem chorych, oraz bł. H. Chrzanowską[119], po śmierci której kard. Wojtyła zwrócił się z prośbą do wyższych przełożonych wszystkich zgromadzeń zakonnych (męskich i żeńskich) o kontynuację rozpoczętego przez nią dzieła Zespołów Pielęgniarstwa Parafialnego[120]. W korespondencji urzędowej z kongregacjami watykańskimi wiele razy powraca temat możliwości odprawiania Mszy Świętej w mieszkaniu chorego oraz transmisji Mszy Świętej w języku polskim w Radiu Watykańskim. Odwiedziny chorych były też stałym punktem programu wszystkich wizytacji biskupich kard. Wojtyły.

Duszpasterz młodzieży

Ważnym uzupełnieniem omawianego szeroko w literaturze przedmiotu tematu duszpasterstwa młodzieży pozostaje dokumentacja zgromadzona w fascykule AKKW E IXb. Zgromadzono w nim materiały z lat 1973-1978, które dają się uporządkować w trzech zasadniczych grupach: Ruch Światło-Życie (oaza)[121] i duszpasterstwo liturgicznej służby ołtarza, grupy apostolstwa młodzieży (ks. A. Sołtysika) oraz duszpasterstwo młodzieży żeńskiej.

Protektor ruchów

Korespondencja odbija jego zainteresowanie także innymi ruchami i wspólnotami: jeszcze przedsoborowymi i związanymi z odnową soborową w Kościele: Żywy Różaniec Dziewcząt (ŻRD)[122]; Włoska

[117] AKKW B I 397.
[118] AKKW B I 1606.
[119] AKKW B I 547.
[120] AKKW E XIV, 12.
[121] M. Ostrowski, *Ruch Światło-Życie w Polsce. Rozwój ruchu, cele, trudności i osiągnięcia w nurcie odnowy Kościoła*, praca doktorska na Papieskiej Akademii Teologicznej, Kraków 1998.
[122] AKKW B I 314.

Akcja Katolicka[123]; Chrześcijańskie Braterstwo Chorych i Niepełnosprawnych[124]; JOC[125]; Pax Christi[126]; Prado[127]; Notre Dame de Vie[128]; Generazione Liliale[129]; Międzynarodowy Ruch Apostolstwa wśród Średniej i Wyższej Klasy[130]; Paray-le-Monial[131].

Znane było poparcie świętego dla innych ruchów eklezjalnych (jak Droga Neokatechumenalna, Arka, Focolari) – miało ono duże znaczenie pastoralne również z racji na brak zgody władz komunistycznych na tworzenie organizacji katolickich.

Animator ekumenizmu

Korespondencja dokumentuje następujące kontakty ekumeniczne i międzyreligijne kard. Wojtyły: ze Wspólnotą Taizé[132], a w Krakowie z Kongregacją Wyznania Mojżeszowego[133], z Kościołem Ewangelicko-Augsburgskim[134], z Polskim Autokefalicznym Kościołem Prawosławnym[135].

Wymiana listów z przedstawicielami Kościołów chrześcijańskich nawiązuje często do dorocznych tygodni modlitw o jedność chrześcijan, a zwłaszcza spotkań liturgicznych i agap u Ojców Dominikanów w Krakowie.

Czciciel świętych

Jednym z ważnych elementów duszpasterskiej wizji kard. Wojtyły (który znalazł później swoją znamienną kontynuację w okresie

[123] AKKW B I 78, 84.
[124] AKKW B I 1025.
[125] AKKW B I 2572.
[126] AKKW B I 35, 3036.
[127] AKKW B I 51.
[128] AKKW B I 3166.
[129] AKKW B I 2817.
[130] AKKW B I 2548.
[131] AKKW B I 2143.
[132] AKKW B I 3593; w roku 1968 Kardynał odwiedził Taizé; pięć lat później br. Roger nawiedził Kraków.
[133] AKKW B I 1835.
[134] Ks. K. Kubisz, proboszcz parafii ewangelickiej w Krakowie, AKKW B I 2035.
[135] Ks. E. Lachocki, proboszcz parafii prawosławnej w Krakowie, AKKW B I 2141.

papieskim[136]) była troska o kult świętych, także o nowe beatyfikacje i kanonizacje. Jako następca św. Stanisława odnowił jego kult w Krakowie i w Polsce (zabiegał też o podniesienie rangi jego wspomnienia liturgicznego w Kościele powszechnym). Wokół rocznicy pasterskiej posługi Stanisława w Krakowie (1072-1079) osnuł program Synodu Duszpasterskiego Archidiecezji Krakowskiej i Metropolii Krakowskiej, z finałem w postaci Jubileuszu 900-lecia jego śmierci. Uroczysty charakter nadał też obchodom 500-lecia śmierci św. Jana z Kęt, którego relikwie przekazał m.in. do seminariów duchownych w Przemyślu, Sandomierzu i Drohiczynie. Kardynał zaangażował się bardzo w procesy beatyfikacyjne: Jadwigi Królowej[137], br. Alberta Chmielowskiego[138], o. Rafała Kalinowskiego[139], s. Urszuli Ledóchowskiej[140], s. Faustyny Kowalskiej[141]. Poza diecezją poparł starania o beatyfikację abp. Józefa Bilczewskiego[142], bp. Józefa Sebastiana Pelczara, Karoliny Kózkówny[143], ks. Jana Balickiego[144], Edmunda Bojanowskiego[145] i o. Hadriana Osmołowskiego[146]. Usilnie opowiadał się za beatyfikacją o. Maksymiliana Kolbego – także w kontekście Synodu Biskupów poświęconego kapłaństwu, a w 1973 roku przewodniczył uroczystościom pobeatyfikacyjnym w Oświęcimiu[147]. Wsparł też ideę kanonizacji Wincentego Kadłubka[148]. Relikwiami świętych Krakowa obdarowywał nawiedzane ośrodki polonijne.

---

[136] W 147 ceremoniach beatyfikacyjnych ogłosił 1 338 sług Bożych błogosławionymi, w tym 306 wyznawców i 1 032 męczenników, a w pięćdziesięciu jeden kanonizacjach 482 świętymi, wśród których osiemdziesięciu wyznawców i 402 męczenników.

[137] AKKW B I 302, 1093, 1319a, 1955, 1986, 3338, 3455, 4693; AKKK, KW. A. *Katedra – Kapituła*, 19, 22, 35; Koresp. 93; Naucz. 140.

[138] AKKW B I 1093, 1770.

[139] AKKW B I 2343.

[140] AKKW B I 3338.

[141] AKKW B I 757, 3450.

[142] AKKW B I 1018.

[143] AKKW B I 2.

[144] AKKW B I 344, 2822.

[145] AKKW B I 128

[146] AKKW B I 344, 2343, 2573.

[147] W korespondencji z A. Kunzmannem (1975) podkreśla rolę kultu o. Maksymiliana w zbliżeniu narodów polskiego i niemieckiego, AKKW B I 2085.

[148] AKKW B I 1518; AKKK, KW. A. Koresp. 34, 83; Naucz. 19, 120; *Varia*, 1, 28, 38.

Notatki

Dla ukazania duchowości Jana Pawła II osobne miejsce w Relacji zajmują *Notatki*, które w całości włączone do akt procesowych i zamieszczone w *Positio causae* doczekały się publikacji[149]. Stanowią one samodzielne jednostki wyraźnie odróżniające się od siebie czasem powstania i tematyką. Ks. Karol Wojtyła – Jan Paweł II prowadził notatki duchowe na przestrzeni kilkudziesięciu lat (1946-1984), opisując i analizując swoje przeżycia wewnętrzne, postanowienia, modlitwy, rozmyślania, uwagi dotyczące postępu duchowego i swojej osobistej relacji z Bogiem. Zachowane teksty obejmują również notatki z wykładów z teologii pastoralnej, punkty do prowadzonych przez niego rekolekcji dla kapłanów. Zasadniczą cześć notatek stanowią osobiste uwagi na temat rekolekcji i dni skupienia, jakie odprawiał regularnie w ciągu roku. Notatki ukazują człowieka skupionego na osobistej relacji z Bogiem, zatroskanego o swoje wnętrze i starającego się o regularną modlitwę. Jednocześnie patrzącego w świetle Bożej prawdy na relacje do ludzi, z którymi się kontaktował: świeckich i kapłanów. Całą uwagę koncentrował na tym, na ile odzwierciedla w swoim życiu Chrystusa Najwyższego Kapłana. Rysem charakterystycznym notatek jest ich chrystocentryzm: Ks. Karol Wojtyła odnosi wszystkie swoje przeżycia do Chrystusa. Z Nim stara się nawiązać osobisty kontakt przez regularną modlitwę, rozważanie słowa Bożego i posługiwanie pasterskie. Chrystusowi powierza wszystkie swoje osobiste sprawy oraz problemy, jakimi żył jako biskup diecezji, kardynał i papież. W centrum każdego dnia Autora notatek jest Eucharystia, co podkreśla przez przygotowanie do Mszy Świętej wieczorem, przed udaniem się na odpoczynek nocny, medytację poranną, dziękczynienie po Mszy Świętej i w ciągu dnia, godzinę świętą wieczorem przed Najświętszym Sakramentem. Eucharystia jest dla ks. Karola Wojtyły – Jana Pawła II miejscem doświadczania ofiary Chrystusa i jednocześnie składania swojego życia Bogu w ofierze. Jest także stylem życia polegającym na traceniu siebie, jak Chrystus wyniszczył samego siebie na krzyżu. Udział w Najświętszej Ofierze Chrystusa przez kapłań-

[149] K. Wojtyła, *„Jestem bardzo w rękach Bożych". Notatki osobiste 1962-2003*, Kraków 2014; *Don Karol Wojtyla. Note delle lezioni, esercizi spirituali, preghiere, propositi*, oprac. J. Machniak, Cracovia 2006, *Positio causae*, t. 3, s. 736-851.

stwo pozwalał ks. Wojtyle jednoczyć się z jedyną ofiarą Chrystusa i wchodzić w jedyną relację z Ojcem, Synem i Duchem Świętym.

Duchowość maryjna

Cechą charakterystyczną ks. Karola Wojtyły – Jana Pawła II jest również duchowość maryjna wywodząca się z wielu źródeł: od wczesnego akcesu do Sodalicji Mariańskiej[150], potwierdzonego po latach tytułem honorowego sodalisa nadanym 19 listopada 1973 roku przez Pontificia Academia Mariana Internationalis[151], poprzez szkołę modlitwy w kole różańcowym Jana Tyranowskiego po inspiracje doktrynalne św. Ludwika Grignon de Montfort, *O doskonałym nabożeństwie do Najświętszej Maryi Panny*, św. Pawła VI i Vaticanum II[152]. Duchowość ta wyrażała się zarówno w jego osobistej postawie i modlitwie[153], jak i w inspiracjach duszpasterskich (Kalwaria Zebrzydowska, Jasna Góra, koronacje obrazów maryjnych, nawiedzenie itp.)[154] oraz twórczością kaznodziejską np. *Rozważania na nabożeństwa majowe* w roku 1963, które w 2009 roku doczekały się publikacji.

Maryja jawi się w modlitwach i rozmyślaniach ks. Wojtyły jako ta, która w doskonały sposób przyjęła i wypełniła wolę Bożą. Autor podkreśla Jej wielkość wyrażoną w wielkim obdarowaniu łaską Bożą ze względu na wybranie na Matkę Słowa Wcielonego. Jednocześnie Maryja jest osobą dojrzałą w wierze, która podejmuje decyzję *fiat* – „niech mi się stanie według słowa twego".

Notatki rozpoczyna zwykle od dedykacji: „AMDG" (*Ad maiorem Dei gloriam* – „Na większą chwałę Bożą" lub rozpoczyna każdą kolejną stronę tekstu fragmentem modlitwy (J+M. *Totus Tuus ego*

[150] Wspomina o tym Z. Siłkowski w liście z 27.01.1967, AKKW B I 3669.

[151] AKKW A I/186; B I 3226.

[152] AKKW B I 1872.

[153] Z listu S. Kulczyckiej (1968): „Ośmielam się skreślić parę słów wdzięczności za postawę maryjną Najprzewielebniejszego Księdza kardynała" (dalej postawa ta jest określona jako „rycerska"), AKKW B I 2065.

[154] W liście do ks. B. Mikołajewskiego, dziękując za przesłane mu „Zeszyty Maryjne" i „Cor Apertum", kardynał dzieli się swoimi uwagami nt. kultu Niepokalanego Serca Matki Bożej: „Orędzie Fatimskie mówi nam, że Bóg chce ratować ludzkość za pośrednictwem Niepokalanego Serca Matki Boskiej […]. Orędzie Fatimskie mówi nam, że Jezus pragnie, aby obok Jego Serca czczone było Niepokalanego Serca Maryi", AKKW B I 2591.

sum, et omnia mea Tua sunt…), a także kolejnymi strofami sekwencji o Duchu Świętym, co podkreśla ich duchowy charakter oraz umiejętność łączenia modlitwy z pracą[155].

Pozostałe dokumenty w Archiwum i Bibliotece Krakowskiej Kapituły Katedralnej

Archiwum i Biblioteka Krakowskiej Kapituły Katedralnej (AKKK) zawiera m.in. zbiór akt dokumentujących życie i działalność Jana Pawła II, zwłaszcza w jego okresie krakowskim. Akta (w sumie: 530 dokumentów różnych rozmiarów) podzielono tematycznie na dziewięć działów (por. Aneks 4): *Personalia*, *Katedra – Kapituła*, *Vaticanum II*, *Synod – św. Stanisław*, *Korespondencja*, *Nauczanie*, *Nauczanie w ramach kolegium biskupów*, *Jan Paweł II*, *Varia*.

Archiwum posiada rękopis utworu *Brat naszego Boga* otrzymany po konserwacji w lutym 2007 roku od kard. S. Dziwisza (AKKK, Ms. 243), a także kilka dyplomów związanych ze Świętym, m.in. dokument, którym dokonuje on reorganizacji Kapituły Katedralnej (8 marca 1964 roku), i bullę kanonizacyjną św. Jadwigi Andegaweńskiej.

Najmniejszy z wymienionych działów stanowią akta personalne. Z reguły są to odpisy lub kopie dokumentów przechowywanych w innych miejscach. Oryginalne w tej grupie są jedynie dwa dokumenty: list kard. Cicognianiego, w którym w imieniu Pawła VI dziękuje on kard. K. Wojtyle za napisanie książki *Miłość i odpowiedzialność* (27 marca 1969 roku) oraz protokół z przekazania do Skarbca Katedralnego na Wawelu pamiątek należących do kard. K. Wojtyły (24 listopada 1978 roku).

Podobnie niewielki dział stanowią akta pochodzące już z okresu pontyfikatu. Na uwagę zasługują tu dwa tomy *Księgi kondolencyjnej* wystawionej w katedrze wawelskiej po śmierci Jana Pawła II, a także dokumentacja przekazania kard. Wojtyle tzw. krzyża księżycowego przez astronautę Edwina E. Aldrina.

---

[155] Ks. S. Kurlandzki (1970-1971) daje świadectwo, że studiując notatki Karola Wojtyły do prac M. Schellera, nauczył się z nich czegoś bardzo cennego: łączenia pracy badawczej z nieustanną modlitwą, AKKW B I 2099.

Komisja przejrzała również wszelką korespondencję napływającą z całego świata do Postulacji (por. Aneks 12)[156] z informacjami o łaskach uzyskanych za przyczyną sługi Bożego, ale i głosami przeciwnymi beatyfikacji (por. Aneks 10)[157].

Trybunał w Krakowie przekazał Postulacji cztery teki ze spisem ks. dr. Andrzeja Scabera. Wśród dokumentów jest korespondencja kard. K. Wojtyły z pięćdziesięcioma osobami, z których szesnaście nie figuruje w spisie archiwum. Przekazano też świadectwa dwudziestu dwóch osób, a wśród nich s. Jadwigi Marii Bobek, sercanki (zm. 2 listopada 1997 roku), jego sekretarki przez dwadzieścia lat, ks. prał. Józefa Dowsilasa, kapelana (zm. 16 kwietnia 1993 roku), pochodzące z akt kard. Franciszka Macharskiego, zaświadczenie uczestnictwa w pierwszym kursie przedmałżeńskim Janiny Figanek i prof. Bolesława Szuszko, zorganizowanym przez ks. Karola Wojtyłę, wikariusza parafii św. Floriana w Krakowie w 1951 roku, a także informacje o łaskach otrzymanych za wstawiennictwem Jana Pawła II. Opis prymicji ks. Karola Wojtyły odprawionej w niedzielę 3 listopada 1945 roku w kościele parafialnym św. Stanisława Kostki w Krakowie na Dębnikach autorstwa ks. Wincentego Fecki SDB[158], drzewo genealogiczne Jana Pawła II autorstwa Piotra Koca[159].

Na adres Postulacji dotarły odpowiedzi na kwerendę konferencji episkopatów np. Bośni i Hercegowiny[160] oraz uniwersytetów kościelnych z Polski: z Krakowa, Lublina i Warszawy. Konferencja Episkopatu Włoch przekazała w sześciu tekach publikacje dotyczące Jana Pawła II przesłane z diecezji włoskich[161].

W aneksie znalazła się *Informacja dotycząca zasobu archiwalnego Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu zawierającego dokumenty związane z osobą Sługi Bożego Jana Pawła II*, którą na podstawie przeprowadzonych

---

[156] CP, s. 3651-3727 (76 s.). W tym Aneksie znalazła się również pozycja: *Documentazione mandata dal canceliere della diocesi di Tryes del 12 febbraio 2007 riguardante Georges di Nantes*.

[157] CP, s. 3581-3640 (59 s.).

[158] Mps przesłany przez ks. Michała Szafarskiego SDB, 4 s., sygn. ASIK B 2480.

[159] Mps, 11 s.

[160] Risposta di una Conferenza Episcopale quella di Bosnia ed Erzegovina, in data 20 febbraio 2006, a firma del Vinco Card. Puljic.

[161] Elenco aggiornato al 13 settembre 2006, dattiloscritto pp. 8 Prot. n. 54.

kwerend sporządził historyk Marek Lasota, pracownik Oddziału IPN w Krakowie[162]. Mimo wysiłków rozpracowania kard. Karola Wojtyły zebrana dokumentacja nie dostarcza żadnego dowodu obciążającego jego osobę, przeciwnie – wskazuje na zintegrowaną osobowość. Jest świadectwem, że będąc wiernym swej formacji duchowej i intelektualnej, był on odporny na zakusy bezpieki. Nie powiodły się też usiłowania skłócenia go z prymasem Polski.

Biografie papieskie

Do Relacji w Aneksie 13[163] komisja dołączyła bibliografię selektywną w opracowaniu P.E. Boaga. Uwzględnia *Karol Wojtyła negli scritti. Karol Wojtyła w świetle publikacji*, red. Wiktor Gramatowski, Zofia Wilińska. Nadto do jej sporządzenia posłużyła oprócz tomów bibliografii wydanych przez ODiSP[164] również bibliografia w opracowaniu Anny Wolnik wydana przez Bibliotekę Narodową w Warszawie[165] oraz inne źródła[166]. Bibliografia ta zawiera w układzie chronologicznym biografię, magisterium papieskie, poszczególne dokumenty papieskie, tj. coroczne orędzia na Światowy Dzień Pokoju, Światowy Dzień Chorego, Światowe Dni Młodzieży, Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu, czternaście encyklik, piętnaście adhortacji posynodalnych, jedenaście konstytucji

[162] *Informazione riguardante i documenti sul Servo di Dio Giovanni Paolo II presenti nell'Archivio dell'Istituto della Memoria Nazionale / Commissione di Crimini contro la Nazione polacca*, dattiloscritto di Marek Lasota, dipendente del Dipartimento dell'Istituto della Memoria Nazionale di Cracovia, Febbraio 2007, 5 s., CP, s. 3710-3714, *Positio causae*, t. 3, s. 992-996.

[163] CP, s. 3728-3851 (123 s.).

[164] W. Gramatowski, Z. Wilińska, *Jan Paweł II. Bibliografia polska 1978-1983*, Rzym 1987; W. Gramatowski, Z. Wilińska, D. Gułajewska, *Jan Paweł II. Bibliografia polska 1984-1986*, Rzym 1991; Z. Wilińska, D. Gułajewska, *Jan Paweł II. Bibliografia polska 1987-1989*, Rzym 1998; Z. Wilińska, D. Gułajewska, *Jan Paweł II. Bibliografia polska 1990-1991*, Rzym 2001; Z. Wilińska, D. Gułajewska, W. Gramatowski, *Jan Paweł II. Bibliografia polska 1992-1993*, Rzym 2003; Z. Wilińska, D. Gułajewska, W. Gramatowski, *Jan Paweł II. Bibliografia polska 1994-*, Rzym – Tarnów 2007.

[165] A. Wolnik, *Dzieła Jana Pawła II. Bibliografia publikacji wydanych poza Polską*, Warszawa 2005.

[166] Bibliografia polonijna zawartości czasopism polskich, polonijnych, *Internationale Bibliographie der Rezensionen* (IBR), *Internationale Bibliographie der Zeitschriftenliteratur* (IBZ), Archvum Historiae Pontificiae, Centre National de la Recherche Scientifique w Paryżu.

i czterdzieści pięć listów apostolskich, 146 podróży po Włoszech, 140 zagranicznych do 129 państw.

Komisja przeanalizowała też wydane biografie[167]. Ich autorami są: Carl Bernstein i Marco Politi[168], Bernard Balayn[169], Mario Corte[170], kard. S. Dziwisz[171], Dominique Dunglas[172], Adolfo Sassi[173], Tad Szulc[174] (E. Boaga), Luigi Accattoli[175], John Cornwell[176], Domenico Del Rio[177], Jonathan Kwitny[178], Gian Franco Svidercoschi[179], Alain Vircondelet[180] (G. Rossi), ks. A. Boniecki, ks. Mieczysław Maliński[181], Bernard Lecomte[182], George Weigel[183], ks. M. Jagosz.

Kalendarium Karola Wojtyły autorstwa ks. Adama Bonieckiego, dyrektora polskiej sekcji „L'Osservatore Romano", prowadzone od stycznia 1980 roku zawiera chronologicznie uporządkowany zapis faktów, dokumentów i świadectw zweryfikowanych oraz wypowiedzi samego Karola Wojtyły, w których przy różnych okazjach mówił o swoim życiu. Dotyczy jego życia przed wyborem na Stolicę Apo-

---

[167] *Positio causae*, t. 3, s. 521-542.

[168] C. Bernstein, M. Politi, *His Holiness John Paul II and the History of Our Time*, New York 1996.

[169] B. Balayn, *Jean Paul II le Grand. Prophéte du IIIe millénaire*, Hautville 2000 (nagrodzona 19.11.2001 przez Academie delle scienze morali e politiche dell'Istituto Francese).

[170] M. Corte, *Il grande almanacco di Karol Wojtyla*, Roma 2006.

[171] S. Dziwisz, *Świadectwo. W rozmowie* z *Gian Franco Svidercoschim*, Poznań 2007.

[172] D. Dunglas *Jean Paul II. Une vie pour Dieu*, Monaco 2005.

[173] A. Sassi, *Il vento di Cracovia. Papa Wojtyla, un papa per l'umanità*, Roma 2005.

[174] T. Szulc, *Pope John Paul II: The Biography*, New York 1995. Reporter The New York Timesa, zebrane materiały autor przekazał do zbiorów ODP.

[175] L. Accattoli, *Karol Wojtyła. L'uomo di fine millennio*, Cinisello Balsamo 1998; tenże, *Giovanni Paolo. La prima biografia completa*, Cinisello Balsamo 2006.

[176] J. Cornwell, *Un Papa d'inverno. Trionfi e conflitti di Giovanni Paolo II*, Milano 2005.

[177] D. Del Rio, *Il frutteto di Dio. Storia di Karol Wojtyla*, Milano 1998; tenże, *Karol il Grande. Storia di Giovanni Paolo II*, Milano 2003.

[178] J. Kwitny, *L'uomo del secolo. L'ultimo profeta*, Casale Monferrato 2005.

[179] G.F. Svidercoschi, *Storia di Karol*, Milano 2001.

[180] A. Vircondelet, *Jean Paul II. La biographie*, Paris 1994.

[181] Autor dwudziestu czterech publikacji poświęconych Papieżowi, m.in. *Droga do Watykanu*, *Wezwano mnie z dalekiego kraju*, po włosku: *Il mio vecchio amico Karol*, po francusku: *Mon ami Karol*, po japońsku, po hiszpańsku, po litewsku, po czesku, po rosyjsku, najważniejsze wydarzenia z życia przyszłego papieża na tle losów Polski i Polaków z lat dziecięcych, młodości, z okresu gimnazjum, ministrantury i studiów w Krakowie, o latach pracy w czasie okupacji i duszpasterzowania w Krakowie po pierwsze dni pontyfikatu.

[182] B. Lecomte, *Jean Paul II*, Paris 2000; tenże, *Pasterz*, Kraków 2006.

[183] G. Weigel, *Witness of Hope: The Biography of Pope John Paul II*, New York 1999; tenże, *Świadek nadziei. Biografia papieża Jana Pawła II*, Kraków 2002.

stolską 16 października 1978 roku. Powstawało w latach 1978-1979. Zostało opublikowane przed drugą pielgrzymką Papieża do Polski w czerwcu 1983 roku w nakładzie 40 tys. egzemplarzy *ad uso interno* w Wydawnictwie Znak, które w odpowiedzi na apel otrzymało od osób znających Papieża mnóstwo informacji zweryfikowanych przez redaktora kalendarium. Po dwudziestu latach dalszych uzupełnień ukazało się jego drugie wydanie przetłumaczone na język angielski, dołączone do niniejszej Relacji[184].

Kalendarium obejmuje obszerny indeks osób (1 428) związanych z Janem Pawłem II (s. 709-727), nazw geograficznych (s. 728-741), a także bibliografię podmiotową Zofii Skwarnickiej (s. 679-707). Podstawą do tegoż dzieła były trzy tomy *Księgi czynności biskupich* założone w 1958 roku, spisywane przez sekretariat na podstawie brulionów z notatkami samego Karola Wojtyły. Ostatni brulion przekazany do wpisania to zapiski z czasu poprzedzającego konklawe i notatka zamykająca trzeci tom księgi o wyborze na papieża: *Ore 17.15 Papa*. Kalendarium nie zawiera komentarzy ani ocen, dostarcza materiału dla wielu biografów. Dowodzą tego m.in. wskazani w Relacji biografowie Jana Pawła II, którzy w swych opracowaniach skorzystali z tegoż dzieła: G. Weigel, B. Lecomte, T. Schulz.

Pasterz autorstwa Bernarda Lecomte, znanego francuskiego dziennikarza, znawcy tematyki Europy Wschodniej, to owoc czteroletniej pracy badawczej i analizy źródeł w Krakowie i Rzymie[185]. We Francji książka ta ukazała się w 2003, a wiosną 2006 roku doczekała się kolejnego wydania „z uwzględnieniem agonii, śmierci i pogrzebu Jana Pawła II, jednego z ważniejszych fragmentów jego życia, który pozostanie w przyszłości ważną składową jego osobowości". Wstęp do tego wydania rozpoczyna od *Santo subito!* Pozycja rzetelna od strony faktograficznej zwraca uwagę na kulturowo-historyczne tło i kontekst, w jakim wzrastał Karol Wojtyła. Autor wnikliwie przebadał okres do 1978 roku, przemieszczając się między Krakowem i Rzymem, starając

[184] *Kalendarium Karola Wojtyły*, oprac. A. Boniecki, Kraków 1983.

[185] Autor był szefem działu zagranicznego w „La Croix", a także reporterem „L'Express" oraz redaktorem naczelnym „Figure Magazine". Przez dziesięć lat przewodniczył Stowarzyszeniu Dziennikarzy „France-Russie". Po upadku muru berlińskiego opublikował m.in. *L'après--communisme* (1990, wraz z J. Lesournem), *Le Bunker* (1994), *La vérité l'emportera toujours sur le mensonge*, *Le dictionnaire politique du XXe siècle* (2000, wraz z P. Ulanowską).

się pokazać, że Jan Paweł II kontynuował w swoim pasterskim dziele to, co zapoczątkował jako biskup w Krakowie. W tym celu Lecomte przeprowadził rozmowy z czterdziestoma jeden osobami.

George Weigel, amerykański filozof i teolog[186], jest autorem książki *Świadek nadziei. Biografia papieża Jana Pawła II*. Oparł ją na gruntownych poszukiwaniach, przede wszystkim na wielogodzinnych rozmowach z Ojcem Świętym (cytuje dwanaście wywiadów między 7 marca 1996 a 16 grudnia 1998 roku, a także list z 2 stycznia 1995 roku). Dotarł do świadków najważniejszych wydarzeń życia i pontyfikatu z Polski, ze Stanów Zjednoczonych i innych krajów, odbył rozmowy z ludźmi z jego najbliższego otoczenia, przytacza listy i rozmowy z 149 osobami: sześćdziesięcioma siedmioma świeckimi i osiemdziesięcioma dwoma duchownymi, wśród których są kardynałowie, pracownicy dykasterii watykańskich, członkowie korpusu dyplomatycznego, teologowie, politycy, przedstawiciele „Środowiska". Nadto innym sześćdziesięciu osobom wyraża wdzięczność za ich wkład w swoje dzieło[187]. Miał możność zapoznania się z nie publikowaną dotąd korespondencją Papieża do Leonida Breżniewa[188], Michaiła Gorbaczowa[189], Deng Xiaopinga[190], Saddama Husajna[191]. Weigel podkreśla rolę, jaką Papież odegrał w minionym wieku w upadku komunizmu, w kryzysach lat osiemdziesiątych na Filipinach, Haiti, Chile, Nikaragui, Paragwaju, Środkowym Wschodzie, negocjacjach między Watykanem a Izraelem czy w spotkaniu na Kubie z Fidelem Castro. Odtwarza wysiłki Jana Pawła II na rzecz pokoju, dialogu ze wspólnotami chrześcijańskimi, judaizmem, islamem i innymi reli-

[186] Współpracuje z „Washington Post" i „Los Angeles Times", dyrektor Ethics and Public Policy Center w Waszyngtonie.

[187] Do roku 1998 pozycję tę wydano w czterdziestu językach i sprzedano kilka milionów egzemplarzy. Jan Paweł II przeznaczył pierwsze honorarium za książkę na odbudowę zniszczonych kościołów w byłej Jugosławii. Najwięcej egzemplarzy w twardej oprawie sprzedano w Stanach Zjednoczonych (1,2 mln) i we Włoszech (957 tys.). Znacznie mniej sprzedano w Wielkiej Brytanii (145 tys.), we Francji (250 tys.), w Niemczech (200 tys.) i Hiszpanii (300 tys.). Liczby pochodzą z notatki przekazanej autorowi przez Emanuele Canali 25.11.1998. Informację na temat honorarium autorskiego zaczerpnięto z rozmowy autora z Joaquinem Navaro Vallsem, 16.12.1998; G. Weigel, *Świadek nadziei*, s. 938.

[188] 16.12.1980; tenże, *Testimone della speranza. La vita di Giovanni Paolo II, protagonista del secolo*, Milano 1999, s. 505, 1162.

[189] List do M. Gorbaczowa 7.06.1988, w: *tamże*, s. 725, jego odpowiedź: s. 726-727.

[190] 16.11.1983; *tamże*, s. 752.

[191] *Tamże*, s. 786-788.

giami. Powołuje się na dokumenty magisterium papieskiego („Insegnamenti", „Acta Apostolicae Sedis"). Korzysta również z rękopisu K. Wojtyły *Curriculum philosophicum*[192].

Z dzieła G. Weigla oraz ze wspomnianych wyżej pozycji korzystano przy redakcji krytycznego życiorysu Sługi Bożego w *Positio causae* (t. 1, s. 7-272).

Zakończenie

Dane zebrane przez komisję kończą się na 2006 roku. Aktualnie cała dokumentacja ze wszystkich kwerend znajduje się w części w Archiwum Kongregacji, w ODiSP, a w całości w Archiwum Postulacji w Wikariacie Rzymu. Do Postulacji doszły wszelkie materiały z postępowania w sprawie uzdrowień przedłożonych w obu procesach: beatyfikacyjnym i kanonizacyjnym. Do beatyfikacji Papieża Postulacja przez pięć lat publikowała biuletyn „Totus Tuus" w następujących językach: angielskim, hiszpańskim, francuskim, polskim, włoskim, portugalskim (przez dwa lata). Służył on rozpowszechnianiu myśli, duchowości Papieża, rejestrując sławę jego świętości. Postulacja nadal gromadzi napływające informacje, zwłaszcza o łaskach za przyczyną Świętego, rozprowadza obrazki z relikwiami *ex indumentis* w czternastu językach, w tym wietnamskim i suahili.

Omówione instytucje w Krakowie i w Rzymie po zamknięciu procesu oraz akt beatyfikacji i kanonizacji czuwają nad kompletowaniem zasobów, promują studia nad myślą filozoficzną i nauczaniem Jana Pawła II, organizują wykłady, sympozja. Doczekały się publikacji dotąd nieznane teksty prof. Wandy Półtawskiej[193], ks. dr. Szymona Jackowskiego-Fedorowicza[194], wznowiono książkę Teresy Skawińskiej[195], prace ks. Jana Machniaka[196] oraz ks. Tadeusza Bo-

[192] *Tamże,* s. 161-188.

[193] W. Półtawska, *Beskidzkie rekolekcje. Dzieje przyjaźni księdza Karola Wojtyły z rodziną Półtawskich*, Częstochowa 2009.

[194] K. Wojtyła, *Tajemnica Boga nabożeństwa. Lumen gentium. Crux Christi. Christus Rex. Immaculata*, Kraków 2013.

[195] T. Skawińska, *On rozda miłość. Wspomnienia*, Paryż 1997.

[196] J. Machniak, *Bóg i człowiek w poezjach i dramatach Karola Wojtyły – Jana Pawła II*, Kraków 2007; *Przestrzeń słowa. Twórczość literacka Karola Wojtyły – Jana Pawła II*, red. Z. Zarębianka, J. Machniak, Kraków 2006.

rutki[197]. Nade wszystko opublikowano osobiste zapiski Papieża *Jestem bardzo w rękach Bożych. Notatki osobiste 1962-2003*, wspomniane wyżej rozważania majowe bp. Karola Wojtyły[198], rekolekcje dla narzeczonych[199], rekolekcje dla artystów wygłoszone w kościele Świętego Krzyża w Krakowie 16-18 kwietnia 1962 roku[200], artykuły, konferencje, przemówienia i homilie o tematyce soborowej[201], kolejne dwa tomy bibliografii[202] i inne[203] materiały z międzynarodowego sympozjum: *Vatican II in the Pontificate of John Paul II* organizowanego przez Pontificia Facoltà Teologica S. Bonaventura (Rzym) oraz Centro di Documentazione e Studio sul Pontificato di Giovanni Paolo II w Rzymie w 2008 roku[204].

Czy wspomnianym wyżej instytucjom pozostaje coś jeszcze do zrobienia dla utrwalenia dziedzictwa Papieża nie tylko w poczuciu wdzięczności i sprawiedliwości? Odpowiedź znajduje się m.in w wykazie niepublikowanych kazań, artykułów, ujawnionych w trakcie prac Komisji Historycznej (por. Aneks 8)[205], by z ich publikacją przekazać w całości potomnym jego *Opera omnia*, tj. jego dziedzictwo.

Był on ucieleśnieniem dziedzictwa, któremu na imię Polska. Wzywał do wierności dla tej spuścizny. Jan Paweł II nie tylko je przechował, ale i pomnożył dorobkiem myśli filozoficznej, teologicznej, posługą pasterską, duchowością pasyjną i maryjną. „Wiele Polski pozostało w polskim Papieżu. Wiele Polski pozostało we wkładzie

---

[197] *„Z waszą ziemią związany byłem od dzieciństwa". Związki rodzinne, turystyczne i pastoralne z diecezją bielsko-żywiecką*, zebr. i oprac. T. Borutka, Kraków 2007; K. Wojtyła, *„Tylko Chrystus zaspokaja nasze pragnienie prawdy, piękna i szczęścia". Kazania i przemówienia*, Kraków 2007; tenże, *„Życzę błogosławieństwa Bożego we wszystkim i dla wszystkich". Protokoły powizytacyjne i inne dokumenty*, Kraków 2007; Jan Paweł II, *„Być człowiekiem sumienia". Przemówienia podczas pielgrzymki do diecezji i inne teksty papieża*, Kraków 2007.

[198] K. Wojtyła, *Rozważania majowe*, Kraków 2009.

[199] Tenże, *Budować dom na skale. Rekolekcje dla narzeczonych*, Kraków – Rzym 2012.

[200] Tenże, *Ewangelia a sztuka. Rekolekcje dla artystów*, Kraków – Rzym 2011.

[201] Tenże, *Kościół w tajemnicy odkupienia. Interpretacja Vaticanum II*, Rzym – Kraków 2012.

[202] D. Gułajewska, Z. Wilińska, *Jan Paweł II. Bibliografia polska 1996*; D. Gułajewska, Z. Wilińska, *Jan Paweł II. Bibliografia polska 1997*.

[203] K. Wojtyła, *La mia croce. Con pagine inedite*, Novara 2012; *Pięknie jest służyć. Dziedzictwo duchowe Jana Pawła II*, red. A. Dobrzyński, Rzym 2013.

[204] *Christ, Church, Mankind: The Spirt of Vatican II according to Pope John Paul II*, red. Z.J. Kijas, A. Dobrzyński, New York 2012.

[205] CP, s. 2698-3538 (840 s.).

polskiego Papieża w historię naszych czasów. I wiele Polski znajdzie się w Kościele Katolickim XXI wieku”[206].

„My z Niego wszyscy”, stwierdził Zygmunt Krasiński po śmierci Adama Mickiewicza, pisząc w liście do swego przyjaciela, Adama Sołtana: „On był dla ludzi mego pokolenia i miodem, i mlekiem, i żółcią, krwią duchową. My z Niego wszyscy, On nas był porwał na wzdętej fali natchnienia swego i rzucił w świat”. „Nie stargam Cię, ja – nie! Ja uwydatnię” – napisał Norwid w *Fortepianie Chopina*, które to słowa Papież przytoczył na zakończenie odnalezionej w czasie prac komisji *Medytacji na temat „bezinteresownego daru”*, którą kończy „Nie stargam… nie zniszczę, nie pomniejszę, uwydatnię. *Totus Tuus*. Trzeba całkowicie być darem, darem bezinteresownym, ażeby w każdym człowieku rozpoznać ten dar, jakim on jest. Ażeby za ten dar Osoby dziękować Dawcy”[207]. Uwydatnić, tj. podjąć się wypełnienia tego, do czego nas wzywał i zachęcał, by przetrwała nasza tożsamość. „My z Niego wszyscy!”

Spis zawartości załączników dołączonych przez Komisję Historyczną do Relacji o Karolu Wojtyle

Aneks 1

Documenti di carattere anagrafico e biografico
(CP, s. 1712-1811 [99 s.])

1. Archivio della Curia Metropolitana di Cracovia (AKMK) su Karol Wojtyla (KW), Atti personali di KW – AKKW in ordine cronologico (por. *Positio*, t. 3, s. 616-618)

   1920

   Świadectwo urodzenia i chrztu Karola Wojtyły. Odpis z Księgi ochrzczonych parafii rzymsko-katolickiej w Wadowicach, t. IV c., s. 549, nr 71, sporządzony przez ks. Leonarda Prochownika 11.06.1920 r., l. 521, sygn. AKKW, A I/160.

---

[206] G. Weigel, *Świadek nadziei*, s. 10.

[207] *Medytacja na temat „bezinteresownego daru”. Meditazione sul dono disinteressato*, 8.02.1994, w: CP, s. 3436-3447, *Positio causae*, t. 3, s. 852-871.

1945
Opinia ks. Józefa Matlaka, administratora parafii pw. św. Stanisława Kostki w Krakowie-Dębnikach o alumnie K. Wojtyle z 14.11.1945 r., L.dz. B. 358/45, oryginał, sygn. AKKW, A I/172.
Relacja o alumnie K. Wojtyle sporządzona przez ks. mgr. Józefa Jamroza, proboszcza parafii w Raciborowicach k. Krakowa dla Rektoratu Seminarium Duchownego w Krakowie z 4.12.1945 r., oryginał, sygn. AKKW, A I/171.
Prośba alumna Karola Wojtyły do Rektoratu Książęco-Metropolitalnego Seminarium Duchownego w Krakowie o dopuszczenie do święceń subdiakonatu, rps, oryginał, bez daty, sygn. AKKW, A I/164.
1946
Lettera di KW a Juliusz Osterwa dal 1946 z zaproszeniem do udziału w święceniach kapłańskich i prymicyjnej Mszy św. przy Konfesji św. Stanisława BM, sygn AKKW 2918.
1948
Opinia rektora Kolegium Belgijskiego Mons. M. de Fuerstenberg z 26.08.1948 w j. francuskim, sygn. AKKW A I, 1a, precedente BI 1048a.
Wyciąg z Księgi promocyjnej doktorów UJ, nr 10243 dot. doktoratu ks. K. Wojtyły z 16.12.1948 r., odpis z 22.12.1953 r., sygn. AKKW, AI/201.
1953
Życiorys ks. K. Wojtyły z 2.08.1953 r., rps, sygn. AKKW, AI/199.
Pismo dziekana WT UJ ks. prof. T. Kruszyńskiego do Rektoratu UJ z 22.12.1953, w którym informuje o przebiegu drogi naukowej ks. K. Wojtyły i jego kolokwium habilitacyjnym z 17.12.1953 i prosi o nadanie ks. Wojtyle tytułu pracownika naukowego habilitowanego jako docenta teologii moralnej, mps, odpis, sygn. AKKW, AI/205.
1956
Opinia prof. Adama Vetulaniego o działalności naukowej ks. K. Wojtyły w związku z wszczęciem przewodu weryfikacji habilitacji przed Centralną Komisją Kwalifikacyjną dla Pracowników Nauki z 26.11.1956 dla Wydziału Filozoficznego KUL, odpis z 28.11.1956 potwierdzony przez Sekretariat Kancelarii KUL, sygn. AKKW, AI/209.

Ocena dorobku naukowego sporządzona przez ks. prof. I. Różyckiego dla ks. dr K. Wojtyły z 3.12.1956, odpis z KUL, 10.12.1956, sygn. AKKW, AI/211.
1958
Bulla papieża Piusa XII nominująca ks. prof. Karola Wojtyłę biskupem, sygn. AKKW, A I/19.
1964
Bulla papieża Pawła VI skierowana do bp. K. Wojtyły, ogłaszająca jego nominację na arcybiskupa krakowskiego z 13.01.1964, oryginał, pergamin, podpisał kard. Jacobus Copello, kanclerz, sygn. In Canc. Ap. tab. vol. CXIV, n. 55, sygn. AKKW, AI/33.
1967
Bulla papieża Pawła VI, nominacja kard. K. Wojtyły kardynałem prezbiterem S. Cesarii in Palatio, 30.06.1967 r., sygn. AKKW, A I/91.
1968
Kard. A. Cicognani z Sekretariatu Stanu zawiadomił abp. K. Wojtyłę 8.03.1967 r., nr 92379, że papież Paweł VI zaliczył go do konsultorów Consilium de Laicis na najbliższe pięciolecie, kopia, sygn. AKKW, A I/127.
Sekretariat Stanu Stolicy Apostolskiej zawiadamia, że papież Paweł VI wyznaczył kard. K. Wojtyłę do następujących dykasterii: do Kongregacji dla Kościołów Wschodnich i do Kongregacji Soboru, 29.06.1967 r., kopia, sygn. AKKW, A I/129.
1969
Prymas Polski kard. S. Wyszyński zawiadamia kard. K. Wojtyłę, że 116. Konferencja Plenarna Episkopatu Polski w dniu 30 września wybrała go w tajnym głosowaniu absolutną większością głosów na stanowisko zastępcy przewodniczącego Konferencji Episkopatu Polski, 2.10.1969 r., nr 2840/69/P, oryginał, sygn. AKKW, A I/146.
Legitymacja zaświadczająca, że kard. K. Wojtyła jest członkiem Synodu Biskupów, wydana w Watykanie 11.10.1969 przez bp. Władysława Rubina. W legitymacji pieczęć: „Synodus Episcoporum. Secretaria Generalis", podpis kard. K. Wojtyły, brak fotografii, sygn. AKKW, A I/180.
1970
Sekretariat Stanu ogłosił, że decyzją papieża Pawła VI kard. K. Wojtyła został członkiem Kongregacji Kultu Bożego, 15.08.1970 r., oryginał, sygn. AKKW, A I/130.

1973
Dekret Sekretariatu Stanu oznajmujący, że papież Paweł VI mianował kard. K. Wojtyłę członkiem Kongregacji pro Institutione Catholica na pięć lat. Dekret podpisał kard. J. Villot, 1.03.1973, oryginał, sygn. AKKW, A I/133.
1975
Pismo kard. S. Wyszyńskiego do kard. K. Wojtyły z 15.01.1975, nr 20/75/P, w którym Ksiądz Prymas zawiadamia, że 145. Konferencja Plenarna Episkopatu Polski na wniosek Rady Głównej powołała kard. K. Wojtyłę na przewodniczącego Komisji do spraw Nauki Katolickiej, oryginał, sygn. AKKW, A I/148.
Prefekt Kongregacji pro Sacramentis et Cultu Divino James Knox pismem z 30.09.1975 zawiadamia kard. K. Wojtyłę, że decyzją z 10 września został mianowany członkiem nowej Kongregacji pro Sacramentis et Cultu Divino, prot. 51/75, kopia, sygn. AKKW, A I/138.
1977
Legitymacja zaświadczająca, że kard. K. Wojtyła jest członkiem IV Synodu Biskupów, wydana w Watykanie 30.09.1977, podpisana przez sekretarza generalnego, bp. Władysława Rubina, oryginał, bez zdjęcia, ale z podpisem kard. Wojtyły, sygn. AKKW, A I/183.

2. Archivio dell'Università Jagellonica, Cracovia
Documenti sugli studi di KW e la sua attività scientifica presso questa Università.
Idem, riportati in fotocopia da Karol Wojtyla w Uniwersytecie Jagiellonskim 1938-1954.
Index rerum quas Carolus Wojtyla annis 1938-1954 in Universitate Jagellonica gessit quantum schedis in tabulario Universitatis asservatis illustrantur, Kraków, 45 s.

3. Archivio della Postulazione, Vicariato di Roma
Fotocopie di alcuni 15 documenti sugli studi di KW e la sua attivita scientifica presso l'Università Jagiellonica sopraindicati, consegnati al Tribunale di Cracovia da S.E. Mons. Wacław Swierzawski vescovo em. di Sandomierz.
Tra l'altro la fotocopia del manoscritto di 5 pagine Sprawozdania z seminarium teologii dogmatycznej w 1946 roku sekretarza seminarium Karola Wojtyły

4. Archivio dell Università Cattolica, Lublin
   Delle 165 pagine della documentazione ivi custodita dal 1954 al 1980 sono stati mandati alla Postulazione Prot. N. 37 tre documenti del 1956, 1963 e 1965.
5. Archivio della Parrocchia della Presentazione della Vergine Maria, Wadowice
   Dichiarazione del 29.07.2006 del Parroco Jakub Gil riguardante la Cresima di KW.
   Dichiarazione del 31.07.2006 di Sr Magdalena Daniela Strzelecka CSFN circa il nome Hubert scelto da KW per la Cresima in onore di Karol Hubert Rostworowski drammaturgo e poeta 1877/1939.
   Dichiarazione del 31.07.2006 di Padre Honorat Czesław Gil OCD riguardante lo Scapolare del Carmine.
   Diploma dell Associazione Mariana del 14 dicembre 1935 con la firma del secretario KW.

Aneks 2

Documenti sul soggiorno romano di KW negli anni 1946-1948
(CP, s. 1812-1960 [148 s.])

1. Archivio Generale dei Pallottini, Roma
   Fotocopia del Registro della sagrestia per gli ospiti, anno 1946, estratto della pagina con firma dei sacerdoti celebranti nella chiesa del SS.mo Salvatore in Onda.
   Fotocopia della Cronica dello Studentato internazionale, 1925-1961: pag. 168 (con indicazione della partenza per il Pont. Coll. Belga dei due studenti polacchi).
   Fotocopia del Libro cassa del 1946, pagina con indicazione del pagamento della pensione dei due studenti polacchi.
   Fotocopia da Jan Korycki, SAC, Karol Wojtyla, Papa Giovanni Paolo II, e *i Pallottini a Roma*, in „Apostolato unversale", rivista semestrale dell'Istituto S. Vìncenzo Pallotti, anni VII, n. 14/2005, p. 8-10 (sul soggiorno di W. presso la Curia Generalizia dei Pallottini).
2. Archivio del Collegio Pontificio Belga, Roma
   Dichiarazione del Rettore Mons. Johan Bonny, per autenticazione delle fotocopie fatte dei documenti che seguono.

Fotocopia della Relazione 1946-1947 del rettore del Collegio ai vescovi Belgi, con riferimento alla presenza di W. e del suo compagno e loro inserimento nella vita della comunità.

Fotocopia da Liber Inscriptionum: Philosophia, Theologia, Jus canonicum, Sacra Scriptura, […] Anno Domini 1946-47. [Si tratta dei prestiti di libri della biblioteca agli alunni]. Pagine ove appaiono i prestiti fatti a W.

Fotocopia da [Liber Inscriptionum. Sectio spiritualitatis] Anno Domini 1946-1947. [Si tratta del prestito agli alunni dei libri della sezione „spiritualità" della biblioteca]. Pagine ove appaiono i prestiti fatti a W.

Fotografia del gruppo degli alunni anno 1946-1947.

Fotografia del gruppo degli alunni anno 1947-1948.

Note biografiche dei membri della comunità del Pont. Collegio Belga negli anni accademici 1947-1948, prese da: Johan Jckx, *De alumni van het Belgisch Pauselijk College te Rome 1844-1994*, Roma 1994.

3. Archivio della Segreteria della Pontificia Università di S. Tommaso – Angelicum, Roma

Fotocopia di: Otto attestati dattiloscritti del decano della Facoltà di Teologia dell'Università Jagellonica in Cracovia, sugli studi ed esami compiuti da K. Wojtyla presso la stessa facoltà. Tutte le attestazioni sono datate 1 novembre 1946 e firmate da „Dr. Joannes Krzemieniecki".

Fotocopia di Angelicum – Prima ascriptio in Facultatem Theologicam. Richiesta d'iscrizione di K. Wojtyla al primo anno del corso accademico B 1946-47, 26 nov. 1946. In allegato: Disciplinae frequentandae, foglio datato 27 novembre 1946 e firmato da p. A. Ciappi OP.

Fotocopia di Ascriptio in Angelicum, richiesta di K. Wojtyla, e Attestatio Superioris del Pont. Coll. Belga, in data 4 gennaio 1947.

Fotocopia di Libellus studiorum (Libretto universitario) di K. Wojtyla iscritto alla facoltà di teologia dell'Angelicum, Data di rilascio 4 gennaio 1947.

Fotocopia della Petitio inscriptionis [in anno 2° cursus accademicus B], di K. Wojtyla, 4 novembre 1947.

Fotocopia della Petitio pro examine doctoratus, 30 aprile 1948.

Fotocopia della Sententia de examine in scriptis, 14 giugno 1948.

Fotocopia della Copertina della tesi di laurea di C. Wojtyla, „Doctrina de Fide apud S. Joannem a Cruce", consegnata aprile 1948.
Fotocopia dello Status personalis pro anno accademico 1946-47, Romae 1947: estratto delle pagine con elenco dei professori e delle discipline della Facoltà di teologia Angelicum, per l'anno accademico 1946-1947.
Fotocopia dello Status personalis pro anno academico 1947-48, Romae 1948: estratto delle pagine con elenco dei professori e delle discipline della Facoltà di teologia Angelicum, per l'anno accademico 1947-1948.
Elenco dei Cardinali ex-studenti dell'Angelicum che hanno preso parte nel Conclave 1978. Si tratta di un elenco fatto in base ai nominativi dei professori e studenti della Facoltà di Teologia dell'Angelicum riportati nelle pubblicazioni indicate sopra al n. 9 e 10.

4. Ricordi di Giovanni Paolo II sul suo soggiorno romano 1946-1948
Da Giovanni Paolo II, *Dono e Mistero, nel 50º del mio sacerdozio*, LEV, 1996, pp. 59-68.
Dall'omelia in occasione della celebrazione all' «Angelicum» per il centesimo anniversario dell'Enciclica di Leone XIII „Aeterni Patris", 17 novembre 1979: „Insegnamenti di Giovanni Paolo II", vol. II, 2 (1979), p. 1177.
Dall'omelia ai padri e fratelli della Società Apostolato cattolico, nella chiesa romana di S. Salvatore in Onda, 22 giugno 1986: „Insegnamenti di Giovanni Paolo II", vol. IX, 1 (1986), p. 1895.
Dall'omelia durante la concelebrazine eucaristica al Collegio Belga di Roma, 21 dicembre 1986: in „Insegnamenti di Giovanni Paolo II", vol. IX, 2 (1986), p. 2015-2018.
Allegato preparato da P. Prof. Emanuele Boaga, O.Carm.

Aneks 3

Inventario dei documenti dell'Archivio della Curia Metropolitana di Cracovia su KW (CP, s. 1960-2100 [140 s.])
Inventario di 129 pp., preparato dai responsabili dell'Archivio della Curia Metropolitana.
Elenco, di 9 pp. e in ordine cronologico, dei documenti su KW 1920-1977 degli Atti personali di KW nella sezione AKKW dell'Archivio della Curia Metropolitana AKKW. Preparato da Mons. Michał Jagosz.

Aneks 4

Inventario dei documenti dell'Archivio del Capitolo della Cattedrale di Cracovia (CP, s. 2101-2154 [53 s.])

Inventario dei documenti su KW, di pp. 53, preparato dal Prof. Grzegorz Rys, direttore dell'Archivio del Capitolo.
Personalia, p. 1.
Cattedra / Capitolo pp. 1/8.
Concilio Vaticano II p. 1/2.
Sinodo / S. Stanislao Vescovo e Martire p. 1/3.
Epistolario p. 1/9.
Insegnamento p. 1/10.
Insegnamento collegiale p. 1.
Pontificato p. 1/3.
Varia p. 1/4, 1/5, 1, 1.

Aneks 5

Elenco degli scritti editi ed inediti di KW – Giovanni Paolo II (CP, s. 2155-2502 [347 s.])

Documentazione circa le opere di Karol Wojtyla scritte in polacco prima del 16 ottobre 1978 raccolte, tradotte in varie lingue e pubblicate a cura della Commissione per la pubblicazione degli scritti di Karol Wojtyla prima della sua elevazione al Supremo Pontificato in stretta collaborazione con la Libreria Editrice Vaticana ed altre Case Editrici 1978/2000, Varsavia 2001, 334 pp.
Libri di Giovanni Paolo II, 6 pp.
Elenco degli scritti di KW editi dopo la pubblicazione della Bibliografia di W. Gramatowski e Zofia Wilińska fino al 1978, esaminati dai periti teologi, di 4 pp.
Elenco degli scritti inediti di KW e Giovanni Paolo Il di 6 pp. (por. Aneks 8).
Tre elenchi (2, 3, 4) preparati da mons. Michał Jagosz.

Aneks 6

Elenchi delle omelie, prediche e conferenze di KW, edite ed inedite (CP, s. 2510-2576 [66 s.])

Elenco delle omelie, prediche e conferenze di KW edite con i rispettivi riferimenti bibliografici, 54 pp. Preparato da Mons. Michał Jagosz.

Elenco delle omelie, prediche e conferenze di KW inedite, 9 pp. Preparato da Mons. Michał Jagosz.

Aneks 7

Elenco della corrispondenza di KW (CP, s. 2577-2696 [119 s.])

Elenco della corrispondenza di KW in AKKW, di pp. 119, preparato dai Professori Jacek Urban e Grzegorz Rys.

Aneks 8

Testi scelti dagli scritti inediti di KW – Giovanni Paolo II (CP, s. 2698-3538 [840 s.])

Allegato preparato da Mons. Michał Jagosz Opere di carattere scientifico

[1949]

Katolicyzm uporu [O sytuacji Kościoła w Francji, Belgii, a zwłaszcza w Holandii]. Tekst odnaleziony w archiwum Jerzego Turowicza, redaktora naczelnego „Tygodnika Powszechnego" nr 20 (2002), udostępniony przez aktualnego redaktora pisma, ks. Adama Bonieckiego, 4.07.2006, mps, 8 s.

[1950]

Alienacja i byt. Refleksje nad książką H. Lefebvre'a, „Marks 1818-1863", rps, 7 s., mps 13 s., sygn AKKW C II 21/162, KW 63.

1953

Przeżycie wartości w analizie aktu wiary. Wykład habilitacyjny na Wydziale Teologicznym UJ 3.12. rps, 8 s., sygn. AKKW CII3/56, KW 57.

1954

Matka Boża w życiu kapłana. Konferencje maryjne wygłoszone podczas Kursu Duszpasterskiego w Lublinie w sierpniu 1954 roku, mps, 5 s., sygn. AKKW CII 1/13 oraz AKKW CII 2/21, KW 35.

Nauka św. Tomasza o miłości. Referat wygłoszony na KUL na akademii ku czci św. Tomasza, 7.03.1954, konspekt, 5 s., rps wersja I, 22 s., rps wersja II, 25 s., mps, 20 s., sygn. AKKW CII 3/59, 59a, 59b, 59c, KW 61.

1955

Teologia moralna, Principia. I problemi introduttivi i fondamenti filosofici alla teologia morale (rozdz. I-V, rozdz. VI niedokończony), rps, 280 s., sygn. AKKW CII 7/102a, mps, 202

s. (rozdz. I-V), sygn. AKKW CII 7/102, mps, 248 s. (całość), sygn. AKKW CII 7/103, KW 60b.
1957
Katolicka nauka społeczna cz. 1 i 2, rps i mps, Kraków 1957, sygn AKKW CII 8/108-109, Skrypt [na prawach rękopisu] Kraków 1958, mps, 224 s., sygn. AKKW C II 8/108a, 109, 109a, KW 60a (Instytut Jana Pawła II w Lublinie posiada skrypt *Katolicka nauka społeczna* z 1954 roku).
[1958]
Problemy etyki niezależnej i moralności samodzielnej, mps, 14 s., sygn. KW 60. Autor cytuje: art. A. Grzegorczyka, *Etyka niezależna – etyka sumienia*, „Tygodnik Powszechny", 12,15 (1958), s. 1, 7; oraz S. Olejnik, *Etyka bez Boga*, „Ateneum Kapłańskie", 2 (1957) s. 218-235; Kotarbiński 1947, S. Olejnik, *Płomienne sprawy sumienia*, „Ateneum Kapłańskie" (1956), s. 41.
1959
Problem uzasadnienia norm i ocen moralnych na bazie filozofii tomistycznej oraz fenomenologii, mps, 14 s., sygn. AKKW CII 5/85a, KW 60. Autor odsyła do art. *O metafizycznej i fenomenologicznej postawie normy moralnej*, „Roczniki Teologiczno-Kanoniczne", 6,1-2 (1959), s. 99-124 (nie są to „Roczniki Filozoficzne KUL", jak pisze autor pod koniec artykułu).
[1960]
Etyka, rps (bibliografia, plan, tekst), 100 s., uzupełnienia s. 14a--86a, sygn. AKKW CII 7/104, KW 60.
Koncepcja i metodologia etyki. Zarys zagadnień, mps, 29 s., sygn. KW 60.
1964
Na temat słów obciążonych, grudzień 1964, mps, 2 s., sygn. AKKW C.II 23/218, KW 63.
Rola wspólnoty chrześcijańskiej w wychowaniu społecznym człowieka. Referat wygłoszony w ramach IV Tygodnia Społecznego 14.04.1964. Ksero rękopisu wstępnego szkicu, 4 s., sygn. AKKW CII 2/28, KW 62.
1965
Konsekracja chrztu i konsekracja profesji zakonnej, mps, 9 s., sygn. AKKW C II 1,11, KW 63.

Niektóre myśli o oddaniu się Matce Bożej, 1965, mps, 7 s., sygn. AKKW E III 17, 12 s., CII 1,14, KW 63.
Przemówienie podczas dni skupienia dla diecezjalnych referentów maryjnych 9.06.1965. Według kalendarium tytuł referatu: *Perspektywy historyczne oddania Matce Bożej Polski w niewolę*, mps, 11 s., sygn. AKKW E III 17, KW 62.
Rozważanie o moralności jako o zespole treści podmiotowych, rps, 207 s., sygn. AKKW C II 5,97, KW 57.
Sprawozdanie z prac soborowych związanych ze schematem (XIII) Konstytucji duszpasterskiej o Kościele w świecie współczesnym, 1965, mps, 3 s., sygn. KW 31.
Związek między chrztem a oddaniem Matce Bożej. Przemówienie na posiedzeniu duszpasterzy krakowskich 20.05.1965, mps, 17 s., sygn. AKKW 14,65.
Konferencja rejonowa w Zakopanem (Księżówka). Przemówienie z 31.05.1965, 25 s., sygn. AKKW 15,65, mps, 25 s., sygn. KW 50.
Przemówienie podczas konferencji rejonowej w Oświęcimiu 8.06.1965, mps, 19 s., sygn. AKKW 16/65.
Przemówienie na Kongregacji kondekanalnej Krakowa 18.06.1965 *Millenium – oddanie się Matce Bożej*, mps, 19 s., sygn AKKW 17/65, KW 50.
1966
Przemówienie JE Księdza Arcybiskupa Metropolity prof. Karola Wojtyły z Krakowa, Olsztyn i Frombork, 18 i 19.06.1966, mps, 4 s., sygn. KW 32.
1967
Problem recepcji Vaticanum II, 1967, mps, 7 s., sygn. AKKW G I 3/113, KW 31.
Teologia laikatu. Przemówienie wygłoszone do inteligencji katolickiej w Częstochowie na Jasnej Górze 16.09.1967, mps, 19 s., sygn. KW 55.
Rekolekcje dla księży, Kraków, Seminarium Duchowne, 22--25.08.1967, rps, 75/138 s., sygn. AKKW E III,17, 179, KW 57.
Rekolekcje Episkopatu, Częstochowa 29.08.-1.09.1967, rps, 72 s., sygn. AKKW E III 17/178-179, KW 57.
1968
Consilium de laicis – quid dicis de teipso?, 1968, mps, 4 s., sygn. KW 64.

Uwagi o normach do Konstytucji Apostolskiej *Deus scientiarum Dominus*, mps, 10 s., sygn. AKKW F VI, 92, KW 71.
Życie w Kościele i dla Kościoła. Referat do kapłanów na Studium Życia Wewnętrznego na Jasnej Górze, 30.05.1968 (tekst autoryzowany), 10 s., sygn. AKKW C II 2/15, KW 48.
1969
Encyklika „Humanae vitae" jako znak czasu, rps, 17 s., mps, 9 s., sygn. AKKW CII 4/67, 67a, KW 41.
Informacja dotycząca II Synodu Biskupów, Kraków, Seminarium Duchowne 14.12.1969, mps, 6 s., sygn. KW 31.
Nauka encykliki „Humanae vitae" na temat miłości małżeńskiej oraz zawarta w niej koncepcja osoby, rps, 22 s., sygn. AKKW CII 4/69.
Referat *Osoba i miłość według encykliki „Humanae vitae"* wygłoszony 24.01.1969 na sesji teologów moralistów, mps, 23 s., sygn. AKKW C II 4,70, KW 62.
Problemy duszpasterskie Wielkiego Krakowa, 1969, 5 s., sygn. KW 62.
Realizacja Soboru a struktury diecezjalne, 1969, mps, 5 s., sygn. KW 31.
1970
O stałej formacji duchowieństwa, 1970, mps, 3 s., sygn. AKKW C II 2/20, 20a, 20b, KW 48.
Plan duszpasterski związany z realizacja Soboru w Polsce, 1970, mps, 16 s., sygn. AKKW G I 2/29, KW 31.
Problem realizacji Soboru w Polsce, 1970, mps, 18 s., sygn. KW 31.
Uwagi na temat duszpasterstwa rodzin w parafiach, 1970, rps, 12 s., mps, 6 s., sygn. AKKW CII 1/6, 6a/, KW 41.
1971
Memoriał dotyczący pastoralnych i doktrynalnych konsekwencji encykliki *Humanae vitae* przekazany 25.03.1971 roku Pawłowi VI, rps i mps, sygn. AKKW F I, 148, 149, KW 41.
Problem 900. rocznicy Św. Stanisława oraz Synodu Prowincjalnego. Rozważanie wstępne, rps, 16 s., mps. 8 s., sygn. AKKW E VII d 1,1, 1, KW 63.
Pro memoria, mps, 2 s., sygn. AKKW E VII d 1,35.
Przemówienie na konferencji międzydekanalnej poświęcone problematyce apostolstwa świeckich 24.02.1971, mps, 8 s., w uroczy-

stości kościelne Archidiecezji Krakowskiej 1971, s. 22/28, sygn. AKKW E VII a, 11, KW 55.
Sytuacja moralna A.D.1971. Analiza niektórych fragmentów książki „Marksizm a jednostka ludzka", rps, 11 s., sygn. AKKW CII 5/86, KW 65.
1972
Przemówienie wygłoszone podczas sesji duszpasterzy akademickich w Krakowie 6.12.1972, 10 s., sygn. KW 62.
Teologia kapłaństwa. Referat wygłoszony 5-7.04.1972 w Krakowie na kongresie powołań duchownych, mps, 18 s., sygn. AKKW C II 2/17, KW 48.
1973
Na 25. rocznicę Prymasa Polski, 12.11.1973, sygn. AKKW C I 1/42, 8 s., KW 46.
Referat na zebraniu inauguracyjnym Rady Naukowej Episkopatu Polski w Krakowie 15.05.1973, mps, 9 s., sygn. KW 71.
Nauka o miłości, jaką winniśmy założyć u podstaw przygotowania do małżeństwa młodzieży akademickiej. Referat, mps, 18 s., sygn. KW 41.
Sprawy katechetyczne i wychowawcze w związku z uchwałą sejmową o wychowaniu młodzieży. Referat na wiosennej konferencji rejonowej kapłanów dekanatów krakowskich 18.05.1973, 13 s., sygn. KW 50.
Testis Jesu Christi. Na 25. rocznicę prymasostwa ks. Kardynała Stefana Wyszyńskiego (*1948-1973*), mps, 16 s., tł. włoskie 19 s., sygn. KW 46, tekst z Archiwum Instytutu Prymasowskiego.
1974
Przemówienie inauguracyjne na kongresie teologów moralistów 17.09.1974 roku w Seminarium Śląskim w Krakowie, 9 s., sygn. KW 62.
Świeccy w apostolstwie Kościoła. Referat na sympozjum w Gdańsku 28.04.1974, mps, 14 s., sygn. AKKW C II 3/50, KW 55, trzy redakcje w mps.
Zarys programu duszpasterskiego na rok 1974/1975, mps, 4 s., sygn. AKKW E IXD e/132, KW 55.
1975
Kapłaństwo i celibat. Referat wygłoszony 10.09.1975 na zjeździe księży rektorów wyższych seminariów duchownych w Śląskim

Seminarium Duchownym w Krakowie, mps, 15 s., sygn. AKKW CII 2/18, KW 48.
Katolicy świeccy w parafii. Słowo wstępne podczas kursu duszpasterskiego na KUL 19-21.08.1975, trzy maszynopisy, z których jeden z poprawkami autora, 9 s. i 11 s., sygn. AKKW CII2/22 KW 55.
Programowanie duszpasterskie na lata 1975-1978, rps, 11 s., mps, 8 s., sygn. AKKW E IX/138, KW 62.
Zagrożenia chrześcijańskiej rodziny. Konferencja wygłoszona podczas kongregacji rejonowej w Krakowie, 10.11.1975, mps, 29 s., sygn. KW 41.
1977
Konferencja w Papieskim Instytucie Studiów Kościelnych w Rzymie na temat prac Synodu Biskupów, 27.10.1977, mps, 12 s., sygn. KW 31.
Kościół w Polsce w obliczu 900. rocznicy św. Stanisława. Konspekt. Wykład pod tym tytułem wygłosił ks. kardynał 1.07.1977 w Centre du Dialogue w Paryżu, rps, sygn. AKKW CII 2/36a, 36b, konspekt mps, 3 s., 17 s., KW 62.
W sprawie „Caritas" oraz innych „organizacji katolików". Referat, ok. 1977, rps i mps, 6 s., sygn. AKKW E XIV, 5, KW 62.
Projekt listu Episkopatu Polski do abp. Marcela Lefebvre'a przesłany ks. kard. Stefanowi Wyszyńskiemu, 31.01.1977, rps, 7 s. i mps, 3 s., sygn. AKKW F I/303 – 305, KW 71.
List Episkopatu Polski do abp. Marcel Lefebvre, styczeń 1977, 3 s., sygn. AKKW F III/15.
1994
Medytacja na temat bezinteresownego daru, mps, 12 s., udostępniony Postulacji przez polską sekcję Sekretariatu Stanu.
Curriculum philosophicum, mps, 15 s., udostępniony Postulacji przez Georga Weigla, bez daty.
Etyczne aspekty władzy, rps, 4 s., sygn. AKKW C II 5, 78, KW 60.
Problem „syntezy ze współczesnością" w formacji młodego duchowieństwa, mps, 14 s., sygn. AKKW CII3/43a, KW 48.
Sensus Catholicus (konspekt), rps, 2 s., mps, 4 s., sygn. AKKW CII 5/90, KW 63.
Wartość jako przedmiot praktyczny. Wartość a działanie, rps, 9 s., sygn. AKKW CII 3/60, KW 60.

Zagadnienie aktu wiary, rps, 12 s., sygn. AKKW CII 3/61, KW 63.

Opere letterarie[208]
Ciągle jestem na tym samym brzegu, rps, ołówek, sygn. AKKW D 16, bez daty.
Mściciele, fotokopia rękopisu i mps, sygn. AKKW D12, 19.
Przełom, fotokopia rękopisu i mps, sygn. AKKW D 12, 20.
Proletariat, fotokopia rękopisu i mps, sygn. AKKW D 12, 21.
Zarys utworu scenicznego *Pamiętaj Matko moja…*, rps, ołówek, sygn. AKKW D 1-a, D 2a, bez daty.

Homilie
Homilia wygłoszona w kaplicy Arcybiskupów Krakowskich do sióstr prezentek, 5.02.1968.
Homilia wygłoszona w czasie Mszy św. ślubnej Krystyny i Aleksandra Litewków, 31.08.1974 w katedrze wawelskiej.

Appunti spirituali custoditi da S.E. Il Signor Cardinale Stanisław Dziwisz, Arcivescovo Metropolita di Cracovia.
Ks. Karol Wojtyła. Notatki z wykładów, rekolekcji, modlitwy postanowienia, oprac. ks. Jan Machniak, Kraków 2006, mps, 30 s. oraz 4 con le fotocopie dei appunti scelti.

Listy
Il testo della lettera di P. Bruno Pawłowicz OFM su KW del 1971, sygn. AKKW B I 3028.
Il testo della lettera di Giovanni Paolo II a Lucja Wiadrowska dal 27.10.1978 dall Archivio della Cattedrale di Cracovia.
Messaggio di Giovanni Paolo II per le funerali di Lucja Wiadrowska, 3.04.1998 dall Archivio della Postulazione.

[208] Trzy utwory: *Mściciele, Proletariat* i *Przełom* zdają się być spisane ręką Karola Wojtyły i chyba tylko dlatego są mu przypisywane. Jan Paweł II nigdy nie przyznał się do ich autorstwa, a wręcz zaprzeczył temu zapytany wprost przez ks. Pawła Ptasznika, kierownika Sekcji Polskiej Sekretariatu Stanu przy Stolicy Apostolskiej w 2003 roku; *Karol Wojtyła, Le poesie giovanili: Salterio di Davide, Libro slavo, Salterio rinascimentale. Cracovia, primavera-estate 1939*, oprac. i tł. M. Burghardt, Rzym 2004, s. 26.

Aneks 9

Giovanni Paolo II e la diocesi di Roma (CP, s. 3541-3580 [39 s.])

Testi i didascalie presentate nella mostra su Giovanni Paolo II e Roma tenuta al Vittoriano febbraio/marzo 2006.

Elenco delle visite di Giovanni Paolo II a 312 parrocchie romane, preparato in occasione della mostra su „Giovanni Paolo II e Roma", dattiloscritto di 7 pp.

Aneks 10

Voci contrarie al processo di Beatificazione e Canonizzazione del Servo di Dio Giovanni Paolo II (CP, s. 3581-3640 [59 s.])

Nota riassuntiva e indicativa della documentazione pervenuta alla Postulazione della Causa di Beatificazione e Canonizzazione del Servo di Dio.

Lettera della settimana su „Famiglia Cristiana" del 30 aprile 2006 (18/2006, pp. 6-8).

Articolo di Hans Küng col titolo „Wojtyla il Papa che ha fallito, edito sul Corriere della Sera del 26 marzo 2006.

Antipapa Giovanni Paolo II di 30 pp., a firma dei fratelli Dimond.

1978-2003. Il Giubileo dei repressi, testo ripreso da internet, come emanazione della rivista „Adista".

Allegato preparato dal Prof. Giorgio Rossi, SDB.

Aneks 11

Documenti ricevuti dalla Segreteria di Stato, Città del Vaticano (CP, s. 3641-3650 [9 s.])

Lettera di S.E. Leonardo Sandri del 22 novembre 2006 N. 39.815 relativa all'ipotesi di dimissioni del Pontefice con due fogli allegati.

Lettera di S.E. Leonardo Sandri del 10 febbraio 2007 N. 39.815 relativa alla lettera mai spedita ad Ali Mahemet Agca.

Aneks 12

Documenti ricevuti dalla Postulazione della Causa, Vicariato di Roma (CP, s. 3651-3727 [76 s.])

Elenchi dei Documenti mandati dal Tribunale di Cracovia in 4 faldoni, dattiloscritto pp. 3 elaborato dal Rev. Dr Andrzej Scaber.

Faldone n. I, documenti dal n. 1 al 12.

Faldone n. II, documenti dal n. 13 al 39.

Faldone n. III, documenti dal n. 40 al 50. Con le lettere di KW e Giovanni Paolo II consegnate al Tribunale di Cracovia: Korespondencja Sługi Bożego papieża Jana Pawła Il con 50 destinatari; tra questi ivi sono 16 destinatari che non figurano nell'Elenco della corrispondenza di KW riportato nell'Allegato apposito.
Faldone n. IV, che contiene le Testimonianze di 22 persone sulla vita del Servo di Dio Giovanni Paolo II, Grazie e guarigioni con i rispettivi elenchi. Dalle testimonianze sono stati scelti i testi dei defunti Suor Jadwiga segretaria di KW durante 20 anni e dal Mons. Jòzef Dowsilas, già suo segretario e il certificato della partecipazione al primo corso preparatorio al Matrimonio organizzato da KW presso la Chiesa di S. Floriano a Cracovia nel 1951 rilasciato ai Janina Figanek e Prof Bolesław Szuszko.
Le prime due testimonianze provengono dall'Archivio di S.E. il Signor Cardinale Franciszek Macharski già Arcivescovo Metropolita di Cracovia.
Elenco delle risposte delle Conferenze Episcopali e Università Cattoliche.
Conferenza Episcopale Italiana, Pubblicazioni su Giovanni Paolo Il inviate dalle Diocesi italiane in 6 faldoni. Elenco aggiornato al 13 settembre 2006, dattiloscritto pp. 8 Prot. N. 54.
Varie:
– Esempio di risposta di una Conferenza Episcopale quella di Bosnia ed Erzegovina, in data 20 febbraio 2006, a firma del Vinco Card. Puljic.
– Prymicje ks. Karola Wojtyły odprawione w niedzielę dnia 3 listopada 1945 w parafii św. Stanisława Kostki w Krakowie na Dębnikach, ks. Wincenty Fecki SDB, sygn. ASIK B 2480, mps, 4 s., przesłany przez ks. Michała Szafarskiego SDB.
– Drzewo genealogiczne Jana Pawla Il di Piotr Koc, mps, 11 s.
– Informazione riguardante i documenti sul Servo di Dio Giovanni Paolo II presenti nell'Archivio dell'Istituto della Memoria Nazionale / Commissione di Crimini contro la Nazione polacca, dattiloscritto di Marek Lasota, dipendente del Dipartimento dell'Istituto della Memoria Nazionale di Cracovia, Febbraio 2007, 5 s.
– Documentazione mandata dal canceliere della diocesi di Troyes del 12 febbraio 2007 riguardante Georges di Nantes.

Aneks 13

Bibliografia selezionata su Giovanni Paolo II (CP, s. 3728-3851 [123 s.])

1) Bibliografie
2) Biografie, cronache, aneddoti e aspetti vari
3) Magisterium
4) Documenta Magisterii (offre studi suddivisi per i principali documenti di Giovanni Paolo II)
5) Viaggi e pellegrinaggi (divisi secondo gli anni).

Allegato preparato da P. Prof. Emanuele Boaga O.Carm.

Aneks 14

Elenco delle tesi di laurea sul pensiero e magistero di KW – Giovanni Paolo II (CP, s. 3852-4056 [204 s.])

L'Elenco delle 3423 tesi dal 1975, 1979 al 2006 che riguardano la persona, il pensiero filosofico e teologico ed il Magistero Pontificio è stato compilato grazie al lavoro del Centro Documentazione e Studi sul Pontificato di Giovanni Paolo II e alle notizie mandate alla Postulazione tra altro dalla Pontificia Accademia Teologica di Cracovia Prot. N. 42, dall'Università Cattolica di Lublino Prot. N. 37, dalla Pontificia Universidad Catolica de Valparaiso, Chile, Prot.N. 20, dalla Universidad Pontificia Bolivariana Prot.N. 39 e dalle pagine Web.

– Parte I: dai numeri 1 al 2727 provengono dal suddetto Centro con i dati al giugno 2006.

– Parte II: dal n. 1 al n. 696. comprendenti il periodo dal luglio 2006 al febbraio 2007, è stata preparata da Mons. Michał Jagosz appoggiandosi alle fonti sopracitate.

Aneks 15

Elenco delle Istituzioni dedicate a Giovanni Paolo II (CP, s. 4057--4097 [40 s.])

Instytucje naukowe, oświatowe i charytatywne powstałe w związku z pontyfikatem Jana Pawła II, Allegato preparato da Mons. Michał Jagosz.

Elenco delle 551 scuole intitolate a Giovanni Paolo Il in Polonia dal 16.10.1989 al 16.10. 2006, elaborato dal Centro Documenta-

zione e Studi sul Pontificato di Giovanni Paolo Il, e aggiornato al Febbraio 2007, di pp. 11.

Aneks 16

Giovanni Paolo II nelle rete Internet (CP, s. 4098-4385 [287 s.])

Alcune date significative ed esempi di commenti alle stesse.

Modi diversi di „ricercare" informazioni su Giovanni Paolo II presenti in Internet.

Giovanni Paolo II e mass media.

Esempi di quantificazione di risultati di ricerche generiche, partendo da nominativi diversi, variando la lingua delle pagine ricercate, ricerca di immagini, ricerca di temi ricorrenti, riferimenti alla Causa di Beatificazione e Canonizzazione, riferimenti utilizzando le „news" di Google.

Presentazione delle prime pagine di alcuni siti (Portali) significativi.

Alcuni allegati:

1) Elenco delle Conferenze „La mia seconda patria", di Serena Santini.

2) „Dal cyberspazio all'eternità: Giovanni Paolo II, un papa high-tech", del dott. David Murgia, vaticanista del Tempo.

3) „Giovanni Paolo II: il grande comunicatore", del dotto. Lorenzo Scheggi Merlini, vaticanista del TG.

4) „Giovanni Paolo II: cifre, gesti e parole di un grande Pontefice", del dott. Orazio Petrosillo, vaticanista del Messaggero.

5) „Giovanni Paolo II, comunicatore della speranza a tutte le culture", della dott.sa Emanuela Borraccino vaticanista di ADN KRONOS.

6) „La società della comunicazione nel pensiero di Giovanni Paolo II", del prof. Mariano Fazio, della Pontificia Università della Santa Croce.

7) Speciale Fides: Giovanni Paolo II e i Mass Media.

8) „Giovanni Paolo II nella rete di Internet", della prof.ssa Marie Gannon, Facoltà delle Scienze dell'educazione Auxilium, Roma.

9) Eco nel mondo: Il giorno in cui il mondo fu unito (immagini delle pagine di giornali in diverse parti del mondo), sabato 2 aprile 2005.

Allegato preparato da P. Prof. Silvano Sarsi SDB

Bibliografia

Accattoli Luigi, *Giovanni Paolo. La prima biografia completa*, Cinisello Balsamo 2006.

Accattoli Luigi, *Karol Wojtyła. L'uomo di fine millenio*, Cinisello Balsamo 1998.

Balayn Bernard, *Jean Paul II Le Grand. Prophéte du IIIe millénaire*, Hautville 2000.

Bernstein Carl, Politi Marco, *His Holiness John Paul II and the History of our Time*, New York 1996.

Bielska Krystyna, *Jan Paweł II w dokumentach dźwiękowych 1978-1988. Bibliografia. John Paul II in Sound Recordings: Bibliography*, Rzym 1990.

Bielska Krystyna, *Jan Paweł II w utworach muzycznych. Bibliografia*, Rzym 1993.

Christ, Church, Mankind: The Spirt of Vatican II according to Pope John Paul II, red. Z.J. Kijas, A. Dobrzyński, New York 2012.

Cornwell John, *Un Papa d'inverno. Trionfi e conflitti di Giovanni Paolo II*, Milano 2005.

Corte Mario, *Il grande almanacco di Karol Wojtyla*, Roma 2006.

Del Rio Domenico, *Il frutteto di Dio. Storia di Karol Wojtyla,* Milano 1998.

Del Rio Domenico, *Karol il Grande. Storia di Giovanni Paolo II*, Milano 2003.

Dunglas Dominique, *Jean Paul II. Une vie pour Dieu*, Monaco 2005.

Dyduch Jan, *Kardynał Karol Wojtyła w służbie Konferencji Episkopatu Polski*, Kraków 2007.

Dyduch Jan, *Kardynał Karol Wojtyła w służbie Kościołowi powszechnemu. Udział w pracach Kurii Rzymskiej i Synodów Biskupich*, Kraków 1998.

Dziwisz Stanisław, *Świadectwo. W rozmowie z Gian Franco Svidercoschim*, Poznań 2007.

Fedorowicz Aleksander, Fedorowicz Tadeusz, Swieżawski Stefan, Wojtyła Karol, *Pełny wymiar. Listy przyjaciół*, oprac. A. Dobrowolski, Tarnów 2002.

Gasidło Władysław, *Duszpasterska troska kardynała Karola Wojtyły o rodzinę*, Kraków 1997.

Gramatowski Wiktor, Wilińska Zofia, Gułajewska Danuta, *Jan Paweł II. Bibliografia polska 1984-1986,* Rzym 1991.

Gramatowski Wiktor, Wilińska Zofia, *Jan Paweł II. Bibliografia polska 1978--1983*, Rzym 1987.

Gułajewska Danuta, Wilińska Zofia, *Jan Paweł II. Bibliografia polska 1996*, Rzym – Tarnów 2012.

Gułajewska Danuta, Wilińska Zofia, *Jan Paweł II. Bibliografia polska 1997*, Rzym – Tarnów 2014.

Il Sinodo dei Vescovi. 40 anni di storia 1965-2005, red. N. Eterović, Città del Vaticano 2005.

Jagosz Michał, *Ośrodek Dokumentacji Pontyfikatu Jana Pawła II*, w: *Księga pamiątkowa dziesięciolecia Fundacji Jana Pawła II*, red. K. Czajkowska, M. Jagosz, Rzym 1991, s. 67-75.

Jan Paweł II poza cenzurą PRL. Bibliografia 1976-1989, oprac. A. Sitarska, S. Skwirowska, Rzym 1996.

Jan Paweł II, *„Być człowiekiem sumienia". Przemówienia podczas pielgrzymki do diecezji i inne teksty papieża*, Kraków 2007.

Jaworska Janina, *Artyści polscy o Papieżu*, Kielce1996.

Kalendarium Karola Wojtyły, oprac. A. Boniecki, Kraków 1983.

Karol Wojtyła jako biskup krakowski, t. 1, red. T. Pieronek, R. Zawadzki, Kraków 1988.

Kubiś Adam, *Papieski Wydział Teologiczny w Krakowie w latach 1954-1981*, Kraków 2005.

Kubiś Adam, *Wyższe szkolnictwo kościelne w Polsce. Wizja kardynała Karola Wojtyły i jej realizacja*, Kraków 2002.

Kwitny Jonathan, *L'uomo del secolo. L'ultimo profeta*, Casale Monferrato 2005.

Lasota Marek, *Donos na Wojtyłę. Karol Wojtyła w teczkach bezpieki*, współpraca M. Zając, Kraków 2006.

Lasota Marek, *Wojtyła na podsłuchu,* Kraków 2014.

Lecomte Bernard, *Jean Paul II*, Paris 2000.

Lecomte Bernard, *Pasterz*, Kraków 2006.

Machniak Jan, *Bóg i człowiek w poezjach i dramatach Karola Wojtyły – Jana Pawła II*, Kraków 2007.

Macińska Krystyna, *La Papo Johano Paulo II en esperantaj publikajoj. Bibliografio. 1978-1986*, Rzym 1988.

Macińska Krystyna, *La Papo Johano Paulo II en esperantaj publikajoj. Bibliografio. 1987-1991. Suplemento al la jaroj 1978-1986,* Rzym 1994.

Macińska Krystyna, *La Papo Johano Paulo II en esperantaj publikajoj. Bibliografio. 1992-1996,* Rzym 1998.

Macińska Krystyna, *La Papo Johano Paulo II en esperantaj publikajoj. Bibliografio. 1997-2001,* Rzym 2003.

O Świętej Jadwidze Królowej Polski mówią…, zebrał i oprac. M. Jagosz, Kraków 1997.

Ośrodek Dokumentacji Pontyfikatu Jana Pawła II, w: *Polonia włoska. Słownik Polaków i instytucji polskich we Włoszech*, t. 1, red. K. Dopierała, H. Fokciński, Bydgoszcz 2002, s. 86-87.

Papież Słowianin – zwiastun nadziei, red. A Dobroński, Toruń 2000.

Pięknie jest służyć. Dziedzictwo duchowe Jana Pawła II, red. A. Dobrzyński, Rzym 2013.

Półtawska Wanda, *Beskidzkie rekolekcje. Dzieje przyjaźni księdza Karola Wojtyły z rodziną Półtawskich*, Częstochowa 2009.

Przestrzeń słowa. Twórczość literacka Karola Wojtyły – Jana Pawła II, red. Z. Zarębianka, J. Machniak, Kraków 2006.

Sassi Adolfo, *Il vento di Cracovia. Papa Wojtyla, un papa per l'umanità*, Roma 2005.

Skawińska Teresa, *On rozda miłość. Wspomnienia*, Paryż 1997.

Svidercoschi Gian Franco, *Storia di Karol*, Milano 2001.

Szulc Tad, *Pope John Paul II. The Biography*, New York 1995.

Świerczek Antoni, *Instytut Teologii Rodziny Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie w służbie rodziny*, w: *Archidiecezja Krakowska na przełomie tysiącleci,* red. S. Koperek, Kraków 2004, s. 393-399.

Teczki Wojtyły, wybór, oprac. i red. C. Wilanowski, Warszawa 2003.

Tornielli Andrea, *Il segreto di Padre Pio e Karol Wojtyla*, Piemme 2006.

Vircondelet Alain, *Jean Paul II. La biographie*, Paris 1994.

Weigel Georg, *Testimone della speranza. La vita di Giovanni Paolo II, protagonista del secolo*, Milano 1999.

Weigel George, *Świadek nadziei. Biografia papieża Jana Pawła II*, Kraków 2002.

Weigel George, *Witness of Hope: The Biography of Pope John Paul II*, New York 1999.

Wilińska Zofia, Gułajewska Danuta, Gramatowski Wiktor, *Jan Paweł II. Bibliografia polska 1992-1993*, Rzym 2003.

Wilińska Zofia, Gułajewska Danuta, Gramatowski Wiktor, *Jan Paweł II Bibliografia polska 1994-*, Rzym – Tarnów 2007.

Wilińska Zofia, Gułajewska Danuta, *Jan Paweł II. Bibliografia polska 1987--1989*, Rzym 1998.

Wilińska Zofia, Gułajewska Danuta, *Jan Paweł II. Bibliografia polska 1990--1991*, Rzym 2001.

Wodarczyk Adam, *Prorok Żywego Kościoła ks. Franciszek Blachnicki* (*1921--1987*) *– życie i działalność*, Katowice 2008.

Wojtyła Karol, *„Jestem bardzo w rękach Bożych". Notatki osobiste 1962-2003*, Kraków 2014.

Wojtyła Karol, *„Tylko Chrystus zaspokaja nasze pragnienie prawdy, piękna i szczęścia". Kazania i przemówienia*, Kraków 2007.

Wojtyła Karol, *„Życzę błogosławieństwa Bożego we wszystkim i dla wszystkich". Protokoły powizytacyjne i inne dokumenty*, Kraków 2007.

Wojtyła Karol, *Apostolstwo świeckich*, zebrał i oprac. M. Jagosz, Rzym – Kraków 1999.
Wojtyła Karol, *Budować dom na skale. Rekolekcje dla narzeczonych*, Kraków – Rzym 2012.
Wojtyła Karol, *Człowiek drogą Kościoła*, red. K. Czajkowska, M. Jagosz, Rzym 1992.
Wojtyła Karol, *Człowiek w polu odpowiedzialności*, Rzym – Lublin 1991.
Wojtyła Karol, *La mia croce. Con pagine inedite*, Novara 2012.
Wojtyła Karol, *Nauczanie społeczne Kościoła integralną częścią jego misji*, red. M. Jagosz, S. Pamuła, Rzym 1996.
Wojtyła Karol, *Nauczyciel i Pasterz. Listy pasterskie – Komunikaty – Zarządzenia 1959-1978*, oprac. M. Jagosz, Rzym 1987.
Wojtyła Karol, *Nauczyciel i Pasterz*, t. 2: *Memoriały i pisma do rządu i władz administracyjnych 1959-1978*, oprac. M. Jagosz, Rzym – Kraków 1998.
Wojtyła Karol, *Nauka encykliki „Humanae vitae" o miłości*, „Analecta Cracoviensia", 1 (1969), s. 341-356.
Wojtyła Karol, *Przemówienia i wywiady w Radio Watykańskim*, oprac. M. Jagosz, Rzym 1987.
Wojtyła Karol, *Rozważania majowe*, Kraków 2009.
Wojtyła Karol, *Tajemnica Boga nabożeństwa. Lumen gentium. Crux Christi. Christus Rex. Immaculata*, Kraków 2013.
Wojtyła Karol, *W służbie Polonii i Kościołowi powszechnemu*, zebrał i oprac. M. Jagosz, Rzym – Kraków 1999.
Wolnik Anna, *Dzieła Jana Pawła II. Bibliografia publikacji wydanych poza Polską*, Warszawa 2005.
„Z waszą ziemią związany byłem od dzieciństwa". Związki rodzinne, turystyczne i pastoralne z diecezją bielsko-żywiecką, zebr. i oprac. T. Borutka, Kraków 2007.

Streszczenie

Artykuł przedstawia prace Komisji Historycznej badającej spuściznę Karola Wojtyły na potrzeby procesu beatyfikacyjnego. Przedstawia także wyniki prac przeprowadzonych w archiwach i bibliotekach oraz analizuje profil osobowościowy K. Wojtyły na podstawie jego korespondencji.

Słowa kluczowe

Karol Wojtyła – Jan Paweł II, proces kanonizacyjny

THE LEGACY OF JOHN PAUL II AS REPORTED BY THE HISTORICAL COMMISSION FOR THE CANONIZATION PROCESS OF THE POPE

Summary

The paper presents the works of the Historical Commission inspecting the legacy of Karol Wojtyla for his canonization process. It also includes a discussion of the results of the inquiries carried out in the archives and libraries and an analysis of K. Wojtyla personality profile in the light of his correspondence.

Keywords
Karol Wojtyla – John Paul II, canonization process

Fides. Biuletyn Bibliotek Kościelnych
Rok 26 (2020) nr 2 (51), s. 93-105
ISSN 1426-3777

Ks. Andrzej Dobrzyński[1], Stanisława Postawa[2]

ZACHOWAĆ ŻYWĄ PAMIĘĆ. BIBLIOTEKA OŚRODKA DOKUMENTACJI I STUDIUM PONTYFIKATU JANA PAWŁA II W RZYMIE

„Biblioteka jest instytucją, która samym swoim istnieniem świadczy o rozwoju kultury. Jest ona bowiem skarbnicą piśmiennictwa, przez które człowiek wyraża swój zamysł twórczy, inteligencję, znajomość świata i ludzi, a także umiejętność panowania nad sobą, osobistego poświęcenia, solidarności i pracy dla rozwoju dobra wspólnego (por. *Centesimus annus*, 51). […] Biblioteka jest więc szczególną świątynią twórczego ducha ludzkiego, który odzwierciedla owo Boże Tchnienie, jakie towarzyszyło dziełu stworzenia świata i człowieka”[3].

Słowa św. Jana Pawła II ukazują wzniosłą rolę biblioteki w ramach kultury i nauki. Przywodzą na myśl okazałe budynki wypełnione regałami z tysiącami książek. Czy słowa Papieża można także odnieść do takiej instytucji, jaką jest Ośrodek Dokumentacji i Studium Pontyfikatu Jana Pawła II, posiadający bibliotekę, specjalistyczny księgozbiór poświęcony w znacznym stopniu nauczaniu i historii pontyfikatu? Jaką rolę spełnia biblioteka tej instytucji

[1] Ośrodek Dokumentacji i Studium Pontyfikatu Jana Pawła II w Rzymie.

[2] Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie.

[3] Jan Paweł II, *Umocnieni prawdą, budujemy lepszy świat. Przemówienie z okazji poświęcenia Biblioteki Uniwersytetu Warszawskiego* (*11 czerwca 1999 roku*), w: tenże, *Bóg jest miłością. Siódma wizyta duszpasterska 5-17 czerwca 1999 roku*, Città del Vaticano 1999, s. 152.

w obszarze dokumentowania literatury związanej z pontyfikatem Papieża Polaka? Co stanowi jej specyfikę, zarówno na tle bibliotek w kraju, jak i w Rzymie? Czy funkcjonowanie tej instytucji ma sens, w czasie gdy coraz mniej ludzi korzysta z bibliotek i coraz bardziej poszerza się krąg studentów, dla których Jan Paweł II jest przede wszystkim postacią historyczną? W jaki sposób księgozbiór ośrodka może przyczynić się do „zachowania żywej pamięci" o Janie Pawle II?

Już od samego początku powstania watykańskiej Fundacji Jana Pawła II w 1981 roku za jeden z celów jej działania uznano dokumentowanie pontyfikatu Papieża Polaka. W Domu Polskim, mieszczącym się na obrzeżach Wiecznego Miasta, wyznaczono pomieszczenia, gdzie rozpoczęto gromadzenie pamiątek i książek związanych z osobą i nauczaniem Jana Pawła II.

Ks. Michał Jagosz[4] napisał: „Od 1981 r. Ośrodek Dokumentacji Pontyfikatu, mieszczący się w Domu Polskim Jana Pawła II przy via Cassia 1 200 w Rzymie, gromadzi, porządkuje i opracowuje dostępne dokumenty dotyczące pontyfikatu Jana Pawła II w sposób bezpośredni i pośredni. Z woli ofiarodawców Dom Polski jest żywym pomnikiem pontyfikatu i centrum dokumentującym działalność Papieża Polaka. Ośrodek Dokumentacji rozrósł się w trzech kierunkach: bibliotecznym, archiwalnym i muzealnym"[5], a od roku 2003 także w kierunku naukowym, podejmując systematyczne studia nad nauczaniem papieskim. Zmieniono także jego nazwę na Ośrodek Dokumentacji i Studium Pontyfikatu Jana Pawła II.

W Konstytucji apostolskiej *Sapientia christiana* zawarte są wytyczne, według których do prowadzenia badań naukowych jest potrzebna odpowiednia biblioteka, właściwie uporządkowana i zaopatrzona w dobrze sporządzone katalogi, która powinna stale powiększać swój księgozbiór, tak dawnymi, jak i współcześnie wydawanymi pozycjami, a także podstawowymi czasopismami, tak by mogła skutecznie służyć pomocą w pracach badawczych[6].

---

[4] Michał Jagosz – kapłan archidiecezji krakowskiej, kierował Ośrodkiem Dokumentacji Pontyfikatu Jana Pawła II od lutego 1983 do lutego 2000 roku.

[5] M. Jagosz, *Ośrodek Dokumentacji Pontyfikatu Jana Pawła II*, w: *Księga pamiątkowa. Dziesięciolecie Fundacji Jana Pawła II*, red. K. Czajkowska, M. Jagosz, Rzym 1991, s. 67.

[6] Jan Paweł II, *Konstytucja apostolska „Sapientia christiana" o uniwersytetach i wydziałach kościelnych* (15.04.1979), „Posoborowe Prawodawstwo Kościelne", 12,1 (1983), zebrał i tł. E. Sztafrowski, art. 52-53.

Biblioteka Ośrodka Dokumentacji i Studium Pontyfikatu od samego początku kierowała się tymi wytycznymi. Gromadziła pozycje autorstwa Karola Wojtyły powstałe przed jego wyborem na Stolicę Apostolską, jak też teksty Ojca Świętego z okresu pontyfikatu. Starano się zebrać publikacje we wszystkich językach, w których zostały wydane. Są to przede wszystkim dokumenty papieskie i teksty przemówień wygłoszone w czasie audiencji, nabożeństw, spotkań i pielgrzymek. Dokumentacja ta składa się na tzw. bibliografię podmiotową. Ponadto gromadzi się dzieła ludzi nauki studiujących dorobek filozoficzny, teologiczny i literacki Karola Wojtyły oraz magisterium najwyższego pasterza Kościoła, którym był Jan Paweł II. Wchodzą one w zakres bibliografii przedmiotowej. Ponadto są gromadzone książki dedykowane Ojcu Świętemu przez samych autorów oraz ofiarowywane mu przy różnych okazjach[7].

W przywołanej konstytucji apostolskiej Jan Paweł II wskazywał, że opracowywaniem księgozbioru powinna się zająć osoba o odpowiednich kwalifikacjach[8]. Zbiory od roku 1983 opracowywali wykwalifikowani bibliotekarze z Biblioteki Jagiellońskiej, a później z Biblioteki Papieskiej Akademii Teologicznej, obecnie zaś z Papieskiego Uniwersytetu Jana Pawła II. Założono księgę inwentarzową oraz katalogi kartkowe autorskie, tytułowe i przedmiotowe.

Ośrodek w 1988 roku otrzymał w darze od Edwarda Piszka ze Stanów Zjednoczonych komputer[9] oraz licencję na program ProCite. Od tego czasu rozpoczęto wprowadzanie opracowanych pozycji, tworząc ich katalog elektroniczny. Najpierw współpracowano z informatykiem z Akademii Górniczo-Hutniczej, potem z pracownikami Biblioteki Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie. W 1990 roku podczas zebrania Rady Administracyjnej Fundacji Jana Pawła II ks. Michał Jagosz w sprawozdaniu poinformował, że dzięki wyposażeniu ośrodka w odpowiedni komputer i oprogramowanie wprowadzono do bazy danych niemal 6 tys. publikacji dotyczących pontyfikatu należących do tej instytucji[10].

---

[7] M. Jagosz, *Ośrodek Dokumentacji*, s. 67-68. Przykłady dedykacji: zob. *Papież Słowianin. Zwiastun nadziei*, red. A. Dobroński [i in.], Toruń 2000, s. 363-392.

[8] Jan Paweł II, *Konstytucja apostolska*, art. 54.

[9] M. Jagosz, *Z życia Domu Polskiego Jana Pawła II w 1988 r.*, „Kronika Rzymska", 74 (1989), s. 10.

[10] [Redakcja], *Zebranie Rady Administracyjnej Fundacji Jana Pawła II*, „Kronika Rzymska", 84 (1990), s. 10; M. Jagosz, *Z życia Domu Polskiego Jana Pawła II w 1990 r.*, „Kronika Rzymska", 87 (1991) s. 23.

Jak już wspomniano, przy opracowywaniu zespołu bibliotecznego, a także innych pamiątek posługiwano się zakupionym wraz z komputerem programem ProCite. Wypada wobec tego krótko scharakteryzować ten program, z którego nie korzysta się do opracowywania zbiorów w polskich bibliotekach. ProCite stworzono z myślą o szerokim kręgu odbiorców. Jest on przeznaczony do pracy naukowców i bibliotekarzy, ale nie tylko. Celem powstania tego programu jest pomoc w tworzeniu bibliografii i list odnośników literaturowych.

Za pomocą ProCite można tworzyć własny elektroniczny katalog publikacji, będący zbiorem informacji naukowej. Program ten gromadzi opisy bibliograficzne, notatki, słowa kluczowe i streszczenia. Umożliwia łatwe wyszukiwanie, sortowanie i drukowanie odnośników literaturowych. Standardowe narzędzia znajdujące się w tym programie ułatwiają uporządkowanie posiadanych danych, podłączenie się do stron internetowych, a także importowanie danych do własnych baz. Lokalizacja poszczególnych zbiorów stała się łatwiejsza dzięki wbudowanym w programie opcjom. Wyrażenia użyte choćby raz do wyszukiwania można zachować i ponownie wykorzystać w przyszłości. Użytkownik jest w stanie zastosować ponownie wcześniej zdefiniowane opcje wyszukiwania lub określić je według własnych potrzeb, a także edytować je, co pozwala na szybki dostęp do informacji nie znalezionych podczas zwykłego przeglądania.

ProCite oferuje szeroki wybór opcji wyszukiwania informacji, włącznie z operatorami relacyjnymi, logicznymi oraz wartościami specjalnymi. Równocześnie w tym programie znajduje się osiem podstawowych kryteriów wyszukiwania, natomiast użytkownik może stworzyć własne kryteria odpowiednio do zaistniałych potrzeb[11].

Biblioteka, od samego początku wykorzystując możliwości programu, tworzyła własne wersje formatów do opracowywania zbiorów oraz stylów do wydruków wszelkich możliwych kwerend. Na potrzeby biblioteki stworzono zestaw słów kluczowych, który bardzo dokładnie oddawał zawartość katalogowanych pozycji. Zbiory biblioteczne opracowuje się w tym programie również obecnie. Wyszukiwanie bibliografii Jana Pawła II sporządzonej w programie ProCite jest udostępnione na stronie internetowej ośrodka[12].

[11] *ProCite*, www.abbpol.com/software/RIS/procite_opis.html, 05.10.2014.

[12] *Bibliografia JPII* (*wyszukiwarka*), www.jp2doc.pl/index.php/strona/biblioteka, 25.11.2019.

W celu wprowadzenia pozycji polskich i wielojęzycznych do katalogu centralnego NUKAT, niejednokrotnie o unikatowym znaczeniu, od 2005 roku ośrodek podjął współpracę z Papieską Akademią Teologiczną w Krakowie. Rozpoczęto organizowanie zbiorów i wprowadzanie ich do katalogu online uczelnianej biblioteki obecnego Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II. Ponieważ katalog centralny jest obsługiwany przez system biblioteczny Virtua i oprogramowanie typu VTLS, opracowywanie zbiorów odbywa się w tym programie – podstawowym i stosowanym w większości bibliotek naukowych w Polsce.

Biblioteka ośrodka liczy około 30 tys. woluminów, z których prawie 14 tys. zostało już włączonych do katalogu centralnego i odnotowanych w katalogu online Biblioteki Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie. Można tam znaleźć informacje, gdzie dany wolumin można wypożyczyć. Opracowane pozycje są widoczne po wybraniu w tym katalogu lokalizacji: Ośrodek Dokumentacji i Studium Pontyfikatu Jana Pawła II w Rzymie, a także na stronie internetowej ośrodka.

Biblioteka, jak już wspomniano, mieści się w Domu Polskim w Rzymie. Dysponuje własną czytelnią wyposażoną w komputery z dostępem do baz internetowych, zarówno w programie ProCite, jak i Virtua, istnieje także możliwość wykonywania skanów oraz kserokopii poszukiwanych materiałów. Kwerendy można również zamówić za pośrednictwem poczty elektronicznej.

Wiele prac naukowych powstało przy wykorzystaniu materiałów z omawianego księgozbioru. W księdze wpisów gości biblioteki znaczącą grupę stanowią osoby przychodzące regularnie na kilka godzin w ciągu dnia i opracowujące konkretny temat dysertacji naukowej czy też piszące artykuły lub książki na temat Jana Pawła II. Wiele z tych prac naukowych znajduje się w zbiorach biblioteki ośrodka. Warto nadmienić, że z księgozbioru ośrodka korzystała także Anna Wolnik przy przygotowywaniu pozycji *Dzieła Jana Pawła II. Bibliografia publikacji wydanych poza Polską* wydanej przez Instytut Bibliograficzny w Bibliotece Narodowej w Warszawie[13].

Czytelnicy korzystający z księgozbioru są odnotowani w książce korzystających (gdzie także wpisuje się wykonywane kwerendy).

[13] *Dzieła Jana Pawła II. Bibliografia publikacji wydanych poza Polską*, oprac. A. Wolnik, Warszawa 2005.

Mają oni do dyspozycji: lektorium, w którym znajdują się w wolnym dostępie słowniki, encyklopedie, opracowania historyczne, literackie i filozoficzne o charakterze ogólnym, jak również publikacje Stolicy Apostolskiej zawierające dokumenty Magisterium Kościoła. Osobno wydzielono miejscowy zbiór bibliografii naukowych, biografii św. Jana Pawła II oraz książek jego autorstwa w różnych językach, na które zostały przetłumaczone.

Następne dwa pomieszczenia znajdujące się na tym samym poziomie co lektorium zawierają księgozbiór papieski, który obejmuje znaczącą część dzieł filozoficznych, teologicznych i literackich Karola Wojtyły powstałych przed 1978 rokiem oraz publikacje książkowe dokumentujące nauczanie i działalność Jana Pawła II, a także inne pozycje, które łączą się z historią pontyfikatu. Jest to najobszerniejszy dział biblioteki. Księgozbiór ten jest na bieżąco uzupełniany przez książki nowo kupowane i publikacje otrzymywane w darze: „Wiele instytucji kościelnych i organizacji krajowych, takich jak wydawnictwa, fundacje, stowarzyszenia – czy nawet sami autorzy – przesyłało książki, by wzbogacić bibliotekę Ośrodka. […] Każdy egzemplarz posiada adnotację o formie wpływu”[14]. Bardzo często pozycje te zawierają odręczne dedykacje. Jeżeli dotyczą nauczania Ojca Świętego, jego bibliografii lub omawiają naukę Magisterium Kościoła, są umieszczane w tym zasobie, inne pozycje znajdują się w księgozbiorze z dedykacjami, który także został opracowany wraz z odnotowaniem w abstraktach zawartych w nich dedykacji.

W omawianym księgozbiorze znajduje się także dział dysertacji naukowych, które dotyczą nauczania Jana Pawła II. Pochodzą z różnych środowisk akademickich świata. Biblioteka gromadzi te prace zarówno w wersji elektronicznej, jak i drukowanej, a także informacje z uczelni całego świata o powstałych pracach. Wykazy prac naukowych były publikowane sukcesywnie w „Kronice Rzymskiej” do roku 2003, a baza prac znajdujących się w ośrodku oraz informacji o powstałych dysertacjach jest dostępna elektronicznie w omawianej bibliotece.

Instytucja posiada także magazyn, w którym gromadzi się m.in. pozycje książkowe ofiarowywane Ojcu Świętemu, jak też ośrodkowi.

[14] A. Dobrzyński, *Niosąc w przyszłość dziedzictwo pontyfikatu. Związki watykańskiej Fundacji Jana Pawła II z instytucjami w Polsce*, „Polonia Sacra”, 30 (2012), s. 148.

Są to pozycje będące np. duplikatami z księgozbioru papieskiego lub związane z historią Polski (w programie ProCite wprowadzono 6 434 rekordy, co stanowi około jednej czwartej całości), a dotyczą na przykład: Katynia (trzydzieści dziewięć rekordów), Armii Krajowej (osiemdziesiąt jeden rekordów), rządu Rzeczypospolitej Polskiej na uchodźstwie (siedem rekordów), różne pozycje dotyczące historii Polski Ludowej, stanu wojennego, okupacji, jest także wiele albumów ukazujących miejscowości, które Papież odwiedził lub miejscowości związanych z przyznanymi mu odznaczeniami (np. honorowymi obywatelstwami). W magazynie tym są także pozycje zawierające dedykacje autorskie ręczne albo wydawnicze dla Jana Pawła II (zbiór tych książek z odnotowanymi dedykacjami również jest w większości opracowany i zawiera w abstraktach treść wpisów, które można było odczytać).

W magazynie zgromadzono również dokumentację prasową związaną z okresem sprawowania funkcji przez papieża Jana Pawła II. Przechowywana jest dokumentacja prasowa opracowywana przez cały czas pontyfikatu przez Sekretariat Stanu i przekazywana Ojcu Świętemu do przejrzenia. Są to wycinki prasowe czy też fotokopie artykułów pochodzących z najważniejszych światowych periodyków (w dużej mierze z gazet włoskich). Dokumentacja ta uwzględnia osobę Papieża, jego działalność, jak też przedstawienie problemów Kościoła powszechnego i współczesnego świata.

Do zbiorów ośrodka różni korespondenci przesyłali wycinki z pism zagranicznych, które w miarę możliwości także były wprowadzane do baz elektronicznych. Wycinki z prasy polskiej do roku 2005 dostarczała warszawska agencja prasowo-informacyjna „Glob”[15]. Zawierają one bardzo bogaty materiał dotyczący pontyfikatu św. Jana Pawła II.

Biblioteka w osobnych pomieszczeniach gromadzi także czasopisma, które obejmują zbiór kolekcjonowanych przez ośrodek periodyków oraz zespoły artykułów ze specjalistycznych czasopism światowych.

---

[15] S. Postawa, *Współpraca Biblioteki Papieskiej Akademii Teologicznej z instytucjami członkowskimi Stałej Konferencji Muzeów, Archiwów i Bibliotek Polskich. Możliwości, zakres, warunki*, w: *Materiały XXVI Sesji Stałej Konferencji Muzeów, Archiwów i Bibliotek Polskich na Zachodzie, 9-12 września 2004 roku*, Kraków 2005, s. 149.

Nie wszystkie zakupione lub otrzymane pozycje włącza się do zbiorów instytucji. Postępuje się według zasady, że w bibliotece przechowuje się dwa egzemplarze danej publikacji. Ewentualnie, w wypadku publikacji unikatowych, zatrzymuje się trzeci egzemplarz. Pozostałe przekazuje się do innych bibliotek. Można wspomnieć w tym miejscu, że ośrodek wielokrotnie ofiarował książki do Biblioteki UPJPII[16], a kilkakrotnie do Biblioteki Instytutu Dialogu Międzykulturowego im. Jana Pawła II, który na swej stronie internetowej odnotowuje tę współpracę.

Po śmierci Jana Pawła II ośrodek przejął od Editrice Vaticana dziewięćdziesiąt serii *Insegnamenti di Giovanni Paolo II* i rozesłał do bibliotek uniwersyteckich i seminaryjnych w Polsce[17]. Ośrodek przekazuje do bibliotek krajowych publikacje opracowywane w ramach swojej pracy i wydawane przez Fundację Jana Pawła II.

Nie można tu nie wspomnieć o wydawanej przez ośrodek pozycji *Jan Paweł II. Bibliografia polska*, która rejestruje wszelkie dokumenty i przemówienia Jana Pawła II oraz publikacje dotyczące jego nauczania i działalności opublikowane w oficjalnym obiegu wydawniczym na terenie Polski, bez względu na język, w jakim się ukazały. Nie obejmuje natomiast wydawnictw podziemnych, czyli drugiego obiegu[18], ani poloniców zagranicznych. Spośród publikacji wydanych poza granicami kraju uwzględniono jedynie te, których recenzje ukazały się w Polsce. Bibliografia dzieli się na dwie części: podmiotową, w której zarejestrowano wszelkie dokumenty i wypowiedzi Karola Wojtyły – Jana Pawła II, oraz przedmiotową, zawierającą piśmiennictwo na jego temat, o jego działalności i nauczaniu. Wszystkie opisy bibliograficzne sporządzono przez zapoznanie się z publikacją, nie ograniczając się jedynie do dostępnych w kraju bibliografii. Podstawą wydania tych publikacji jest komputerowa baza danych przygotowana w programie MAK. Bezpłatną licencję na użytkowanie pakietu

[16] Powstała praca magisterska opisująca to zagadnienie napisana pod kierunkiem dr hab. Marii Kocójowej, prof. UJ, w Instytucie Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Jagiellońskiego: M. Szczerba, *Dokumentacja darów Jana Pawła II dla Biblioteki Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie* (*1994-2003*), Kraków 2004. Por. także: A. Dobrzyński, *Niosąc w przyszłość*, s. 148.

[17] A. Dobrzyński, *Niosąc w przyszłość*, s. 148.

[18] *Jan Paweł II poza cenzurą PRL. Bibliografia 1976-1989*, oprac. A. Sitarska, S. Skwirowska, Rzym – Warszawa 1996.

oprogramowania ośrodek uzyskał dzięki uprzejmości Biblioteki Narodowej w Warszawie[19]. Bibliografia jest także dostępna na stronie Federacji Bibliotek Kościelnych „Fides"[20].

Biblioteka prowadziła także staże naukowe m.in. dla pracowników Biblioteki UPJPII oraz KUL. W ośrodku odbywały się praktyki z bibliotekoznawstwa dla studentów Wydziału Historycznego UPJPII oraz w ostatnich latach praktyki w ramach programu Erasmus.

Trudno ukazać w skrócie całą działalność omawianej placówki. Pisali na jej temat dyrektorzy ośrodka[21], zamieszczali też informacje o jego działalności w „Kronice Rzymskiej" i w sprawozdaniach Stałej Konferencji MAB. Warto jednak podkreślić, że ośrodek działający od niespełna czterech dekad zdołał zgromadzić pokaźny księgozbiór dotyczący osoby Jana Pawła II i jego pontyfikatu. Ojciec Święty podczas audiencji dla członków fundacji 4 listopada 2003 roku powiedział, że zgromadzone dokumenty są świadectwem dobra, jakie z łaski Bożej zrodziło się w czasie jego pontyfikatu. Wyraził nadzieję, że pamięć o tym dobru będzie kształtować chrześcijańską tożsamość przyszłych pokoleń[22].

Podsumowując, należy podkreślić, że biblioteka ośrodka jest jednym z ważnych miejsc, gdzie badacze mogą pochylić się nad dziedzictwem, jakie pozostawił Kościołowi i kulturze chrześcijańskiej Jan Paweł II. Księgozbiór tej placówki stanowi ważny punkt odniesienia w ich pracy i poszukiwaniach. Nie bez znaczenia pozostaje także fakt, że ośrodek znajduje się w Wiecznym Mieście i stanowi istotny punkt konsultacji dla studentów i badaczy przybywających do stolicy chrześcijaństwa, a także dla dziennikarzy prasowych i telewizyjnych. Mimo upływu czasu od śmierci św. Jana Pawła II nie brakuje osób odwiedzających ośrodek i korzystających z jego biblioteki. Potwierdza

---

[19] Dotychczas ukazały się: W. Gramatowski, Z. Wilińska, *Karol Wojtyła negli scritti. Bibliografia / Karol Wojtyła w świetle publikacji*, tł. C. Zawadzka, Città del Vaticano 1980, oraz dziewięć tomów z serii *Jan Paweł II. Bibliografia polska*, opracowując lata 1978-1998. Autorami byli: W. Gramatowski (część tomów), Z. Wilińska i D. Gułajewska, a ostatniego za rok 1998: M. Olszewska i D. Gułajewska.

[20] *Federacja Bibliotek Kościelnych „Fides"*, http://fidkar.fides.org.pl/index.php, 25.11.2019.

[21] Dyrektorami Ośrodka Dokumentacji i Studium Pontyfikatu Jana Pawła II byli: ks. dr Michał Jagosz (1983-2000), ks. dr Jan Główczyk (2000-2004; 2005-2009), ks. prof. Jan Machniak (2004-2005), ks. Antoni Pyznar (2009-2010), a obecnie ks. dr Andrzej Dobrzyński (od 2010).

[22] *Nie ustawajcie w tym dobrym dziele. Przemówienia papieskie do Fundacji Jana Pawła II*, oprac. A. Dobrzyński, Rzym 2016, s. 78.

to potrzebę, by taka instytucja jak Ośrodek Dokumentacji i Studium Pontyfikatu Jana Pawła II istniała w Rzymie i nadal rozwijała swoją działalność. Nie można również pominąć kwestii, że instytucja ta od początku prowadzi działalność dzięki ofiarności Polonii z całego świata. Można powiedzieć, że jest wymownym pomnikiem jej współpracy z Janem Pawłem II oraz wkładu w krzewienie jego nauczania.

Inspiracji do działania nie brakuje. Papież Benedykt XVI podczas audiencji dla członków fundacji powiedział 23 października 2006 roku, że dokumentowanie i studiowanie dziedzictwa pontyfikatu Jana Pawła II jest zadaniem priorytetowym fundacji, a dzieło to ośrodek realizuje na co dzień: „Właśnie na ten wymiar działalności Fundacji – badania nad pontyfikatem – chciałbym dzisiaj zwrócić uwagę, gdyż ma on pierwszorzędne znaczenie. Jan Paweł II, filozof i teolog, wielki pasterz Kościoła, pozostawił po sobie obfitą spuściznę pism i inicjatyw, wyrażających jego pragnienie szerzenia Ewangelii Chrystusa w świecie metodami wskazanymi przez Sobór Watykański II oraz wytyczenia kierunków rozwoju życia Kościoła w nowym tysiącleciu. O tych cennych darach nie można zapomnieć. Dziś powierzam wam, drodzy członkowie i przyjaciele Fundacji Jana Pawła II, zadanie zgłębiania oraz ukazywania przyszłym pokoleniom bogactwa jego przesłania”[23]. Równie wymowne przesłanie pozostawił członkom i instytucjom fundacji papież Franciszek, który podczas audiencji 25 kwietnia 2015 roku przypomniał o potrzebie zgłębiania i krzewienia społecznego nauczania Jana Pawła II. „Całe [jego] nauczanie – podkreślił Franciszek – można adekwatnie wyrazić w jednym słowie – «solidarność», słowie, które dla niektórych straciło na wartości, ale które w rzeczywistości ma prorocza wymowę”[24]. Słowa papieży stanowią znaczące wsparcie w codziennej pracy personelu ośrodka, który obecnie składa się z dwóch osób. By sprostać wskazaniom papieskim i oczekiwaniom wielu badaczy, konieczne jest uzupełnianie i wzbogacanie zbiorów, stała modernizacja katalogów ośrodka, współpraca z instytucjami pokrewnymi oraz działalność w międzynarodowym środowisku naukowym. Należy podkreślić, że istnienie i działalność biblioteki

[23] *Tamże*, s. 80.
[24] *Tamże*, s. 94.

poświęconej pontyfikatowi Jana Pawła II stwarza możliwości, by pogłębiać wiedzę na temat jego nauczania i dokonań oraz by twórczo i ciekawie ją przekazywać.

Bibliografia

Bibliografia JPII (*wyszukiwarka*), www.jp2doc.pl/index.php/strona/biblioteka, 25.11.2019.

Dobrzyński Andrzej, *Niosąc w przyszłość dziedzictwo pontyfikatu. Związki watykańskiej Fundacji Jana Pawła II z instytucjami w Polsce*, „Polonia Sacra", 30 (2012), s. 135-156.

Dzieła Jana Pawła II. Bibliografia publikacji wydanych poza Polską, oprac. A. Wolnik, Warszawa 2005.

Federacja Bibliotek Kościelnych „Fides", http://fidkar.fides.org.pl/index.php, 25.11.2019.

Gramatowski Wiktor, Wilińska Zofia, *Karol Wojtyła negli scritti. Bibliografia / Karol Wojtyła w świetle publikacji*, tł. C. Zawadzka, Watykan 1980.

Jagosz Michał, *Ośrodek Dokumentacji Pontyfikatu Jana Pawła II*, w: *Księga pamiątkowa. Dziesięciolecie Fundacji Jana Pawła II*, red. K. Czajkowska, M. Jagosz, Rzym 1991, s. 67-75.

Jagosz Michał, *Z życia Domu Polskiego Jana Pawła II w 1988 r.*, „Kronika Rzymska", 74 (1989), s. 8-10.

Jagosz Michał, *Z życia Domu Polskiego Jana Pawła II w 1990 r.*, „Kronika Rzymska", 87 (1991) s. 22-24.

Jan Paweł II, *Konstytucja apostolska „Sapientia christiana" o uniwersytetach i wydziałach kościelnych* (15.04.1979), „Posoborowe Prawodawstwo Kościelne", 12,1 (1983), zebrał i tł. E. Sztafrowski, art. 52-53.

Jan Paweł II, *Umocnieni prawdą, budujemy lepszy świat. Przemówienie z okazji poświęcenia Biblioteki Uniwersytetu Warszawskiego – 11 czerwca 1999 roku*, w: Jan Paweł II, *Bóg jest miłością. Siódma wizyta duszpasterska w Polsce 5-17 czerwca 1999 roku*, Città del Vaticano 1999, s. 152-153.

Jan Paweł II poza cenzurą PRL. Bibliografia 1976-1989, oprac. A. Sitarska, S. Skwirowska, Rzym – Warszawa 1996.

Nie ustawajcie w tym dobrym dziele. Przemówienia papieskie do Fundacji Jana Pawła II, oprac. A. Dobrzyński, Rzym 2016.

Ośrodek Dokumentacji i Studium Pontyfikatu Jana Pawła II w Rzymie, www.mabpz.org/instytucje/kraj-instytucje-mabpz/wlochy-instytucje-mabpz/osrodek-dokumentacji-i-studium-pontyfikatu-jana-pawla-ii, 25.11.2019.

Papież Słowianin. Zwiastun nadziei, red. A. Dobroński [i in.], Toruń 2000.

Postawa Stanisława, *Współpraca Biblioteki Papieskiej Akademii Teologicznej z instytucjami członkowskimi Stałej Konferencji Muzeów, Archiwów i Bibliotek Polskich. Możliwości, zakres, warunki*, w: *Materiały XXVI Sesji Stałej Konferencji Muzeów, Archiwów i Bibliotek Polskich na Zachodzie, 9-12 września 2004 roku*, Kraków 2005, s. 147-150.
ProCite, www.abbpol.com/software/RIS/procite_opis.html, 05.10.2014.

Streszczenie

Artykuł przedstawia historię księgozbioru Ośrodka Dokumentacji i Studium Pontyfikatu Jana Pawła II, którego początki sięgają 1981 roku, kiedy została założona Fundacja Jana Pawła II. Biblioteka gromadzi publikacje związane z osobą Ojca Świętego i jego pontyfikatem, pisma papieskie i literaturę przedmiotową dotyczącą myśli i działalności Jana Pawła II. Część księgozbioru tworzą publikacje podarowane Papieżowi czy też przekazane do ośrodka, związane z różnymi dziedzinami wiedzy, m.in. z historią Polski i polskiej emigracji, jako że działalność ośrodka jest utrzymywana z ofiar Polonii. Książki są katalogowane w programie ProCite oraz Virtua. Ośrodek współpracuje z pokrewnymi instytucjami, wśród których ważne miejsce zajmuje Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie. W ramach tej współpracy kontynuowane jest opracowywanie kolejnych tomów z serii *Jan Paweł II. Bibliografia polska*.

Słowa kluczowe
Ośrodek Dokumentacji i Studium Pontyfikatu Jana Pawła II, Rzym, biblioteka, księgozbiór biblioteczny, św. Jan Paweł II, programy biblioteczne ProCite i Virtua

TO KEEP THE MEMORY ALIVE. THE LIBRARY OF THE CENTER FOR DOCUMENTATION AND RESEARCH OF THE PONTIFICATE OF JOHN PAUL II IN ROME

Summary

The article describes the history and activities of the Library of the Center for Documentation and Research of the Pontificate of John Paul II. The institution dates back to 1981 when the John Paul II Foundation was established in the Vatican. The library collects publications related to the

person of the Holy Father and his pontificate, papal writings as well as the literature on the thoughts and activities of John Paul II. The book collection is multilingual; it partly consists of publications related to various fields of knowledge (including the history of Poland and Polish emigration), donated to the Pope as gifts or provided directly to the Centre. The activity of the Centre is maintained owing to financial support from the Polish community. The books are catalogued in two programs: the ProCite as the inner one and the Virtua interlibrary system; the bibliographic records are searchable in the NUKAT union database, so information on the book collection is accessible for a vast number of researchers. The work done was possible thanks to the collaboration with related institutions, especially with the Library of the Pontifical University of John Paul II in Cracow (this cooperation allows to continue publication of the *John Paul II. Polish Bibliography* series). The rich library of the Center of the Pontificate of John Paul II complements its archival and museum collections – this makes it a significant site for research, not only to the students in Rome but also to all interested in the life and work of Polish Pope.

Keywords
the Center for Documentation and Research of the Pontificate of John Paul II, Rome, library, library collection, St. John Paul II, library programs ProCite and Virtua

atla

Collectors & Connectors
in Religion & Theology

Bazy wydawane przez Atla (American Theological Library Association)

Baza *Atla Religion Database*® (*Atla RDB*®) jest podstawową bazą bibliograficzną z zakresu teologii i religiologii. Liczy ona obecnie łącznie ponad 3 miliony rekordów, w tym ponad 1,1 miliona opisów artykułów z około 2 300 tytułów czasopism (z których więcej niż 1 000 jest indeksowanych na bieżąco), ponad 275 000 opisów artykułów z prac zbiorowych, ponad 1 milion rekordów recenzji i ponad 411 000 opisów książek. Zakres chronologiczny bazy rozpoczyna się od 1949 roku, a retrospektywne indeksowanie części czasopism sięga XIX wieku. Ostatnio z bazą *Atla RDB* została zintegrowana katolicka baza bibliograficzna *Catholic Periodical and Literature Index® (Atla CPLI®)*.

Baza *AtlaSerials*® (*Atlas*®) jest pełnotekstową bazą czasopism, obejmującą ponad 350 tytułów czasopism z zakresu religii dostępnych online. Zawiera ona ponad 678 000 artykułów i jest aktualizowana w cyklu miesięcznym. Ponadto biblioteki w Polsce mające dostęp do pakietu baz EBSCO w ramach licencji krajowej mają również dostęp online do 344 czasopism indeksowanych w *Atla Religion Database*.

Baza *AtlaSerials PLUS*® (*Atlas PLUS*®) oferuje pełnotekstowy dostęp online do ponad 540 tytułów czasopism z wielu różnych obszarów religii i teologii, wydawanych w 20 językach w 35 różnych krajach. Baza *Atlas PLUS* zawiera wszystkie tytuły wchodzące w skład podstawowej bazy *AtlaSerials (Atlas)* i dodatkowo ponad 180 nowych tytułów. Między innymi są to czasopisma publikowane przez uniwersytety papieskie w Rzymie. Aktualnie baza zawiera ponad 970 tysięcy artykułów i jest co miesiąc aktualizowana.

Baza *New Testament Abstracts Online* jest produktem partnerskiej współpracy pomiędzy Atla i Boston College. Baza jest nieodzownym narzędziem bibliograficzno-abstraktowym dla naukowców, bibliotekarzy, studentów i duchowieństwa do badań nad Nowym Testamentem i jego tłem historycznym. Baza zawiera ponad 84 000 anglojęzycznych abstraktów artykułów, recenzji, książek i oprogramowania. Co roku do bazy dodawanych jest 2 000 abstraktów artykułów z ponad 500 czasopism w różnych językach oraz streszczenia około 900 aktualnie wydanych książek. Archiwa w bazie sięgają 1985 roku.

Baza *Old Testament Abstracts Online* jest produktem partnerskiej współpracy pomiędzy Atla i Catholic Biblical Association. Baza zawiera abstrakty artykułów z ponad 500 czasopism oraz z monografii, dzieł zbiorowych i oprogramowania, dotyczących badań nad Starym Testamentem. Wszystkie abstrakty są w języku angielskim niezależnie od oryginalnego języka publikacji. Tematyka bazy obejmuje starożytność, archeologię, teologię biblijną, filologię i wiele innych dziedzin. Baza liczy aktualnie ponad 69 000 rekordów. Archiwa w bazie sięgają 1978 roku.

Jedynym dystrybutorem baz Atla online jest firma EBSCO. W Polsce subskrypcja połączonej bazy *Atla Religion Database® (Atla RDB®) with AtlaSerials PLUS® (Atlas PLUS®)* jest objęta dofinansowaniem, które przyznawane jest przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego dla konsorcjum na okres roku kalendarzowego (do tej pory co roku w wysokości 50 procent). W związku z tym decyzja o ewentualnej prenumeracie musi zapaść na przełomie października/listopada. W 2019 roku bazę *Atla Religion Database with AtlaSerials* prenumerowało sześć bibliotek należących do „Fides": Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie, Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, Uniwersytetu Opolskiego (dla Biblioteki Wydziału Teologicznego), Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu (dla Biblioteki Wydziału Teologicznego), Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, Papieskiego Wydziału Teologicznego we Wrocławiu.

Więcej informacji: https://www.atla.com/research/

Fides. Biuletyn Bibliotek Kościelnych
Rok 26 (2020) nr 2 (51), s. 107-138
ISSN 1426-3777

Helena Kupiszewska[1]

KOLEKCJA DARÓW W DOMU POLSKIM W RZYMIE ZEBRANA PODCZAS PONTYFIKATU JANA PAWŁA II

W rzymskim Ośrodku Dokumentacji i Studium Pontyfikatu Jana Pawła II[2], mieszczącym się w Domu Polskim przy via Cassia 1 200, autorka artykułu pracowała ponad dwadzieścia lat. Zajmowała się rejestracją i dokumentacją darów, które Papież otrzymywał od rodaków (i nie tylko) podczas swego pontyfikatu. Poznała te dary na tyle, że teraz po latach może na nie spojrzeć z perspektywy czasu i oddalenia, a przez to widzieć je wyraziściej i ostrzej. W pewnym stopniu predestynuje to ją i mobilizuje do przedstawienia niniejszego opracowania. Chcąc odtworzyć obraz zbioru darów jako całości, posłużyła się nie tylko pamięcią, która jest zawodna, lecz przede wszystkim wykorzystała już istniejące opracowania. Przytoczono je w przypisach. Opis zbiorów w tym opracowaniu nie jest kompletny, zresztą nie było to zamierzeniem autorki. Zbiory

[1] Instytut Prymasa Wyszyńskiego w Warszawie.

[2] Dom Polski Jana Pawła II od samego początku istnienia (1981) był nie tylko Domem Polskiego Pielgrzyma, ale stał się równocześnie siedzibą Polskiego Instytutu Kultury Chrześcijańskiej, który z czasem przekształcił się w Ośrodek Dokumentacji Pontyfikatu Jana Pawła II. W roku 2004 nastąpiło statutowe rozszerzenie działalności ośrodka i od tego czasu pełna jego nazwa brzmi: Ośrodek Dokumentacji Pontyfikatu i Studium Jana Pawła II. W niniejszym artykule stosuje się aktualny skrót: ODiSP, choć zasadnicza praca autorki przypadała na czas, kiedy nazwa była krótsza: Ośrodek Dokumentacji Pontyfikatu Jana Pawła II.

w ośrodku są tak liczne, że ich przedstawienie nie jest możliwe w tak krótkim opracowaniu, dlatego pewne zagadnienia są potraktowane selektywnie.

Na wstępie można wspomnieć, że Ośrodek Dokumentacji Pontyfikatu ma dość szeroki zakres działalności. Rozrastał się w trzech kierunkach: bibliotecznym, archiwalnym, jak też muzealnym, z którym wiązała się praca autorki.

Przez cały czas pontyfikatu Jana Pawła II Polacy przybywali do Rzymu, przybywają też w dalszym ciągu, aby namiestnikowi Chrystusowemu oddać cześć i zapewnić go o swej modlitwie, świadczyć o swej wierności Bogu i Kościołowi. Przynosili przy tym Papieżowi dary. Pewną część podarków, które Ojciec Święty otrzymał od Polaków i od świata, przekazano do Domu Polskiego. Tam po ich zarejestrowaniu i opracowaniu autorka zajmowała się również ich ekspozycją w licznych pomieszczeniach tej placówki.

Zbierane przez długi okres pontyfikatu dary stworzyły niezwykle interesującą kolekcję. Są to dary różnorakie: materialne i duchowe. I mimo wielkiej różnorodności zarówno formy materialnej, jak i artystycznej są one zawsze znakiem miłości ofiarodawców do Jana Pawła II i świadectwem modlitwy wspierającej jego posługę apostolską w Kościele.

Wśród darów znajdują się często cenne dzieła sztuki z zakresu malarstwa, rzeźby, grafiki, rysunku, tkaniny, medalierstwa. Jest dużo wyrobów rękodzielniczych, pamiątkarskich[3] czy nawet amatorskich, wykonanych często w sposób dyletancki, prymitywny. Wszystko to tworzy wspólnie przedziwną mozaikę form, stylów i treści. Kolekcja darów papieskich liczyła pod koniec 2008 roku (a więc wówczas, gdy autorka zakończyła swą pracę w ośrodku) 12 tys. eksponatów[4]. Znajdują się w niej dary pochodzące przede wszystkim od Polaków z kraju i zamieszkałych na obczyźnie oraz polonica. Niemniej można też spotkać przedmioty pochodzące z różnych innych krajów (jest ich

[3] Wyroby pamiątkarskie – drobne przedmioty ozdobne jako pamiątki z danego regionu, wykonane według szablonów, seryjnie, np. lalki krakowskie z Sukiennic lub wyroby góralskie z Zakopanego.

[4] Przed zatrudnieniem autorki w ośrodku w miesiącach wakacyjnych pracowała tam p. Krystyna Rypińska, która w księdze inwentarzowej opracowała 1 911 eksponatów. Jej następczyni, H. Kupiszewska, w ciągu dwudziestu trzech lat opracowała w księdze inwentarzowej 10 213 eksponatów.

stosunkowo niewiele), dotyczące Jana Pawła II lub noszące znamiona charakterystyczne dla jakiegoś kraju.

Kolekcja ta jest zróżnicowana zarówno pod względem ikonograficznym, jak i artystycznym. Można w niej wyróżnić kilka nurtów tematycznych, które razem komponują się niejako w obraz życia narodu polskiego. Do najważniejszych należą: nurt historyczno-patriotyczny, następnie maryjny, hagiograficzny i papieski. Obficie też jest reprezentowana sztuka ludowa, polski krajobraz (w malarstwie) i inne. W niniejszym opracowaniu zwraca się uwagę tylko na te nurty tematyczne, które wydają się najbardziej wybijającym rysem całej kolekcji.

Najbardziej czytelny pozostaje nurt historyczno-patriotyczny i maryjny. Ten pierwszy jest śladem doznań historycznych Polaków w ubiegłych wiekach oraz odbiciem przeżyć narodu w ostatnich dziesiątkach lat ubiegłego wieku. Ukazuje zmaganie się z komunistycznym totalitaryzmem w walce o wolność narodu, jego suwerenność, o wolność ducha polskiego. Drugi natomiast ukazuje religijność Polaków, naznaczoną szczególnym rysem miłości do Matki Bożej, który Jan Paweł II nazwał „polskim charyzmatem". Dary przybywały nierównomiernie, a ich większy napływ wiązał się z papieskimi podróżami apostolskimi, wielkimi rocznicami narodowymi i takimi wydarzeniami, jak kanonizacje, beatyfikacje czy wreszcie jubileusz jasnogórski. Były ofiarowane w kraju, podczas pielgrzymek papieskich, a także w Rzymie na audiencjach, były także przekazywane przez przedstawicieli Polonii. Różniły się wreszcie czasem ofiarowania, który wpływał także na różnorodność przedmiotów, ich jakość i ich ogólną wymowę. Ktoś już zauważył, że: „jakość gromadzonych dokumentów i pamiątek [...] przekazywanych Ojcu Świętemu jest różna. Obok bardzo cennych [darów] pod względem historycznym, literackim i artystycznym są i takie, które tej rangi nie posiadają. Ich wartość tkwi w czym innym: są przede wszystkim darem serca"[5]. Rzeczywiście w pierwszych latach pontyfikatu wśród darów zauważało się – można by tak to określić – pewne ubóstwo związane z ogólną sytuacją ekonomiczną kraju. Z czasem jednak,

[5] I. Kleszczowa, *Dom Polski w oczach pielgrzymów*, w: *Księga pamiątkowa. Dziesięciolecie Fundacji Jana Pawła II*, red. K. Czajkowska, M. Jagosz, Rzym 1991, s. 62.

wraz ze zmianami społeczno-politycznymi zachodzącymi w ojczyźnie, zmieniała się też wartość podarunków.

Aby mieć obraz tej dość oryginalnej kolekcji wybrano do omówienia niektóre eksponaty wyróżniające się jakimś ciekawym rysem ikonograficznym, myślą w nich zawartą czy też okolicznościami, w których zostały przekazane Papieżowi. Dary stały się podstawą usystematyzowania całego materiału w pewne grupy. Oto one w kolejności ich omówienia:

– dary związane z początkiem pontyfikatu,
– dary o charakterze historyczno-patriotycznym,
– dary o charakterze maryjnym,
– dary o charakterze hagiograficznym,
– dary różne.

Dary związane z początkiem pontyfikatu

Pierwsze dni i tygodnie pontyfikatu polskiego Papieża stały się znakiem nowej nadziei dla Kościoła, świata i Polski, niosły zapowiedź nowych prądów, przyszłych zmian. Już pierwsze lata służby papieskiej to potwierdziły. Pontyfikat ten „zmienił bieg historii".

Od pierwszych dni objęcia Stolicy Apostolskiej Papież otrzymywał upominki. Jednym z pierwszych darów, który – jak się wydaje – ma szczególne znaczenie, jest złoty medal Skarbu Narodowego (przy polskim prezydencie na wychodźstwie) opracowany i wybity dzięki ofiarności Polaków na emigracji. Upamiętnia on wybór polskiego papieża Jana Pawła II jako medal radości. Jego autor, Stefan Baran, umieścił wokół portretu papieskiego napis otokowy: JOANNES PAULUS II PONT. MAX. A. D. MCMLXXVIII, a na rewersie napis: NUNTIO VOBIS GAUDIUM MAGNUM. Medal ofiarowali przedstawiciele Komisji Głównej Skarbu Narodowego[6] (bity ze złota, średnica 57 mm).

Innym interesującym upominkiem jest obraz namalowany przez Andrzeja Piwarskiego w pierwszych godzinach pontyfikatu,

[6] H. Kupiszewska, *Rocznice pontyfikatu Jana Pawła II na medalach w kolekcji Ośrodka Dokumentacji Pontyfikatu Jana Pawła II w Rzymie*, „Kronika Rzymska", 11 (1993), s. 12.

zatytułowany *Wybór*. O historii dzieła mówi sam artysta w liście do Jana Pawła II: „Zafascynowany i wzruszony do głębi [wiadomością o powołaniu polskiego kardynała na Stolicę Piotrową] zamknąłem się w swojej pracowni we wsi Bukowiec w Bieszczadach, gdzie przebywałem wraz z innymi artystami na IX Ogólnopolskim Plenerze Malarskim. Całą noc i dzień malowałem ten obraz. Góry, które kardynał, a obecny papież tak ukochał, stały się punktem wyjściowym kompozycji. Jednocześnie chciałem przedstawić za pomocą prostej, jednoznacznej symboliki sytuację panującą w Polsce. Krzyż wyrywający się w przestrzeń, nabrzmiały ludzkim cierpieniem, stał się jednocześnie dla mego narodu symbolem zwycięstwa nad złem, sprawiedliwości nad niesprawiedliwością, światłości nad ciemnością. Identyfikację smutnej, niekończącej się kolejki ludzi stojących u dołu obrazu, pogrążonej w czerni zniewolenia narodu, podkreśliłem polską flagą, która wraz z krzyżem przecina obraz, wdzierając się w czerń ciążącego nad górami niespokojnego nieba. Wydłużone ramiona krzyża obejmują opiekuńczo cały kraj, stając się nieodłącznym elementem polskiego pejzażu. Obraz skończyłem następnego dnia po południu. Dla ustalenia tak ważnego wydarzenia napisałem dokładną godzinę i datę rozpoczęcia i ukończenia obrazu, mimo że to nie jest w moim zwyczaju”[7]. Konkluzja brzmi: ta ziemia i takie czasy zrodziły papieża Polaka (olej na płótnie, dar autora).

Innym dokumentem początków pontyfikatu jest znajdująca się w ośrodku seria rysunków Feliksa Topolskiego. Artysta ten, będąc uczestnikiem rzymskiej inauguracji pontyfikatu przez nowego papieża, pozostawił ciekawy zapis plastyczny tej uroczystości: „Niezrównaną kreską i bogactwem szczegółów ukazuje Ojca Świętego, gdy jest sam, a także w otoczeniu warty honorowej, wśród królów [...], prezydentów i dyplomatów. Szybkimi dotknięciami pędzla i różnorodnością barw podkreśla w tych rysunkach dystynkcje biskupów, arcybiskupów, kardynałów, którzy oczekują w kolejce, by złożyć hołd nowo wybranemu papieżowi. Niezwykły to dokument

[7] Taż, *Polonia w zbiorach Ośrodka Dokumentacji Pontyfikatu Jana Pawła II*, w: *XXI Sesja Stałej Konferencji Muzeów, Archiwów i Bibliotek Polskich na Zachodzie, 23-26 września 1999 r.*, red. M. Jagosz, Rzym – Kraków 1999, s. 150.

wielkiego artysty"[8] (teka z rysunkami, odbitka drukowana nr 57/80, dar od J.S. Matthewsa, USA).

Przepięknym dokumentem zapisu początków pontyfikatu Jana Pawła II jest obraz namalowany przez włoską artystkę Dinę Bellotti (autorkę wielu papieskich portretów). Ukazuje on papieża Jana Pawła II i kard. Stefana Wyszyńskiego obejmujących się serdecznym uściskiem podczas pierwszej audiencji dla Polaków pamiętnego dnia 23 października 1978 roku. Przypominają się słowa Papieża skierowane do Prymasa Tysiąclecia: „Nie byłoby na Stolicy Piotrowej tego Papieża Polaka […], gdyby nie było Twojej wiary, niecofającej się przed więzieniem i cierpieniem, Twojej heroicznej nadziei, Twego zawierzenia bez reszty Matce Kościoła"[9]. Obraz ten powstał na podstawie fotografii, którą wykonał Arturo Mari (fotograf watykański) na pierwszej audiencji dla Polaków po rozpoczęciu pontyfikatu, 23 października 1978 roku, a która obiegła świat, budząc wszędzie serdeczne uczucia[10]. Obraz wisi na poczesnym miejscu w holu Domu Polskiego Jana Pawła II w Rzymie (karton, tempera).

Z początkiem pontyfikatu Jana Pawła II jest związany inny dar od Polaków ze Stanów Zjednoczonych, choć był wykonany w Polsce przez artystę Józefa Sławińskiego. Jest to metaloplastyka wykonana techniką repusowania i puncowania. Przedstawia ona wielki portret Papieża z ręką uniesioną w geście pozdrowienia, w szatach pontyfikalnych. W tle widać małe obrazki kościoła Mariackiego z Krakowa, rzymskiej bazyliki św. Piotra i kościoła parafialnego z Wadowic.

---

[8] J. Jaworska, *Artyści polscy o Papieżu*, Kielce 1996, s. 22; H. Kupiszewska, *Polonia w zbiorach*, s. 150.

[9] Jan Paweł II, *Zachowajcie wierność Chrystusowi, Jego Krzyżowi, Kościołowi i Jego pasterzom… Nie zapominajcie o mnie w modlitwie na Jasnej Górze i całej naszej Ojczyźnie*, w: *Jan Paweł II do ludu Bożego*, Roma 1979, s. 19.

[10] O tej fotografii tak pisze jej autor: „Zdjęcie, które na zawsze pozostanie w moim sercu, zrobiłem […] na audiencji z udziałem Polaków w auli Pawła VI […]. Od pierwszych minut ta audiencja była niezwykła. Ale moment kulminacyjny nastąpił wtedy, gdy «lew Kościoła» – cały Rzym tak go nazywał i cały Rzym kochał tego walczącego o Kościół «lwa» – kard. Stefan Wyszyński takim pokornym, pełnym miłości głosem powiedział: «Umiłowany Ojcze Święty!». Spojrzałem na Jana Pawła II i zobaczyłem bezbrzeżny ocean miłości w jego oczach. I muszę przyznać, że uwielbiam wprost patrzeć na tę słodką, łagodną twarz Papieża. To właśnie zdjęcie jest dla mnie absolutnie najważniejsze", A. Mari, *Święty Ojciec. Zwierzenia papieskiego fotografa Arturo Mari*, Kraków 2000, s. 20; A. Rastawicka, *„Gdyby nie było Twojej wiary"*, „Rycerz Niepokalanej dla Polonii", 3 (2001), s. [nlb.] 145 [ilustr. na okładce].

Wkomponowano nawet fragment profetycznego wiersza Juliusza Słowackiego o słowiańskim papieżu[11] (metaloplastyka, 235 cm × 130 cm).

Do darów nawiązujących do początków pontyfikatu należy dołączyć małą plakietkę Wandy Rutkiewicz z kamykiem z Mont Everestu[12]. Ta polska alpinistka i himalaistka z Wrocławia ofiarowała ją Papieżowi na Błoniach krakowskich podczas pierwszej pielgrzymki do ojczyzny w czerwcu 1979 roku[13]. Na plakietce znajduje się napis: „MOUNT EVEREST 16 X 1978. Pamiętnego dnia zniosłam ten kamień ze szczytu. Wanda Rutkiewicz". Ojciec Święty, przyjmując dar, odpowiedział ofiarodawczyni: „Dobry Bóg sprawił, że tego samego dnia weszliśmy na najwyższe szczyty świata"[14].

Dary o charakterze historyczno-patriotycznym

Przedmioty, które znalazły się w tej grupie darów, stanowią zespół pamiątek powstałych w różnym czasie, dość zróżnicowany, dlatego omawiając je, kierowano się kryterium chronologicznym ich powstawania.

Pamiątki narodowe świadczą o bohaterskiej, ale i niejednokrotnie bolesnej przeszłości Polaków, są też świadectwem szacunku dla tych wartości, z których wyrosła polska współczesność i historia.

Najstarszym obiektem w zbiorach ODiSP zaliczanym do pamiątek narodowych są sztućce Zygmunta Augusta: łyżka, widelec i nóż z pięknie zdobionymi rękojeściami i herbem królewskim, wykonane z pozłacanego srebra. Jest to dar dla Papieża od pewnej rodziny włoskiej.

Z drugiej połowy XVII wieku pochodzi napierśnik polskiej zbroi husarskiej, ozdobiony mosiężnymi rozetkami i okuciami. Widnieje na nim piękny medalion z wizerunkiem Najświętszej Maryi Panny

[11] H. Kupiszewska, *„Dary serca" – stała ekspozycja w Domu Polskim*, w: *Księga pamiątkowa*, s. 93.

[12] *Pontyfikat przełomu tysiącleci. 25 lat Jana Pawła II na stolicy św. Piotra. Katalog wystawy*, oprac. A.J. Nowobilski, Kraków 2003, s. 93, 86 (ilustr.).

[13] Informacja przekazana ustnie przez pracowników ODiSP na podstawie relacji świadków.

[14] *Pontyfikat przełomu*, s. 15.

Niepokalanej. Dar ten otrzymał Ojciec Święty od władz polskich podczas drugiej pielgrzymki do ojczyzny w czerwcu 1983 roku, w przededniu obchodów 300. rocznicy odsieczy wiedeńskiej[15].

Bardzo cennym przedmiotem jest fragment sztandaru z herbem papieża Aleksandra VII (1655-1667), odnaleziony w pobliżu obozu koncentracyjnego w Ravensbrück przez więźniarkę Antoninę Węgierską w dniu oswobodzenia obozu w 1945 roku. W pobliżu tego lagru znajdowały się wielkie magazyny z zagrabionymi w Europie różnymi cennymi przedmiotami. Dar ten przekazała w imieniu matki „w najgodniejsze ręce" Izabela Węgierska[16] (druga pielgrzymka do ojczyzny w 1983 roku).

Ścianę głównego holu Domu Polskiego zdobi duża płaskorzeźba Orła Białego – godła z czasów ostatniego króla, Stanisława Poniatowskiego, z 1781 roku. Jest to replika płaskorzeźby znajdującej się w odbudowanym Zamku Królewskim w Warszawie. Dar złożyli Papieżowi pracownicy zamku jako podziękowanie za jego wizytę podczas pielgrzymki do ojczyzny w 1987 roku, pośredniczył w tym ambasador RP przy Stolicy Świętej, prof. Henryk Kupiszewski[17].

Wśród pamiątek narodowych można tu wymienić również dwa rękopisy (choć nie należą do przedmiotów plastycznych). Jeden z nich to karta z brulionu *Pana Tadeusza* Adama Mickiewicza, która do czasu pontyfikatu Jana Pawła II uchodziła za zaginioną. Karta ta przez Chile, gdzie wywiózł ją Ignacy Domeyko, przyjaciel Mickiewicza z czasów wileńskich, przywędrowała w darze do rąk Papieża w 1982 roku jako podziękowanie narodu chilijskiego za odwiedziny ich kraju. Cenne polonicum wróciło do Polaków[18].

Innym niezwykłym rękopisem jest kartka z wierszem Cypriana Kamila Norwida pt. *Na smętne wieści z Watykanu*, napisanym na cześć papieża Piusa IX w 1877 roku. Jest to autograf pisany ołówkiem, znaleziony w Paryżu. Ofiarował go Papieżowi znany norwidolog polski, Wiktor Gomulicki[19].

---

[15] K. Czajkowska, *Pamiątki narodowe*, w: *Księga pamiątkowa*, s. 76-77.

[16] *Pontyfikat przełomu*, s. 17, 16 (ilustr.).

[17] Fotografia upamiętniająca przekazanie daru Papieżowi, w: K. Czuba, *„Słudzy nieużyteczni jesteśmy"*, Warszawa 2018, przed s. 305.

[18] K. Czajkowska, *Nieznana karta brulionu „Pana Tadeusza"*, Rzym 1992, s. 7.

[19] H. Kupiszewska, *Polonia w zbiorach Ośrodka*, s. 153-154.

Z początkowych lat XX wieku pochodzi niezwykła pamiątka po polskich jeńcach wziętych do niewoli w czasie wojny rosyjsko-japońskiej (1904-1905). Jest to cienka tabliczka drewniana z dwoma naklejonymi kartkami. Na jednej z nich zapisano ręcznie formułę rozgrzeszenia w języku łacińskim, na drugiej zaś czternaście pytań w języku polskim zadawanych penitentom według Dekalogu. Tabliczką tą posługiwał się, spowiadając polskich żołnierzy (w tymże obozie niewoli), francuski misjonarz Maxime Puissant, który na ich prośbę otrzymał pozwolenie wstępu do obozu. Asystujący mu wówczas Japończyk, Paul Maryi Jima, przechował tę pamiątkę z ogromnym pietyzmem i już jako sędziwy staruszek przekazał ją Ojcu Świętemu w lutym 1981 roku w Nagasaki (podróż apostolska do Japonii) wraz z listem objaśniającym jej dzieje[20].

Każdy okres naszych ojczystych dziejów, nabrzmiały bolesnymi często doświadczeniami, reprezentuje w zbiorach ośrodka jakaś niezwykła pamiątka. Wiele cennych dokumentów dotyczy przeżyć związanych z drugą wojną światową. Dolę i cierpienia Polaków przypominają eksponaty wykonane w niemieckich obozach koncentracyjnych. Wśród nich ciekawą historią może się poszczycić mała figurka Niepokalanej (rzeźba ludowa). Jest ona wierną kopią statuetki nazywanej Matką Boską Oświęcimską, wykonanej w obozie koncentracyjnym Auschwitz w 1941 roku. Kopię wykonał Antoni Kupiec z Poronina, najmłodszy z sześciu braci Kupców, którzy przebywali razem w obozie. Przekazał ją Papieżowi z karteczką opisująca dzieje figurki. Warto ją przytoczyć. Otóż dom rodziny Kupców w Poroninie od pierwszych dni wojny służył pomocą polskim żołnierzom i oficerom. Za działalność konspiracyjną wszyscy synowie Kupców (sześciu braci) zostali aresztowani i wywiezieni do obozu koncentracyjnego Auschwitz. W domu pozostali samotni starzy rodzice. Przeżycia obozowe uwięzionych synów potęgował lęk i niepokój o nich. Jeden z braci wyrzeźbił w obozie małą statuetkę Maryi. W jej podstawie wyżłobił mały otwór, w którym bracia umieścili gryps z napisem mówiącym o sytuacji rodziców w Poroninie, z ich adresem i prośbą o pomoc dla nich. Otwór zamknięto kołeczkiem, a samą

[20] K. Czajkowska, *Pamiątki narodowe*, s. 81.

figurkę z ogromną ostrożnością wyniesiono z obozu. Za pośrednictwem konspiracyjnych łączników dostała się ona wtedy na plebanię do rąk ks. wikarego Władysława Grohsa. Odtąd traktował rzeźbioną figurkę jako niezwykle cenną pamiątką. W 1971 roku odbyła się beatyfikacja o. Maksymiliana Kolbego. Z tej okazji spotkali się m.in. dwaj bracia Kupcowie (trzech z pośród nich zamordowano w Auschwitz) z ks. Grohsem, który też w czasie wojny był więźniem obozu koncentracyjnego. Padło wtedy pytanie o losy figurki Niepokalanej. Wówczas okazało się, że ma ją ks. Grohs. Podczas następnego spotkania i oględzin figurki usunięto kołeczek i znaleziono gryps. Był to dla wszystkich moment ogromnego wzruszenia. Niestety rodzice braci Kupców już tej chwili nie doczekali. Po kilku latach testamentem ks. Grohsa figurka Matki Bożej Oświęcimskiej została przekazana do Niepokalanowa, obecnie zaś znajduje się w Centrum św. Maksymiliana w Harmężach[21]. Natomiast mała kopia Matki Bożej Oświęcimskiej w Domu Polskim w Rzymie w dalszym ciągu opowiada o wojennych dziejach Polaków.

Podczas drugiej pielgrzymki Jan Paweł II otrzymał przedmiot dotyczący obozu koncentracyjnego. Ofiarowali go byli więźniowie z obozu w Gusen (Austria). Dar ten to dokument autorstwa Bronisława Piotrowskiego i Jacka Kaczmarczyka oprawiony w metalową okładkę i zawierający kilka kartek rękopisu. Na okładce znajduje się obozowy znak: litera P na czerwonym trójkącie, a nad nim czarna kostka do gry. Niżej napis: „ŻYWY RÓŻANIEC 1939-1945”[22]. Dokument ten przekazuje opowieść o tym, jak modlitwa różańcowa w czasach ogromnego cierpienia w nazistowskim lagrze podtrzymywała więźniów, będąc dla nich źródłem mocy i nadziei na przetrwanie. Dołączono też objaśnienie symbolu kostki do gry. Autorzy dokumentu (Wacław Milke i in.) wspominają w dokumencie, że w beznadziejnych warunkach eksterminacji więźniów modlitwa do Matki Bożej dodawała otuchy i wiary w przetrwanie, a jednocześnie była jedną z form oporu, stała się silnym ogniwem łączącym więźniów. Opis wydarzeń w obozie koncentracyjnym,

[21] H. Kupiszewska, *Wizerunki św. Maksymiliana wśród darów dla Papieża*, „Rycerz Niepokalanej dla Polonii”, 6 (2004), s. 278-280.

[22] *Pontyfikat przełomu*, s. 29, 28 (ilustr. okładki dokumentu).

które doprowadziły do tej wielkiej modlitwy różańcowej, znajduje w przypisie[23].

W ODiSP znajduje się dość interesująca grupa różnych modlitewników i książeczek do nabożeństwa. Więźniowie przepisywali je ręcznie z pamięci, a ich proweniencja jest związana z obozami jenieckimi (Murnau) lub z tułaczką Polaków po nieludzkiej ziemi.

Wstrząsającą pamiątką po osobie więzionej w rosyjskim więzieniu we Lwowie podczas drugiej wojny światowej jest wyszyta ręcznie na pasku białego płótna *Litania do Najświętszej Maryi Panny*. Wyszywający przerwał tę pracę na pierwszym wyrazie: „Baran"… – zapewne w momencie likwidacji więzienia, kiedy z setkami innych współwięźniów został zamordowany przez wschodnich agresorów w 1941 roku, tuż po wybuchu wojny rosyjsko-niemieckiej, przed zajęciem Lwowa przez Niemców. Litanię odnalazł w więzieniu Sylwester Dąbrowski i przechował ją jak relikwię. Po latach jego córka, Irena Dąbrowska, przywiozła ją do Rzymu w 1984 roku i ofiarowała

[23] U początków modlitwy różańcowej w lagrze stoi wydarzenie, które wstrząsnęło wszystkimi więźniami, a mianowicie bestialskie zamordowanie księdza modlącego się na różańcu. W reakcji na tę śmierć w obozie coraz powszechniej zaczęto odmawiać różaniec. W wigilijny wieczór 1941 roku piętnastoosobowa grupa bliskich sobie kolegów utworzyła tzw. żywy różaniec, zobowiązując się odmawiać codziennie dziesiątek różańca i zachęcać innych do tego. Drugiego lutego 1942 roku cała ta grupa podczas nabożeństwa zorganizowanego konspiracyjnie zawierzyła Matce Najświętszej siebie i cały obóz w Gusen. Wyrazem tego było opasanie całego lagru paciorkami różańca, które więźniowie rozrzucili wzdłuż drutów kolczastych otaczających obóz. Więźniowie postanowili wówczas i obiecali Matce Bożej, że po skończonej wojnie złożą wotum na Jasnej Górze. W tym celu zrobili różaniec, który był symbolem ich modlitwy i nadziei. Pierwszą część – radosną – wykonali z granitu, który w trudzie nosili na plecach. W każdym paciorku różańcowym wielkości 1 cm^3 wywiercono otwór, w którym złożono prochy pomordowanych i spalonych w krematorium, tworząc niejako maleńkie urny z prochami. Otwory zagipsowano i pomalowano na czarny kolor z białymi kropkami, tak że przypominały kostki do gry. Paciorki te członkowie żywego różańca rozdzielili między siebie. Drugą i trzecią część (bolesną i chwalebną) zrobiono w podobny sposób z drewna odłamanego z szubienicy, na której hitlerowcy wieszali więźniów, i z plastikowej szyby zestrzelonego samolotu amerykańskiego. I te paciorki również rozdzielono wśród więźniów należących do żywego różańca. Po zakończonej wojnie byli więźniowie Gusen dopełnili przyrzeczenia i przybyli w dziękczynnej pielgrzymce na Jasną Górę do Matki Bożej. Zebrali też ocalone kostki różańcowe i z nich wykonali różańce. Ziarna różańca (w formie kulek) wykonano ze srebrnej blachy i w nich umieszczono kostki-urny. Pierwszy różaniec byli więźniowie ofiarowali jako wotum sanktuarium na Jasnej Górze, drugi przekazali do kościoła akademickiego św. Anny w Warszawie z intencją, aby studenci związali się z Maryją przez różaniec, trzeci natomiast przekazali do katedry we Wrocławiu; H. Kupiszewska, *Modlitwa różańcowa w obozie koncentracyjnym*, „Jasna Góra", 11-12 (2003), s. 37-38.

Janowi Pawłowi II z odpowiednim objaśnieniem w liście. Wyjątkowa to relikwia, która nieraz była obiektem czci w kaplicy Domu Polskiego[24].

Innym niezwykłym przedmiotem znajdującym się w zbiorach ODiSP, a związanym z tym okresem wojny jest kafel z dawnego monasteru w Kozielsku, w którym znajdował się obóz jeniecki polskich oficerów zamordowanych potem w Katyniu. Kafel ten, na którym widnieje piękny kolorowy wizerunek Matki Bożej z Dzieciątkiem, wyjęli z pieca jeńcy polscy i pieczołowicie go ukrywali. Wywiózł go stamtąd porucznik Stanisław Janicki, który szczęśliwie uniknął śmierci w Katyniu i jako żołnierz armii Andersa niósł go z sobą wojennym szlakiem. Po wojnie znalazł się w amerykańskim Orchard Lake. Stamtąd przywiózł go i ofiarował w darze Ojcu Świętemu w 1987 roku ks. prof. Zdzisław Peszkowski[25].

Wśród darów dla Papieża naznaczonych piętnem martyrologii Polaków na wschodzie znajdują się różne przedmioty służące do sprawowania Mszy Świętej, takie jak: kielich mszalny z pateną z Riazania, miniaturowy zestaw metalowych przedmiotów liturgicznych (patena, ampułka, tacka, łyżeczka) z obozu Inta nad Peczorą w Republice Komi, przedmioty liturgiczne wykonane z wojskowego koca (stuła, bursa i welon na kielich) ozdobione naszytymi białymi krzyżykami[26].

Jan Paweł II otrzymywał też różańce wykonane przez więźniów z chleba w łagrach syberyjskich. Jednym z nich jest różaniec od Alfonsa Svarinkasa, kapłana litewskiego, przez dwadzieścia pięć lat więzionego w łagrze. Były sybirak przekazał ten różaniec wraz z drewnianym krzyżykiem za pośrednictwem biskupa litewskiego, którego Jan Paweł II konsekrował w 1988 roku[27].

Do tego zestawu pamiątek martyrologicznych należą również drobne przedmioty wydobyte z grobów żołnierzy ekshumowanych na początku lat dziewięćdziesiątych, pomordowanych w Katyniu, Starobielsku i Ostaszkowie.

Jest też ornat, który należał do ks. Władysława Bukowińskiego, więźnia łagru przez kilkanaście lat, niezmordowanego apostoła w Ka-

[24] K. Czajkowska, *Pamiątki narodowe*, s. 82.
[25] H. Kupiszewska, *Dary serca*, s. 91.
[26] K. Czajkowska, *Pamiątki narodowe*, s. 84.
[27] *Tamże*, s. 85.

zachstanie, który kilka lat temu decyzją Papieża został wyniesiony na ołtarze i jest czczony obecnie jako błogosławiony[28].

Martyrologię okresu PRL prezentują dwa obrazy. Jednym z nich jest duże płótno zatytułowane *Zrywający kajdany* namalowane przez Dariusza Kaletę. Przedstawia ono młodego człowieka z pękniętymi kajdanami na rękach. Obraz jest utrzymany w konwencji malarstwa dziewiętnastowiecznego, w tonacji brązów i czerwieni, symbolizuje młodocianych więźniów politycznych z więzienia w Jaworznie z lat 1944-1956[29]. Dar został ofiarowany Papieżowi w 1993 roku.

Drugi obraz to eksponat mający charakter dokumentu. Jest to akwarela pokazująca scenę tortur w więzieniu w Rawiczu. „Obraz przedstawia – jak głosi napis umieszczony pod obrazem – jedną z licznych metod torturowania przez oprawców aparatu bezpieczeństwa PRL. Namalował go były więzień Rawicza, Stanisław Dąbrowa Kostka, skazany za pełnienie funkcji szefa informacji i bezpieczeństwa Zrzeszenia Wolność i Niepodległość rejonu krakowskiego, na lat siedem. W czasie wzmożonego ciężkiego śledztwa między innymi bestialskimi metodami stosowano taką jak ta na obrazie. Dąbrowa Kostka wisiał tak skuty przez tydzień, uwieszony na ścianie, czubkami palców dotykając podłogi. Omdlałego polewano wodą. Rozkuwano go tylko do podanej na podłodze miski zupy, której i tak zdrętwiałymi dłońmi nie był w stanie podnieść do ust. Jako rekonwalescencję traktowano pojedynkę pełną insektów i bez jedzenia. Była to represja za nieuzyskanie żadnych zeznań. Stanisław Dąbrowa Kostka przedstawił ten rysunek jako dowód oskarżenia przeciwko funkcjonariuszowi więzienia w Rawiczu, Bronisławowi Komorowi". Pod dokumentem znajdują się podpisy świadków[30]. Obraz ten pochodzi od pracowników Sądu Rejonowego Kraków-Śródmieście.

Początki pontyfikatu to okres wielkich zmian i wielkich wstrząsów, zwłaszcza dla Polski. W 1979 roku papież Jan Paweł II przybył po raz pierwszy do ojczyzny. Pielgrzymka ta odbyła się w klimacie radości i nowych nadziei. Owocem jej było powstanie wielkiego

---

[28] *Tamże.*

[29] *Pontyfikat przełomu*, s. 32 (ilustr. 33).

[30] H. Kupiszewska, *Dary dla Ojca Świętego ofiarowane podczas pielgrzymki do Ojczyzny w 1997 roku*, cz. 2, „Kronika Rzymska", 117 (1998), s. 30; *Pontyfikat przełomu*, s. 33 (ilustr.).

ruchu narodowego „Solidarność" (1980). Jednakże szybko został on zduszony przez komunistyczny reżim przez wprowadzenie stanu wojennego 13 grudnia 1981 roku. Stan wojenny trwał długo, aż do lipca 1983 roku. Był to czas ogromnych cierpień Polaków. Prześladowanie, więzienia i różnego rodzaju represje stały się przyczyną emigracji wielu rodaków. Wcześniej, w trzecim roku pontyfikatu, przeprowadzono zamach na życie Papieża (13 maja 1981 roku). W następnym zaś roku (1982) przypadł w Polsce wielki jubileusz 600-lecia Jasnej Góry. Wszystkie te wydarzenia znalazły odbicie w darach przekazywanych Ojcu Świętemu przez Polaków. Nie sposób wspomnieć o wszystkich tych darach. Warto przytoczyć jednak te najbardziej typowe.

Wśród darów dla Papieża dość dużą grupę stanowią przedmioty pochodzące z okresu stanu wojennego. Wiele z nich ofiarowali Janowi Pawłowi II więźniowie z obozów dla internowanych. I tak na przykład z obozu karnego w Hrubieszowie pochodzą dwie prace Stanisława Kołacza wykonane flamastrami na kawałkach płótna, mające charakter dokumentów. Wkomponowano w nie motyw pomnika Poznańskiego Czerwca i wizerunek Matki Bożej Częstochowskiej, podpis „Solidarność" i wykaz obozów internowania. Na jednym z nich znajduje się 110 podpisów więźniów wokół inskrypcji: „Ojcze Święty, dziękujemy za pomoc i opiekę nad nami i całym Narodem Polskim – więźniowie polityczni z ZK Hrubieszów, NZS, NSZZ Solidarność"[31].

Inną interesującą pamiątką stanu wojennego jest pełen wymowy i symboliki rysunek Andrzeja Kendy pt. *Całun*. Przedstawia on leżącego orła przykrytego całunem. Nad nim na tle czarnej nocy widnieje mały wizerunek Matki Bożej Częstochowskiej, który stanowi lampkę nadziei[32] (rysunek na papierze, dar autora).

Z tego okresu pochodzi dość duży zbiór grafik. Wśród nich wyróżniają się prace Leszka Sobockiego[33] i Jerzego Drużyckiego[34].

---

[31] H. Kupiszewska, *Wizerunki Matki Bożej Jasnogórskiej wśród darów dla Ojca Świętego w Ośrodku Dokumentacji Pontyfikatu Jana Pawła II w Rzymie*, w: *Jasna Góra w dwudziestoleciu pontyfikatu Jana Pawła II*, Jasna Góra – Częstochowa 1999, s. 345.

[32] *Tamże*.

[33] H. Kupiszewska, *Dary dla Ojca Świętego ofiarowane*, cz. 2, s. 29; *Pontyfikat przełomu*, s. 35-36.

[34] *Pontyfikat przełomu*, s. 37.

Od internowanych pochodzą ręcznie robione krzyżyki, różańce z chleba i wiele innych przedmiotów o szczególnej wymowie emocjonalnej i historycznej.

Są również dary przypominające ks. Jerzego Popiełuszkę. Niektóre z nich zostały przekazane do Muzeum bł. ks. Jerzego Popiełuszki przy kościele św. Stanisława Kostki w Warszawie. Na uwagę zasługuje bransoleta na rękę z napisem: „Bóg i Ojczyzna – Karol Wojtyła Jan Paweł II". Ksiądz Jerzy otrzymał ją od robotników Huty Warszawa. Można ją zobaczyć w zbiorach ODiSP[35].

Dary o charakterze maryjnym

Jak już wspomniano na początku, wśród darów przekazanych Papieżowi można wyróżnić pokaźny zbiór eksponatów o charakterze maryjnym. Są to obrazy, rzeźby, tkaniny, grafiki itp. Rozmieszczono je w różnych miejscach domu. Wśród nich znajduje się dość duża grupa obrazów maryjnych z polskich sanktuariów. Są to kopie wizerunków Matki Bożej ofiarowane z okazji różnych uroczystości, jubileuszy lub koronacji. Niektóre wizerunki koronował sam Jan Paweł II, np. obraz Matki Bożej z Zielenic lub figurkę Marii Śnieżnej z Góry Iglicznej w Sudetach. Są też kopie tych wizerunków, które koronował jako kardynał Karol Wojtyła: obraz z Jodłówki, z Piaseczna na Pomorzu, Pieta Limanowska.

Wśród tych eksponatów o charakterze maryjnym największą grupę stanowią przedmioty z wizerunkiem jasnogórskim. I nic dziwnego, przecież Czarna Madonna z tego obrazu jest czczona jako Królowa Polski. W 1982 roku przypadły obchody 600 lat Jej panowania w Polsce. Na jubileusz jasnogórski (przedłużony o rok) przybył do ojczyzny Jan Paweł II. Wtedy również w czasie swej pielgrzymki po polskiej ziemi otrzymywał dary związane z jubileuszem jasnogórskiej Królowej.

Przytaczając przykładowo niektóre eksponaty naznaczone rysem maryjności, kierowano się okolicznościami, w jakich dar przekazano, i cechami związanymi z danym darem.

[35] *Tamże*, s. 39.

Niemniej na szczególną uwagę zasługuje obraz Matki Bożej Częstochowskiej zatytułowany *Świadek zamachu* – dzieło artystów ludowych z Kościana. Przyniesiony przez pielgrzymów wielkopolskich na plac św. Piotra w Rzymie w tragicznym dniu 13 maja 1981 roku miał być ofiarowany Ojcu Świętemu. Wtedy to doszło do zamachu. Po ataku ustawiono go na tronie papieskim, położono kwiaty i przed nim modlono się o życie namiestnika Chrystusowego. Obraz jest namalowany na desce, szaty Maryi i Dzieciątka wykonano ze słomki i ozdobiono ornamentem z ziaren kwiatów i zbóż. Wśród ornamentów znajdują się litery SOS, natomiast na odwrocie obrazu umieszczono napis o charakterze inwokacji: „Wspieraj, Maryjo, Ojca Świętego". Następnego dnia po zamachu obraz złożono jako dar ofiarny podczas Mszy Świętej odprawionej w bazylice św. Piotra w intencji uratowania życia Jana Pawła II. Później przekazano go do Domu Polskiego[36] wraz z tytułem *Świadek zamachu* (deska, słomka, ziarna, technika mieszana, 71 cm × 57 cm).

Do zamachu na Ojca Świętego nawiązuje inny obraz autorstwa Izabelli Delekty-Wicińskiej z Krakowa, który ukazuje Jana Pawła II zaraz po zamachu na jego życie. W centrum kompozycji znajduje się zwarta grupa postaci wpisana niejako w trójkąt. Pośrodku umieszczono sylwetkę Papieża podtrzymywanego przez ks. prałata Stanisława Dziwisza i lekarza. Nad nimi widnieje postać Matki Bożej Fatimskiej (frontalnie) w świetlistej aureoli, która w niewidocznych dłoniach trzyma różaniec, spływający i obramiający całą grupę. Maryja występuje w białej szacie z czerwonym sercem na piersi i wysokiej koronie na głowie, lekko pochylona zdaje się czuwać nad zranionym. Obraz skomponowano w tonach bieli i szarości, dominuje atmosfera cierpienia, a zarazem i nadziei płynącej wraz z paciorkami różańca[37] (olej na płótnie, 39 cm × 29 cm).

Przedmiotem maryjnym o interesującej historii powstania jest wielka makata pochodząca z USA. Jej historię opowiadała H. Kupiszewskiej w 1999 roku sama autorka i ofiarodawczyni tego daru,

---

[36] H. Kupiszewska, *Dary serca*, s. 95. Autorzy obrazu według projektu ks. proboszcza Edwarda Pośpiesznego: J. Grosmann, A. Sobczak.

[37] Taż, *Kontemplując Oblicze Chrystusa Ukrzyżowanego. Motyw pasyjny w zbiorach Ośrodka Dokumentacji Pontyfikatu Jana Pawła II w Rzymie*, „Nasze Słowo", 4 (2007), dodatek, s. 8.

Helena Filipowicz. Dostąpiła ona radości uczestniczenia w audiencji u Ojca Świętego. Poprosiła wówczas o modlitwę za ciężko chorą matkę. Papież na to: „pomódlmy się razem" i zaintonował pieśń: *Gwiazdo śliczna, wspaniała.* Śpiewali razem w duecie przy aplauzie obecnych pielgrzymów. Za kilka godzin owa Polka dowiedziała się, że matka tej godziny, gdy rozmawiała z Papieżem, poczuła się lepiej. Wkrótce wróciła do zdrowia i żyła jeszcze pięć lat. W podziękowaniu za łaskę zdrowia dla matki otrzymaną za przyczyną wstawienniczej modlitwy Jana Pawła II Helena Filipowicz przygotowała dla niego dar, zgodnie ze swoim zawodem (była krawcową) wykonując makatę z podobizną Matki Bożej Częstochowskiej. Wykonała ją ręcznie z kawałków kolorowego płótna (technika aplikacji i haftu, tzw. patchwork). Na odwrotnej stronie umieściła słowa pieśni śpiewanej przez Papieża. Praca trwała pół roku przy zaangażowaniu całej rodziny. Dar został przekazany Janowi Pawłowi II w październiku 1993 roku[38] (rękodzieło, 255 cm × 163 cm).

W 2020 roku wypada siedemdziesiąta szósta rocznica Powstania Warszawskiego. Warto zatem wspomnieć o darach dla Papieża, które przypominają to historyczne wydarzenie i jego tragedię. Dla upamiętnienia czterdziestej rocznicy powstania (1984) w amerykańskiej Częstochowie – Doylestown – została ufundowana tablica wykonana techniką płaskorzeźby przez polskiego artystę mieszkającego w Nowym Jorku, Andrzeja Pityńskiego. Przedstawia ona wizerunek Matki Bożej Częstochowskiej w szacie ozdobionej symbolami Polski Walczącej. Maryja zamiast małego Jezusa trzyma w ramionach trafione kulą konające dziecko Warszawy, młodziutkiego harcerzyka z hełmem powstańczym na plecach, który ściska w ręce karabin. Uzupełnienie kompozycyjne dzieła stanowi fragment wiersza Krzysztofa Kamila Baczyńskiego: „Zanim padłeś, jeszcze ziemię przeżegnałeś ręką, czy to była kula, synku, czy ci serce pękło?", nierozerwalnie z nim związany[39]. Ta niezwykła w swej wymowie płaskorzeźba z sanktuarium w Doylewston posłużyła artystom pracującym w Polsce do odtworzenia tej kompozycji w różnych wersjach. Niektóre z nich otrzymał Papież.

---

[38] Taż, *Polonia w zbiorach*, s. 165; taż, *Wizerunki Matki Bożej*, s. 355.

[39] E. Duszot, *Matka Boska Akowska*, „Rycerz Niepokalanej", 7-8 (1985), s. 197-198.

Jedną z nich jest metaloplastyka z blachy srebrnej wykonana przez S. Gończiarza. Kompozycja ta, w ogólnej wymowie nawiązująca do pierwowzoru amerykańskiego, jest umieszczona na bordowym aksamitnym tle i obramiona czterdziestoma pięcioma małymi wojskowymi odznakami oddziałów AK. Na malutkiej plakietce znajduje się wygrawerowana dedykacja: „Jego Świątobliwości Janowi Pawłowi II / Kombatanci RP 15. VIII. 1991". Innym odwzorowaniem jest obraz namalowany przez Bronisława Chrzanowskiego z Krakowa[40].

Z kompozycji malarskich o charakterze maryjnym warto wymienić także obraz krajobrazowy zatytułowany *Pod Twoją obronę*. Jest to kopia dzieła Józefa Chełmońskiego, którą wykonał Andrzej Lasek z Radziejowic. Był on ofiarowany przez polskich parlamentarzystów podczas Wielkiego Jubileuszu 2000 roku[41]. Obraz przedstawia nocny widok polskiej wsi (chaty ze strzechami) z ciemnymi chmurami na niebie. Chmury te w centrum obrazu wraz z przebłyskującym światłem przyjmują zarys Matki Bożej Częstochowskiej. Obraz jest w tonacji ciemny, lecz emanuje ciszą i spokojem płynącym z wiary, że nad światem czuwa Królowa Polski. Józef Chełmoński był człowiekiem głęboko religijnym, a „malarstwo było dla niego – jak ktoś powiedział – kontemplacją boskiego dzieła stworzenia" (olej na płótnie, 119 cm × 99 cm).

Oryginalnym okazem w zbiorach rzymskich jest dzieło angielskiego artysty, T.R. Moorheada, który wyrzeźbił podobiznę Matki Bożej Częstochowskiej w czarnym dębie, liczącym ok. 13 tys. lat. Drewno to wydobyto z bagien znajdujących się w posiadłościach artysty. Praca nad rzeźbą trwała dziewięć miesięcy, a przedstawia ona popiersie Bogarodzicy z Dzieciątkiem. Jest ona osadzona na podstawie z czarnego marmuru i podpisana: „La Madre di Dio di Częstochowa". Autor ofiarował ją Papieżowi z wyrazami czci i oddania[42].

Słuszne wydaje się też wspomnieć o przedstawieniach wizerunku Matki Bożej Częstochowskiej z orłem w koronie, który jest zawsze symbolem wolności narodowej. Ikonograficznie motyw bywa ten przedstawiany w dwojaki sposób: czasem Maryja – by przytoczyć

[40] H. Kupiszewska, *Wizerunki Matki Bożej*, s. 343-344.
[41] K. Czuba, *„Słudzy nieużyteczni jesteśmy"*, ilustr. 7 po s. 305.
[42] H. Kupiszewska, *Wizerunki Matki Bożej*, s. 341.

słowa ks. Janusza Pasierba – „bierze go w swoją opiekę, czasem on olbrzymi i groźny ma Ją na piersi, tam gdzie bije serce”[43].

Motyw ten zawierają różne przedmioty w ośrodku. Jednym z przykładów jest płaskorzeźba w drewnie, sygnowana K.B., z przedstawieniem orła z rozpostartymi skrzydłami i Matką Bożą na piersi. Choć jego szpony są oplecione cierniami, jednak się z nich wyzwala, by stanąć na dwóch ramionach litery V (80 cm × 61cm). Jest to dar z czasów stanu wojennego[44].

Na wzmiankę zasługuje też inny przedmiot, dość oryginalny. Jest to mała plakietka z blaszki puszkowej po konserwach (15 cm × 12 cm), wykonana prymitywnym narzędziem przez sławnego polskiego szermierza, Jerzego Pawłowskiego, techniką puncowania. Na prostokątnej płaszczyźnie przedstawił on orła w koronie i nad nim wizerunek Matki Bożej Częstochowskiej z cięciami blizn na tle zarysu klasztoru jasnogórskiego. Pawłowski przebywał wówczas w więzieniu w Barczewie i stamtąd przekazał to rękodzieło Ojcu Świętemu w czasie jego pielgrzymki do ojczyzny (był to czas jasnogórskiego jubileuszu 600-lecia), z dedykacją na odwrocie: „Ojcze Święty! Przyjmij jeszcze jedno serce kochające Cię mocno – Jerzy Pawłowski”. I niżej dopisał: „Dobrze to dla mnie, że mnie poniżyłeś, bym się nauczył Twych ustaw. Psalm 119,71”. Pawłowski wiarę odnalazł w więzieniu[45].

W Domu Polskim znajdują się dość licznie tkaniny naznaczone akcentem maryjnym. Są to hafty i makaty przedstawiające wizerunki Matki Bożej. Są też sztandary i proporce o wydźwięku patriotycznym ze znakami Królowej Polski. Wśród nich zwraca uwagę duża oryginalna tkanina o unikatowym charakterze. Na jej płaszczyźnie znajduje się cały tekst hymnu maryjnego *Bogurodzica*. Tkanina w gamie czerwieni z domieszką nitek srebrnych i złotych cechuje się ogromnym bogactwem splotów tkackich, które miejscami dają wrażenie reliefu. Jest to dzieło Marii Chojnackiej-Gontarskiej, ofiarowane przez artystkę Papieżowi na początku 1983 roku[46].

---

[43] *Tamże*, s. 347.
[44] *Tamże*.
[45] *Tamże*.
[46] H. Kupiszewska, *Dary serca*, s. 90; *Pontyfikat przełomu*, s. 89.

Dary o charakterze hagiograficznym

Dary z przedstawieniami świętych i błogosławionych stanowią również dużą grupę eksponatów. W czasie swego pontyfikatu Jan Paweł II beatyfikował 1 318 sług Bożych, w tym 154 Polaków, kanonizował zaś 478 osób, w tym jedenastu Polaków. Z okazji wyniesienia na ołtarze Papież otrzymywał ich wizerunki.

W 1982 roku odbyła się kanonizacja o. Maksymiliana Kolbego. Na tę uroczystość, chociaż trwał stan wojenny, Polacy jednak przyjechali do Rzymu. Przywieźli też dary Papieżowi. Wśród nich znalazły się przedmioty z podobiznami świętego franciszkanina lub jakieś pamiątki przypominające jego osobę. Jan Paweł II otrzymywał je także i w późniejszych latach. W ośrodku znajduje się ponad dziewięćdziesiąt różnorakich przedmiotów z zakresu malarstwa, grafiki, tkaniny, rzeźby, płaskorzeźby, medalierstwa itp., poświęconych o. Maksymilianowi. Opracowano nawet katalog, który rejestruje wszystkie te dary[47]. Poniżej przedstawiono bliżej dwa z nich.

Pierwszy to wielki gobelin z wizerunkiem św. Maksymiliana, który wisi w kaplicy Domu Polskiego[48]. Gobelin w kształcie wydłużonego prostokąta przedstawia krzyż utworzony z komina krematorium i drutów kolczastych na tle morza ognia. Przywodzi on na pamięć gehennę Auschwitz. Przy krzyżu znajduje się klęcząca sylwetka o. Maksymiliana z wyciągniętymi ku górze rękoma, a obok stos ludzkich szkieletów. Dla oddania atmosfery kompozycji mogą posłużyć zapożyczone słowa: „Kolczaste druty, słupy ogrodzenia, które jak gdyby rzucały złowieszczą poświatę, nagle scalają się z sylwetką Świętego, jakby stanowili jedno, jakby między nimi nie było różnicy, jakby narzędzie i miejsce zbrodni złączyło się z ofiarą w jeden błagalny szturm do nieba, zaś na ziemi został tylko numer 16670, gdyż ten był dziełem człowieka"[49]. Gobelin został ofiarowany Papieżowi przez archidiecezję krakowską z okazji kanonizacji o. Maksymiliana.

---

[47] H. Kupiszewska, R. Sawicka, *Miłość jest darem. Św. Maksymilian w zbiorach Ośrodka Dokumentacji i Studium Pontyfikatu Jana Pawła II w Rzymie*, Roma 2012.

[48] *Tamże*, s. 88.

[49] S. Pamuła, *Ośrodek Dokumentacji Pontyfikatu Jana Pawła II w Rzymie*, „Kronika Rzymska", 35-36 (1985), s. 29.

Jest przykładem pięknej artystycznej pracy wykonanej według projektu Jolanty Darowskiej-Dousa, artystki z Krakowa, przez Spółdzielnię Rękodzieła Ludowego i Artystycznego im. S. Wyspiańskiego w Krakowie (rękodzieło, 5 m × 3 m).

Drugim przedmiotem poświęconym męczennikowi franciszkańskiemu jest kielich mszalny. Jest on dość oryginalny z uwagi na jego wymowę ideologiczną. Trzon kielicha stanowi postać o. Maksymiliana w habicie zakonnym na tle dwóch skrzyżowanych słupów obozowych. Słupy te podtrzymują gładką czaszę osadzoną w koszyczku udekorowanym elementem o motywie drutu kolczastego. Nad linią brzegową koszyczka znajdują się dwie korony. Jest to nawiązanie do dziecięcych przeżyć małego Rajmunda. Kielich został ofiarowany Ojcu Świętemu, o czym świadczy dedykacja wygrawerowana na gładkiej stopce kielicha pod plakietką z herbem papieskim: „z okazji II Kongresu Eucharystycznego w Łodzi 13 VI 1987 r." przez parafię św. Mateusza w Pabianicach. Jest to piękny przykład rzemiosła artystycznego[50] (odlew złocony, srebrzony i grawerowany, wysokość 23 cm, średnica czaszy 14,5 cm).

W ODiSP znajdują się też liczne eksponaty związane z innymi świętymi. Eksponaty poświęcone św. Królowej Jadwidze są pamiątką długo oczekiwanej beatyfikacji i potem kanonizacji wielkiej władczyni Polski. I znów, tak jak w przypadku św. Maksymiliana, w grupie tej znajdują się obrazy, grafika, liczne medale i wiele innych dokumentów.

Jeden z obrazów Papież otrzymał podczas siódmej pielgrzymki do ojczyzny w 1999 roku. Jest to kompozycja na kartonie wykonana pastelami przez Jerzego Rybotyckiego[51]. Przedstawia ona całą postać królowej stojącą frontalnie w szatach królewskich w koronie na głowie, jej głowę otacza duży świetlisty nimb. W prawej ręce królowa trzyma berło, w lewej zaś akt erekcyjny szpitala w Bieczu. Tło stanowi średniowieczna architektura, czyli fara biecka i budynek szpitalny. W dolnej części kompozycji (do wysokości kolan) rozciąga się podzielony napis – po lewej stronie: „ŚWIĘTA JADWIGA

[50] H. Kupiszewska, R. Sawicka, *Miłość jest darem*, s. 95.
[51] *Pontyfikat przełomu*, s. 73, 75 (ilustr.).

KRÓLOWA POLSKI FUNDATORKA SZPITALA I KOŚCIOŁA ŚW. DUCHA W BIECZU W ROKU 1395", po prawej: „PATRONCE DOBROCZYŃCÓW POLECAMY DZIAŁALNOŚĆ OJCA ŚWIĘTEGO JANA PAWŁA II – GMINA I MIASTO BIECZ CZERWIEC 1999". Obraz namalowany mocnymi żywymi farbami podkreśla piękność i dostojeństwo św. Jadwigi Królowej.

Do polskich świętych i błogosławionych wyniesionych na ołtarze przez polskiego Papieża należy św. brat Albert Chmielowski. Jest on w Domu Polskim przedstawiony na kilku darach portretowych. Wśród nich godne uwagi wydaje się dzieło Michała Wachowskiego. Ukazuje ono świętego opiekuna biednych (półpostać, frontalnie), trzymającego w rękach chleb naznaczony krzyżykiem (olej na płótnie). Dar ofiarowano Papieżowi w 1999 roku[52]. Brat Albert był malarzem, szczególnie bliskim Janowi Pawłowi II zarówno przez swą duchowość, jak i twórczość artystyczną. I w tym miejscu godzi się wspomnieć o pewnym arcydziele wykonanym przez brata Alberta pt. *Ecce homo*. Ów wizerunek Boga-Człowieka, umęczonego Męża boleści[53], przybliża kopia wykonana przez Jana Błyskosza z Krakowa, która także jako dar znajduje się w Domu Polskim.

W rzymskiej kolekcji darów wśród wielkich niebieskich orędowników znajdują się podobizny portretowe o. Rafała Kalinowskiego, s. Faustyny Kowalskiej – głosicielki Bożego miłosierdzia, s. Kingi z dynastii Arpadów, s. Urszuli Ledóchowskiej, o. Honorata Koźmińskiego, Karoliny Kózkówny, Anieli Salawy i innych, wykonane techniką malarską, rzeźbiarską, na tkaninie itp.

Spośród rzeźb wyróżnia się ludowa praca z Podlasia – dar pielgrzymów z tego rejonu, przedstawiająca męczenników podlaskich z Pratulina[54]. Przedstawia ona grupę trzech mężczyzn w sukmanach otaczających krzyż. Jeden z nich trzyma w rękach małe dziecko. Jest

[52] *Tamże*, s. 73, 74 (ilustr.).

[53] Kompozycja przedstawia Chrystusa (półpostać) okrytego czerwoną szatą. Na głowie ma koronę cierniową, w ręce trzcinę, a na szyi splątany sznur. W tle pojawia się antyczna architektura. Zza filara wydobywa się światło, które tworzy nimb wokół głowy Chrystusa. Oblicze z przymkniętymi oczyma jest zbroczone krwią. Obraz jest pełen ekspresji; H. Kupiszewska, *Kontemplując Oblicze Chrystusa Ukrzyżowanego*, s. 3.

[54] *Pontyfikat przełomu*, s. 77, 78 (ilustr.).

to przedstawienie przywodzące na pamięć masakrę unitów w 1874 roku, podczas której zginął Wincenty Lewoniuk wraz z dwunastoma towarzyszami, wyniesiony na ołtarze 6 października 1996 roku.

Do męczeństwa unitów w Pratulinie nawiązuje inny obraz w Ośrodku Dokumentacji, wykonany przez Edwarda Jarmosiewicza, jak również dar będący kopią dzieła Walerego Eliasza Radzikowskiego.

Mówiąc o pamiątkach związanych z polskimi świętymi i błogosławionymi, w większości wyniesionymi na ołtarze przez Jana Pawła II, trzeba wspomnieć o eksponatach związanych z Papieżem lub ukazujących jego samego, gdyż jest nie tylko adresatem darów, lecz sam także został kanonizowany. W Domu Polskim jest ich bardzo dużo. Określane są mianem papaliów[55]. Papieskie pamiątki są rozproszone w poszczególnych pomieszczeniach domu i stanowią swoisty zbiór. Ojciec Święty jest przedstawiany na eksponatach wykonanych różnymi technikami sztuk plastycznych. Liczne kompozycje portretowe i zbiorowe mają odpowiedniki w malarstwie, rzeźbie, grafice, medalierstwie itp. Są bardzo zróżnicowane pod względem artystycznym. O jednym z tego typu eksponatów warto wspomnieć w kontekście wielkich rocznic związanych z odzyskaniem niepodległości ojczyzny przed 100 laty. Ojciec polskiego Papieża (również Karol Wojtyła) był wojskowym i brał udział w walkach pierwszej wojny światowej toczących się między wojskami niemieckimi i austro-węgierskimi a carskimi. Uczestniczył np. w krwawych walkach pod Gorlicami w maju 1915 roku. Poświęcono mu obraz zatytułowany *Wizja*, który przedstawia krajobraz w barwach wiosennych, przyćmionych kłębami dymów. Na pierwszym planie w okopach wojennych widać dwóch żołnierzy: Karola Wojtyłę z kolegą. W głębi na horyzoncie rysuje się kościół z wysoką wieżą, cmentarne krzyże… i wyraźna postać Jana Pawła II w rozjaśnionych światłem szatach pontyfikalnych z krzyżem – postać w ruchu, krocząca poprzez zielony świat. Na ramie obrazu znajduje się tabliczka z napisem: „Gorlice – maj 1915. Jawisz się w wyobraźni swojego ojca jako ten, który w rozdartą nienawiścią

[55] Papalia – neologizm ten w Ośrodku Dokumentacji Pontyfikatu był w powszechnym użyciu. Posłużył się nim też A.J. Nowobilski (*Pontyfikat przełomu*, s. 41).

i wojną ziemię wnosi Boży pokój". Historię powstania obrazu zamieszczono w przypisie[56].

Oprócz dzieł plastycznych znajdują się tu też przedmioty mające charakter nagrody i najwyższego uznania (Order Orła Białego przyznany Janowi Pawłowi II przez Prezydenta RP 3 maja 1993 roku, złoty medal „Cracoviae Merenti" z wizerunkiem św. Królowej Jadwigi) i wyróżnienia oraz wszelakiego rodzaju adresy hołdownicze i podziękowania. Są dokumenty nadania Papieżowi doktoratu *honoris causa* przez różne uniwersytety i uczelnie; są dokumenty mówiące o przyznaniu honorowego obywatelstwa poszczególnych miast i społeczności oraz symboliczne klucze do tychże miast. W prezentowanych tu przykładach ograniczono się do omówienia tylko kilku eksponatów plastycznych.

Najliczniej Papież jest przedstawiany w malarstwie. Dużo jest obrazów pochodzących z Polski. Artysta Arkadiusz Waloch ofiarował swój obraz zatytułowany *Myśląc Ojczyzna*. Kompozycja ta ukazuje Papieża (od tyłu) w tonacji szarości i bieli, klęczącego przed wizerunkiem Matki Bożej Częstochowskiej. Emanuje z niego atmosfera głębokiej modlitwy i spokoju[57].

Tematem innego obrazu jest Papież wraz z Matką Boską Częstochowską. Namalował go Zbigniew Kotyłło z Lublina. Postacie Jana Pawła II i Maryi są ukazane w innej konwencji. Jan Paweł II przedstawiony jest na tle oblicza Madonny o ciemnym obliczu, z pięknymi oczyma, „z jakimś nieuchwytnym wewnętrznym ciepłem", które wypełnia całą powierzchnię obrazu. Istnieje niezwykła więź między Matką Bożą a tym, który swym życiem głosił „cały Twój". Dar ten

[56] Tam w okopach wydarzył się pewien epizod, opisany po latach na podstawie przekazów ustnych przez proboszcza z Gorlic, ks. Andrzeja Muchę. W momencie zagrożenia podczas ostrej strzelaniny jeden z kolegów (kapral Koszyk) złożył ślub Panu Bogu, że jeśli przeżyje, a będzie miał kiedyś syna, to już teraz ofiaruje go do stanu kapłańskiego. Podzielił się tym przeżyciem z Karolem Wojtyłą, który powiedział wtedy: „a mój będzie… papieżem". Obydwaj żołnierze przeżyli szczęśliwie wojnę i wrócili do swych rodzin. Ów kapral ożenił się, doczekał się syna, który faktycznie został kapłanem. O przeżyciach wojenno-okopowych swego ojca kaprala i proroctwie Karola Wojtyły tenże ksiądz opowiedział proboszczowi w Gorlicach już w czasie, gdy na stolicy św. Piotra zasiadł Jan Paweł II, syn Karola Wojtyły. Proboszcz gorlicki, będąc pod silnym wrażeniem zasłyszanych wieści, zamówił u artysty Michała Wachowskiego obraz ilustrujący wydarzenie z okopów wojennych. Został on namalowany w 1989 roku, a pielgrzymi z Gorlic ofiarowali go Ojcu Świętemu; H. Kupiszewska, *Wizja*, „Rycerz Niepokalanej", 7 (1996) [tekst i ilustr. na tylnej okładce].

[57] Taż, *Wizerunki Matki Bożej*, s. 337.

pochodzi od Zgromadzenia Sióstr Wynagrodzicielek Najświętszego Oblicza, który złożyły w podziękowaniu za beatyfikację o. Honorata Koźmińskiego w 1988 roku[58].

Wśród obrazów papieskich wiele pochodzi od ofiarodawców zagranicznych.

Jednym z nich jest dar z 2003 roku pochodzący od ambasadora Indonezji przy Stolicy Świętej namalowany przez indonezyjskiego artystę, Wylonga[59]. Przedstawia on Jana Pawła II (stojącego bokiem) wraz z Matką Teresą z Kalkuty. Łączy ich serdeczny uścisk o emocjonalnej wymowie. Biel szat obojga świętych spokojnie kontrastuje z ciemnym tłem obrazu (olej, płótno na płycie).

Inny obraz pochodzący ze środowiska włoskiego przedstawia Papieża z młodzieżą. Jest to kompozycja pozioma ukazująca (do połowy wysokości obrazu) las rąk uniesionych nad głowami młodych ludzi. Nad tym lasem unosi się niejako sylwetka Papieża (widoczna do kolan). Jan Paweł II lekko pochyla się nad młodzieżą z rękami szeroko rozłożonymi. Jego twarz się uśmiecha, a oczy ogarniają wszystkich. Całość jest utrzymana w jasnym, pogodnym kolorycie. Obraz namalował G. Rafaelli pochodzący z Varese. Dar ofiarowała młodzież z tego miasta[60] (olej, płótno).

Z rzeźb wypada wymienić pracę włoskiego artysty Enrico Manfriniego[61], który wykonał popiersie ukazujące Papieża w stule na ramionach, z pogodną, prawie uśmiechniętą twarzą. Rzeźba ta, ustawiona na wysokim postumencie, stanowi punkt centralny dużej sali wystawowej w Domu Polskim. Dar ten w postaci odlewu z brązu z okazji piętnastolecia pontyfikatu przekazano z Watykanu dla Domu Polskiego.

Postać papieża Jana Pawła jest tematem całego mnóstwa prac wykonanych różnymi technikami, z których każda wydobywa jakiś rys jego wyglądu, jakąś cechę jego osobowości i świętości. Każda z tych prac podkreśla jego znaczenie w dziejach Kościoła. Nie sposób tu jednak napisać o wszystkich.

---

[58] *Tamże*.

[59] *Pontyfikat przełomu*, s. 108, 109 (ilustr.). ODiSP przekazał ten obraz na Jasną Górę.

[60] *Tamże*, s. 97 (ilustr.).

[61] *Tamże*, s. 45, 40 (ilustr.).

Dary różne

Oprócz wymienionych wyżej i wybranych tematycznie zespołów przedmiotów, którymi obdarowano Jana Pawła II, są jeszcze inne eksponaty, które zaliczono do wielkiej grupy darów różnych (tzw. varia). Wymieniono tu tylko kilka przedmiotów proweniencji polskiej i kilka wybranych darów z zagranicy.

Mówiąc o darach, warto spojrzeć na nie pod kątem materiału, z jakiego zostały wykonane, i ze względu na technikę. Takich grup jednorodnych materiałowo jest kilka. Są to wyroby z bursztynu, z węgla, soli lub siarki, jest duży zespół kompozycji witrażowych, jest też reprezentowana ceramika artystyczna, metaloplastyka, są obrazy malowane na szkle i rzeźba w drewnie. Są nawet kompozycje modelowane w wyprawionej skórze zwierzęcej, różne wizerunki Chrystusa i Matki Najświętszej. Bardzo duży jest dział tkanin.

Ograniczono się do zaprezentowania kilku wybranych przykładów.

Kompozycji wykonanych w bursztynie jest wiele. Niektóre zachwycają kunsztem i precyzją wykonania. Jedną z nich jest obraz przedstawiający modlitwę Pana Jezusa w Ogrójcu. Na ciemnym tle płaszczyzny poszczególne elementy kompozycji: skały, drzewa i przede wszystkim sama postać Chrystusa klęczącego (bokiem) i modlącego się, są płaskorzeźbione w bursztynie o różnych odcieniach. Piękna całość oddaje atmosferę nocy przed męką. Dzieło nie jest sygnowane. Dar pochodzi od ks. Alfonsa Jurkiewicza, proboszcza parafii w Smolcu (archidiecezja wrocławska), przekazano go Ojcu Świętemu we Wrocławiu w czerwcu 1997 roku[62].

Spośród wielu tkaniny w ODiSP, choć wspomniano już w tym artykule o niektórych, warto przybliżyć jeszcze jedną. Jest ona ważna ze względu na swą wymowę historyczną. Jest to wielka kompozycja przedstawiająca krucyfiks z Lichenia. Na czerwonym gładkim tle rękodzieła ukazano wielki krzyż, który stanowi podobiznę drewnianego krzyża licheńskiego. Z krzyżem tym zwiąże się pewna wojenna historia. Otóż w Licheniu podczas okupacji niemieckiej znajdował się obóz młodzieży niemieckiej, zrzeszonej w organizacji Hitlerjugend.

[62] H. Kupiszewska, *Dary dla Ojca Świętego ofiarowane podczas pielgrzymki do Ojczyzny w 1997 roku*, cz. 1, „Kronika Rzymska", 116 (1998), s. 22.

Pewnego dnia, w lipcu 1944 roku, komendantka tego obozu, Berta Bauer, podczas zajęć z młodzieżą bluźniła przeciw Bogu przed kaplicą, na ścianie której wisiał krucyfiks, mówiąc: „gdyby Bóg istniał, powinien mnie natychmiast ukarać" i strzelając do krzyża. Podziurawiła go jak sito. W kilka godzin potem, gdy jechała samochodem na stację kolejową w Koninie, została zastrzelona z przelatującego niemieckiego samolotu. Zginęła na miejscu. Tkaninę z krzyżem licheńskim wykonał artysta Zygmunt Łukasiewicz. Na jej odwrocie znajduje się napis: „CUDOWNY KRZYŻ" W LICHENIU K/KONINA – DAR KOPALNI KONIN DLA PAPIEŻA JANA PAWŁA II. Dar ten ofiarowano podczas papieskiej pielgrzymki do ojczyzny w 1991 roku (rękodzieło, 193 cm × 135 cm).

Motyw z krzyżem jest powtórzony na wielu eksponatach. Niektóre są piękne i bardzo wymowne. Należy do nich obraz pt. *Odkupienie* namalowany w gamie szarości. Jego autor, Stanisław Rodziński[63], ofiarował go podczas siódmej pielgrzymki do Ojczyzny w 1999 roku (olej na płótnie).

Inny przykład to krzyż stojący wykonany z czarnego korala pochodzącego z Morza Czerwonego, dzieło sygnowane przez Bronisława Masteja [64]– dar od Klubu Inteligencji Katolickiej z Koszalina podczas czwartej pielgrzymki w 1991 roku.

Jan Paweł II często jeździł po świecie, odbył 104 wielkie podróże apostolskie. W odwiedzanych krajach sam obdarowywał różne środowiska i społeczności, ale i jego obdarowywano. Dary pochodzące z odległych krajów świata są bardzo zróżnicowane, charakterystyczne dla danego kontynentu, np. wyroby z kości słoniowej z Afryki, tkaniny latynoamerykańskie, wyroby rzemiosła artystycznego z dalekiego Wschodu itp. Poniżej wymienia się niektóre z nich.

Z Turcji pochodzi piękny pozłacany krzyż. Ofiarowali go Polacy zamieszkujący enklawę polską w Turcji, wieś Polonezkoy, z okazji 150. rocznicy jej istnienia. Tę osadę w pobliżu Stambułu założył w 1835 roku książę Adam Czartoryski, osadzając w niej bezdomnych emigrantów, byłych uczestników Powstania Listopadowego[65].

---

[63] *Pontyfikat przełomu*, s. 93, 92 (ilustr.).
[64] *Tamże*, s. 90, 93 (ilustr.).
[65] *Tamże*, s. 98.

Polacy ze Stowarzyszenia Kulturalnego „Dom Polski" w Moskwie, będąc w Warszawie podczas czwartej pielgrzymki Papieża do ojczyzny w 1991 roku, ofiarowali biało-czarny linoryt autorstwa Wacława Zielińskiego przedstawiający widok kościoła Niepokalanego Poczęcia NMP w Moskwie. Aktualnie kościół ten jest katolicką katedrą[66].

Z Jordanii od króla tego kraju pochodzi przywieziona w 2000 roku interesująca plakieta z przedstawieniem sceny chrztu Chrystusa. Wykonano ją w drewnie i metalu (technika trawienia i grawerowania)[67].

Z afrykańskiego Kongo Ojciec Święty otrzymał w 1983 roku piękne popiersie Chrystusa w cierniowej koronie, wyrzeźbione w drewnie hebanowym przez artystę Massengo[68].

Z dalekiej azjatyckiej Sri Lanki od prezydenta D.B. Wijetunga (podróż apostolska, 1995 rok) pochodzi oryginalna rzeźba słonia w hebanie. Słoń jest cały okryty obiciem ze srebrnej blachy nabijanej różnymi małymi klejnocikami, na grzbiecie niesie lektykę o misternych kształtach. Jest to piękny przykład egzotycznego rzemiosła artystycznego[69].

Z wielu krajów pochodzą różne wizerunki Matki Najświętszej: malowane na tkaninie, rysowane na skórze irchowej, rzeźbione w drewnie albo kości słoniowej.

Do bardzo cennych i oryginalnych eksponatów należy figurka Maryi Niepokalanej nazwana *La Virgen Alada – Uskrzydlona*. Jest wykonana według siedemnastowiecznej rzeźby barokowej znajdującej się w Quito. Patronka Ekwadoru jest przedstawiona w kontrapoście, na półksiężycu, lekko pochylona. W dłoniach trzyma długi łańcuszek z małym krzyżykiem. Na plecach ma srebrne skrzydła. Tę oryginalność ikonograficzną związaną ze skrzydłami można chyba odnieść do Apokalipsy (12,14): „I dano Niewieście dwa skrzydła orła wielkiego, by na pustynię leciała do swojego miejsca, gdzie jest ży-

[66] *Tamże*, s. 95.
[67] *Tamże*, s. 100.
[68] *Tamże*, s. 101, 100 (ilustr.).
[69] *Tamże*, s. 107, 108 (ilustr.).

wiona przez czas i czasy"… Ojciec Święty otrzymał ten dar podczas pielgrzymki apostolskiej do Ekwadoru[70].

Dary pochodzące z zagranicy są w Domu Polskim wyeksponowane w jednym miejscu, w dużej oddzielnej witrynie, i stanowią niezwykle oryginalną, kolorową kolekcję, która cieszy się ogromnym zainteresowaniem oglądających.

Zakończenie

Zbiory darów dla Jana Pawła II w rzymskim Domu Polskim to kolekcja niezwykła. Kolekcję tę można określić jako niezwykłą, jako że okoliczności jej powstania były niezwykłe. Długi pontyfikat polskiego Papieża, jego nieustanny kontakt z Polakami i ludźmi z różnych krajów przyniósł ślad tych spotkań oraz kontaktów w postaci darów. Na boku tego pontyfikatu wyrosła wielka kolekcja złożona z kilkunastu tysięcy eksponatów. Znajdują się wśród nich przedmioty cenne pod względem artystycznym, historycznym, kulturowym i emocjonalnym. Wśród nich znajduje się też dość duży i ciekawy zbiór medali papieskich. Patrząc na to polskimi oczyma widzi się, że jest to ewenement: powstanie kolekcji (zbiorów) tak interesującej i cennej w tak krótkim czasie. Zbiory te są świadectwem pontyfikatu papieża Jana Pawła II, są dokumentem wdzięczności Polaków za nowe zesłanie Ducha Świętego pamiętnego dnia 2 czerwca 1979 roku na placu Zwycięstwa, za to, że Papież natchnął Polaków odwagą, która tak obficie zaowocowała w Polsce i w świecie. Jest znakiem miłości do tego, który nas nauczył patrzyć z nadzieją w przyszłość, ponieważ żyjemy w Kościele Chrystusowym i pod szczególną opieką Matki Najświętszej.

Zbiory rzymskie mają ogólnie charakter zbiorów polskich. Z tego względu kolekcja ta jest ważna. Nieustanne bolesne doświadczenia dziejowe naszego narodu, zabory, wojny, częste grabieże kulturowego majątku sprawiły, że Polska jest bardzo uboga w zbiory dzieł sztuki,

[70] *Tamże*, s. 105 (ilustr.).

archiwa i wszelakiego rodzaju dokumenty przeszłości. Dzięki Janowi Pawłowi II przybyła Polakom cenna kolekcja rzymska, niezwykły świadek wielkiego pontyfikatu.

Bibliografia

Czajkowska Krystyna, *Pamiątki narodowe*, w: *Księga pamiątkowa. Dziesięciolecie Fundacji Jana Pawła II*, red. K. Czajkowska, M. Jagosz, Rzym 1991, s. 76-86.

Jan Paweł II, *Zachowajcie wierność Chrystusowi, Jego Krzyżowi, Kościołowi i Jego pasterzom... Nie zapominajcie o mnie w modlitwie na Jasnej Górze i całej naszej Ojczyźnie*, w: *Jan Paweł II do ludu Bożego*, Roma 1979, s. 18-21.

Jaworska Janina, *Artyści polscy o Papieżu*, Kielce 1996.

Kleszczowa Izabela, *Dom Polski w oczach pielgrzymów*, w: *Księga pamiątkowa. Dziesięciolecie Fundacji Jana Pawła II*, red. K. Czajkowska, M. Jagosz, Rzym 1991, s. 58-64.

Kupiszewska Helena, *Dary dla Ojca Świętego ofiarowane podczas pielgrzymki do Ojczyzny w 1997 roku*, cz. 1, „Kronika Rzymska", 116 (1998), s. 21-24.

Kupiszewska Helena, *Dary dla Ojca Świętego ofiarowane podczas pielgrzymki do Ojczyzny w 1997 roku*, cz. 2, „Kronika Rzymska", 117 (1998), s. 28-31.

Kupiszewska Helena, *„Dary serca" – stała ekspozycja w Domu Polskim*, w: *Księga pamiątkowa. Dziesięciolecie Fundacji Jana Pawła II*, red. K. Czajkowska, M. Jagosz, Rzym 1991, s. 87-102.

Kupiszewska Helena, *Kontemplując Oblicze Chrystusa Ukrzyżowanego. Motyw pasyjny w zbiorach Ośrodka Dokumentacji Pontyfikatu Jana Pawła II w Rzymie*, „Nasze Słowo", 4 (2007), dodatek, s. 1-8.

Kupiszewska Helena *Modlitwa różańcowa w obozie koncentracyjnym*, „Jasna Góra", 11-12 (2003), s. 37-38.

Kupiszewska Helena, *Polonia w zbiorach Ośrodka Dokumentacji Pontyfikatu Jana Pawła II*, w: *XXI Sesja Stałej Konferencji Muzeów, Archiwów i Bibliotek Polskich na Zachodzie 23-26 września 1999 r.*, red. M. Jagosz, Rzym – Kraków 1999, s. 147-169.

Kupiszewska Helena, *Rocznice pontyfikatu Jana Pawła II na medalach w kolekcji Ośrodka Dokumentacji Pontyfikatu Jana Pawła II w Rzymie*, „Kronika Rzymska", 11 (1993), s. 11-18.

Kupiszewska Helena, *Wizerunki Matki Bożej Jasnogórskiej wśród darów dla Ojca Świętego w Ośrodku Dokumentacji Pontyfikatu Jana Pawła II w Rzymie*, w: *Jasna Góra w dwudziestoleciu pontyfikatu Jana Pawła II*, red. Z.S. Jabłoński, Jasna Góra – Częstochowa 1999, s. 333-357.

Kupiszewska Helena, *Wizerunki św. Maksymiliana wśród darów dla Papieża*, „Rycerz Niepokalanej dla Polonii", 6 (2004), s. 277-280.

Kupiszewska Helena, *Wizja*, „Rycerz Niepokalanej", 7 (1996), s. 32 [zewnętrzna strona tylnej okładki].

Kupiszewska Helena, s. Sawicka Remigia, *Miłość jest darem. Św. Maksymilian w zbiorach Ośrodka Dokumentacji i Studium Pontyfikatu Jana Pawła II w Rzymie*, Roma 2012.

Mari Arturo, *Święty Ojciec. Zwierzenia papieskiego fotografa Arturo Mari*, Kraków 2000.

Pamuła Stanisław, *Ośrodek Dokumentacji Pontyfikatu Jana Pawła II w Rzymie*, „Kronika Rzymska", 35-36 (1985), s. 28-29.

Pontyfikat przełomu tysiącleci. 25 lat Jana Pawła II na stolicy św. Piotra. Katalog wystawy, oprac. A.J. Nowobilski, Kraków 2003.

Rastawicka Anna, *„Gdyby nie było Twojej wiary"*, „Rycerz Niepokalanej dla Polonii", 3 (2001), s. nlb. 145-146.

Streszczenie

Artykuł przedstawia charakterystykę darów znajdujących się w rzymskim Ośrodku Dokumentacji i Studium Pontyfikatu Jana Pawła II. Na tę bogatą i różnorodną tak co do treści, jak i formy kolekcję składają się dary, jakie Papież otrzymywał w ciągu swego długiego pontyfikatu przede wszystkim od rodaków odwiedzających Rzym. Są one wyrazem głębokiej więzi Polaków z następcą św. Piotra i ich wdzięczności za wielki pontyfikat. Do głównych wątków tematycznych rzymskiego zbioru autorka zalicza: historyczno-patriotyczny, maryjny, hagiograficzny oraz papieski. Jako całość można je uznać za ilustrację życia narodu polskiego oraz świadka pontyfikatu.

Słowa kluczowe

dary, Ośrodek Dokumentacji i Studium Pontyfikatu Jana Pawła II, Jan Paweł II, obraz życia narodowego Polaków

A COLLECTION OF DONATIONS IN THE POLISH HOUSE IN ROME COLLECTED DURING THE PONTIFICATE OF JOHN PAUL II

Summary

The paper presents the description of the donations given to the Centre for Documentation and Research of the Pontificate of John Paul II in Rome. This rich and diverse collection, both in terms of content and form, consists of the gifts that the Pope received during his long pontificate (primarily) from his compatriots visiting Rome. The donations are an expression of the deep bonds between the Poles and the Successor of St. Peter and of their gratitude for the great pontificate. According to the author the main themes of the Roman collection are: historical-patriotic, Marian, hagiographic and papal. Altogether, they can be considered an illustration of the life of the Polish nation and as a witness of the pontificate.

Keywords
donations, the Center for Documentation and Research of the Pontificate of John Paul II, John Paul II

Fides. Biuletyn Bibliotek Kościelnych
Rok 26 (2020) nr 2 (51), s. 139-156
ISSN 1426-3777

Hanna Wojtysiak[1]

POPRZEZ SŁOWA DO SŁOWA – MYŚL PAPIESKA W ZBIORACH BIBLIOTEKI GŁÓWNEJ UNIWERSYTETU MARII CURIE-SKŁODOWSKIEJ W LUBLINIE

„Również człowiek współczesny winien zwrócić się na nowo do Chrystusa, aby uzyskać od Niego odpowiedź na pytanie, co jest dobrem, a co złem. To Chrystus jest nauczycielem, Zmartwychwstałym, który ma życie w sobie i pozostaje zawsze obecny w Kościele i świecie. […] Dlatego człowiek, który chce zrozumieć siebie do końca – nie wedle jakichś tylko doraźnych, częściowych, czasem powierzchownych, a nawet pozornych kryteriów i miar własnej istoty – musi ze swoim niepokojem, niepewnością, a także słabością i grzesznością, ze swoim życiem i śmiercią, przybliżyć się do Chrystusa"[2] (*Veritatis splendor*).

Wstęp

Tytuł może brzmieć zbyt szumnie i rozczarować czytelników, dlatego na wstępie wypada zaznaczyć, że jest to tylko niewielka próba refleksji nad twórczością Jana Pawła II, której wpływ wciąż jest odczuwalny. To zaproszenie do chwili zastanowienia nad etycznym

[1] Biblioteka Główna Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie.

[2] Jan Paweł II, *Encyklika „Veritatis splendor" Ojca Świętego Jana Pawła II do wszystkich biskupów Kościoła katolickiego o niektórych podstawowych problemach nauczania moralnego Kościoła*, Poznań 1993, s. 14-15.

przesłaniem zawartym w dziełach filozoficznych i literackich, nad słowami, którymi Jan Paweł II poruszył ludzkie serca i zdołał je przemienić. Wśród polskich katolików jest zapewne wiele osób, którym pozostały w pamięci słowa przesłania, jakie 2 czerwca 1997 roku Jan Paweł II wypowiedział w Gorzowie: „Nie bójcie się dawać świadectwa. Nie lękajcie się świętości. Starajcie się odważnie dążyć do pełnej miary człowieczeństwa. Wymagajcie od siebie, choćby nawet inni od was nie wymagali!”[3]. W zdaniu tym kryje się cała niemal filozofia Jana Pawła II: świat rozkłada na drodze człowieka znaki, on zaś musi je odczytywać i patrzeć uważnie, dokąd go prowadzą. Do odczytania i zrozumienia niektórych znaków trzeba jednak dojrzeć, trzeba umieć wyraźnie je określić, by ostatecznie wyrażać samo słowo przepowiadające i określające relacje człowieka z Bogiem i Boga z człowiekiem. Wyobraźnia ludzka najczęściej przetwarza w obrazy to, co osoba widzi, słyszy i czuje. Papież przemawiał, wszyscy go słuchali z zachwytem, gdyż mówił rzeczy ważne, ale czy słyszeli, czy zrozumieli? Z odczytywaniem jego myśli, wgłębianiem się w jego encykliki i homilie jest trochę gorzej, nie mówiąc już o stosowaniu tej nauki w praktyce. Jego nauki wydają się stanowić klucz do wielu drzwi, lecz które zamki serca człowieka dadzą się nimi otworzyć – zależy od niego samego. Nie da się zaprzeczyć, że w świecie kryzysu autorytetów Jan Paweł II w swoich licznych publikacjach przywrócił mowie religijnej utraconą świeżość i komunikatywność, pokazał sposób oswajania się z wielką myślą i odnajdywania dla niej miejsca w samym sobie. Papieskie nauczanie wywiera wpływ do dzisiaj, może dlatego, że w centrum spuścizny naukowej i duszpasterskiej Jana Pawła II stoi człowiek, że powołując się na teksty biblijne, Papież pokazuje, jak mówić o wartościach moralnych, jak zmobilizować do przemiany świata, jak chronić wartości zakorzenione w samej istocie natury ludzkiej i jak postrzegać podstawowe zasady, od których zależy los pojedynczego człowieka i przyszłość cywilizacji. Pojawiające się do dziś liczne opracowania, zarówno publicystyczne, jak i stricte

[3] Jan Paweł II, *Homilia w czasie liturgii słowa* (Gorzów Wielkopolski, 2.06.1997), https://ekai.pl/dokumenty/homilia-w-czasie-liturgii-slowa-gorzow-wielkopolski, 24.08.2020.

naukowe, dotyczące różnych aspektów papieskiego nauczania społecznego i zawierające odwołania do jego tekstów, świadczą o mocnym oddziaływaniu myśli Jana Pawła II na rozwój i kształtowanie katolickiej myśli społecznej w Polsce.

Kanonizacja Jana Pawła II, która nastąpiła 27 kwietnia 2014 roku w Watykanie, uświadomiła na nowo, że pozostawił on po sobie tysiące stron zapisanych filozoficznymi przemyśleniami o kwestiach etycznych, społecznych, a przede wszystkim dotyczących świadomości i wolności człowieka. Owe konstruktywne myśli przewijają się przez encykliki, adhortacje, listy, rozprawy filozoficzne i utwory literackie. Każdy może wyczytać z nich coś dla siebie, wrócić nie tylko do tego, co pisał, ale i mówił Ojciec Święty. W bibliotekach oprócz publikacji drukowanych wciąż znajdują się nagrania filmowe i dźwiękowe z pielgrzymek Papieża do Polski, homilii wygłaszanych po polsku i spotkań z wiernymi. Trzeba pamiętać, że on sam, zanim został papieżem, dał się poznać jako człowiek sztuki, miłośnik literatury światowej i polskiej, a także żarliwy czytelnik zachęcający do aktywnego czytania książek[4]. Jedenastego czerwca 1999 roku podczas uroczystości poświęcenia budynku Biblioteki Uniwersytetu Warszawskiego Jan Paweł II tak mówił o bibliotece: „Biblioteka jest instytucją, która samym swoim istnieniem świadczy o rozwoju kultury. Jest ona bowiem skarbnicą piśmiennictwa, przez które człowiek wyraża swój zamysł twórczy, inteligencję, znajomość świata i ludzi, a także umiejętność panowania nad sobą, osobistego poświęcenia, solidarności i pracy dla rozwoju dobra wspólnego […]. Biblioteka jest więc szczególną świątynią twórczego ducha ludzkiego, który odzwierciedla owo Boże tchnienie, jakie towarzyszyło dziełu stworzenia świata i człowieka”[5]. Warto też podkreślić, że Jan Paweł II był pierwszym papieżem, który w czasie swojego pontyfi-

[4] P. Basiński, *Jan Paweł II i literatura*, „Przewodnik Katolicki”, 9 (2014), www.przewodnik-katolicki.pl/Archiwum/2014/Przewodnik-Katolicki-9-2014/Wiara-i-Kosciol/Jan-Pawel-II-i-literatura, 24.08.2020.

[5] Jan Paweł II, *Umocnieni prawdą, budujemy lepszy świat. Przemówienie z okazji poświęcenia Biblioteki Uniwersytetu Warszawskiego – 11 czerwca 1999*, https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/jan_pawel_ii/podroze/pl-19990611_jp_biblioteka.html, 24.08.2020.

katu napisał cztery bardzo osobiste książki[6] i udostępnił je szerokiej publiczności.

Myśl papieska w zbiorach biblioteki akademickiej i jej czytelnicy

Zwykło się mówić, że biblioteka jest skarbnicą utrwalonej myśli ludzkiej i „miejscem leczącym duszę"[7], jak głosił napis umieszczony na frontonie najsławniejszej biblioteki świata starożytnego w Tebach. To prawda, biblioteki gromadzą cenne i rzadkie dzieła kultury polskiej, w tym unikaty: rękopisy, starodruki, grafikę, pocztówki, plakaty, czasopisma, książki (niekiedy z cenną dedykacją autora) oraz dokumenty życia codziennego. Zbiory biblioteczne, zwłaszcza bibliotek akademickich, to literatura z wielu dziedzin i gatunków utrwalona na nośnikach tradycyjnych lub elektronicznych. W zbiorach Biblioteki Głównej Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej (UMCS) w Lublinie znajduje się również bogaty księgozbiór poświęcony osobie i nauczaniu Jana Pawła II, między innymi teksty Papieża Polaka, jego encykliki, adhortacje, przemówienia, eseje i rozważania filozoficzne, homilie, katechezy, listy apostolskie, utwory poetyckie i literackie oraz opracowania naukowe prezentujące różne aspekty papieskiego nauczania. Są też biografie, często przeplatane jego osobistymi wspomnieniami, jak też wspomnienia osób, które znały go od pierwszych lat po ostatnie dramatyczne chwile jego życia. Nie wyodrębniono osobnego księgozbioru publikacji autorstwa Jana Pawła II, niemniej biblioteczny katalog online umożliwia wieloaspektowe wyszukiwanie potrzebnej literatury, np. według nazwy autora, tytułu lub hasła przedmiotowego. Charakterystyka przedmiotowa opisu dokumentów pozwala łatwo i precyzyjnie wyszukać treści zawarte np. w dokumentach papieskich lub rozprawach filo-

[6] W czasie swojego pontyfikatu Jan Paweł II wydał cztery bardzo osobiste książki, z których każda okazała się bestsellerem: *Dar i Tajemnica. W pięćdziesiątą rocznicę moich święceń kapłańskich*, *Tryptyk rzymski*, *Wstańcie, chodźmy* oraz *Pamięć i tożsamość*. Wszystkie wymienione książki były kilkakrotnie wznawiane i tłumaczone na różne języki.

[7] L. Canfora, *The Vanished Library: A Wonder of the Ancient World*, Berkeley 1990, s. 150.

zoficznych. Hasła opisu przedmiotowego dokumentów tworzy się w formie kartoteki terminów ujednoliconych (na zasadzie słownika), odpowiadającego światowym normom i potrzebom nowoczesnych zintegrowanych systemów bibliotecznych. Terminy zawarte w tej kartotece odzwierciedlają podstawowe relacje pomiędzy słowami kluczowymi (synonimy, homonimy, terminy szersze, terminy węższe, terminy kojarzone), rozbudowany zaś system odsyłaczy i bogactwo haseł odrzuconych odgrywa ważną rolę w poprawie skuteczności wyszukiwania odpowiednich dokumentów. Jako wynik wyszukiwania otrzymuje się informację o liczbie opisów pozycji wydawniczej odnalezionej w katalogu oraz listę pozycji odpowiadających podanym kryteriom wyszukiwawczym. Z takiej listy z łatwością można wybrać pozycje, które najbardziej interesują czytelnika.

Niektórzy uważają, że kto jak kto, ale młodzież z pewnością nie czyta, nie chodzi do biblioteki, nie kupuje książek, można rzec, w ogóle nic nie robi, tylko spędza czas na przeglądaniu stron internetowych. Cóż, jak zwykle nie jest to do końca prawda. Część z tych młodych ludzi, owszem, spędza czas przed komputerem i w sieci, ale często po to, by podzielić się tym, o czym przeczytała. Młodzież, zwłaszcza akademicka, chętnie wypożycza dość trudne teksty swojego świętego Rodaka. Dzieje się tak, gdyż tematyka wypożyczanych pozycji w dużej mierze dotyczy spraw, które żywo interesują młodzież akademicką, a także dlatego, że życie człowieka jest ciągłym procesem realizowania wartości. Zagłębiając się w złożone i bogate w znaczenia utwory literackie i rozprawy filozoficzne, czytelnik często nieświadomie kształtuje swoją osobowość, emocje i zachowanie. Każdy nieustannie dokonuje procesu wartościowania, dostrzega, poznaje, ocenia i realizuje wybrane wartości, ponieważ problem dostrzegania i realizacji wartości jest jednym z najbardziej istotnych dylematów stojących przed współczesnym człowiekiem. Ma to swoje odbicie na blogach, gdzie młodzi poznają opinię innych na temat tego, co przeczytali, mogą się wypowiedzieć o jakiejś lekturze, podzielić swoimi przemyśleniami i przeżyciami, czasem wyciągnąć konkretne wnioski dotyczące swojego życia.

Najliczniejszą grupę czytelników Biblioteki Głównej UMCS stanowią oczywiście studenci. To nie oznacza, że student czyta, bo

musi. W roku akademickim, owszem, studenci czytają przeważnie opracowania, dzieła z obowiązkowej listy lektur, teksty naukowe potrzebne na konkretne zajęcia, ale też czytają dla własnej przyjemności. Analizując statystyki wypożyczeń – na podstawie raportu wygenerowanego według zadanych kryteriów – można wytypować tytuły utworów autorstwa Jana Pawła II najczęściej wypożyczane przez czytelników lubelskiej biblioteki. Nie udało się dokładnie określić, kto korzystał z tego księgozbioru (student czy pracownik naukowy, czy też osoba z zewnątrz w czytelni). Nie ustalono też, które z wypożyczonych pozycji były wykorzystywane do badań naukowych, a które jako prywatna lektura. Można jednak wskazać tematy zagadnień najbardziej interesujące czytelników, a to dzięki licznym podkreśleniom, oznaczeniom i nanoszeniem lub zamieszczaniem różnorodnych uwag do informacji zawartych w tekście.

Jaki obraz czytelnictwa myśli i ducha Jana Pawła II można na tej podstawie uzyskać? Według raportu z wypożyczeń publikacji w okresie od stycznia do września 2014 roku największym zainteresowaniem cieszyły się rozprawy i wykłady filozoficzne, poezje i dramaty oraz encykliki, które najczęściej wypożyczono:

Osoba i czyn – 149,
Miłość i odpowiedzialność – 141,
Elementarz etyczny – 140,
Osoba a miłość – 85,
Wykłady lubelskie – 83,
Zagadnienie podmiotu moralności – 82,
Człowiek w polu odpowiedzialności – 65,
Pamięć i tożsamość – 64,
Rozważania o istocie człowieka – 62,
Poezje wybrane (różne wydania) – 75,
Tryptyk rzymski – 68,
Przed sklepem jubilera – 78,
Brat naszego Boga – 50,
encykliki Jana Pawła II – 92.

Na podstawie tych statystyk uzyskuje się wyjątkową szansę bliższego przyjrzenia się grupie czytelników, która ze zbiorów biblioteki wybrała publikacje Jana Pawła II. Być może na te wyniki wywarła

częściowo wpływ zorganizowana w Lublinie w końcu kwietnia 2014 roku dwumiesięczna akcja „Czytamy JP2", która stawiała sobie za cel popularyzację papieskiego nauczania. Nie można wykluczyć, że ci, którzy zdecydowali się przeczytać publicznie fragmenty ulubionych dzieł, byli również czytelnikami biblioteki UMCS. Z pewnością zbliżające się rocznice i akcje poświęcone osobie Jana Pawła II dodatkowo mobilizują czytelników do czynnego korzystania z dziedzictwa papieskiego nauczania, albowiem Ojciec Święty ma dla Polaków nie tylko znaczenie religijne, ale jest w pewnym sensie duchowym przywódcą. Cytaty, wiersze, myśli, słowa, które poruszały lub skłaniały do refleksji kiedyś, dzisiaj też tworzą polską rzeczywistość. Od każdego osobiście zależy, czy tylko chwali się ich znajomością, czy jest gotowy pójść drogą prawdy wskazaną przez myśl wielkiego Papieża. Przywoływane dzisiaj słowa Jana Pawła II są ważne, dlatego że podkreślają sens i wartość życia każdego człowieka, jego osobową godność i człowieczeństwo. Oczywiście w krótkim artykule nie sposób przedstawić całego bogatego nauczania papieskiego, lecz można zaakcentować jego zasadnicze treści istotne z punktu widzenia czytelników. Przedstawiona w raporcie liczba wypożyczeń, a także zakreśleń w tekstach pokazuje, że problematyka w nich poruszana, m.in. o relacjach między rozumem a wiarą, o zagrożeniu wartości etycznych wynikającym z ciągłego liberalizowania zasad, o znaczeniu moralności chrześcijańskiej, o odpowiedzialności za prawdę, która pojawia się pośród banalności życia czy istotnych kwestii społecznych – wydaje się bardzo ważna dla wszystkich, którzy po nie sięgają. Zaznaczenia i komentarze na marginesach wskazują, które zagadnienia przykuwały uwagę czytelnika i co było dla niego ważne.

Człowiek w refleksji Karola Wojtyły

Obecnie mentalność młodych ludzi kształtują przede wszystkim popularne trendy kulturowe marginalizujące często te ideały i tendencje, które apelując do duchowej strony życia człowieka, rozbudzają ją i pozwalają się rozwijać. Nauka i technika wywierają decydujący wpływ na życie codzienne, wyznaczają jego rytm i oddzia-

łują na ludzką psychikę. Większość nie zastanawia się, czy istnieje coś poza doczesnością. Sprawy ducha stają się ważne dopiero wtedy, gdy wydarzy się coś, na co człowiek nie jest przygotowany, coś, co się wydarzyło za szybko. Wtedy każdy szuka wskazówek pomocnych w trudnych relacjach międzyludzkich lub w pracy nad sobą, lekarstwa, które pozwoli mu rozpoznać, co jest wartością prawdziwą, a co tylko pozorną. Coraz trudniej jest znaleźć ogólnie cenione wzory i autorytety, na których można budować swój wzór osobowy, a przecież wiek wchodzenia w dorosłość jest okresem poszukiwania przestrzeni własnej tożsamości, wyodrębnienia siebie z otaczającego świata. Młodzi ludzie zaczynają uważniej niż do tej pory obserwować otoczenie, zaczynają dostrzegać wiele spraw, których wcześniej nie zauważali, analizują i oceniają sposób postępowania osób ze swojego otoczenia, dążą do samodzielności i samostanowienia. Kształtowaniu się tych nowych postaw zawsze towarzyszą uczucia moralne i emocje. Młody człowiek zadaje pytania: kim jestem, kim chciałbym być, czego pragnę, jaką miarą mierzyć człowieczeństwo, jak godnie żyć? Pytanie o wartość ludzkiego życia jest też pytaniem o system wartości, o postawy osobiste i prawa. Ze względu na to, że człowiek nie żyje samotnie, ale także buduje i odczuwa więzi z innymi ludźmi, mówi się, że posiada tożsamość społeczną. Można powiedzieć w pewnym uproszczeniu, że właśnie poprzez budowanie chrześcijańskiego humanizmu człowiek jest zdolny do poznawania prawdy o sobie i o otaczającej go rzeczywistości. Twórczość filozoficzna Karola Wojtyły jest próbą odpowiedzi na pytania: kim jest człowiek, jak działa, w jaki sposób powinien urzeczywistniać swoje plany i marzenia, jak zauważać popełniane błędy i jak je korygować oraz jak budować koncepcję filozoficzną opartą na godności człowieczeństwa, na prawdzie, wiedzy i wierze. Można, jak sądzę, zaryzykować pogląd, że w procesie refleksji filozoficznej polski Papież dążył do integralnego ujęcia i zrozumienia rzeczywistości człowieka w całej jej złożoności, bogactwie i oryginalności. Wielość zakreśleń, uwag i komentarzy czytelników na marginesach tekstów jego prac filozoficznych odzwierciedla ogromną aktualność poruszanej w nich problematyki, również w dobie dnia dzisiejszego.

„Czymś innym jest być podmiotem, czymś innym – być poznanym (zobiektywizowanym) jako podmiot […], czymś innym wreszcie przeżywać siebie jako podmiot swych aktów i swych przeżyć”[8].

Na podstawie treści podkreślonych fragmentów banalne byłoby stwierdzenie, że obecnie raczej nie poszukuje się dotarcia do istoty człowieczeństwa, do odkrycia tego, kim człowiek jest naprawdę, niejako sam w sobie. Rozważania filozoficzne dotyczące najważniejszych kwestii ludzkiej egzystencji sprawiają, że czytelnik zaczyna się zagłębiać w tajemnicę życia, zaczyna dostrzegać świat i swoje człowieczeństwo w zwykłych wydarzeniach dnia codziennego. W rozprawach filozoficznych Karol Wojtyła, ukazując osobę jako podmiot samorealizacji oraz uczestnika realizacji człowieczeństwa innych, wskazuje na człowieczeństwo jako wspólny fundament kanonu podstawowych wartości humanistycznych. Wartości, które stanowią o kształtowaniu obrazu samego siebie, są ważnym elementem w zakresie poszerzania wiedzy i normowania poglądów na świat i życie. Z podkreślonych przez czytelników fragmentów tekstu wynika, że człowiek może doświadczać siebie, swego wnętrza, dzięki refleksji towarzyszącej każdemu działaniu. „Człowiek staje się «kimś» i «jakimś» nade wszystko przez swoje czyny, przez działanie świadome”[9]. Słowa te wykazują nierozłączność realnego bytowania człowieka w świecie i jego wewnętrznej duchowości: „Dzięki swej duchowości człowiek doskonali się przez coraz większą dojrzałość prawdy”[10], w świecie tym systemy wartości, zasady etyczne i zdolność uzasadniania własnych aktów wyboru stanowią ważny składnik osobowości jednostki. Mówiąc wprost: człowiek jest tym, w kogo się zmienia. Warto również zauważyć, że według Karola Wojtyły etyka chrześcijańska najbardziej wyraziście i konsekwentnie broni ludzkiej godności, praw człowieka, a także jego rozumności i wolności.

Z rozmów z niewielką, ale aktywną grupą studentów będących czytelnikami biblioteki UMCS wypożyczających publikacje autorstwa Jana Pawła II wynika, że w systemie najważniejszych wartości młodych ludzi na pierwszym miejscu znajduje się uzyskanie wyż-

[8] K. Wojtyła, *Osoba i czyn oraz inne studia antropologiczne*, Wrocław 1994, s. 93.
[9] *Tamże*, s. 146-147.
[10] K. Wojtyła, *Elementarz etyczny*, Wrocław 1991, s. 98.

szego wykształcenia, na drugim odwzajemniona miłość i szczęśliwe życie rodzinne, na trzecim zaś zdobycie ludzkiego zaufania i przyjaciół, następnie poczucie bycia przydatnym i wykonywanie interesującej pracy. Problem miłości jest sprawą bardzo ważną w codziennym życiu młodych ludzi, każdy chce doświadczyć prawdziwej miłości, dzięki której będzie mógł się realizować i stworzyć mądry związek. Chcą oni rozumieć, co sprawia, że dwoje ludzi wzajemnie sobie odpowiada, że jest im dobrze być ze sobą i chcą należeć do siebie. Dlaczego to, co wydawało się tak piękne i trwałe, staje się nagle nudne, bezbarwne i na pewno nie idealne? Czy istnieją może w tym wszystkim jakieś reguły i zasady ogólne zaczerpnięte ze struktury psychofizjologicznej człowieka?

Zdaniem czytelników publikacja *Miłość i odpowiedzialność* pozwala odkryć miejsce, jakie zajmuje miłość w życiu człowieka. W wielkim uproszczeniu można powiedzieć, że autor przedstawia w niej wieloaspektowość i złożoność zjawiska miłości między dwojgiem ludzi, ukazując potrzebę dojrzałości partnerów związku oraz wysiłku, jaki należy włożyć, by stworzyć mądry związek, chociaż we wstępie zastrzega, że „książka nie sili się nigdzie na podawanie jakichś gotowych recept czy też drobiazgowych przepisów postępowania".

„Miłość jest zawsze jakąś sprawą wnętrza i sprawą ducha; w miarę jak przestaje być sprawą wnętrza i sprawą ducha, przestaje też być miłością. To, co pozostaje z niej w samych zmysłach oraz w samym seksualnym witalizmie ciała ludzkiego, nie stanowi jej właściwej istoty"[11].

Przywołane tu słowa Papieża mówią same za siebie. Miłość i mądrość stanowią centralny problem etyki chrześcijańskiej, dlatego Karol Wojtyła tak wiele uwagi poświęcał problemowi miłości i odpowiedzialności wobec siebie i wobec drugiej osoby. Trzeba w tym miejscu zaznaczyć, że jako duszpasterz akademicki interesował się problemami młodzieży. Często był powiernikiem dusz, niekwestionowanym arbitrem w rozstrzyganiu problemów religijnych, a także autorytetem w rozwiązywaniu problemów osobistych[12].

„*Habent sua fata libelli…* I książki mają swoje losy. Również książki filozoficzne mają własne losy, swe przeznaczenie", jak zacyto-

[11] Tenże, *Miłość i odpowiedzialność*, Lublin 1986, s. 75.

[12] Na podstawie publikacji: *Obecność. Karol Wojtyła w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim*, red. M. Filipiak, A. Szostek, Lublin 1989.

wał Rocco Buttiglione w eseju *Kilka uwag o sposobie czytania „Osoby i czynu"*[13]. Nie mylił się, gdyż jest to najczęściej wypożyczana książka przez czytelników omawianej biblioteki. Nie jest to lektura łatwa dla czytelnika nieobytego z tekstem filozoficznym, ponieważ autor w swoich rozważaniach wykorzystuje metodę fenomenologiczną, jednakże czytelnicy podejmują to wyzwanie. Wszystkie egzemplarze tej publikacji noszą znamiona zużycia: podkreślone fragmenty tekstu, które czytelnik uznał za ważne, osobiste notatki oraz uwagi na marginesach. Owe znaki obecności poprzedniego czytelnika są dobrym przykładem na to, z kim książka spotkała się wcześniej. Na pewno nie jest to korzystne dla egzemplarza, lecz daje obraz tropienia i analizowania przez czytelników problemu relacji osoby do rzeczywistości, czynu i prawdy (a zarazem wartości). W monografii *Osoba i czyn* zakreślone czasem kilkakrotnie fragmenty zawierają informacje, jak dotrzeć do prawdy dotyczącej ludzkiego postępowania i jak kształtować postawę moralną, która nie zależy ani od wyznawanej religii, ani od światopoglądu. Równie często podkreślano fragmenty dotyczące ludzkich postaw i wyborów, słów i czynów, które są sposobem na budowanie założeń etycznych, kształtowanie postawy moralnej i człowieczeństwa, a przede wszystkim transformacji sposobu myślenia i nieustannej pracy nad sobą w każdej chwili życia. Istotne jest również to, że człowiek jest przede wszystkim osobą charakteryzującą się godnością, więc nie powinien zagubić się w świecie, który w zasadzie sam ukształtował. Musi być pewny, że jest osobą, która decyduje o sobie – jest wolna, gdyż określają je dokonywane przez nią czyny.

Laboratorium słowa

Obok działalności naukowej twórczość literacka była dla Karola Wojtyły swoistym laboratorium słowa, serca i wiary w sprawczą siłę Logosu, w której poddawał przemyśleniom przeróżne problemy wpisane w ludzką wrażliwość. Jak napisał J.A. Ihnatowicz o przenikaniu się powołania kapłańskiego i poetyckiego: „Oba powołania

[13] R. Buttiglione, *Myśl Karola Wojtyły*, Lublin 2010, s. 411.

służą Słowu, ale nie służą na równi. Kapłaństwo służy Słowu objawionemu, poezja – temu Słowu, które wpisane jest w świat i ludzką wrażliwość"[14]. Poprzez swoje utwory literackie ukazał się czytelnikom nie tylko jako kapłan, biskup czy papież, ale ogólnie jako człowiek wrażliwy na wszelkie przejawy dobra, prawdy i piękna, jako polonista i aktor świadom wieloznaczności słowa. Utwory poetyckie młodego Karola Wojtyły poruszają odwieczne zagadnienia ludzkiej egzystencji związane z poszukiwaniem prawdy. Niezależnie od tego, kiedy powstały, w zasadzie krążą wokół dwóch fundamentalnych zagadnień: istnienia Boga i cudu stworzenia. Zawarte w nich osobiste poszukiwania wyrażone jako głos wnętrza, posługiwanie się bogatą ekspresją za pomocą odpowiednich słów i połączeń leksykalnych, z których wydobywa nowe znaczenia, sprawiają, że czytelnik ponownie sięga po te utwory. Nie na darmo kanon komunikacji międzyludzkiej od tysięcy lat opiera się na słowie, skoro poprzez magię słowa tak wiele można zobaczyć oczyma wyobraźni. „Na początku było Słowo […]. Wszystko przez Nie się stało" (J 1,1.3). Słowa od zawsze miały wyjątkową siłę, ponieważ to, co spowijają znaki, jest głębsze od wszelkich oczywistych znaczeń. Za pomocą słów człowiek tworzy rzeczywistość, a także sam się w niej określa. Niektóre słowa mają moc zmieniania ludzi: zarówno tych, którzy je wypowiadają, jak i tych, którzy je słyszą. Słowa w różnym kontekście mogą mieć różną wagę i znaczenie. Warto więc przeczytać owe teksty kilka razy i zadumać się nad nimi, aby dosięgły głębin serca. Mogą one nadać życiu nowy sens i zmienić radykalnie przyszłość, i to tak zdarzenia zewnętrzne, jak i przeżycia wewnętrzne.

Te dosyć trudne, prawie filozoficzne utwory, w których pobrzmiewają myśli wielkich filozofów, echa wielkiej poezji romantycznej oraz głęboka refleksja religijna, zmuszają czytelnika do kontemplacji natury ludzkiej. Pragnienia, nadzieje, lęki, których autor doznaje w zderzeniu ze światem, są przykładem pielgrzymowania w głąb słowa i siebie, wewnętrznej medytacji, refleksji i otwierania się na Słowo. W młodzieńczych utworach Karola Wojtyły widać

[14] J.A. Ihnatowicz, *Czy muszę być księdzem Twardowskim?*, „Fraza", 3 (2002), s. 172.

zafascynowanie myślą i estetyką romantyków oraz młodopolskich mistrzów. Warto w tym miejscu przypomnieć, że pierwsze utwory poetyckie przyszłego papieża powstały bardzo wcześnie, jeszcze w okresie gimnazjalnym (publikowane np. w 1933 roku na łamach „Dzwoneczka", dodatku do tygodnika „Dzwon Niedzielny"[15]), późniejsze utwory ukazywały się drukiem na łamach czasopism katolickich anonimowo lub pod pseudonimami: Andrzej Jawień, Stanisław Andrzej Gruda albo Piotr Jasień. Mimo że twórczość poetycka Karola Wojtyły składa się ze stosunkowo niewielu utworów, to jednak jest poszukiwana przez czytelników. Być może dlatego, że czytając tę bardzo osobistą poezję, czytelnik zdaje sobie sprawę, iż nie ma jednej uniwersalnej recepty na bycie człowiekiem wiary, że wszystko, co robi w swoim życiu, zawsze jest tylko pewnym etapem samodoskonalenia i docierania do pełnej prawdy. Uświadamia sobie, że każde dobro duchowe jest okupione wewnętrznym wysiłkiem, dzięki któremu można przybliżyć się do poznania pełnej prawdy.

> Bywa nieraz, że w ciągu rozmowy stajemy w obliczu prawd,
> dla których brakuje nam słów, brakuje gestu i znaku –
> bo równocześnie czujemy: żadne słowo, gest ani znak –
> nie uniesie całego obrazu,
> w który wejść musimy samotni, by zmagać się podobnie jak Jakub.
> Lecz nie tylko zmaganie z obrazem, który trzeba dźwigać w swoich myślach,
> z podobieństwem tych wszystkich przedmiotów, z których człowiek wewnętrznie się składa,
> czyny nasze czyż zdołają ogarnąć, i to ogarnąć aż do dna,
> te wszystkie głębokie prawdy, nad którymi myśleć nam wypada
>
> (*Myśl jest przestrzenią dziwną* / Andrzej Jawień)[16].

We wszystkich tekstach literackich Karola Wojtyły widoczne jest przenikanie myśli filozoficzno-teologicznej z różnych pól aktywności przyszłego papieża. W jego utworach dramatycznych bardzo

[15] A. Kruszyńska, *Karol Wojtyła: aktor, poeta, dramaturg*, www.e-teatr.pl/pl/artykuly/265550,druk.html, 24.08.2020.

[16] A. Jawień, *Myśl jest przestrzenią dziwną*, „Tygodnik Powszechny", 42 (1952), s. 5.

istotnym problemem jest miłość, jaką człowiek odkrywa i realizuje, a także kwestia świadomości i wolności człowieka. Nie od dziś wiadomo, że lektura może silnie oddziaływać na ludzkie postawy i światopoglądy. Poprzez budowanie sylwetek bohaterów, stawiane przez nich pytania i dokonywane wybory można pokazać wagę ludzkiego sumienia w podejmowaniu decyzji. Razem z bohaterami czytelnik może przeżywać swoje problemy. Zawarte w nich wydarzenia, prawdziwe czy fikcyjne, pokazują skutki decyzji podejmowanych przez bohaterów, a tym samym mogą wpłynąć na podjęcie własnej decyzji w podobnej sytuacji lub zachęcić do refleksji nad samym sobą. Łatwiej wówczas zrozumieć samego siebie, zaakceptować swoje decyzje. Wśród utworów dramatycznych najczęściej pożyczane tytuły to: *Przed sklepem jubilera* oraz *Brat naszego Boga*. Obydwa utwory obrazują problem wyboru własnej drogi, zajmują się poszukiwaniem sposobu spełnienia siebie i wypełnienia Bożego zamiaru. Dla przypomnienia: w pierwszym dramacie głównym tematem jest miłość i etapy jej rozwoju, w drugim zaś znaczenie wolności i jej realizacja w życiu.

Zakończenie

Dorobek literacki i filozoficzny Jana Pawła II stanowi istotną część jego misji duszpasterskiej o głębokim przesłaniu, że Bóg jest źródłem wszelkiej godności i sensu życia. Celem niniejszej pracy było zebranie informacji, na ile istotna jest dla czytelników Biblioteki Głównej UMCS myśl papieska pozostawiona przez świętego Rodaka i które publikacje Karola Wojtyły były najczęściej pożyczane przez użytkowników. Różne cele, jakie stawiają sobie czytelnicy, oraz potrzeba znalezienia wskazówek do ich skutecznej realizacji sprawiają, że utwory te są wybierane przez wielu czytelników. Podkreślone przez nich fragmenty tekstu dowodzą, że są one warte zapamiętania lub wymagają przemyślenia i niekiedy przeformułowania, a być może sformułowania nowych norm moralnych i społecznych. Ważne jest także to, że kwestią podstawową nauczania papieskiego jest człowiek i owo *gaudium de veritate* – radość z poszukiwania

prawdy. Różne są powody sięgania po taką literaturę, tak jak różne są powołania i różne zadania. Jedni sięgają po utwory poetyckie, gdyż w nich ujawnia się romantyczna dusza Ojca Świętego. Inni z potrzeby serca, a jeszcze inni z potrzeby uzyskania odpowiedzi na pytania egzystencjalne. Literatura, którą czytelnicy wybierają, traktuje o miłości, odpowiedzialności, wolności, szczęściu, pokorze i o tym, co jest ważne, a czego nie można wychwycić gołym okiem. Wiele poetyckich utworów jest poświęconych zachwytowi nad pięknem otaczającego świata, gdzie na każdym kroku widać obecność Boga. Niektóre przypominają o prostych i bardzo istotnych zasadach etycznych, o których zapomina się w codziennym biegu życia. Czytając tę literaturę, można sobie uświadomić, że każde dobro duchowe jest okupione wysiłkiem wewnętrznym i że poznawanie Boga nie może być okazjonalne, częściowe, tylko chwilowe, kiedy jest źle, wręcz przeciwnie – powinno być stałą postawą życia i najważniejszym sposobem na życie. Taka myśl przekazywana przez słowo papieskie porządkuje życie każdego człowieka, kształtuje umysł, serce i wolę.

Teksty literackie i filozoficzne Jana Pawła II są dla obecnych czytelników swego rodzaju drogowskazem, sugestią dla tych, którzy chcieliby drogą lektury jego nauczania podążać samodzielnie. Są wyraźną wskazówką, jakimi wartościami powinien kierować się współczesny człowiek i do czego dążyć. Można odnieść wrażenie, że na tym właśnie gruncie młodzi ludzie próbują budować poczucie własnej tożsamości, osobistej autonomii. Ludzie młodzi kiedyś dorosną i będą decydować o wielu ważnych sprawach, dlatego tak ważne dla całego świata jest to, aby przyświecające im w życiu autorytety były godne naśladowania. Obcowanie z myślą Jana Pawła II pokazuje, jak mówić o wartościach moralnych i jak mobilizować się do przemiany świata i siebie. Młodzi, kierując się w życiu kodeksem moralności, jaki pozostawił po sobie Karol Wojtyła, zrealizują w pełni siebie, staną się ludźmi sumienia, a przez to staną się nadzieją dla innych i świata.

Bibliografia

Basiński Przemysław, *Jan Paweł II i literatura*, „Przewodnik Katolicki", 9 (2014), www.przewodnik-katolicki.pl/Archiwum/2014/Przewodnik-Katolicki-9-2014/Wiara-i-Kosciol/Jan-Pawel-II-i-literatura, 24.08.2020.

Buttiglione Rocco, *Myśl Karola Wojtyły*, Lublin 2010.

Canfora Luciano, *The Vanished Library: A Wonder of the Ancient World*, Berkeley 1990.

Ihnatowicz Janusz Artur, *Czy muszę być księdzem Twardowskim?*, „Fraza", 3 (2002), s. 172.

Jan Paweł II, *Encyklika Ojca Świętego Jana Pawła II „Fides et ratio"*, Kraków 1999.

Jan Paweł II, *Encyklika „Veritatis splendor" Ojca Świętego Jana Pawła II do wszystkich biskupów Kościoła katolickiego o niektórych podstawowych problemach nauczania moralnego Kościoła*, Poznań 1993.

Jan Paweł II, *Homilia w czasie liturgii słowa* (Gorzów Wielkopolski, 2.06.1997), https://ekai.pl/dokumenty/homilia-w-czasie-liturgii-slowa-gorzow-wielkopolski, 24.08.2020.

Jan Paweł II, *Tryptyk rzymski*, Kraków 2003.

Jan Paweł II, *Umocnieni prawdą, budujemy lepszy świat. Przemówienie z okazji poświęcenia Biblioteki Uniwersytetu Warszawskiego – 11 czerwca 1999*, https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/jan_pawel_ii/podroze/pl-19990611_jp_biblioteka.html, 24.08.2020.

Kruszyńska Anna, *Karol Wojtyła: aktor, poeta, dramaturg*, www.e-teatr.pl/pl/artykuly/265550,druk.html, 24.08.2020.

Obecność. Karol Wojtyła w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim, red. M. Filipiak, A. Szostek, Lublin 1989.

Przestrzeń słowa, red. Z. Zarembianka, J. Machaniak, Kraków 2006.

Skowronek Ryszard, *Próba przeniknięcia człowieka*, Katowice 2007.

Wartości Polaków a dziedzictwo Jana Pawła II, red. T. Żukowski, Warszawa 2009.

Wojtyła Karol, *Brat naszego Boga*, Kraków 1989.

Wojtyła Karol, *Człowiek w polu odpowiedzialności*, Rzym – Lublin 1991.

[Wojtyła Karol pod pseud. Andrzej Jawień], *Dramat słowa i gestu*, „Tygodnik Powszechny", 1 (1957), s. 5.

Wojtyła Karol, *Elementarz etyczny*, Wrocław 1991.

Wojtyła Karol, *Miłość i odpowiedzialność*, Lublin 1986.

Wojtyła Karol, *Osoba i czyn oraz inne studia antropologiczne*, Lublin 1994.

Wojtyła Karol, *Poezje wybrane*, wybór i posłowie W. Smaszcz, Warszawa 1995.

Wojtyła Karol, *Przed sklepem jubilera*, Wrocław 2001.

Streszczenie

Fenomen Jana Pawła II polega na tym, że jest największym autorytetem zarówno dla tych, którzy wkraczają w dorosłe życie, jak i poszukujących głębokich wartości na powikłanych często drogach życia. Pozostawił po sobie tysiące zapisanych przemyśleniami stron, które są swego rodzaju drogowskazem, kierunkiem poszukiwań w celu wyznaczania własnego miejsca w świecie. Biblioteka Główna UMCS posiada bogaty księgozbiór zawierający teksty Papieża Polaka: jego encykliki, adhortacje, przemówienia, homilie, rozważania, dzieła filozoficzne, listy apostolskie, a także utwory poetyckie i literackie. W nich wszystkich człowiek stanowi główny temat rozważań lubelskiego filozofa, krakowskiego biskupa i papieża. Kanonizacja Jana Pawła II uświadomiła wszystkim na nowo, jaki ogrom dziedzictwa duchowego pozostawił po sobie Papież i jaki oddźwięk ma jego nauczanie dzisiaj. Obcowanie z myślą Jana Pawła II pokazuje, że ludzie zaczynają postrzegać podstawowe wartości, od których zależy los człowieka i przyszłość cywilizacji. Jan Paweł II uczy, jak mówić o wartościach moralnych i jak mobilizować się do przemiany świata i siebie. Myśl przekazywana przez słowo porządkuje życie człowieka, kształtuje umysł, serce i wolę. Celem niniejszego artykułu jest wskazanie, które pozycje z bogatego dziedzictwa myśli Jana Pawła II budzą największe zainteresowanie wśród czytelników Biblioteki Głównej UMCS i jakie powody kierują wyborem takiej literatury.

Słowa kluczowe

antropologia filozoficzna, literatura religijna, Jan Paweł II, nauczanie papieskie, socjologia literatury

THROUGH WORDS TO THE WORD – PAPAL THOUGHTS IN THE MAIN LIBRARY COLLECTIONS OF MARIA CURIE-SKŁODOWSKA UNIVERSITY IN LUBLIN

Summary

It is his phenomenon that John Paul II is the supreme authority for both those coming to age and those who sought profound values on the often complicated paths of life. The Pope has left behind thousands of pages filled with his thoughts, which are a kind of guideposts, a direction in search of one's own place in the world. The Main Library of the Maria Curie-Skłodowska University has a rich collection of texts by the Polish Pope: his encyclicals, exhortations, speeches, homilies, considerations, philo-

sophical works, apostolic letters, as well as poetry and literary works. The human being is always in the centre of considerations of the philosopher from Lublin, the Bishop of Cracow and the Pope. The canonization of John Paul II made us realize how gigantic was the spiritual heritage left by the Pope and how his teachings still affect people nowadays. The interaction with John Paul II thoughts fosters human perception of the essential values upon which the human fate and the future of civilization depend. He shows us how to speak about moral values and how to engage in the transition of ourselves and the world around us. The thought expressed by the Word organizes human existence, shapes mind, heart and will. The purpose of this paper is to show which titles from the rich heritage of John Paul II were the most popular among the readers of the UMCS Main Library and which reasons lead to the choice of such literature.

Keywords
philosophical anthropology, religious literature, John Paul II, papal teaching, sociology of literature

Fides. Biuletyn Bibliotek Kościelnych
Rok 26 (2020) nr 2 (51), s. 157-200
ISSN 1426-3777

Danuta Rebech[1]

ZBIORY AUDIOWIZUALNE ZWIĄZANE ZE ŚW. JANEM PAWŁEM II W BIBLIOTECE UNIWERSYTETU PAPIESKIEGO JANA PAWŁA II W KRAKOWIE

„[Był człowiekiem] ogarniętym przez media, […] o którym nagrano, sporządzono i opublikowano bardzo wiele materiałów. [Był] on jednocześnie wielkim podróżnikiem i mówcą komunikującym się poprzez słowo mówione, telewizję, radio, prasę codzienną i periodyki, poprzez wydawnictwa. […] [Był] zarazem silną postacią komunikacji, potrafiącą z mocą i konsekwencją bronić podstawowych praw człowieka, oddając głos tym, którzy go nie [mieli]. Jego nauczanie [posługiwało] się środkami przekazu na wszystkie możliwe sposoby, przetwarzając zarazem rozmaite kanały komunikacji w jeden wielki, naprawdę multimedialny kanał, poprzez który [głosił] Ewangelię w taki sposób, że nie można go [było] nie słyszeć…”[2].

Pontyfikat Jana Pawła II, papieża z Polski, był najbardziej niezwykły ze wszystkich dotychczasowych i zmienił na zawsze bieg historii oraz przyczynił się do zmiany mentalności ludzi na całym świecie. Karol Wojtyła był człowiekiem wielkiego ducha, niekwestionowanym autorytetem moralnym, najsłynniejszym pielgrzymem wszech czasów. Był pierwszym papieżem, który przekroczył próg synagogi i meczetu oraz pierwszym, który prosił o przebaczenie za grzechy popełnione przez Kościół w przeszłości. Przyniosło mu to uznanie w oczach całego świata. Pomimo swojej wielkości nadal pozostał człowiekiem

[1] Biblioteka Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie.

[2] G. Romano, *Jan Paweł II: człowiek na progu trzeciego tysiąclecia*, „PC World Komputer Extra”, 1 (1999), s. 6.

prostoty, bliskim każdemu bez wyjątku, i każdy człowiek był dla niego jednakowo ważny. Żaden Polak w dziejach nie miał tak realnego wpływu na losy świata jak Karol Wojtyła. To on przyczynił się w znacznym stopniu do zmian politycznych w Europie Środkowo-Wschodniej. To „papież z dalekiego kraju" odmienił także Kościół. Jaka byłaby dzisiaj Polska, gdyby nie Jan Paweł II?

Znaczenie papieża Jana Pawła II dla Kościoła było ogromne i wcale nie skończyło się wraz z jego odejściem do Domu Ojca. Słowa, gesty, nauczanie, ale przede wszystkim nowy model papieskiej posługi pozostają nadal aktualne. Pontyfikat Papieża Polaka „przypadł na lata dynamicznego rozwoju środków komunikacji masowej, zwłaszcza telewizji i Internetu. W przeciwieństwie do swoich poprzedników, którzy rzadko pojawiali się w telewizji, Jan Paweł II uczynił z niej ważne narzędzie komunikacji Kościoła ze światem. Papież ten nie tylko rozumiał język i naturę mediów, ale okazał się prawdziwie medialną postacią, wykorzystującą skutecznie techniczne środki przekazu do rozpowszechniania ewangelicznego przesłania. […] Jako głowa Kościoła, pierwszy papież Słowianin, wzbudzał zainteresowanie mediów od początku sprawowania swego urzędu. W ogóle – bycie papieżem, a dodatkowo – bycie papieżem Słowianinem oznaczało mocne wejście w przestrzeń medialnej komunikacji; przede wszystkim z tego powodu, że papież jest traktowany przez media jako źródło informacji pierwszej wagi, w globalnym zakresie. Wszystko, co robi, mówi czy pisze, jest potencjalną informacją na skalę światową"[3]. Dzięki temu posiadamy dziś tak bogatą dokumentację dźwiękową i filmową związaną z Janem Pawłem II.

Dużą kolekcję zbiorów audiowizualnych związanych z Papieżem Polakiem posiada w swoich zbiorach Biblioteka Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II (w skrócie Biblioteka UPJPII). Rozwój techniki umożliwiał zapisywanie informacji na różnych nośnikach i dlatego w zbiorach tych można dzisiaj znaleźć, począwszy od najstarszych: płyty analogowe, przezrocza, kasety magnetofonowe, kasety wideo, płyty kompaktowe (DVD, VCD, CD-ROM). W miarę rozwoju technologicznego wśród tych dokumentów pojawiały się nowe ich rodzaje. Obecnie należy się zastanowić nad kwestią przeniesienia danych ze

[3] A. Baczyński, *Kapłan w mediach. Od Leona XIII do Jana Pawła II*, w: *Media na przełomie. Dziennikarstwo, kaznodziejstwo, edukacja medialna. Śp. ksiądz profesor Antoni Lewek (1940-2010). Księga pamiątkowa*, red. K. Marczyński, J. Szaniawski, J. Twardy, Warszawa 2011, s. 648-650.

starszych nośników na nowsze, aby zachować je dla przyszłych pokoleń. W niektórych przypadkach kwesta ta została już rozwiązana, ponieważ materiał zawarty na starszych nośnikach został ponownie wydany na nośniku nowszym i także znalazł się w zbiorach biblioteki.

Zbiory audiowizualne są gromadzone w Bibliotece UPJPII od 1998 roku drogą kupna i wymiany oraz darów, zarówno od osób świeckich, jak i duchownych, a także różnych instytucji. Obecnie ogólna ich liczba wynosi 5 451 dokumentów, z czego 855 jest związanych z osobą św. Jana Pawła II i tylko nieliczne tytuły są zdublowane (stan z grudnia 2017 roku).

Rys. 1. Zbiory audiowizualne w Bibliotece UPJPII [5 451]

Dokumenty te są opracowywane przede wszystkim w programie MAK i częściowo w programie VTLS/Virtua, w którym kataloguje się zbiory biblioteki. Oba katalogi są dostępne na stronie internetowej Biblioteki UPJPII[4]. Baza wszystkich zbiorów audiowizualnych w programie MAK jest dostępna w zakładce *Bazy w programie MAK* pod nazwą *Baza dokumentów multimedialnych znajdujących się w zbiorach Biblioteki UPJPII*. Można ją przeszukiwać według różnych kryteriów: autor, tytuł, dowolne słowo z tytułu, seria, temat, typ dokumentu, sygnatura.

Pierwszą próbę charakterystyki zbiorów audiowizualnych Biblioteki UPJPII (wtedy Biblioteki Papieskiej Akademii Teologicznej) związanych z papieżem Janem Pawłem II podjęto w 2000 roku, kiedy liczyły

[4] Biblioteka Główna Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie, http://biblioteka.upjp2.edu.pl, 25.08.2020.

one ponad 100 dokumentów[5]. Od tamtego czasu ich liczba znacznie wzrosła i jeszcze może się zwiększyć, ponieważ wiadomo, że biblioteka nie posiada wszystkiego, co wydano, a w otrzymywanych darach pojawiają się także zbiory audiowizualne związane z Ojcem Świętym. W roku kanonizacji Papieża Polaka pracownicy Biblioteki UPJPII zorganizowali konferencję *Dziedzictwo Jana Pawła II w bibliotekach i archiwach krajowych i zagranicznych*, która odbyła się 4 listopada 2014 roku. Stała się ona okazją do zaprezentowania m.in. bogatych zbiorów audiowizualnych związanych z Janem Pawłem II. W związku z konferencją i niniejszym artykułem ponownie podjęto próbę ich podziału tematycznego, w wyniku czego udało się wyodrębnić jedenaście grup tematycznych, które poniżej zostaną scharakteryzowane.

- Pielgrzymki Jana Pawła II do Polski i świata [562]
- Życie i działalność Karola Wojtyły – Jana Pawła II [102]
- Twórczość Karola Wojtyły – Jana Pawła II [30]
- Polacy w Watykanie [30]
- W hołdzie Janowi Pawłowi II [28]
- Ostatnie dni życia, śmierć i uroczystości pogrzebowe Jana Pawła II oraz droga na ołtarze [24]
- Rekolekcje, rozważania i katechezy inspirowane życiem i działalnością Jana Pawła II [23]
- Programy komputerowe [16]
- Jan Paweł II we wspomnieniach tych, którzy Go znali osobiście [13]
- Modlitwa z Janem Pawłem II [12]
- Inne [15]

Rys. 2. Podział tematyczny zbiorów audiowizualnych związanych ze św. Janem Pawłem II

[5] D. Rebech, *Jan Paweł II w zbiorach audiowizualnych Biblioteki Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie*, „Fides. Biuletyn Bibliotek Kościelnych", 1-2 (2000), s. 83-95.

Pielgrzymki Jana Pawła II do Polski i innych krajów

Najliczniejszą grupą okazały się dokumenty poświęcone pielgrzymkom Jana Pawła II przede wszystkim do Polski. Po wyborze na papieża Karol Wojtyła nadal śledził losy swojego kraju i narodu z wielką troską, czemu dawał niejednokrotnie wyraz m.in. podczas pielgrzymek do Polski: „Chciałbym jednak, abyście pamiętali, iż myślą i sercem jestem przy was i sprawy mojej Ojczyzny niezmiennie traktuję jak swoje własne. Wasze radości są mymi radościami, a wasze niepokoje – mymi niepokojami" (1995)[6]. „Choć przyszło mi żyć w oddali, to jednak nie przestaję czuć się synem tej ziemi i nic, co jej dotyczy, nie jest mi obce" (1997)[7].

Jego wybór na Stolicę Piotrową 16 października 1978 roku wpłynął na kierunek zmian polskiej historii. „Tak pięknie i z przekonaniem o sile tego oddziaływania pisał w swym notatniku z roku 1987 Czesław Miłosz: «Wśród mężów stanu, monarchów, wodzów dwudziestego wieku ani jednej postaci, która by odpowiadała naszemu obrazowi królewskiego majestatu, z wyjątkiem Karola Wojtyły. Tylko on mógłby naprawdę grać królów Szekspira. […] Na dnie swej nędzy Polska dostała króla, i to takiego, o jakim śniła, z piastowskiego szczepu, sędziego pod jabłoniami, nieuwikłanego w skrzeczącą rzeczywistość polityki. […] Król nosiciel wiary mesjanistycznej, głęboko przekonany, że istnieje państwo duchów, gdzie odbywają się zapasy, zmagania, triumfy, tuż obok drugiej historii, żywych, ale w ścisłym z nią związku. […] Podróże Jana Pawła II do Polski mogą być rozumiane jako walka toczona w zaświatach o jej duszę. Jakby każde łączenie się tysięcy jego słuchaczy w braterskiej miłości, choćby na krótko, poruszało niebiosa, zdarzało się razem i tam, i tu na ziemi. Czyżby wiedział z góry, że ze zbiorowego poniżenia potrafi ludzi podnieść w insurekcji bezkrwawej?»"[8].

Ojciec Święty wracał do ojczyzny tak często, jak tylko mógł, a jego wizyty były zawsze wydarzeniem niezwykłym i niezapomnianym dla

---

[6] *Pozdrowienie wiernych na zakończenie Mszy Świętej na Kaplicówce w Skoczowie*, w: *Jan Paweł II na rodzinnej ziemi 22 maja 1995 roku. Wizyta duszpasterska Ojca Świętego w Skoczowie, Bielsku Białej i Żywcu z okazji kanonizacji Jana Sarkandra*, red. M. Nowaczyńska, Poznań 1996, s. 18.

[7] *Wrocław, lotnisko Strachowice. Przemówienie powitalne*, w: *Jan Paweł II w Polsce, 31 maja – 10 czerwca 1997. Przemówienia, homilie*, Kraków 1997, s. 8.

[8] A. Nowak, *Dziedzictwo świętego*, „Do Rzeczy. Tygodnik Lisickiego", 17,5 (2014), s. 17-18.

każdego Polaka. Wszystkie były wielkim przeżyciem, a jego kazania miały na celu ewangelizację i wskazanie rodakom właściwej drogi. Za każdym razem przyjeżdżał do kraju trochę odmienionego i za każdym razem zostawiał ważne przesłanie. Jego słowa z tamtego okresu także i dzisiaj nie straciły na aktualności.

Dokumenty audiowizualne związane z pielgrzymkami Ojca Świętego do Polski są bardzo różnorodne. Znajdują się tu wydawnictwa seryjne zawierające zapis dźwiękowy lub filmowy ze wszystkich pielgrzymek do Polski lub ich wybrane fragmenty. Należy wymienić przede wszystkim pełną dźwiękową dokumentację wypowiedzi Jana Pawła II z ośmiu pielgrzymek do Polski (homilie i przemówienia), zebraną w sześciu albumach z serii *Pielgrzymki do Polski*. Każdej pielgrzymce jest poświęcona mała książeczka z informacjami o danej pielgrzymce i odpowiednia liczba płyt CD. To rezultat pracy Redakcji Programów Katolickich Polskiego Radia, Sekcji Polskiej Radia Watykańskiego i Radiowej Agencji Fonograficznej.

Jeśli chodzi o dokumentację filmową pielgrzymek Ojca Świętego do Polski, to warto wspomnieć o kolekcji *Ojciec wśród nas*. Na ośmiu płytach nagrano fragmenty filmowe ze wszystkich pielgrzymek Jana Pawła II do ojczyzny. Materiały archiwalne zostały uzupełnione komentarzami znanych Polaków, którzy uczestniczyli w tych wydarzeniach. Płytom tym towarzyszy osiem książek z serii *Wielka encyklopedia Jana Pawła II. Podróże Jana Pawła II do Polski*, gdzie zamieszczono kalendarium każdej wizyty, opis wydarzeń, fragmenty tekstów wygłoszonych przez Papieża, komentarze, anegdoty oraz liczne zdjęcia.

Interesującą papieską kolekcją przygotowaną przez „Gazetę Krakowską" i Telewizję Polską jest pięć płyt o wspólnym tytule *Jan Paweł II w Małopolsce.* Cztery płyty DVD zawierają zapis wybranych Mszy Świętych zarejestrowanych w poszczególnych regionach Małopolski, na piątej zaś płycie VCD uwieczniono spotkania papieskie z młodzieżą pod słynnym oknem papieskim w Krakowie przy ulicy Franciszkańskiej 3.

Dużą grupę tej części zbiorów stanowią dokumenty dźwiękowe i filmowe będące zapisem poszczególnych pielgrzymek do Polski, wśród których najwięcej dokumentów dotyczy pierwszej pielgrzymki z 1979 roku. Była to historyczna wizyta polskiego Papieża w swo-

jej ojczyźnie, która przyczyniła się do zmian nie tylko w Polsce, ale i w Europie. Dodała ona siły Polakom i była jednym z głównych źródeł powstania Solidarności oraz upadku komunizmu, i to nie tylko w Polsce. Podczas spotkania z rodakami na placu św. Piotra 19 maja 2003 roku Jan Paweł II tak wspominał swoją pierwszą pielgrzymkę do ojczystego kraju: „Tak to przeżywaliśmy w 1979 roku, kiedy w imieniu wszystkich, którzy nie mieli prawa głosu, wołałem do Boga o dar Ducha, aby przemienił oblicze ojczystej ziemi. Rok 1979… Towarzyszył nam jeszcze wtedy wielki pasterz i przewodnik polskiego Kościoła – kardynał Stefan Wyszyński, Prymas Tysiąclecia”[9].

Do najstarszych dokumentów audiowizualnych poświęconych tej pielgrzymce należy album z kolorowymi przezroczami *Jan Paweł II w ojczyźnie 2-10 VI 1979*, w którym na 132 przezroczach utrwalono owe niezwykłe dni od 2 do 10 czerwca 1979 roku. Spośród najstarszych dokumentów można także wymienić sześć płyt analogowych zawierających przemówienia i homilie Ojca Świętego z pobytu w Warszawie (*Pielgrzymka Jana Pawła II do Ojczyzny 2 VI 1979, Warszawa*), w Gnieźnie (*Pielgrzymka Jana Pawła II do Ojczyzny 3 VI 1979, Gniezno*) i w Częstochowie (*Pielgrzymka Jana Pawła II do Ojczyzny 5-6 VI 1979, Częstochowa*).

Nową edycję oryginalnego autoryzowanego zapisu homilii i pieśni z pierwszej pielgrzymki (w postaci kasety magnetofonowej i płyty kompaktowej) pt. *Pierwsza pielgrzymka Ojca Świętego Jana Pawła II do Polski 1979* wydano z okazji dwudziestolecia pamiętnych wydarzeń i dwudziestolecia pontyfikatu polskiego Papieża. Pierwotnie wydawnictwo to ukazało się w 1979 roku w Niemczech jako dwupłytowy album winylowy, ta zaś wersja jest skrótowa i dostępna dla szerokiego grona odbiorców.

Z pewnością wart wymienienia jest szesnastopłytowy jubileuszowy album *Musicie być mocni*, w którym po raz pierwszy w historii zebrano wszystkie wypowiedzi Papieża wygłoszone w czasie trwania jego pierwszej pielgrzymki do Polski w 1979 roku. Zostały one zarejestrowane przez Polskie Radio i Radio Watykańskie. W albumie tym znajdują nie tylko oficjalne przemówienia i homilie, ale

[9] *Polskie spotkanie z polskim papieżem. Przemówienie Jana Pawła II do uczestników Narodowej Pielgrzymki – Rzym, 19 maja 2003 roku*, „Niedziela. Tygodnik Katolicki”, 22 (2003), s. 5.

także dialogi z wiernymi, uwagi poza oficjalnym tekstem, które oddają atmosferę tamtych spotkań i ich rzeczywisty przebieg. Zresztą Papież słynął z „wypowiedzi «poza tekstem», z różnych – jak sam je [nazywał] – «wtrętów», dopowiedzeń. W Częstochowie w 1979 roku powiedział do młodzieży: «W Rzymie mówią, że najlepsze u papieża jest to, co mówi poza tekstem». Zaś w czasie spotkania z młodymi na Skałce od razu odłożył tekst przygotowanego wcześniej przemówienia: «Jeszcze jako tako po polsku potrafię, nie tylko czytać». […]. W Częstochowie na spotkaniu z przedstawicielami Rady Naukowej Episkopatu Polski zastrzegł na początku wystąpienia: «Napisałem niewiele, ale co powiem między pierwszą a drugą stroną, tego nie wiem». Kto zna przemówienie Ojca Świętego do Konferencji Episkopatu Polski wygłoszone 5 czerwca w Częstochowie tylko z tekstu, ten zna je zaledwie częściowo"[10]. Owe różnice między drukowaną wersją oficjalnych papieskich wystąpień a wersją dźwiękową lub filmową można zauważyć również przy okazji kolejnych wizyt w ojczyźnie.

Pierwszej pielgrzymce Ojca Świętego do Polski także został poświęcony film dokumentalny *Pielgrzym. Pierwsza pielgrzymka Jana Pawła II do Polski 1979*, wznowiony z okazji trzydziestej rocznicy pamiętnej wizyty. Jego premiera odbyła się 3 listopada 1979 roku w Watykanie w obecności Ojca Świętego, który dziękując reżyserowi, powiedział po projekcji: „Bóg zapłać. Cieszę się, że oczy moje mogły widzieć to, co będą mogli oglądać moi rodacy w kraju. Dawniej pisało się dokumentację tylko piórem, teraz pisze się ją także kamerą. Jest to wspaniała dokumentacja"[11].

Nie brak także w zbiorach audiowizualnych zapisów dźwiękowych wybranych tylko wydarzeń z pierwszej pielgrzymki Jana Pawła II do Polski. Przykładem mogą być trzy kasety magnetofonowe opracowane przez Polską Sekcję Radia Watykańskiego: *Ojciec Święty Pielgrzymem w Polsce 2 VI 1979 – 10 VI 1979, Gniezno – Wzgórze Lecha 3 VI, Ojciec Święty Pielgrzymem w Polsce 2 VI 1979 – 10 VI 1979,*

---

[10] *Słuchajmy Ojca Świętego! Dźwiękowy album z pierwszej pielgrzymki papieskiej do Polski. Z Elżbietą Staniszewską – dziennikarką Redakcji Katolickiej Polskiego Radia, twórcą albumu „Musicie być mocni!" – rozmawia Katarzyna Woynarowska*, „Niedziela. Tygodnik Katolicki", 23 (2004), s. 8.

[11] K. Falko, *Pielgrzym – film o pierwszej pielgrzymce Jana Pawła II do Polski*, „Niedziela. Tygodnik Katolicki", 22 (2009), s. 5.

Oświęcim-Brzezinka 7 VI; *Ojciec Święty Pielgrzymem w Polsce 2 VI 1979 – 10 VI 1979, Nowa Huta – Mogiła 9 VI*, oraz dwie płyty CD *Jan Paweł II na krakowskiej Skałce. Spotkanie z ludźmi nauki i kultury oraz młodzieżą 8 czerwca 1979 r.* (słowno-muzyczne odtworzenie spotkania z Janem Pawłem II w kościele z przedstawicielami świata nauki i kultury oraz przed klasztorem z młodzieżą).

Interesującymi dokumentami są także dwa filmy dotyczące pierwszej pielgrzymki Papieża do Polski, zrealizowane z perspektywy czasu i z komentarzem świadków tamtych dni. Pierwszy to niezwykły film amerykańskich twórców Callisty i Newta Gingrichów z 2010 roku pt. *9 dni, które zmieniły świat. Z wdzięczności za życie Jana Pawła II i odważne* świadectwo polskiego narodu, zrealizowany z wielkim rozmachem. Zdjęcia do niego kręcono w kilku krajach i dotarto do nie publikowanych wcześniej materiałów oraz współpracowano z dziesiątkami ważnych osób. Zdjęcia archiwalne zostały uzupełnione poruszającymi wypowiedziami. Drugi to film dokumentalny *Papież zwycięstwa. Śladami Jana Pawła II* powstały w trzydziestą rocznicę pierwszej pielgrzymki Jana Pawła II do Polski, w którym Piotr Legutko rozmawia na jej temat z różnymi ludźmi uczestniczącymi w tych niezwykłych wydarzeniach (m.in. z o. Leonem Knabitem, Danutą Michałowską, prof. Andrzejem Nowakiem z UJ i in.). Ich rozmowy są przeplatane fragmentami filmowymi wydarzeń z pierwszej pielgrzymki.

Jak widać, pierwszej wizycie Jana Pawła II w Polsce poświęcono wiele dokumentów dźwiękowych i filmowych, ale i następne pielgrzymki doczekały się takiej dokumentacji. Przykładem mogą być np. komplety kaset magnetofonowych z konkretnych pielgrzymek: *Pokój Tobie, Polsko, Ojczyzno moja. Słowa Jana Pawła II podczas drugiej pielgrzymki do Polski 16-23.06.1983* (dwanaście kaset magnetofonowych); *Ojciec Święty w Ojczyźnie 1997* (trzynaście kaset magnetofonowych), *Ojciec Święty w Polsce 1999* (osiem kaset magnetofonowych); *Ojciec Święty w Ojczyźnie 2002* (cztery kasety magnetofonowe), a także opracowane prywatne nagranie z drugiej pielgrzymki Jana Pawła II do Polski otrzymane w darze od ks. Kazimierza Bukowskiego (piętnaście kaset magnetofonowych). Biblioteka UPJPII posiada także inne tego typu nagrania prywatne, ale jeszcze nie opracowane.

Dokumentację poszczególnych pielgrzymek Ojca Świętego do ojczyzny zawierają także kasety wideo: *Jan Paweł II w Polsce. Pielgrzymka 1999* (osiemnaście kaset wideo), *Jan Paweł II w Polsce 2002* (trzy kastety wideo), *Ojciec Święty na Podhalu. Kronika pobytu papieża Jana Pawła II na Podhalu 4-7 VI 1997* (kaseta wideo z hołdem polskich górali), *Chciałbym to zobaczyć... Jan Paweł II w Licheniu* (jedna kaseta wideo). W tym miejscu warto również wspomnieć o filmie fabularnym *Credo* na płycie DVD będącym zapisem przebiegu drugiej pielgrzymki Papieża do Polski w 1983 roku. Został on zrealizowany przez twórców innego znanego filmu fabularnego, *Pielgrzym*, poświęconego pierwszej pielgrzymce w 1979 roku.

Mówiąc o dokumentach poświęconych konkretnym pielgrzymkom, nie należy zapominać o trzech wydaniach *Dekalogu*, cyklu rozważań o dziesięciu przykazaniach Bożych, podarowanego rodakom przez Jana Pawła II podczas czwartej pielgrzymki do Polski w 1991 roku: *IV Pielgrzymka Ojca Świętego do Ojczyzny 1-9 czerwca 1991* (trzynaście kaset magnetofonowych), *Dekalog* (trzy płyty CD), *Jan Paweł II. Dekalog* (dziesięć płyt CD + książka). Papieskie słowa sprzed lat, pomimo upływu czasu i odmiennego kontekstu, nie straciły na aktualności, a tego typu dokument może być pomocny w formie katechezy nie tylko dla dorosłych, ale i starszej młodzieży. Dzięki utrwaleniu nauczania papieskiego w formie dźwiękowej będzie można wysłuchać go w dowolnym czasie. Na zakończenie swej czwartej pielgrzymki do ojczyzny Ojciec Święty powiedział, że „trzeba się uczyć, jak być wolnym w różnych wymiarach życia, i stąd wydaje mi się, że katechezy związane z Dekalogiem są może najlepszą przysługą, jaką pielgrzymujący Papież mógł oddać swoim rodakom w czasie tej pielgrzymki”[12].

Wśród zbiorów audiowizualnych związanych z pielgrzymkami Jana Pawła II do Polski są również dokumenty zawierające fragmenty dźwiękowe lub filmowe ze wszystkich pielgrzymek jednocześnie. Warto wymienić płytę VCD *Wszystkie pielgrzymki Papieża do Polski. Jan Paweł II* zawierającą najbardziej wzruszające chwile z jego pielgrzymek do ojczyzny i wspomnienia znanych osób z tamtych

[12] *Homilia podczas Mszy Świętej na stadionie,* Płock, 7 czerwca 1991, w: *Czwarta pielgrzymka Jana Pawła II do Polski. Przemówienia, dokumentacja*, red. D. Strzałko-Trybała, Poznań – Warszawa 1991, s. 163.

wydarzeń (m.in. Doroty Segdy, Jerzego Zelnika, Krzysztofa Krawczyka, bp. Kazimierza Nycza i in.) oraz płytę DVD *Był wśród nas... Pielgrzymki Jana Pawła II do Polski* zawierającą najważniejsze wydarzenia ze wszystkich pielgrzymek Ojca Świętego do ojczystego kraju.

Wybrane fragmenty papieskich wypowiedzi skierowanych do Polaków podczas siedmiu pielgrzymek do Polski i w czasie pierwszej audiencji dla Polaków w Watykanie 23 października 1978 roku można znaleźć na płycie CD *Słowa na wiatr. Jan Paweł II do rodaków*. Jej tytuł nawiązuje do słów Papieża wypowiedzianych podczas czwartej pielgrzymki do ojczyzny: „Można by nawiązać do starego powiedzenia: papież rzuca słowa na wiatr. Istotnie, rzuca słowa na wiatr! Bo wierzy w wiatr. Wierzy w taki potężny wiatr, który kiedyś wstrząsnął ścianami Wieczernika w Jerozolimie. W tym wietrze wyraziło się poprzez siłę natury tchnienie Ducha Świętego. […] Wierzy, że słowa rzucane na ten polski wiatr nie zostaną poniesione w niewiadomym kierunku, tylko pójdą tak jak to słowo Boże, które z Wieczernika na wszystkie krańce ziemi pchnął wiatr Ducha Świętego”[13].

Innym przykładem dokumentów z wybranymi papieskimi przesłaniami podczas wizyt w ojczyźnie mogą być: *Jan Paweł II do rodaków* (dwie płyty CD) i *Błogosławiony spośród nas. Słowa Jana Pawła II do Polaków* (wybrane słowa Ojca Świętego o Polsce i do Polaków wypowiedziane podczas pielgrzymek do ojczyzny) oraz *Mówiłem o was i za was. Jan Paweł II i solidarność* (fragmenty wypowiedzi na temat NSZZ „Solidarność” i pojęcia solidarności jako dobra społecznego) oraz *Mój miły jest mój, a ja jestem jego... Słowa Jana Pawła II o rodzinie* (siedem fragmentów wybranych homilii na temat rodziny wygłoszonych podczas pielgrzymek do kraju).

Wśród zbiorów dotyczących pielgrzymek Jana Pawła II do Polski można też wyodrębnić grupę dokumentów zawierających jego wypowiedzi skierowane do młodzieży. Papież troszczył się o młodych od samego początku swej kapłańskiej drogi. Pomagał im materialnie, wspierał duchowo, organizował spływy kajakowe i biwaki, dał się poznać jako wyjątkowy duszpasterz młodzieży i rodzin. Po Mszy Świętej inaugurującej pontyfikat 22 października 1978 roku, już jako

[13] *Homilia podczas Mszy Świętej na lotnisku wojskowym, Radom, 4 czerwca 1991*, w: *Czwarta pielgrzymka Jana Pawła II do Polski*, s. 81.

papież Jan Paweł II zwrócił się do młodzieży słowami: „Jesteście przyszłością świata […], jesteście nadzieją Kościoła. Wy jesteście moją nadzieją!”[14].

Losy młodych ludzi były bliskie jego sercu od samego początku pontyfikatu. Podczas audiencji w bazylice watykańskiej 8 listopada 1978 roku powiedział do zgromadzonych tam młodych ludzi: „papież kocha wszystkich, ale w szczególny sposób kocha młodych, gdyż mieli oni uprzywilejowane miejsce w sercu Chrystusa, który pragnął przebywać wśród dzieci i rozmawiać z młodymi, […], a Jan, najmłodszy spośród Apostołów, był Jego uczniem umiłowanym. […] Patrząc na was uważnie […], myślę z drżeniem i z ufnością o tym, co was czeka w życiu, czym będziecie w świecie jutra, pragnę zostawić wam jak wiatyk na wasze życie trzy myśli: szukajcie Jezusa, kochajcie Jezusa, dawajcie świadectwo Jezusowi”[15].

Nie powinien więc dziwić fakt, że młodzież z całego świata zaczęła garnąć się do Papieża. Gdziekolwiek Jan Paweł II jechał z pielgrzymką, tam można było spotkać całe rzesze młodych ludzi, którzy przysłuchiwali się jego nauce. Jednak wyjątkowym miejscem spotkań Papieża z młodzieżą były Światowe Dni Młodzieży, zapoczątkowane z jego inicjatywy w 1986 roku.

W grupie dokumentów z zapisem spotkań Ojca Świętego z młodymi należy wymienić przede wszystkim album złożony z dwóch płyt CD *Okno Papieskie. Franciszkańska 3*, czyli dźwiękową dokumentację spotkań z młodzieżą w oknie rezydencji biskupiej przy ulicy Franciszkańskiej w Krakowie, które odbywały się całkowicie poza oficjalnym protokołem. Okno to z czasem urosło do rangi symbolu nierozerwalnie związanego z osobą polskiego Papieża. Zapoczątkowane podczas pierwszej pielgrzymki do Polski w 1979 roku wieczorne spotkania Jana Pawła II z młodzieżą pod krakowską kurią stały się tradycją i nieodłączną częścią następnych jego wizyt w ojczyźnie. Żadna rozgłośnia nie transmitowała w całości spotkań z Papieżem w oknie aż do 1999 roku. Nie zawsze też oficjalne media rejestrowały te spotkania, zwłaszcza że były całkowicie niezapowiedziane jak w pamiętnym 1979 roku. W tamtym roku, ale i później wiele osób nagrywało

[14] D. Alimenti, A. Michelini, *Wy jesteście moją nadzieją. Słowa papieża Jana Pawła II do młodych całego świata*, tł. pol. K. Szczerba, Łódź 1983, s. 15-16.

[15] *Tamże*, s. 16.

je na swoje magnetofony. Na wspomnianych płytach wydano nagrania Radia Watykańskiego i nagrania amatorskie o niższej jakości dźwięku, lecz dużej wartości historycznej. Biblioteka UPJPII posiada takie prywatne nagranie, będące darem ks. Kazimierza Bukowskiego, z drugiej pielgrzymki do Polski. Podczas jego opracowania dało się zauważyć, że wersja dźwiękowa różni się w pewnych miejscach od wersji drukowanej.

Inne dźwiękowe dokumenty z zapisem słów Papieża skierowanych do młodzieży to płyty CD: *Do moich przyjaciół. Rozmowy Jana Pawła II z młodzieżą* (nagrania spotkań Ojca Świętego z młodymi ludźmi) i *Pociągnij mnie za sobą! Pobiegnijmy! Słowa Jana Pawła II do młodzieży* (wypowiedzi skierowane do młodych podczas pielgrzymek do Polski) oraz fragmenty jego przemówień do polskiej młodzieży *Czeka was droga. Jan Paweł II do młodych* (reedycja materiału dźwiękowego, jaki ukazał się nakładem Edycji Świętego Pawła na kasetach magnetofonowych *Czeka was droga* i *Każdy ma swoje Westerplatte*).

Do dokumentów zawierających filmowy zapis spotkań Jana Pawła II z młodymi należą: *Podręcznik pokolenia JP2. Ojciec Święty Jan Paweł II do młodzieży polskiej i lednickiej* (fragmenty filmowe ze spotkań Jana Pawła II z młodymi) oraz *Jan Paweł II z młodzieżą świata w Częstochowie 14-15 sierpnia 1991 r.* (materiał filmowy z VI Światowego Dnia Młodzieży na Jasnej Górze w Częstochowie 14-16 sierpnia 1991 roku).

Podczas pobytu w ojczyźnie Ojciec Święty niejednokrotnie wspominał różne miejsca, gdyż jak mówił podczas jednego z nich w 1997 roku: „każdy powrót do Polski to tak jak powrót pod znajomą strzechę domu rodzinnego, gdzie każdy najdrobniejszy przedmiot przypomina nam tak wiele, przypomina nam to, co sercu jest najbliższe, najdroższe”[16].

Przykładem zapisu papieskich wspomnień są m.in. takie dokumenty, jak: *Jan Paweł II w Wadowicach, czerwiec 1999. Po maturze chodziliśmy na kremówki* (niezapomniane spotkanie z rodakami na rynku wadowickim, gdzie cała Polska usłyszała jego wspomnienia,

[16] *Przemówienie powitalne. Wrocław – lotnisko Strachowice, 31 maja 1997*, w: *Pielgrzymka apostolska Ojca Świętego Jana Pawła II do Polski 31.05-10.06.1997. Przemówienia, dokumentacja* (*tekst autoryzowany*), red. M. Dąbrowska, A. Fabiś, M. Nowaczyńska, Poznań 1997, s. 9.

gdy Papież wymieniał ulice, miejsca i ludzi, cytował z pamięci sztuki, w których grał, aby wreszcie wyznać, że po maturze chodził z kolegami na kremówki); *Zapisane w sercu. Jan Paweł II na sądeckiej ziem* (płyta DVD powstała na pamiątkę dziesiątej rocznicy w Starym Sączu, na której wykorzystano materiały z archiwum Telewizji Polskiej); *Życzymy, życzymy. Ojcu Świętemu Janowi Pawłowi II* (płyta CD z pieśniami śpiewanymi przez rodaków oraz wspomnieniami Papieża); *Moje miasto Wadowice. Moje ojczyste strony, mój rodzinny dom* (wspomnienia związane ze Starym Sączem, Zakopanem, Wadowicami i Gliwicami, którym towarzyszą pieśni wykonywane przez różne zespoły).

Inną grupę dokumentów stanowią fragmenty wypowiedzi Jana Pawła II z pobytu w ojczyźnie z podkładem muzycznym sprzyjającym refleksji nad papieskimi słowami. Do tego typu dokumentów należą: *Do Ciebie, Polsko* (płyta z fragmentami homilii i przemówień Ojca Świętego wygłoszonych podczas pielgrzymek do ukochanej ojczyzny w latach 1979-1991, gdzie tłem muzycznym dla jego głosu są przepiękne nokturny Fryderyka Chopina wykonywane przez najwybitniejszych polskich pianistów oraz pieśni patriotyczno-religijne w wykonaniu Reprezentacyjnego Zespołu Artystycznego Wojska Polskiego); *Nauczyliśmy się naszej Ojczyzny. Wypowiedzi Ojca Świętego do rodaków* (płyta z wyborem fragmentów wypowiedzi Jana Pawła II podczas polskich pielgrzymek do rodaków z podkładem muzycznym); *Jan Paweł II – ku pokrzepieniu serc i ducha.* Śpiew i wypowiedzi Ojca Świętego (płyta z czternastoma utworami zawierającymi wypowiedzi Jana Pawła II do rodaków podczas pobytów w ojczyźnie, którym towarzyszy podkład muzyczny, tj. pieśni oraz linie melodyczne znanych pieśni tradycyjnych). Na wyróżnienie zasługuje *Psałterz polski – krainy polskie w modlitwie i wspomnieniach Jana Pawła II*. Na płycie tej utrwalono wypowiedzi Ojca Świętego podczas jego pobytu w Polsce: od pierwszej pielgrzymki w 1979 aż do ostatniej w 2002 roku, wzbogacone muzyką i śpiewem z różnych stron Polski. Są tu wybrane modlitwy za poszczególne krainy i wspomnienia z odwiedzonych miejsc. Polska zawsze zajmowała ważne miejsce w sercu Jana Pawła II nawet po wyborze na papieża, czemu dał wyraz podczas pierwszej pielgrzymki do ojczyzny w 1979 roku: „I dlatego – zanim stąd odejdę – proszę Was, abyście całe to duchowe

dziedzictwo, któremu na imię Polska, raz jeszcze przyjęli z wiarą, nadzieją i miłością – taką, jaką zaszczepia w nas Chrystus na chrzcie świętym, abyście nigdy nie zwątpili i nie znużyli się, i nie zniechęcili, abyście nie podcinali sami tych korzeni, z których wyrastamy"[17].

W zbiorach audiowizualnych Biblioteki UPJPII dokumenty poświęcone pielgrzymkom Jana Pawła II do innych krajów lub konkretnym wydarzeniom z tych pielgrzymek stanowią niewielką grupę w stosunku do dokumentów poświęconych pielgrzymkom do Polski. To przede wszystkim kasety magnetofonowe i kasety wideo. Do najstarszych zbiorów z zapisem zagranicznej pielgrzymki Jana Pawła II należy czternaście kolorowych przezroczy *Ojciec Święty w Kraju Reformacji*, przedstawiających wybrane wydarzenia z wizyty Papieża w Republice Federalnej Niemiec w 1980 roku.

Jeśli chodzi o filmowy zapis podróży zagranicznych, to należy wspomnieć przede wszystkim dwie kasety wideo z dokumentacją w języku polskim i włoskim jednej z najważniejszych, jaką była wizyta w Izraelu: *Jan Paweł II w Ziemi Świętej 20-26 III 2000* i *Giovanni Paolo II pellegrino in Terra Santa* (zawierające m.in. Mszę Świętą w Wieczerniku, ucałowanie przez Papieża płyty, na której spoczywało ciało Chrystusa w bazylice Grobu Pańskiego, pobyt przy Ścianie Płaczu i jego wizytę w Jad wa-Szem). Była to wędrówka do źródeł chrześcijaństwa. Innym przykładem dokumentów z zapisem filmowym zagranicznych wizyt Ojca Świętego mogą być kasety wideo z nagraniami pielgrzymki na Ukrainę (*Pielgrzymka papieża Jana Pawła II na Ukrainę 23-27 czerwca 2001*) oraz do Grecji, Syrii i na Maltę (*Jan Paweł II śladami św. Pawła Apostoła 4-9 maja 2001 r.*), a także do Bośni i Hercegowiny (*Blaženi Čista srca. Banja Luka 22. lipnja ljeta Gospodnjeg 2003*).

Spośród dokumentacji dźwiękowej zagranicznych wizyt Jana Pawła II można wymienić także trzy kasety magnetofonowe z pobytu w Austrii: *Die Botschaft des Papstes in Österreich 1998: eine Dokumentation der Ansprachen Johannes Paul II.* i jedną z zapisem pobytu Jana Pawła II w dawnym obozie koncentracyjnym w Mauthausen (Austria) *Der Papst in Mauthausen: ein Bericht mit Tondo-*

[17] *Podczas uroczystej Mszy św. ku czci Świętego Stanisława, Błonia krakowskie, 10 czerwca*, w: *Pielgrzymka Jana Pawła II do Polski. Przemówienia, dokumentacja*, red. S. Dusza, F. Mąkinia, Poznań – Warszawa 1979, s. 211.

kumenten von der Veranstaltung am 24. Juni 1988 oraz czternaście kaset magnetofonowych z pobytu w Stanach Zjednoczonych *Pope John Paul II in the USA*.

Na pograniczu grupy zbiorów audiowizualnych związanych z pielgrzymkami Papieża do Polski i innych krajów oraz dotyczących życia i działalności Karola Wojtyły – Jana Pawła II można umieścić wydawnictwo seryjne *Złota Kolekcja – Jan Paweł II* poświęcone życiu i pontyfikatowi Ojca Świętego. Ta ekskluzywna kolekcja płyt DVD zawiera materiały archiwalne zarejestrowane przez Telewizję Polską, niejednokrotnie nigdzie dotąd nie wydawane. Biblioteka UPJPII posiada sześć albumów z tej serii. Dwa z nich: *Niech zstąpi Duch Twój* i *Bóg bogaty w miłosierdzie. Pielgrzymka Jana Pawła II do Ojczyzny* to filmowy zapis pierwszej i ostatniej pielgrzymki Papieża do Polski, gdzie wykorzystano właśnie materiały archiwalne TVP SA. Album *Wadowice* poświęcono wizytom Jana Pawła II w jego rodzinnym mieście i spotkaniom z jego mieszkańcami. Zawiera on fragmenty papieskich pielgrzymek do Polski, począwszy od odwiedzin w Wadowicach w 1979 roku, poprzez wizytę w 1991 roku aż po niezapomniane spotkanie na rynku wadowickim w 1999 roku. Ponadto dużym atutem tego albumu są materiały dodatkowe, jak nie publikowane dotąd zdjęcia z wizyty Jana Pawła II w Wadowicach podczas pielgrzymki w 1979 roku, film dokumentalny *Wujek* (zapis wspomnień przyjaciół Ojca Świętego), fragment koncertu z okazji osiemdziesiątych urodzin Papieża w Wadowicach 10 maja 2000 roku oraz fragmenty dwóch filmów dokumentalnych: *Wadowice Karola Wojtyły* oraz *Ja, papież*.

Materiały biograficzne znalazły się także na innym dwupłytowym albumie z tej serii pt. *Pożegnanie*, gdzie na jednej płycie zawarto najważniejsze wydarzenia pontyfikatu polskiego Papieża, tj. najbardziej znane i charakterystyczne cytaty, które wygłosił w Polsce, na drugiej zaś utrwalono wydarzenia siedmiu dni od momentu śmierci do dnia pogrzebu wielkiego Polaka.

Fragmenty filmowe z uroczystości pogrzebowych, które odbyły się w Watykanie 8 kwietnia 2005 roku, zamieszczono także w albumie *Jestem z wami* obok fragmentów z pielgrzymek Jana Pawła II do Polski w 1979 i 1991 roku, do krajów Ameryki Południowej i Afryki oraz wspomnień osób duchownych i świeckich. Ostatni z posiadanych przez Bibliotekę UPJPII albumów tej serii pt. *Spotkanie* zawiera

materiał filmowy z pielgrzymki papieża Benedykta XVI do Polski w 2006 roku, który na lotnisku w Warszawie powiedział: „Przybyłem, aby przejść jego śladami, prześledzić drogę jego życia od dzieciństwa aż do wyjazdu na niezapomniane konklawe 1978 roku”[18]. W każdym miejscu przywoływał słowa swego wielkiego poprzednika.

Życie i działalność Karola Wojtyły – Jana Pawła II

To druga bardzo liczna grupa tematyczna i nie sposób wymienić wszystkich tytułów. Nie brak tu wielu znanych powszechnie filmów biograficznych, jak *Z dalekiego kraju* w reżyserii Krzysztofa Zanussiego (o burzliwych i tragicznych dziejach Polski lat 1920-1980 na kanwie losów Karola Wojtyły) czy *Karol – człowiek, który został papieżem* oraz *Karol – papież, który pozostał człowiekiem* z główną rolą Piotra Adamczyka, a także *Jan Paweł II* z główną rolą Johna Voighta. Nie mogło zabraknąć także filmowej opowieści o życiu Jana Pawła II wieloletniego sekretarza i przyjaciela Ojca Świętego, kard. Stanisława Dziwisza. Film *Świadectwo* zbudowano z materiałów dokumentalnych i fabularyzowanych rekonstrukcji wydarzeń (z nieznanymi wcześniej faktami z młodości i życia prywatnego Papieża).

Obok wyżej wymienionych istnieje jeszcze bardzo wiele filmów dokumentalnych i fabularnych dotyczących życia Papieża i jego działalności. Niejednokrotnie zawierają one fakty wcześniej nie ujawnione oraz komentarze jego przyjaciół i współpracowników lub znanych osób.

Jeśli chodzi tylko o historię życia Karola Wojtyły do momentu wyboru na papieża, to warto wymienić film *Lolek – dzieciństwo i młodość Karola Wojtyły* (z opowieściami najbliższych przyjaciół wspominających wydarzenia sprzed kilkudziesięciu lat) i film w konwencji fabularyzowanego dokumentu *Brat papieża*, zawierający materiał o rodzinie Wojtyłów, choć w szczególności poświęcony starszemu bratu Karola, Edmundowi Wojtyle. Jako młody lekarz zaraził się on szkarlatyną i zmarł w wieku dwudziestu sześciu lat. Jak wyznał to Oj-

[18] *Ceremonia powitalna, Międzynarodowe Lotnisko Warszawa-Okęcie, 25 maja 2006*, w: *Przemówienia i homilie. Pielgrzymka Benedykta XVI do Polski 25-28 maja 2006 roku*, Kraków 2006, s. 5.

ciec Święty w autobiograficznej książce: „[Były] to wydarzenia [śmierć matki i brata], które głęboko wyryły się w mojej pamięci – śmierć brata chyba nawet głębiej niż Matki, zarówno ze względu na szczególne okoliczności, rzec można tragiczne, jak też i z uwagi na moją większą już wówczas dojrzałość”[19].

W zbiorach biblioteki są także dokumenty audiowizualne o Janie Pawle II przeznaczone dla najmłodszych: animowany film dla dzieci o młodości i niełatwej drodze przyszłego papieża do Watykanu *Jan Paweł II. Nie lękajcie się* oraz rymowana opowieść o najważniejszych wydarzeniach z jego życia *Święty Jan Paweł II* z serii Święty Uśmiechnięty czytana przez autorkę Elizę Piotrowską.

O krakowskim okresie życia Karola Wojtyły opowiada film *Figurant Wojtyła Karol* (w pięciu odcinkach) ukazujący w oryginalny i atrakcyjny sposób wieloletnie zmagania Urzędu Bezpieczeństwa z metropolitą krakowskim; jego scenariusz został oparty na bestsellerowej książce Marka Lasoty *Donos na Wojtyłę*. Pamiątki po Karolu Wojtyle – Janie Pawle II można znaleźć w Krakowie niemal na każdym kroku, ponieważ to właśnie Kraków był jego domem, począwszy od studiów polonistycznych, które młody Karol Wojtyła rozpoczął w 1938 roku, aż po pracę duszpasterską. Miejsca związane z późniejszym papieżem można ułożyć w trasę prowadzącą przez całe miasto: od dawnych zakładów chemicznych Solvay aż po kościół Arka Pana w Bieńczycach i opactwo w nowohuckiej dziś Mogile. Warto samemu spojrzeć na Kraków oczami Jana Pawła II, dla którego był on zawsze najdroższym pośród polskich miast, o czym mówił m.in. podczas pierwszej pielgrzymki do Polski w 1979 roku: „dlatego pozwólcie, że – zanim odejdę – popatrzę jeszcze stąd na Kraków, na ten Kraków, w którym każdy kamień i każda cegła jest mi droga – i popatrzę stąd na Polskę”[20].

Z tym miastem, tak bliskim Ojcu Świętemu i stanowiącym ważny etap na jego drodze życiowej, są związane trzy dokumenty. Pierwszy to dźwiękowy przewodnik po miejscach związanych z osobą Karola Wojtyły oraz informacjami o jego życiu *Kraków śladami Jana Pawła II*. Drugim jest audiobook *Kraków Jana Pawła II* ułatwiający

[19] *Moi najbliżsi*, w: *Autobiografia*, zebrała i ułożyła J. Kiliańczyk-Zięba, Kraków 2003, s. 9-10.

[20] *Podczas uroczystej Mszy św. ku czci Świętego Stanisława*, s. 211.

spacer po ukochanym mieście Papieża Polaka. Każdy może znaleźć tu coś dla siebie, zarówno osoba chcąca szybko i bez nadmiaru informacji poznać miejsca papieskie, jak i ten, kto chce nieco więcej dowiedzieć się o zabytkach, z którymi Papież był związany. Trzeci dokument, *Śladami Jana Pawła II po Krakowie*, został wydany z okazji trzydziestolecia wyboru Karola Wojtyły na Stolicę Piotrową i jest multimedialnym spacerem po mieście. Prezentacjom w postaci krótkich filmików o miejscach ważnych dla Papieża na krakowskim szlaku towarzyszą obszerne komentarze historyczne. Prezentacja ta została wzbogacona licznymi ciekawostkami z życia Karola Wojtyły i unikalnymi zdjęciami pamiątek.

Wśród filmów o życiu Papieża od dzieciństwa aż po dany rok pontyfikatu na uwagę zasługuje *Lolek – osobliwy portret papieża Jana Pawła II* (z wyjątkowymi zdjęciami z dzieciństwa i okresu kapłaństwa, a także unikalnymi zdjęciami z pielgrzymek po całym świecie wraz z komentarzem bliskich mu osób: przyjaciela z dzieciństwa, Jerzego Klugera, oraz ucznia i wychowanka, ks. Tadeusza Stycznia) i *Jan Paweł II – człowiek, który zmienił świat* – film dokumentujący historię życia Jana Pawła II od dzieciństwa aż po dwudziestopięcioletni pontyfikat (z wypowiedziami przyjaciół, jego współpracowników, wychowanków, a także najbardziej wpływowych osób świata, dla których Jan Paweł II to człowiek, który zmienił świat) oraz *Jan Paweł II. Nie lękajcie się* – pierwsza pełna fabularna biografia Ojca Świętego od narodzin aż po schyłek pontyfikatu (w polskiej wersji językowej).

W zbiorach są także filmy skupiające się przede wszystkim na pontyfikacie Jana Pawła II, który był przecież niezwykły. Do filmów dokumentalnych opartych na materiałach zarejestrowanych w różnych miejscach świata podczas licznych pielgrzymek Papieża i jego spotkań z różnymi ludźmi należą: *Nieustraszony sługa Boży Jan Paweł II* i *Droga do świętości. Jan Paweł II – nieustający sługa Boży.* W jednym z największych filmów dokumentalnych o pontyfikacie Ojca Świętego, *Przyjaciel Boga. Dzieje wielkiego pontyfikatu 1978-2003*, oprowadzającym jest jego osobisty fotograf, Arturo Mari. Z kolei film dokumentalny *Jan Paweł II. Droga do świętości* opowiada historię życia Jana Pawła II i jego niezwykłego pontyfikatu. W filmie tym pojawiają się wypowiedzi współpracowników i wychowanków oraz wpływowych

postaci współczesnego świata, którzy zgodnie przyznają, że zmienił on świat i zasłużył swoim życiem na miano świętego. To wydanie zawiera także fragmenty *Testamentu* Karola Wojtyły. Nie można w tym miejscu pominąć pełnometrażowego filmu dokumentalnego o życiu i przesłaniu, jakie pozostawił po sobie Papież, *Jan Paweł II. Szukałem Was…* Jak napisano na jego okładce, to „największa produkcja o papieżu z Polski w historii światowego dokumentu. Film ukazuje jego wyjątkowe miejsce w historii Kościoła i świata oraz to, jak jego niezwykła osobowość, otwartość i poczucie humoru łączyły ludzi na wszystkich kontynentach. W produkcji zostały użyte unikatowe materiały archiwalne pochodzące ze zbiorów z całego świata oraz wyjątkowe wypowiedzi współczesnych autorytetów".

Nie zabrakło wśród zbiorów audiowizualnych dokumentu poświęconego jednemu z najtragiczniejszych wydarzeń w życiu Ojca Świętego. Chodzi o zamach na jego życie, kiedy 13 maja 1981 roku został postrzelony przez tureckiego zamachowca, Ali Agcę, na placu św. Piotra podczas środowej audiencji ogólnej. Mimo że od zamachu upłynęło już wiele lat, to tragiczne zdarzenie nadal pozostaje żywe w ludzkiej pamięci. Był to wielki szok dla ludzi na całym świecie, a tak wspominał tamte chwile osobisty fotograf Papieża, Arturo Mari: „Poczułem się, jakby cały świat zawalił mi się na głowę, i nie wiem, jak mogłem w szoku fotografować, ale z pewnością kierowała mną ręka Matki Bożej"[21]. Zamachowca ujęto w pobliżu miejsca zbrodni, ale Papież już nigdy po tym zamachu nie wrócił do pełni sił. Film *Zamach na Jana Pawła II* jest rekonstrukcją próby zamachu na Jana Pawła II oraz późniejszego dochodzenia i procesu sadowego zamachowca Ali Agcy.

Biblioteka posiada także film *Jan Paweł II. Opowiem wam o moim życiu* zrealizowany przez Watykański Ośrodek Telewizyjny CTV i zawierający obrazy archiwalne, często wcześniej nigdzie nie publikowane, oraz sceny nakręcone w Polsce, Watykanie oraz Indiach. W filmie tym zebrano zwierzenia Jana Pawła II dotyczące jego życia, wypowiedziane przy różnych okazjach. Papież wspomina m.in. dzieciństwo w rodzinnym mieście Wadowicach, czasy szkolne, za-

[21] *36. Rocznica zamachu na Jana Pawła II*, https://naszdziennik.pl/wiara-stolica-apostolska/181803,36-rocznica-zamachu-na-jana-pawla-ii.html, 25.11.2019.

miłowanie do teatru i okres drugiej wojny światowej, podczas której musiał przerwać studia i pracować jako robotnik w zakładach chemicznych Solvay w Borku Fałęckim.

Warto wspomnieć jeszcze o dwóch dokumentach. Pierwszy to pięciopłytowy album *Johannes Paulus II* do wyboru w jednym z czterech języków: polskim, angielskim, włoskim albo hiszpańskim. Ten wyjątkowy zbiór pięciu płyt DVD ukazuje życie Jana Pawła II, począwszy od dzieciństwa, poprzez wybór na papieża, czas pontyfikatu i jego ostatnie chwile. Drugi to film *„Pójdź za Mną". Testament Jana Pawła II*, w którym nie ma inscenizowanych wydarzeń, nie ma aktorów ani wypowiadających się osób. Opiera się on całkowicie na zapisie dokumentalnym. Taka „konwencja pozwoliła przybliżyć Ojca Świętego, nie fałszując faktów poprzez interpretacyjny przekaz. [Starano] się o to, by widz czuł, że ogląda wydarzenia historyczne, a nie wyobrażenia reżysera. [Chciano], by każdy przypomniał sobie to, co sam przeżywał w tamtych chwilach"[22]. Jak powiedział ks. Stefan Moszoro-Dąbrowski, scenarzysta tego filmu, można go potraktować jako kontynuację cyklu jego książek *Dar i Tajemnica* oraz *Wstańcie, chodźmy!* (pierwsza kończy się na sakrze biskupiej, druga jest jej kontynuacją, a film może być tą nienapisaną trzecią częścią o okresie papiestwa).

W grupie dokumentów poświęconych życiu i działalności Karola Wojtyły – Jana Pawła II znajdują się nie tylko filmy, ale także materiały dźwiękowe, jak elektroniczne wersje książek: *Świadectwo* autorstwa kard. Stanisława Dziwisza oraz *Santo subito. „Świadectwo" Kardynała Stanisława Dziwisza* (zawierająca jego poruszające wspomnienia o Janie Pawle II, czytana przez Piotra Adamczyka i Krzysztofa Kolbergera), a także *Bł. Jan Paweł II* Joanny Wilkońskiej (tekst czyta Jacek Romanowski). Z kolei płyta CD *Jestem z Wami* to cykl dźwiękowych opowiadań o najważniejszych wydarzeniach z życia Jana Pawła II, którym towarzyszą autentyczne wypowiedzi Ojca Świętego. Z kolei płyta *Powstanę silnym Boga robotnikiem. Życie i nauczanie Jana Pawła II w słuchowisku dokumentalnym* z autentycznymi wypowiedziami Papieża chronologicznie obejmuje lata

[22] *„Pójdź za Mną". Testament Jana Pawła II*, https://opusdei.org/pl-pl/article/pojdz-za-mna-testament-jana-pawa-ii, 25.11.2019.

1981-1984 (m.in. ogłoszenie stanu wojennego w Polsce, zamach na Jana Pawła II w Fatimie w 1982 roku, druga pielgrzymka do Polski, spotkanie z zamachowcem Mehmetem Ali Agcą i in.), a tematycznie poruszaną przez Ojca Świętego problematykę cierpienia, ludzkiej pracy, pokoju, pojednania i przebaczenia. W zbiorach tych znajduje się także muzyczna biografia Papieża wydana z okazji jego beatyfikacji: *Błogosławiony Jan Paweł II. Muzyczna biografia polskiego papieża* z muzyką Piotra Rubika i słowami Jacka Cygana. To opowieść językiem pieśni o wybranych etapach życia Karola Wojtyły – Jana Pawła II. Płyta zawiera jedenaście utworów, z czego dziesięć pochodzi z albumu Piotra Rubika *Santo subito*.

Mówiąc o dokumentach związanych z życiem i działalnością Jana Pawła II, warto zwrócić uwagę na te fakty, które ujrzały światło dzienne dopiero po jego śmierci. To płyta CD *Kolacja z Janem Pawłem* stanowiąca zapis rozmowy podczas posiłku Jana Gawrońskiego z papieżem Janem Pawłem II w październiku 1988 roku. Głównym tematem rozmowy była analiza systemu komunistycznego, który w tym czasie chylił się ku upadkowi. Natomiast audiobook *Uzdrowiciel Jan Paweł II* zawiera zapis rozmów z osobami, które dzięki modlitwie Jana Pawła II wróciły do zdrowia, oraz nieznane dotąd fakty. Jej autorem jest watykański korespondent, Andrea English, który przez dwadzieścia lat towarzyszył Ojcu Świętemu. Zbierał informacje i przyglądał się uzdrowieniom, jakie wydarzyły się za jego przyczyną. Na życzenie Papieża zachowywał wszystko w tajemnicy i po raz pierwszy napisał o tym dopiero w 2011 roku.

Twórczość Karola Wojtyły – Jana Pawła II

Po niespodziewanym wyborze na Stolicę Piotrową podczas konklawe w 1978 roku przyszło kolejne zaskoczenie. Nowo wybrany „papież z dalekiego kraju" okazał się papieżem poetą, a jego poezja niełatwą w odbiorze. „Jest [ona] dostępna przeciętnemu czytelnikowi w pierwszych, młodzieńczych latach twórczości, przed samym wyborem na papieża i w *Tryptyku rzymskim*. Reszta twórczości obfituje w strofy liryczne […] i w całe stronice medytacji poetyckich wręcz trudnych do zrozumienia. […] Poezja tego twórcy cała jest «wypłynięciem na

głębię» – i tak należy do niej podchodzić. Jest to też poezja, która sakralizuje pełnię ludzkiej egzystencji, przekraczając głębokie rozdarcie współczesnej kultury na autonomiczne z pozoru strefy «sacrum» i «profanum». Ta twórczość wymaga więc od nas wysiłku umysłowego i duchowego, niejako współpracy z autorem w odkrywaniu, poznawaniu i adorowaniu tajemnicy związków człowieka z Bogiem i świata natury z Nieskończonością. Poezję w przeważającej części kontemplacyjną rozjaśnia od wewnątrz światło mistyczne"[23].

W zbiorach audiowizualnych znajdują się dokumenty zawierające recytacje wybranych wierszy Karola Wojtyły. Są to dwie kasety magnetofonowe *Nad Twoją białą mogiłą* z jego wybranymi wierszami, które sam deklamował na pierwszym wieczorze autorskim 15 października 1938 roku, w wykonaniu Małgorzaty Bielskiej i *Poezje Jana Pawła II* z trzema utworami (*Pieśń o Bogu ukrytym*, *Myśląc ojczyzna*, *Stanisław*) z recytacją Danuty Michałowskiej oraz dwie płyty CD *Dla towarzyszów drogi* w interpretacji Gustawa Holoubka i *Pieśń o blasku wody* w wykonaniu Jerzego Zelnika. Na obu płytach tłem muzycznym dla recytowanych wierszy jest muzyka skomponowana przez Olimpia Petrossiego.

Wiersze Karola Wojtyły były nie tylko recytowane, ale także śpiewane. Przykładem takiej interpretacji są dwie płyty kompaktowe: *Słowa* (wiersze Karola Wojtyły śpiewają: Marek Grechuta, Stanisław Sojka, Mieczysław Szcześniak, Marek Torzewski, Agnieszka Chrzanowska, Patrycja Gola i Andrzej Piaseczny) oraz *Seweryn Krajewski śpiewa wiersze Karola Wojtyły*.

Wśród dokumentów dźwiękowych jest również jedyny utwór poetycki Papieża napisany w trakcie pontyfikatu – *Tryptyk rzymski*. To owoc papieskiej medytacji nad Księgą Rodzaju i nad arcydziełem sztuki malarskiej, jakim są freski Michała Anioła z Kaplicy Sykstyńskiej. Utwór ten jest wykonany w dwóch wersjach: na jednej płycie tekst czyta Krzysztof Globisz, a na drugiej tekst śpiewa Stanisław Sojka.

Wersji dźwiękowej doczekała się i ostatnia książka Jana Pawła II, *Pamięć i tożsamość. Rozmowy na przełomie tysiącleci*, wydana niedługo przed jego śmiercią. Jest to zbiór refleksji filozoficzno-histo-

[23] M. Skwarnicki, *Poetycka droga papieża Wojtyły*, w: *Karol Wojtyła – Jan Paweł II. Poezje, dramaty, szkice. Tryptyk rzymski*, Kraków 2004, s. 11.

rycznych, a także wspomnień Papieża na takie tematy, jak: demokracja, wolność i prawa człowieka, a także dwie odmiany totalitaryzmu XX wieku. Książka ta została nagrana na pięciu płytach kompaktowych, tekst czyta Jerzy Trela.

Wśród tych dokumentów znajduje się także *Testamen*t Jana Pawła II czytany przez Krzysztofa Kolbergera. Nigdy wcześniej czyjaś ostatnia wola nie budziła takiego zainteresowania. Ojciec Święty zaskoczył wszystkich treścią i wymową swego ostatniego przesłania, które zaczął pisać już w 1979 roku podczas rekolekcji wielkopostnych, a które uaktualniał zawsze przy tej samej okazji aż po rok 2000.

Biblioteka UPJPII posiada także dwie adaptacje filmowe dzieł Karola Wojtyły: *Przed sklepem jubilera* – głośny film Michaela Andersona, i *Brat naszego Boga* w reżyserii Krzysztofa Zanussiego. Oba filmy zostały wydane wraz z albumami w serii Kolekcja Uczta Duchowa.

Jeśli mowa o filmach, warto wspomnieć jeszcze o dwóch inspirowanych encyklikami Jana Pawła II: *Redemptor hominis. Jan Paweł II – słowa miłości. Król pokornego serca* i *Dives in misericordia. Jan Paweł II – słowa miłości. Ojciec miłosierdzia.* W obu przypadkach fragmenty encyklik czyta Jerzy Trela, natomiast zdjęcia pochodzą z różnych miejsc w Krakowie. Pojawiają się także wypowiedzi osób na tematy związane z tymi encyklikami.

Polacy w Watykanie

W tej grupie znajdują się dokumenty (głownie kasety magnetofonowe i kasety wideo) z zapisem dźwiękowym lub filmowym wizyt rodaków w Watykanie i słów Papieża skierowanych do nich. Na uwagę zasługuje album *Pani Jasnogórska, weź w opiekę naród cały. Modlitwa Jana Pawła II za ojczyznę. Słowo o Polsce i do Polaków w okresie stanu wojennego 13.12.1981-06.07.1983* z zapisem dźwiękowym dziewięćdziesięciu siedmiu różnych wypowiedzi Jana Pawła II nawiązujących w większym lub mniejszym stopniu do sytuacji w Polsce w okresie stanu wojennego. Ojciec Święty przy różnych okazjach mówił o Polsce i wielokrotnie zwracał się do rodaków, którzy przybywali na spotkania z nim do Rzymu. Te wszystkie wypowiedzi Radio Watykańskie na bieżąco przekazywało polskim słuchaczom w ich języku,

a tu zostały one zebrane na sześciu dziewięćdziesięciominutowych kasetach lub na sześciu płytach CD. Natomiast na kasetach magnetofonowych z serii *Jan Paweł II w audycjach Radia Watykańskiego* utrwalono spotkania z rodakami w latach 1978-1979 opracowane przez Polską Sekcję Radia Watykańskiego: *Przemówienia Ojca Świętego do jubileuszowej pielgrzymki polonijnej 15.V-20.V.1979 r.* (audiencja w auli Pawła VI 16 maja 1979 roku, Monte Cassino 18 maja 1979 roku, bazylika i plac Świętego Piotra 20 maja 1979 roku) oraz *Ojciec Święty Jan Paweł II – początek pontyfikatu* (pierwsze przemówienie i błogosławieństwo apostolskie 16 października 1978 roku, inauguracyjna Msza Święta, *Anioł Pański*, apel do młodzieży i pielgrzymów polskich 22 października 1978 roku).

Wizyty rodaków w Watykanie u Ojca Świętego zostały także utrwalone w postaci zapisu filmowego, głównie na kasetach wideo. To przede wszystkim rejestracje pielgrzymek Polaków do Papieża: *Narodowa pielgrzymka* (dokumentacja Narodowej Pielgrzymki Jubileuszowej Roku 2000 do Rzymu z najważniejszymi chwilami tej uroczystości, w której uczestniczyło kilkaset tysięcy polskich pielgrzymów z kraju i zza granicy), *Dziękuję wam, że przyszliście* (relacja z czwartej specjalnej audiencji Rodziny Radia Maryja u Jana Pawła II) i *Msza św. w bazylice św. Piotra* (zapis pielgrzymki Radia Maryja do Rzymu w Roku Jubileuszowym). Warta uwagi w tej grupie dokumentów jest również płyta kompaktowa *Dał swoje życie. Jan Paweł II o męczeńskiej śmierci ks. Jerzego Popiełuszki*, która zawiera wypowiedzi Ojca Świętego związane z osobą ks. Jerzego Popiełuszki skierowane do rodaków w Polsce, ale na pierwszym miejscu w Watykanie podczas audiencji generalnych dla Polaków.

W hołdzie Janowi Pawłowi II

Ludzie obdarowywali Papieża tym, co mieli najcenniejszego. Były to dary materialne i duchowe. W zbiorach audiowizualnych są dokumenty zawierające zapisy dźwiękowe lub filmowe koncertów przygotowanych specjalnie dla Papieża, interpretacje jego ulubionych pieśni różnych wykonawców (dzieci, młodzieży, dorosłych, artystów), a także utwory stworzone specjalnie dla niego lub na jego cześć.

Na uwagę zasługują cztery płyty CD w pięknej białej szacie wydane z okazji kolejnych rocznic śmierci polskiego Papieża: *Nieszpory – artyści polscy Janowi Pawłowi II w hołdzie*; *Psalmy – artyści polscy Janowi Pawłowi II w hołdzie*; *Hymny – artyści Janowi Pawłowi II w hołdzie*; *Patroni Europy i Polski – artyści Janowi Pawłowi II w hołdzie*. Muzykę skomponowali znani współcześni kompozytorzy, do wykonania zaś zaproszono czołowych artystów scen polskich.

Spośród koncertów wykonywanych przez polskich artystów można wymienić płytę *Bogaci miłosierdziem. Muzycy w hołdzie Ojcu Świętemu Janowi Pawłowi II* (z udziałem Jacka Dewódzkiego, Tomka Kamińskiego, AmenBand, Adonai, Adama Szewczyka, Magdy Anioł i innych, a także filmem Macieja Szymańskiego *Żeby miłosierna miłość była kochana*) oraz kasetę wideo *80. urodziny Jana Pawła II, Wielki koncert – Wadowice, 18 maja 2000* (zorganizowany i transmitowany przez TVP, z udziałem artystów polskiej sceny, którzy zadedykowali swoje utwory Ojcu Świętemu, oraz z fragmentami z pielgrzymki do Polski w 1999 roku i specjalnym podziękowaniem, jakie z Watykanu złożył Jan Paweł II). Jest także w tych zbiorach kaseta wideo *Koncert charytatywny dedykowany Ojcu Świętemu Janowi Pawłowi II z okazji XXV-lecia pontyfikatu oraz ks. abp. Stanisławowi Dziwiszowi. Nowy Sącz 18.10.2003* z udziałem chóru chłopięcego bazyliki Matki Bożej Bolesnej w Limanowej, Zespołu i Kapeli „Szczyrzycanie", „Mali Mszaliczanie" i innych. Przykładem koncertu z udziałem artystów zagranicznych jest płyta VCD *Bożonarodzeniowy koncert z Watykanu dla Jana Pawła II*, w którym wzięli udział m.in.: Brian Adams, Tom Jones, Jewel, Jennifer Page, Sarah Brightman i inni. Jubileusz dwudziestopięciolecia pontyfikatu Jana Pawła II był także okazją, aby zapoznać Polaków z najciekawszymi obiektami znajdującymi się w zbiorach Ośrodka Dokumentacji Pontyfikatu Jana Pawła II w Rzymie. W związku z tym wysłano do Polski część zgromadzonych tam zbiorów, które ilustrują ten pontyfikat. Wystawa ta została zarejestrowana na kasecie wideo *Wystawa. Pontyfikat przełomu tysiącleci. 25 lat Jana Pawła II na stolicy św. Piotra 18-30.09.2003* i znajduje się w zbiorach Biblioteki UPJPII.

Dla uczczenia Roku Eucharystycznego wydano płytę kompaktową *Panie, zostań z nami. Pieśni eucharystyczne* zawierającą nie tylko pieśni znane i śpiewane podczas liturgii, ale także zupełnie nowe, skomponowane przez bp. Józefa Zawitkowskiego. Na płycie tej znalazła

się też ulubiona pieśń Jana Pawła II *Barka* z dopisaną piątą zwrotką i refrenem autorstwa bp. Józefa Zawitkowskiego:

5. Panie, dalszy rejs odwołany,
Bo Sternika do siebie wezwałeś,
A nam brak siły, nadzieja zgasła.
Ref. O, Chryste, przecież burze szaleją,
Ratuj barkę, bo bez Ciebie zginiemy.
„Nie lękajcie się! A wypłyńcie na głębię!"
Cała naprzód! Nowy świta już dzień.

Jak już wyżej wspomniano, w czasie pontyfikatu Jana Pawła II różni wykonawcy nagrywali swoje interpretacje ulubionych pieśni polskiego Papieża. Spośród takich edycji można wymienić cztery płyty CD: *Ulubione pieśni Jana Pawła II w wykonaniu górali*, *Rodacy Ojcu Świętemu* (z wykonaniem Czerwonych Gitar, Skaldów, Golec uOrkiestry, Anny Szałapak, Stanisława Sojki, Śląska i in.) czy *Dla Jana Pawła śpiewa Krzysztof Krawczyk* oraz *Błogosławiony nasz Patronie. Ojcu Świętemu Janowi Pawłowi II młodzież z parafii Świętych Archaniołów z Frydrychowic* (piętnaście utworów). Krzysztof Krawczyk jest także wykonawcą ulubionych utworów Jana Pawła II na kasecie magnetofonowej *Ojcu Świętemu śpiewajmy.*

Warto jeszcze wspomnieć o dwóch dokumentach powstałych z myślą o Janie Pawle II. Jednym z nich jest płyta CD *Nie lękajcie się! W hołdzie człowiekowi pokoju* będąca wyrazem wiary w istnienie świata żyjącego w pokoju i współistnienie ludzi różnych wyznań, o co zabiegał Ojciec Święty. Z kolei oratorium *Tu es Petrus* zostało stworzone na cześć Jana Pawła II i ukończone tuż po jego śmierci. Muzykę skomponował Piotr Rubik, autorem tekstów jest krakowski literat, Zbigniew Książek, który na temat oratorium powiedział: „*Tu es Petrus* to poetycka opowieść o trzech najważniejszych tajemnicach tego świata. Te tajemnice to Tajemnica Stworzenia, Tajemnica Krzyża i Tajemnica Miłości. *Tu es Petrus* to jednocześnie poetycka opowieść o trzech najważniejszych problemach XXI wieku. Te problemy to głód obok bogactwa, wojny w opozycji do pokoju i nienawiść w ludzkich sercach obok pragnienia ładu serca. *Tu es Petrus* to poetycka opowieść o następcy Piotra – Janie Pawle II, któremu przyszło w swoim życiu i pontyfikacie zmierzyć się z powyższymi kwestiami.

O Papieżu, który podążył drogą Ukrzyżowanego i z pokorą poniósł krzyż życia, krzyż wiary i krzyż bólu”[24].

Spośród zbiorów tej grupy można jeszcze wymienić dokument *Credo – John Paul II*, który ukazał się w pierwszą rocznicę śmierci Papieża i zawiera materiał dotyczący najważniejszych wydarzeń jego pontyfikatu od 16 października 1978 do 4 kwietnia 2005 roku. Wydarzenia te są przeplatane fragmentami związanymi z uroczystościami pogrzebowymi Jana Pawła II. Tło muzyczne stanowią sakralne arie Mozarta, Rossiniego, Händla, Schuberta, Bizeta, które mistrzowsko wykonuje Andrea Bocelli. Jego uczestnictwo w tym projekcie było hołdem dla Ojca Świętego. Ponadto na płycie zamieszczono m.in. *Medytacje nad Księgą Rodzaju na progu Kaplicy Sykstyńskiej* z *Tryptyku Rzymskiego* Jana Pawła II i *Ave Maria* Schuberta w wykonaniu Bocellego podczas spotkania z Papieżem w roku 2000.

Ostatnie dni życia, śmierć i uroczystości pogrzebowe Jana Pawła II oraz droga na ołtarze

Zapewne na długo pozostanie ludziom w pamięci ten czas, kiedy Jan Paweł II od nich odchodził. Wszyscy równocześnie śledzili za pośrednictwem mediów oficjalne komunikaty o stanie zdrowia Papieża, jakie napływały z Watykanu. Jednak wieści te nie były najlepsze i 2 kwietnia 2005 roku o godzinie 21:37 Jan Paweł II zasnął w Panu. Świat zamarł, a wszystkie stacje radiowe i telewizyjne przerwały programy, aby obwieścić światu tę smutną informację, że Ojciec Święty odszedł do Domu Ojca. Trudno opisać chwilę, w której każdy na swój sposób przeżywał śmierć polskiego Papieża. Niektórzy płakali, inni zatopili się w modlitwie, a jeszcze inni milczeli. Cały świat pogrążył się w żałobie. Do dziś wszyscy pamiętają ten płacz, łzy i smutek. Był to jednak smutek przepełniony nadzieją, że jak powiedział Benedykt XVI: „nasz Umiłowany Papież stoi obecnie w oknie Domu Ojca, spogląda na nas i nam błogosławi”[25].

[24] *Oratorium „Tu es Petrus”. Oficjalna strona oratorium*, www.tu-es-petrus.duo.krakow.pl/index2.html, 25.11.2019.

[25] *„Pójdź za Mną”. Homilia kard. Josepha Ratzingera wygłoszona w czasie Mszy św. pogrzebowej Ojca Świętego Jana Pawła II 8 kwietnia 2005 roku*, „Niedziela. Tygodnik Katolicki”, 16 (2005), s. 5.

Ten czas to „fragment historii Kościoła, który za sprawą Jana Pawła II wyszedł na ulicę. Świątynie nie mogły wszystkich pomieścić. Żadne statystyki nie oddadzą wiernie tego, co zobaczyliśmy na własne oczy. Setki tysięcy uczestników czuwań modlitewnych i Mszy Świętych. Komunia przyjmowana na ulicy, podobnie spowiedź – nie tylko w zaciszu konfesjonału, ale niemal publiczna”[26]. Te poruszające wydarzenia związane ze śmiercią Jana Pawła II zostały utrwalone w postaci dźwiękowej lub filmowej i stanowią dokumentację tamtych dni.

Wzruszające świadectwo o ostatnich chwilach życia i o odejściu do Pana Ojca Świętego można znaleźć na płycie CD *Filozof osoby. Tadeusz Styczeń SDS 1931-2010* opowiedziane przez ks. Tadeusza Stycznia podczas Mszy Świętej z okazji pięćdziesięciolecia jego kapłaństwa w kościele akademickim KUL 5 kwietnia 2005 roku.

Zapis filmowy wydarzeń od momentu śmierci do dnia pogrzebu wielkiego Polaka zawierają płyty DVD: *Pożegnanie* (m.in. relacje z okresu od momentu śmierci do pogrzebu Jana Pawła II), *Pożegnanie 1-3 kwietnia 2005 – reportaż* (reportaż z wydarzeń, które rozgrywały się 1-3 kwietnia 2005 roku, świadectwa osób przeżywających ostatnie chwile życia i odchodzenie Ojca Świętego oraz depesze Polskiej Agencji Prasowej, w których dziennikarze na bieżąco przekazywali informacje związane z chorobą i śmiercią Papieża) i *Odchodzenie Jana Pawła II do Domu Ojca w polskich mediach* (relacje dziennikarzy TVN, TVN24 i Polsatu oraz materiały filmowe emitowane 2-8 kwietnia 2005 roku, dodatkowo zaś wykaz publikacji prasowych z okresu od 23 marca do 14 kwietnia 2005 roku poświęconych Papieżowi).

W dwóch dokumentach zawarto ponadto informacje o wyborze na papieża kardynała Josepha Ratzingera. Pierwszy to film *Klucze królestwa. Od Jana Pawła II do Benedykta XVI* zawierający informacje dotyczące m.in. pogorszenia się stanu zdrowia Jana Pawła II i ostatnich dni jego życia, o pogrzebie i przygotowania do konklawe aż do wyboru na papieża Benedykta XVI, z możliwością wyboru w jednym z pięciu języków (polskim, angielskim, niemieckim, włoskim i hiszpańskim). Drugim jest płyta kompaktowa *Czuwanie 1-8 kwietnia 2005* ze specjalnym wydaniem Faktów RMF FM, „Ty-

[26] *Wstęp*, w: *Pożegnanie, 1-8 kwietnia 2005 roku*, pomysł i teksty P. Michońska-Dyczek, S. Dyczek, Częstochowa 2006, s. 5.

godnika Powszechnego" i wydawnictwa „Znak" (m.in. o śmierci Papieża w Faktach RMF FM, komentarzem ks. Adama Bonieckiego w związku ze śmiercią Papieża, wypowiedziami na temat *Testamentu* Ojca Świętego, relacją z papieskiego pogrzebu i wyboru na papieża kard. Josepha Ratzingera 19 kwietnia 2005 roku).

Wśród tych zbiorów jest także CD-ROM ze zbiorem depesz i zdjęć z tamtego okresu *Bądźcie moimi świadkami. Ostatnie dni życia, śmierć i uroczystości pogrzebowe Ojca Świętego Jana Pawła II w depeszach i zdjęciach Polskiej Agencji Prasowej.*

Od dotychczas wymienionych dokumentów związanych ze śmiercią papieża Jana Pawła II różni się album składający się z dwóch płyt kompaktowych *Nieszpory i jutrznia. Słowo, które Ojca Świętego wprowadziło w wieczność.* Jest to nagranie na żywo liturgii godzin sprawowanej przez scholę gregoriańską Zgromadzenia Sióstr Świętej Jadwigi Królowej Służebnic Chrystusa Obecnego w katedrze Chrystusa Króla w Katowicach 2-3 kwietnia 2005 roku.

W zbiorach Biblioteki UPJP II znajdują się także dwa dokumenty wydane w związku z rocznicą śmierci Jana Pawła II. W pierwszą rocznicę jego śmierci TVP3 Poznań we współpracy z „Przewodnikiem Katolickim" wydała płytę *W myślach i sercach*, która wiernie oddaje niezwykłą atmosferę tamtych dni. Jest to reporterski zapis wydarzeń z Wielkopolski i województwa kujawsko-pomorskiego między 1 a 8 kwietnia 2005 roku. Reporterzy zarejestrowali tu przede wszystkim zwykłe ludzkie łzy i modlitwy, czyli reakcje ludzi, z jakimi spotykali się najczęściej. Druga płyta jest odpowiedzią na wystosowany wiosną 2007 roku apel Instytutu Papieża Jana Pawła II w Warszawie, którego celem było upamiętnienie ostatnich dni i godzin poprzedzających śmierć Jana Pawła II, tak jak się one utrwaliły w pamięci Polaków. Odpowiedzi na ten apel, których ilość przerosła oczekiwania, zostały zamieszczone na płycie *Z wiarą wiar. Rodacy wobec śmierci Jana Pawła II.* Zawiera ona modlitwy, wiersze, diariusze oraz medytacje powstałe w obliczu śmierci Papieża. Teksty autorstwa Polaków, na których wydarzenia kwietniowe wywarły niezatarte wrażenie, czytają Anna Seniuk, Agnieszka Grochowska i Piotr Adamczyk.

Samym uroczystościom pogrzebowym Jana Pawła II 8 kwietnia 2005 roku, na których zgromadzili się reprezentanci wszystkich najważniejszych religii i najwięksi przywódcy świata, są poświęcone

m.in. dwie płyty DVD: *Jestem z wami* (z fragmentami filmowymi z uroczystości pogrzebowych) i *Gdy świat wstrzymał oddech* (z zapisem uroczystości Mszy Świętej pogrzebowej Jana Pawła II i odczytanym przez Krzysztofa Kolbergera *Testamentem* Ojca Świętego).

Przy okazji dokumentów audiowizualnych związanych z uroczystościami pogrzebowymi Jana Pawła II warto wspomnieć jeszcze o dwóch, dotyczących już beatyfikacji i kanonizacji polskiego Papieża. To właśnie już podczas uroczystości pogrzebowych wierni wyrażali swoje nadzieje, że Jan Paweł II jak najszybciej zostanie uznany za świętego. Zgromadzeni na placu św. Piotra w Rzymie ludzie krzyczeli i wznosili transparenty z napisem „Santo subito", czyli „Święty natychmiast". Papież Benedykt XVI odpowiedział na oczekiwania wiernych i 13 maja 2005 roku ogłosił przyspieszenie procesu beatyfikacyjnego. Korzystając z przysługującego mu przywileju, zrezygnował z zasady pięciu lat, które muszą upłynąć od śmierci kandydata na ołtarze. Sześć lat po śmierci (1 maja 2011 roku) Jan Paweł II został ogłoszony błogosławionym, a w homilii podczas Mszy Świętej beatyfikacyjnej papież Benedykt XVI mówił: „Dlatego chciałem, aby – przy należnym poszanowaniu przepisów Kościoła – jego proces beatyfikacyjny przebiegał w sposób w miarę możliwości szybki. I oto nadszedł oczekiwany dzień, nadszedł wcześnie, ponieważ tak podobało się Bogu: Jan Paweł II jest błogosławionym"[27]. Trzy lata później (27 kwietnia 2014 roku) papież Franciszek ogłosił go świętym. Droga na ołtarze papieża Jana Pawła II była najszybsza w nowożytnej historii Kościoła, trwała zaledwie dziewięć lat. Wydarzeniom związanym z procesem beatyfikacyjnym jest poświęcona płyta CD z materiałem dźwiękowym *Santo subito – o procesie kanonizacyjnym Jana Pawła II* zawierająca m.in. wypowiedź Benedykta XVI o rychłej beatyfikacji i kanonizacji Jana Pawła II, świadectwo francuskiej zakonnicy Marie Simon-Pierre Normand uzdrowionej z choroby Parkinsona za wstawiennictwem Jana Pawła II oraz rozmowę z ks. prałatem Sławomirem Oderem, postulatorem w procesie beatyfikacyjnym i kanonizacyjnym Jana Pawła II. Natomiast płyta DVD *Kanonizacja Jana Pawła II* jest

[27] Benedykt XVI, *Błogosławiony Jan Paweł II. Homilia podczas Mszy św. beatyfikacyjnej*, w: W. Rędzioch, *Święty Jan Paweł II. Droga na ołtarze. Ekskluzywny wywiad z Benedyktem XVI. Mówią świadkowie świętości Papieża Polaka: Benedykt XVI, kard. Angelo Amato, ks. prał. Sławomir Oder, s. Marie Simon-Pierre Normand, Floribeth Mora Díaz*, Częstochowa 2014, s. 11.

specjalną dokumentacją filmową przedstawiającą najciekawsze i najważniejsze fragmenty programów o kanonizacji polskiego Papieża prezentowanych w Telewizji Polskiej.

Rekolekcje, rozważania i katechezy inspirowane życiem i działalnością Jana Pawła II

Bogate życie i nauczanie Jana Pawła II stanowi inspirację dla przygotowywanych rekolekcji, rozważań czy katechez, i to nie tylko w formie drukowanej, ale i w postaci zapisów audiowizualnych. Spośród dokumentów z nagraniem rekolekcji można wymienić płyty CD *Śladami Jana Pawła II* (zapis na żywo skupienia rekolekcyjnego o. Józefa Augustyna SJ, który inspirując się *Testamentem* Jana Pawła II i osobistymi doświadczeniami, ukazuje niezwykłą osobowość, charyzmat i świętość Papieża Polaka) i *Jan Paweł II obrazem Jezusa Miłosiernego. Rekolekcje w Sanktuarium Miłosierdzia Bożego w Krakowie-Łagiewnikach* (ukazanie przez ks. Leszka Mateję aspektu miłosierdzia w życiu i nauczaniu Jana Pawła II oraz zaakcentowanie wpływu św. brata Alberta i św. siostry Faustyny na jego nauczanie o Bożym i ludzkim miłosierdziu, próba przybliżenia szerszemu odbiorcy fragmentów encykliki o Bożym miłosierdziu *Dives in misericordia*).

Ostatnia wola Ojca Świętego stała się inspiracją do przygotowania przez o. Józefa Augustyna skupienia modlitewnego dla ateńskiej Polonii *O krzywdzie i przebaczeniu w świetle „Testamentu" Jana Pawła II*, które odbyło się 14-16 czerwca 2005 roku. Jest to nagranie na żywo.

W tej grupie znajduje się także zapis częstochowskiej sesji o Janie Pawle II *Nie lękajcie się. Jan Paweł II – świadek wiary i Jego duchowy testament*, która była próbą przybliżenia jego bogatej twórczości. Sesję prowadzili ojcowie jezuici: Marek Wójtowicz i Stanisław Łucarz.

Na dwóch płytach *Dziękujemy za wartości* zawiera się materiał do katechez (gotowe prezentacje z cytatami słów Jana Pawła II i materiał filmowy z nim związany) opracowanych jako pomoc w przygotowaniu uczniów do uczestnictwa i przeżywania Święta Dziękczynienia obchodzonego w pierwszą niedzielę czerwca każdego roku. Ich treść stanowi siedem wartości wyróżnionych z nauczania Ojca Świętego.

W ramach Sympozjów Instytutu Papieża Jana Pawła II w Warszawie wydano na płycie zapis konferencji zorganizowanej 25 maja 2012

roku w Warszawie *Brama do wolności*, której tematem była trzecia pielgrzymka Ojca Świętego do Polski z okazji jej dwudziestej piątej rocznicy (zawiera materiał o samej pielgrzymce, jej międzynarodowym charakterze, przebiegu i znaczeniu, jej teologicznych aspektach oraz wspomnienia uczestników).

Programy komputerowe

To aplikacje zawierające bardzo różnorodne informacje o Karolu Wojtyle – Janie Pawle II, nie tylko pod względem treści, ale i formy. Grupują i skupiają one w jednym miejscu papieskie dokumenty oraz przemówienia i homilie Jana Pawła II z pielgrzymek do ojczyzny, często z różnymi pomocami.

Do tej grupy należą dwa programy multimedialne o bardzo różnorodnej treści. Pierwszy z nich, *Przekroczyć próg nadziei*, jest multimedialną wersją książki Jana Pawła II o tym samym tytule i zawiera pełny tekst dzieła, katechezy, dwanaście encyklik, przemówienia i homilie, 750 fotografii, 50 minut filmów, dokumentację sześćdziesięciu pielgrzymek oraz kronikę życia i historię pontyfikatu. Drugi zaś, pt. *Ojciec Święty. Człowiek – myśl – pontyfikat*, to multimedialny leksykon, który ukazuje nie tylko osiemnaście lat pontyfikatu naszego wielkiego Rodaka, jego myśl i nauczanie, ale również przedstawia go jako człowieka.

Spośród pomocy ułatwiających poznanie i korzystanie z papieskich dokumentów oraz homilii i przemówień można wymienić przede wszystkim *Dzieło Jana Pawła II.* To zbiór prawie wszystkich dokumentów, jakie zostawił po sobie Jan Paweł II, a także kompendium wiedzy na jego temat. Program zawiera ponad 1 200 różnych tekstów. W przystępnej formie została opracowana treść encyklik, katechez i dokumentów papieskich. Dodatkowo zawiera opis przebiegu ponad 100 pielgrzymek wraz z homiliami wygłoszonymi w ich trakcie. Dla pełnego zrozumienia tekstów opracowano słowniczek, który zawiera sześćdziesiąt najpotrzebniejszych haseł oraz ciekawostek związanych z papiestwem. Szybki i łatwy dostęp do zakładek umożliwia sprawne poruszanie się w programie i ułatwia wyszukiwanie dokumentów. Również *Nauczanie Ojca Świętego Jana Pawła II. Komputerowy zbiór dokumentów papieskich* jest nowoczesnym narzędziem służącym do poznania i lepszego zrozumienia papieskich

pism (encykliki, adhortacje, wybór listów, orędzia, katechezy, konstytucje apostolskie), oferuje też wiele pomocy, jak: słowniki, kalendaria, indeksy, bibliografie. Natomiast pełne teksty samych adhortacji można znaleźć w dziale *Adhortacje Jana Pawła II.*

Wśród tych zbiorów znajdują się także programy komputerowe zawierające przede wszystkim zbiory homilii i przemówień Ojca Świętego wygłoszonych podczas pielgrzymek do Polski. Pierwszy, pt. *Jana Pawła II drogowskazy dla Polaków*, zawiera wybór najważniejszych wypowiedzi Papieża do Polaków w czasie całego pontyfikatu (poza pielgrzymkami), przemówienia i homilie ze wszystkich pielgrzymek do ojczyzny (z ogólnym wprowadzeniem społecznym i religijnym do każdej z nich), wszystkie oficjalne przemówienia skierowane w czasie pielgrzymek do Ojca Świętego, kronikę pielgrzymek (opis zdarzeń dzień po dniu, godzina po godzinie), dane dotyczące pielgrzymek (wykresy), kalendaria i różne słowniki oraz indeksy pojęć zawartych w encyklikach i wypowiedziach do Polaków. Ponadto płyta zawiera precyzyjną wyszukiwarkę z możliwością wyszukiwania według haseł w jednym, kilku lub wszystkich dokumentach i z uwzględnieniem analizy morfologicznej oraz pełne teksty wszystkich czternastu encyklik papieskich z komentarzem wprowadzającym do każdej encykliki autorstwa o. Macieja Zięby OP. Drugi to *Drogowskazy dla Polaków Jana Pawła*, który zawiera przemówienia i homilie z pielgrzymek do ojczyzny z lat 1979-1999 oraz inne wypowiedzi skierowane do narodu polskiego podczas pontyfikatu Papieża z wieloma pomocami: kroniką pielgrzymek, komentarzami i opiniami, kalendariami, słownikami, indeksami i zdjęciami. Natomiast w trzecim z nich, pt. *Homilie Jana Pawła II*, zebrano różne homilie i przemówienia oraz homilie wygłoszone podczas pielgrzymek do Polski, które pogrupowano według ich dat, a następnie według miast. Do każdej pielgrzymki jest dołączona jej mapa.

Warto wspomnieć jeszcze o trzech płytach CD-ROM, z których dwie mogą być pomocne przy korzystaniu z dokumentów papieskich. Pierwsza: *I documenti sociali della chiesa da Leone XIII a Giovanni Paolo II* zawiera dokumenty społeczne Kościoła od Leona XIII do Jana Pawła II. Druga: *Insegnamemti di Giovanni Paolo II* jest zbiorem dokumentów papieskich Jana Pawła II (m.in. przemówienia, encykliki, orędzia, kazania, listy) powstałych w ciągu siedemnastu lat i trzech miesięcy jego pontyfikatu. Zbiór otwiera pierwsze pozdrowienia Pa-

pieża *Urbi et Orbi* z 16 października 1978 roku, a kończy przemówienie z 31 grudnia 1985 roku. Natomiast trzecia pt. *Przesłanie Świętego Jana Pawła II – materiały edukacyjne, encykliki i adhortacje* zawiera materiały edukacyjne służące do utrwalenia nauczania Ojca Świętego i zachowania pamięci o nim. Znajduje się tu książka w formacie PDF o takim samym tytule jak CD-ROM, w której omówiono m.in. główne dokumenty pontyfikatu (czternaście encyklik i czternaście adhortacji), trzy konferencje będące komentarzem do wartości, jakie głosił i którymi żył Jan Paweł II (m.in. wartość rodziny i życia), kalendarium życia w postaci materiału filmowego składającego się ze zdjęć opowiadających historię życia Papieża oraz fragmenty filmu *Pielgrzym* poświęconego pierwszej pielgrzymce do Polski w 1979 roku.

Jan Paweł II we wspomnieniach tych, którzy znali go osobiście

To bardzo wartościowe dokumenty pozwalające poznać Ojca Świętego na podstawie opowieści i wspomnień ludzi znających go osobiście. Pojawiają się one także w filmach biograficznych, ale w tej grupie są tylko dokumenty w całości poświęcone tym relacjom. W okresie okupacji Karol Wojtyła, przyszły papież, był zatrudniony w zakładach chemicznych Solvay w Borku Fałęckim. I jak sam wspominał: „zaprzyjaźniłem się z wielu robotnikami. Nieraz zapraszali mnie do swoich domów. Już jako kapłan chrzciłem ich dzieci i wnuki, błogosławiłem związki małżeńskie i prowadziłem pogrzeby wielu z nich. Miałem także sposobność przekonania się o tym, ile drzemie w nich zainteresowań religijnych i życiowej mądrości. Te kontakty – jak wspomniałem – przetrwały długo po zakończeniu okupacji, właściwie aż do czasu mojego wyboru na Biskupa Rzymu”[28]. I właśnie wspomnienia tych ludzi o Janie Pawle II zawierają dwa dokumenty: *Gniazdo, z którego wyszedłem. Wspomnienia robotników Solvayu o Karolu Wojtyle* (słuchowisko na podstawie wspomnień robotników Solvayu *Gniazdo, z którego wyszedłem* zebranych przez Karolinę Biedrzycką) i *Natchnienie trudnego dobra. Wspomnienia robotników*

[28] *Fabryka Solvay*, w: Jan Paweł II, *Dar i Tajemnica. W pięćdziesiątą rocznicę moich święceń kapłańskich*, Kraków 1996, s. 24.

Solvayu o Karolu Wojtyle (film dokumentalny z suplementem – wywiadem z Karoliną Biedrzycką).

Z innych dokumentów można się dowiedzieć o relacjach z Ojcem Świętym m.in. polskiej aktorki i przyjaciółki Papieża, Danuty Michałowskiej (*Karol Wojtyła, artysta-kapłan*), jego osobistego fotografa Arturo Mari (*Moje życie dla Niego*) oraz tynieckiego mnicha, o. Leona Knabita (*Papież rodzin*). Wśród dokumentów ze wspomnieniami o polskim Papieżu jest także wywiad z Jego Świątobliwością Benedyktem XVI (*Jestem Mu wdzięczny…*).

Modlitwa z Janem Pawłem II

W tej grupie znajdują się głównie dokumenty zawierające zapis modlitwy różańcowej z udziałem Jana Pawła II. Ojciec Święty był człowiekiem Różańca, a jego „wypowiedzi […] nieustannie kierowały naszą uwagę ku modlitwie różańcowej. […] W pierwsze soboty miesiąca dzięki transmisjom Radia Watykańskiego cały świat mógł odmawiać Różaniec wspólnie z Ojcem Świętym. Każdy październik – miesiąc różańcowy – stanowił dla Jana Pawła II okazję, by przypominać wiernym o roli Różańca i o jego potędze. Jan Paweł II każdemu, kto się nim spotykał, wkładał do ręki swój osobisty upominek – był to zawsze różaniec. Papież przełomu tysiącleci był również autorem bardzo ważnego dokumentu poświęconego w całości Różańcowi. Jest nim *Rosarium Virginis Mariae*, którym Ojciec Święty ogłosił rozpoczęcie Roku Różańca (16 października 2002 – 16 października 2003 roku). Więcej, Jan Paweł II jako pierwszy w historii zaproponował reformę Różańca: zalecił jego pogłębienie biblijne, związał go z kontemplacją ikon, wprowadził nową część Różańca – tajemnice światła”[29].

W pierwszych dniach swego pontyfikatu, w niedzielę 29 października 1978 roku, przed odmówieniem modlitwy *Anioł Pański* na placu św. Piotra Papież powiedział: „Różaniec to modlitwa, którą bardzo ukochałem. Przedziwna modlitwa! Przedziwna w swej prostocie i głębi zarazem. […] W te same dziesiątki różańca serce nasze może

[29] *Wprowadzenie*, w: *Jan Paweł II – jego życie i jego serce w różańcu. Pochylamy się nad nauczaniem papieskim z różańcem w dłoniach*, oprac. Sekretariat Fatimski, red. M. Drozdek, W. Łaszewski, Warszawa – Zakopane 2007, s. 7.

wprowadzić wszystkie sprawy, które składają się na życie człowieka, rodziny, narodu, Kościoła, ludzkości. Sprawy osobiste, sprawy naszych bliźnich, zwłaszcza tych, którzy nam są najbliżsi, tych, o których najbardziej się troszczymy. W ten sposób ta prosta modlitwa różańcowa pulsuje niejako życiem ludzkim"[30].

Za życia Jana Pawła II dokonano wielu nagrań podczas modlitwy różańcowej z jego udziałem. Część z nich Biblioteka UPJPII posiada w swoich zbiorach i są to przede wszystkim nagrania w języku polskim: kaseta magnetofonowa *Jan Paweł II – papież różańca* (tajemnice radosne, bolesne i chwalebne) oraz płyty CD: *Różaniec z Janem Pawłem II w Ludźmierzu* (modlitwa różańcowa pod przewodnictwem Papieża w sanktuarium maryjnym w Ludźmierzu z 7 czerwca 1997 roku w języku polskim i łacińskim), *Różaniec z bł. Janem Pawłem II* (tajemnice radosne, bolesne, chwalebne i światła), *Modlitwa różańcowa ze Świętym Janem Pawłem II* (tajemnice bolesne i chwalebne) oraz *Różaniec z Ojcem Świętym: tajemnice radosne i światła*, *Różaniec z Ojcem Świętym – tajemnice bolesne i chwalebne* (z piękną muzyką Michała Lorenca).

Są także dokumenty z zapisem dźwiękowym w językach obcych: płyta kompaktowa w języku francuskim *Le Rosaire récité en français par le pape* (tajemnice radosne, bolesne i chwalebne) i kaseta magnetofonowa z modlitwą różańcową w języku hiszpańskim *Rosario con Papa. Juan Pablo II comenta y reza los 15 misterios* (tajemnice radosne, bolesne i chwalebne).

Wśród zbiorów dźwiękowych związanych z modlitwą Jana Pawła II znajduje się płyta CD z nabożeństwa drogi krzyżowej z jego udziałem nagranego w rzymskim Koloseum *Droga Krzyżowa z Ojcem Świętym Janem Pawłem II, Wielki Piątek 9 kwietnia 2004 r.* z komentarzem w języku polskim o. Piotra Andrukiewicza.

Inne

Do tego działu zaliczono dokumenty tylko pośrednio związane z Janem Pawłem II lub zawierające materiał pasujący nie tylko do jednej grupy tematycznej.

[30] *List apostolski „Rosarium Virginis Mariae" Ojca Świętego Jana Pawła II do biskupów, duchowieństwa i wiernych o Różańcu Świętym*, Watykan 2003, s. 7.

Do dokumentów związanych pośrednio z polskim Papieżem należą filmy: *Leksykon papieży*, *Piotr i papieże* oraz *Watykan od środka*, *Konklawe – pasjonująca historia wyboru na papieża* i *Benedykt XVI – pierwszy film biograficzny o nowym papieżu*. Pojawiają się w nich różne informacje związane z Janem Pawłem II (m.in. biograficzne, fragmenty dotyczące pontyfikatu czy uroczystości pogrzebowych).

Do tej grupy zaliczono także dokumenty zawierające materiały o Fundacji Jana Pawła II, która została utworzona przez niego specjalnie wydanym dekretem 16 października 1981 roku. Nowo powstałej instytucji Ojciec Święty powierzył zadanie prowadzenia działalności religijnej, kulturalnej, naukowej, duszpasterskiej i społecznej[31]. Do takich dokumentów należy dwupłytowy album *20 lat Fundacji Jana Pawła II* o jej historii i teraźniejszości, o czym opowiadają osoby w różny sposób zaangażowane w to dzieło. Najcenniejsze są przemówienia Papieża wygłoszone na przestrzeni dwudziestu lat istnienia fundacji do jej ofiarodawców i przyjaciół. Informacje o tym dziele zawierają także dwie kasety wideo *Fundacja Jana Pawła II* i *Uroczystość XX-lecia Fundacji Jana Pawła II*.

W związku z różnorodnością zawartego materiału znalazły się tutaj także dwie płyty kompaktowe: *Abba Pater* i *Abba Pater po polsku. Homilie i modlitwy papieża Jana Pawła II*. Pierwsza zawiera wybrane przez Radio Watykańskie śpiewane fragmenty modlitw, homilii i przemówień Jana Pawła II, a na drugiej zamieszczono nie tylko jego wypowiedzi i homilie, lecz także utwory wykonane specjalnie dla niego lub jemu zaśpiewane podczas pielgrzymek do Polski. Wyjątek stanowi tu pierwsze błogosławieństwo Papieża, którego udzielił w Rzymie w 1978 roku.

Warto także wspomnieć o dokumencie *Niewidzialny Klasztor Jana Pawła II* będącym pełną wersją książki o tym samym tytule. Dotyczy on wielkiego ruchu jednoczącego ludzi najsłabszych i cierpiących, którego patronem jest św. Jan Paweł II. Ludzie ci „posiadają szczególną godność, będącą owocem ich cierpienia, które nadaje ich życiu głęboki i niepowtarzalny sens. Osoby takie ze względu na swój stan najczęściej pozostające w izolacji, przebywające w szpitalach, domach opieki […], są powołane do misji wstawiania się za światem.

[31] *Dekret papieski ustanawiający Fundację Jana Pawła II*, w: *Księga pamiątkowa. Dziesięciolecie Fundacji Jana Pawła II*, red. K. Czajkowska, M. Jagosz, Rzym 1991, s. 9.

Stanowią one w ten sposób «niewidzialny klasztor», wielkie zgromadzenie modlitewne osób, co prawda nie mieszkających pod jednym dachem, ale zjednoczonych wspólną misją zbawienia"[32]. Wizję Niewidzialnego Klasztoru diakon Martial Codou otrzymał w dniu pogrzebu Jana Pawła II, w piątek 8 kwietnia 2005 roku.

Jak widać na podstawie wyżej dokonanej charakterystyki zbiorów audiowizualnych związanych ze św. Janem Pawłem II, są one bogatym źródłem informacji o nim. Ich podziału tematycznego dokonano na potrzeby konferencji i niniejszego artykułu, o czym wspomniano już wcześniej. Na co dzień stoją one razem z innymi zbiorami audiowizualnymi ułożone według sygnatury w szafach i są udostępniane w większości na miejscu po wcześniejszym zamówieniu. W związku z tym podejmuje się działania mające na celu promowanie zbiorów audiowizualnych związanych z polskim Papieżem, m.in. przez podawanie informacji o nich na stronie internetowej biblioteki i w materiałach reklamowych przy okazji przedstawiania zbiorów biblioteki. Innym sposobem promocji są artykuły w prasie o wybranych zbiorach audiowizualnych dotyczących osoby Jana Pawła II[33]. Najbardziej dostrzegalną formą promocji są organizowane w holu biblioteki wystawy tematyczne związane z życiem i działalnością Karola Wojtyły – Jana Pawła II. W związku z beatyfikacją wielkiego Rodaka pracownicy Biblioteki UPJPII przygotowali cykl wystaw z jej zbiorów związanych z polskim Papieżem. Pierwsza wystawa z cyklu *Jan Paweł II w zbiorach Biblioteki UPJPII – zbiory audiowizualne* w całości została przygotowana ze zbiorów audiowizualnych związanych z Ojcem Świętym, aby choć w części pokazać użytkownikom biblioteki, jak bogate zbiory tego typu są w jej posiadaniu. Na dwóch kolejnych wystawach z tego cyklu: *Bł. Jan Paweł II przyjacielem dzieci i młodzieży* oraz *Pielgrzymki Jana Pawła II do Ojczyzny*, obok książek i czasopism zaprezentowano również zbiory audiowizualne związane z Papieżem Polakiem.

---

[32] *Wprowadzenie*, w: M. Codou, *Niewidzialny Klasztor Jana Pawła II*, Poznań 2010, s. 23.

[33] D. Rebech, *Jan Paweł II w zbiorach audiowizualnych Biblioteki Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie*, s. 83-95 – stan w 1999 roku, kiedy wszystkich zbiorów audiowizualnych było ok. 700, w tym ponad 100 związanych z Janem Pawłem II; taż, *Pierwsza wystawa z cyklu Jan Paweł II w zbiorach Biblioteki UPJPII – zbiory audiowizualne*, „Vita Academica", 3 (2011), s. 18 – recenzja wystawy w całości złożonej ze zbiorów audiowizualnych związanych z Janem Pawłem II.

Zbiory audiowizualne związane ze św. Janem Pawłem II są doskonałym uzupełnieniem działu J7 w całości poświęconemu polskiemu Papieżowi. Został on wydzielony w 2010 roku z całości zbiorów i znajdują się w nim wydawnictwa autorstwa Karola Wojtyły – Jana Pawła II oraz jemu poświęcone lub z nim związane. Zastosowany podział ułatwia orientację w bogatym piśmiennictwie związanym z osobą Ojca Świętego.

Dzisiaj, kiedy nie ma już wśród nas Jana Pawła II i wielu młodych ludzi nie widziało go na żywo ani nie słyszało jego głosu, tym większą wartość mają wszelkie dokumenty dźwiękowe i filmowe związane z osobą tego niezwykłego człowieka. Byłoby wielką stratą, gdyby kolejne pokolenia młodych ludzi nie miały możliwości poznania Jana Pawła II z czasów, kiedy mówił mocnym głosem i był w pełni sił. Także i dla tych, którzy pamiętają go z tamtych lat, dokumenty audiowizualne są okazją do wspomnień, do odświeżenia sobie papieskiego nauczania zarówno z tych pierwszych lat jego pontyfikatu, jak i z ostatnich, naznaczonych cierpieniem. Słuchając płyt lub oglądając filmy, można na nowo poczuć bliskość wielkiego Rodaka, zobaczyć jego gesty i usłyszeć ton wypowiadanych przez niego słów oraz spontaniczne reakcje ludzi.

Upływający szybko czas sprawia, że mijające dni mogą osłabić naszą wrażliwość na wyjątkowość i niepowtarzalność tego wszystkiego, czego doświadczyliśmy dzięki osobie polskiego Papieża. Potrzebny jest zatem systematyczny wysiłek przypominania jego bogatego dziedzictwa, które nam zostawił, a o którym kard. Stanisław Dziwisz powiedział: „doprawdy nigdy wcześniej nie zdarzyło się, aby dziedzictwo któregoś z papieży objawiło się w sposób tak wyraźny i tak natychmiastowy. A nade wszystko miało ono tak wszechstronny charakter, przekraczając bariery geograficzne i kulturowe, pokonując mury ideologiczne i polityczne, a nawet podziały religijne”[34].

To bogate dziedzictwo św. Jana Pawła II jest gromadzone i opracowywane w bibliotekach i archiwach, a upowszechniają je wystawy, sympozja, konferencje czy Dni Papieskie. Ojciec Święty „pozostawił cząstkę siebie i swego serca w sercu każdego z nas: słowa, które słyszeliśmy z jego ust; gesty, które czynił; modlitwę, w której całkowicie zatapiał się w Bogu, i wspomnienie, kiedy pośród morza ludzi wyda-

[34] S. Dziwisz, *Słowo wstępne*, w: G.F. Svidercoschi, *Papież, który nie umiera: dziedzictwo Jana Pawła II*, Warszawa – Poznań 2009, s. 5.

wało się, że patrzy wyłącznie na nas. […] Zawsze, w każdej sytuacji czuliśmy, że jest obecny w naszym życiu. Że żyje. Tak, żyje! Papież, który dzięki swemu ludowi nigdy nie umiera”[35].

Nie umiera ten, kto mieszka w sercach żywych. Na zawsze pozostanie w pamięci tych, którzy go znali, a dla następnych pokoleń należy zachować jak najwięcej, aby i one mogły czerpać z tego bogatego dziedzictwa. Dużą pomocą mogą okazać się zbiory audiowizualne związane ze św. Janem Pawłem II i należy wykorzystać tę możliwość, jaką dał nam rozwój techniki. Gdyby nie dokumenty tego typu, po śmierci Ojca Świętego nie byłoby już okazji do zobaczenia go i do ponownego usłyszenia jego głosu. Zbiory te są bogatym źródłem wiedzy o nim i dostarczają wielu przeżyć. Pomagają one zachować pamięć o polskim Papieżu i umożliwiają przeżywanie następnym pokoleniom tego, co było udziałem osób żyjących w czasach pontyfikatu Jana Pawła II.

Bibliografia

Alimenti Dante, Michelini Alberto, *Wy jesteście moją nadzieją. Słowa Papieża Jana Pawła II do młodych całego świata*, tł. pol. K. Szczerba, Łódź 1983.

Baczyński Andrzej, *Kapłan w mediach. Od Leona XIII do Jana Pawła II*, w: *Media na przełomie. Dziennikarstwo, kaznodziejstwo, edukacja medialna. Śp. ksiądz profesor Antoni Lewek* (*1940-2010*). *Księga pamiątkowa*, red. K. Marczyński, J. Szaniawski, J. Twardy, Warszawa 2011, s. 639-653.

Benedykt XVI, *Błogosławiony Jan Paweł II. Homilia podczas Mszy św. beatyfikacyjnej*, w: W. Rędzioch, *Święty Jan Paweł II. Droga na ołtarze. Ekskluzywny wywiad z Benedyktem XVI. Mówią świadkowie świętości Papieża Polaka: Benedykt XVI, kard. Angelo Amato, ks. prał. Sławomir Oder, s. Marie Simon-Pierre Normand, Floribeth Mora Díaz*, Częstochowa 2014, s. 11-18.

Ceremonia powitalna, Międzynarodowe Lotnisko Warszawa-Okęcie, 25 maja 2006, w: *Przemówienia i homilie. Pielgrzymka Benedykta XVI do Polski 25-28 maja 2006 roku,* Kraków 2006, s. 5-8.

Dekret papieski ustanawiający Fundację Jana Pawła II, w: *Księga pamiątkowa. Dziesięciolecie Fundacji Jana Pawła II*, red. K. Czajkowska, M. Jagosz, Rzym 1991, s. 9.

Dziwisz Stanisław, *Słowo wstępne*, w: G.F. Svidercoschi, *Papież, który nie umiera. Dziedzictwo Jana Pawła II*, Warszawa – Poznań 2009, s. 5-8.

[35] *Tamże*, s. 7.

Fabryka Solvay, w: Jan Paweł II, *Dar i Tajemnica. W pięćdziesiątą rocznicę moich święceń kapłańskich*, Kraków 1996, s. 22-24.

Falko Karol, *Pielgrzym – film o pierwszej pielgrzymce Jana Pawła II do Polski*, „Niedziela. Tygodnik Katolicki", 22 (2009), s. 5.

Homilia Ojca Świętego wygłoszona podczas Mszy Świętej ku czci św. Stanisława na Błoniach krakowskich, w: *Pielgrzymka do Ojczyzny. Przemówienia i homilie Jana Pawła II*, wstęp, diariusz i aneksy A. i Z. Szubowie, Warszawa 1979, s. 301-309.

Homilia podczas Mszy Świętej na lotnisku wojskowym, Radom, 4 czerwca 1991, w: *Czwarta pielgrzymka Jana Pawła II do Polski. Przemówienia, dokumentacja*, red. D. Strzałko-Trybała, Poznań – Warszawa 1991, s. 75-82.

Homilia podczas Mszy Świętej na stadionie, Płock, 7 czerwca 1991, w: *Czwarta pielgrzymka Jana Pawła II do Polski. Przemówienia, dokumentacja*, red. D. Strzałko-Trybała, Poznań – Warszawa 1991, s. 159-166.

List apostolski „Rosarium Virginis Mariae" Ojca Świętego Jana Pawła II do biskupów, duchowieństwa i wiernych o Różańcu Świętym, Watykan 2003.

Moi najbliżsi, w: *Autobiografia*, zebrała i ułożyła J. Kiliańczyk-Zięba, Kraków 2003, s. 8-10.

Nowak Andrzej, *Dziedzictwo świętego*, „Do Rzeczy. Tygodnik Lisickiego", 17,5 (2014), s. 16-19.

Oratorium „Tu es Petrus". Oficjalna strona oratorium, www.tu-es-petrus.duo.krakow.pl/index2.html, 25.11.2019.

Podczas uroczystej Mszy św. ku czci Świętego Stanisława, Błonia krakowskie, 10 czerwca, w: *Pielgrzymka Jana Pawła II do Polski. Przemówienia, dokumentacja*, red. S. Dusza, F. Mąkinia, Poznań – Warszawa 1979, s. 204-212.

Polskie spotkanie z polskim papieżem. Przemówienie Jana Pawła II do uczestników Narodowej Pielgrzymki – Rzym, 19 maja 2003 r., „Niedziela. Tygodnik Katolicki", 22 (2003), s. 5.

Pozdrowienie wiernych na zakończenie Mszy Świętej na Kaplicówce w Skoczowie, w: *Jan Paweł II na rodzinnej ziemi 22 maja 1995 roku. Wizyta duszpasterska Ojca Świętego w Skoczowie, Bielsku Białej i Żywcu z okazji kanonizacji Jana Sarkandra*, red. M. Nowaczyńska, Poznań 1996, s. 16-18.

„Pójdź za Mną". Homilia kard. Josepha Ratzingera wygłoszona w czasie Mszy św. pogrzebowej Ojca Świętego Jana Pawła II 8 kwietnia 2005 r., „Niedziela. Tygodnik Katolicki", 16 (2005), s. 4-5.

„Pójdź za Mną". Testament Jana Pawła II, https://opusdei.org/pl-pl/article/pojdz-za-mna-testament-jana-pawa-ii, 25.11.2019.

Przemówienie powitalne. Wrocław – lotnisko Strachowice, 31 maja 1997, w: *Pielgrzymka apostolska Ojca Świętego Jana Pawła II do Polski 31.05-*

-10.06.1997. Przemówienia, dokumentacja (*tekst autoryzowany*), red. M. Dąbrowska, A. Fabiś, M. Nowaczyńska, Poznań 1997, s. 9.

Rebech Danuta, *Jan Paweł II w zbiorach audiowizualnych Biblioteki Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie*, „Fides. Biuletyn Bibliotek Kościelnych", 1-2 (2000), s. 83-95.

Rebech Danuta, *Pierwsza wystawa z cyklu Jan Paweł II w zbiorach Biblioteki UPJPII – zbiory audiowizualne*, „Vita Academica", 3 (2011), s. 18.

Romano Giuseppe, *Jan Paweł II: człowiek na progu trzeciego tysiąclecia*, „PC World Komputer Extra", 1 (1999), s. 3-9.

Skwarnicki Marek, *Poetycka droga papieża Wojtyły*, w: Karol Wojtyła – Jan Paweł II, *Poezje, dramaty, szkice. Tryptyk rzymski*, Kraków 2004, s. 5-22.

Słuchajmy Ojca Świętego! Dźwiękowy album z pierwszej pielgrzymki papieskiej do Polski. Z Elżbietą Staniszewską – dziennikarką Redakcji Katolickiej Polskiego Radia, twórcą albumu „Musicie być mocni!" – rozmawia Katarzyna Woynarowska, „Niedziela. Tygodnik Katolicki", 23 (2004), s. 8.

36. rocznica zamachu na Jana Pawła II, https://naszdziennik.pl/wiara-stolica-apostolska/181803,36-rocznica-zamachu-na-jana-pawla-ii.html, 25.11.2019.

Wprowadzenie, w: *Jan Paweł II – jego życie i jego serce w różańcu. Pochylamy się nad nauczaniem papieskim z różańcem w dłoniach*, oprac. Sekretariat Fatimski, red. M. Drozdek, W. Łaszewski, Warszawa – Zakopane 2007, s. 7-11.

Wprowadzenie, w: M. Codou, *Niewidzialny Klasztor Jana Pawła II*, Poznań 2010, s. 21-25.

Wrocław, lotnisko Strachowice. Przemówienie powitalne, w: *Jan Paweł II w Polsce, 31 maja – 10 czerwca 1997. Przemówienia, homilie*, Kraków 1997, s. 8.

Wstęp, w: *Pożegnanie, 1-8 kwietnia 2005 r.*, pomysł i teksty P. Michońska-Dyczek, S. Dyczek, Częstochowa 2006, s. 5-6.

Streszczenie

Zbiory audiowizualne gromadzi się w Bibliotece Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie od 1998 roku. Obecnie ogólna ich liczba wynosi 5 451 dokumentów, z czego 855 jest związanych z osobą św. Jana Pawła II. Obejmują one: płyty analogowe, przezrocza, kasety magnetofonowe, kasety wideo, płyty kompaktowe (DVD, VCD, CD-ROM). Biblioteka nabywa je drogą kupna, darów i wymiany. Zbiory te są bogatym źródłem informacji o Papieżu Polaku oraz o jego działalności i nauczaniu. W związku z tym stanowią doskonałe uzupełnienie tradycyjnych zbiorów, książek i wydawnictw ciągłych, również związanych ze św. Janem Pawłem II.

Wszystkie zbiory audiowizualne są opracowywane w programie MAK, a część z nich również w programie VTLS/Virtua. Oba katalogi są dostępne na stronie internetowej Biblioteki UPJPII. O zbiorach tych czytelnicy mogą się dowiedzieć nie tylko z katalogów, lecz także dzięki przygotowywanym przez bibliotekarzy wystawom poświęconym św. Janowi Pawłowi II. Jedna z nich w całości składała się ze zbiorów audiowizualnych związanych z tą wielką postacią.

Słowa kluczowe
św. Jan Paweł II, Biblioteka Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie, zbiory audiowizualne

AUDIO-VISUAL COLLECTION RELATED TO ST. JOHN PAUL II IN THE LIBRARY OF THE PONTIFICAL UNIVERSITY OF JOHN PAUL II IN CRACOW

Summary

The audio-visual collection in the Library of the Pontifical University of John Paul II in Cracow has been assembled since 1998. At present, it comprises a total of 5,451 items, 855 of which are related to the person of St. John Paul II. The collection includes: records, slides, audio and video cassettes, compact discs (DVDs, VCDs, CD-ROMs) – acquired by purchase, donations and exchange of publications. The collection is a rich source of information about the Polish Pope and his activities and teaching, complementary to traditional books and periodicals. The audio-visual collection is fully catalogued in the MAK program, and its part is also indexed in the VTLS/Virtua program. Both catalogues are available on the UPJPII Library website. The readers can learn about these collections not only from the online catalogues but also through the exhibitions devoted to St. John Paul II prepared by the librarians. One of them consisted entirely of audio-visual items related to this great person.

Keywords
Saint John Paul II, Library of the Pontifical University of John Paul II in Cracow, audio-visual collections

Fides. Biuletyn Bibliotek Kościelnych
Rok 26 (2020) nr 2 (51), s. 201-215
ISSN 1426-3777

Renata Dulian[1]

WYBRANE ASPEKTY GROMADZENIA LITERATURY RELIGIJNEJ DLA DZIECI I MŁODZIEŻY W BIBLIOTECE GŁÓWNEJ UPJPII W KRAKOWIE NA PRZYKŁADZIE LITERATURY O ŚWIĘTYM JANIE PAWLE II

Po zasięgnięciu opinii specjalisty w dziedzinie katechetyki, w Bibliotece Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie zaczęto gromadzić literaturę dla dzieci i młodzieży o charakterze religijnym, w tym hagiograficzną. Jednak wywołało to dyskusję w gronie pracowników biblioteki, czy biblioteka naukowa powinna zajmować się tego rodzaju literaturą, i w konsekwencji usunięto część zbiorów. Niniejszy artykuł ma celu zwrócenie uwagi na dokumentacyjny, ewangelizacyjny i katechetyczny wymiar książek dla dzieci i młodzieży oraz potrzebę stworzenia księgozbioru religijnego dla młodych czytelników w bibliotece naukowej Uniwersytetu Papieskiego.

1. Dokumentacyjny wymiar literatury religijnej dla dzieci i młodzieży

Biblioteka naukowa, jaką jest Biblioteka Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie, powinna gromadzić książki dla dzieci

[1] Biblioteka Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie.

i młodzieży o szeroko rozumianej tematyce religijnej ze względu na ich charakter dokumentacyjny oraz fakt, że mogą stać się one przedmiotem opisu naukowego. Od czasu przełomu politycznego końca lat osiemdziesiątych XX wieku pojawiło się bardzo wiele publikacji tego typu. Nastąpił szczególny rozkwit literatury religijnej dla dzieci i młodzieży, zarówno polskich autorów, jak i tłumaczeń pisarzy zagranicznych. W podręcznikach literatury niewiele miejsce poświęca się książkom dla dzieci, a w większości prawie się o nich nie wspomina. Można przytoczyć tu opracowania: Izabeli Kaniowskiej-Lewańskiej[2], Krystyny Kuliczkowskiej[3], Józefa Zbigniewa Białka[4], Stanisława Frycie (t. 1[5] i t. 2[6]). Problem literatury religijnej dla dzieci i młodzieży podejmuje Henryka Andrzejczak w artykułach: *Przerwana tradycja – piśmiennictwo religijne dla dzieci i młodzieży w latach 1945-1979*[7], *Między ckliwym moralizatorstwem a pobożnym przeżyciem*[8], *By przybliżyć Boga za sprawą poetyckiego słowa*[9]. Autorka konkluduje, że „wykaz utworów religijnych dla dzieci i młodzieży w latach 1945-1979 jest wymownym obrazem niszczenia i skutecznego przerwania przez władze PRL-u tradycji tegoż piśmiennictwa. Z rokiem 1950 ustała zupełnie publikacja tekstów religijnych dla dzieci. Do roku 1960 wydano jedynie dwa utwory, w latach 60. – cztery, z czego jeden tytuł dwukrotnie. Dopiero w latach 70. liczba publikacji nieco wzrosła, ale sporo wydań powtórzono (i to nie tylko raz). W sumie w przeciągu lat 1950-1979 wydano zaledwie 16 nowych tytułów, z powtórkami – 24. Aż przy siedemnastu datach rocznych nie odnotowano żadnej publikacji. Znamienne, że rok 1956, postrzegany jako czas odwilży w różnych dziedzinach, nie przyniósł żadnych zmian w zakresie religijnej twórczości dla dzieci. Pisarze

[2] I. Kaniowska-Lewańska, *Literatura dla dzieci i młodzieży do roku 1864*, Warszawa 1980.

[3] K. Kuliczkowska, *Literatura dla dzieci i młodzieży w latach 1864-1914*, Warszawa 1965.

[4] J.Z. Białek, *Literatura dla dzieci i młodzieży w latach 1918-1939*, Warszawa 1979.

[5] S. Frycie, *Literatura dla dzieci i młodzieży w latach 1945-1970*, t. 1, Warszawa 1988.

[6] S. Frycie, *Literatura dla dzieci i młodzieży w latach 1945-1970*, t. 2, Warszawa 1982.

[7] H. Andrzejczak, *Przerwana tradycja – piśmiennictwo religijne dla dzieci i młodzieży w latach 1945-1979*, w: *Literatura dla dzieci i młodzieży* (*1945-1989*), t. 3, red. K. Heska-Kwaśniewicz, K. Tałuć, Katowice 2013, s. 38-69.

[8] Taż, *Między ckliwym moralizatorstwem a pobożnym przeżyciem*, w: *Literatura dla dzieci i młodzieży* (*po roku 1980*), red. K. Heska-Kwaśniewicz, Katowice 2008, s. 136-157.

[9] Taż, *By przybliżyć dzieciom Boga za sprawą poetyckiego słowa*, w: *Literatura dla dzieci i młodzieży* (*po roku 1980*), s. 252-262.

starszego pokolenia trwali dalej w pokornym milczeniu; wychowawcy i nauczyciele – w pokornym wychowaniu z pomijaniem chrześcijańskich wartości. Choć generalnie lata 60. przyniosły rozwój polskiej literatury dla dzieci, choć dyskutowano znów o roli książki w życiu dziecka, nie podjęto na szerszą skalę tematyki religijnej. Kilka lat zupełnej nieobecności spowodowało przerwanie tradycji, a najbardziej bolesne jest to, że lata wojny i okupacji nie dokonały takich zniszczeń jak surowe restrykcje rodzimych komunistów"[10].

Istnieje potrzeba kompleksowego opracowania monograficznego piśmiennictwa religijnego dla najmłodszych czytelników. Biblioteka naukowa Uniwersytetu Papieskiego, który posiada Wydział Teologiczny, literaturę taką w celu dokumentacji powinna gromadzić zarówno w wersji drukowanej, jak i wydawnictw multimedialnych. Pojawiło się bardzo wiele wydań Biblii dla dzieci, dla dzieci najmłodszych, trzylatków, czterolatków aż po młodzież, także zróżnicowane wiekowo wydania modlitw dla dzieci, historii świętych, począwszy od kolorowanek, aż po powieści.

Wydawnictwo Karmelitów Bosych wydaje serię *Malowanki*, np. *Błogosławiony Jan Paweł II* przybliża dzieciom postać św. Jana Pawła II. Malowanka *Święty Józef* jest historią Świętej Rodziny opowiedzianą przez jej opiekuna. *Listy do Ciebie* to fragmenty pism św. Teresy od Dzieciątka Jezus, które wraz z rysunkami tworzą opowieść dla dzieci o życiu świętej. *Szkaplerz naszej Matki*, książeczka do kolorowania z tekstem, ukazuje czytelnikom szkaplerz karmelitański, jego znaczenie i przywileje z nim związane. Malowanka *Droga Krzyżowa* zaznajamia dzieci ze stacjami drogi krzyżowej, z kolei *Tajemnice różańca* – z tajemnicami modlitwy różańcowej. Inne kolorowanki popularyzują postać św. Elżbiety od Trójcy Przenajświętszej, św. Teresy Benedykty od Krzyża, św. Teresy od Jezusa, św. Jana od Krzyża, św. Rafała Kalinowskiego, proroka Eliasza – patrona zakonu karmelitańskiego, wzoru nauczyciela i wytrwałej modlitwy. Publikuje się opowiadania dydaktyczne na temat sakramentów, np. W. Huenermanna *Pasuję cię na rycerza. Opowiadania o sakramencie bierzmowania*, *Gdyby diabeł mógł się wyspowiadać. Opowiadania o sakramencie spowiedzi*.

[10] Taż, *Przerwana tradycja*, s. 67.

Tematyka religijna przyjmuje formy coraz bardziej atrakcyjne dla dzieci i młodzieży, jedną z nich jest komiks, np. *Miłość ponad wszystko. Śladami świętego Jana od Krzyża*, którego autorem jest Floris-Gabriel. Z kolei Wilhelm Huenermann napisał powieści *Mojżeszowe tablice* i *Opowiadania dla młodzieży na temat Dekalogu*. Na przykładzie działalności Wydawnictwa Karmelitów Bosych można zauważyć, jak przybliża się postacie świętych tego zakonu, życie Świętej Rodziny, Pana Jezusa. Propozycje modlitw dla dzieci i młodzieży również mają na celu rozbudzanie zainteresowania duchowością chrześcijańską pośród najmłodszych czytelników. Wydawnictwa te są rekomendowane jako pomoc katechetyczna dla dzieci.

Edycja św. Pawła i Wydawnictwo WAM Księży Jezuitów to przykłady oficyn publikujących multimedia dla dzieci. Edycja św. Pawła w Częstochowie wydała na DVD cykl *W imię Jezusa*, czyli dwadzieścia sześć filmów animowanych opowiadających dzieje od pierwszych wieków chrześcijaństwa aż do panowania cesarza Karola Wielkiego.

Przykładem filmów animowanych dla dzieci jest seria *Niezwykłe opowieści* omawiająca postacie świętych, najbardziej znane objawienia maryjne: w Lourdes, Fatimie, Guadalupe, wydana przez Demel International Corporation. *Niezwykłe opowieści* to filmy: *Mój przyjaciel anioł*; *Cudowna Pani z Fatimy*; *Bernadetta, księżniczka z Lourdes*; *Shema, śladami bohaterów Biblii*; *Franciszek, rycerz z Asyżu*; *Opowieść o św. Mikołaju*; *Juan Diego z Guadalupy*; *Patryk – dzielny pasterz*; *Franciszek Ksawery i skarb samurajów.*

Ciekawą serią animowaną jest cykl przybliżający Stary i Nowy Testament, wydany przez Hagi Film i Video: *Opowieści Biblijne Starego Testamentu* w czterech częściach i *Opowieści biblijne Nowego Testamentu* w sześciu częściach.

Goodtimes Home Video Corp. wydało ciekawe filmy animowane oparte na historiach biblijnych. Oto kilka tytułów wersji polskiej serii *Najwięksi bohaterowie i opowieści Biblii*: *Ogród w Edenie*, *Cuda Jezusa*, *Daniel w jaskini lwów*, *Dawid i Goliat*, *Arka Noego*, *Ostatnia Wieczerza*.

Wydawnictwo WAM wydało na DVD wieloczęściowe *Opowieści Starego Testamentu* Anny Lutosławskiej-Jaworskiej oraz Ewy Stadtmüller *Opowieści o życiu Pana Jezusa*.

Ukazało się bardzo wiele adaptacji Biblii dla dzieci. Oto niektóre z nich znajdujące się w zbiorach Biblioteki UPJPII: Anny de Graaf *Biblia dla dzieci* wydana przez Vocatio (wersję polską opracował Waldemar Chrostowski); Wacława Oszajcy *Biblia dla dzieci na każdy dzień* Wydawnictwa Święty Wojciech; *Biblia dla dzieci nowego stulecia. 365 opowiadań biblijnych na każdy dzień roku* Wydawnictwa Święty Wojciech, tekst Stephanie Jeffs i Derek Williams; *Biblia dla dzieci. Stary i Nowy Testament* Wydawnictwa Jedność, opowiada Murray Watts; *Biblia dla mnie* Wydawnictwa WAM opowiedziana przez Christinę Goodings. Ciekawą inicjatywą są wersje dwujęzyczne Biblii dla dzieci, np. *Angielsko-polska Biblia dla dzieci* wydana przez Vocatio. To tylko niektóre z bardzo licznych propozycji dostępnych na rynku z szeroko rozumianej literatury religijnej dla dzieci i młodzieży o pięknej szacie graficznej, różnorodności form, bogactwie treści.

Informacje o dostępności wymienionych powyżej pozycji zapewnia komputerowy katalog zbiorów Biblioteki Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie poprzez interfejs Chamo. Opisy bibliograficzne w katalogu opatrzone są hasłami przedmiotowymi w języku KABA. Pierwszą część hasła stanowi temat, pozostałe części w przytoczonych przykładach to określniki formy. Jedno hasło przedmiotowe może opisywać wiele pozycji o tej samej tematyce. W odniesieniu do literatury o polskim Papieżu dla dzieci i młodzieży w katalogu znajdują się następujące dane (cyfry wskazują liczbę pozycji):

– *Jan Paweł II* (*papież; 1920-2005*) – *wydawnictwa dla młodzieży* (11),

– *Literatura polska dla młodzieży – 1990-* (2),

– *Jan Paweł II* (*papież; 1920-2005) – komiksy* (4),

– *Jan Paweł II* (*papież; 1920-2005*) – *biografia – wydawnictwa dla młodzieży* (9),

– *Jan Paweł II* (*papież; 1920-2005*) – *podróże – wydawnictwa dla młodzieży* (2),

– *Jan Paweł II* (*papież; 1920-2005*) – *powieści dla młodzieży* (4),

– *Jan Paweł II* (*papież; 1920-2005*) – *poezje dla młodzieży* (1)[11].

[11] Katalog online Biblioteki UPJPII: http://upjp2.edu.pl/strona/utkbtfik0f, 15.06.2020.

Biblioteka UPJPII w Krakowie zapewnia wolny dostęp do księgozbioru ułożonego dziedzinowo według własnej, na ten cel stworzonej klasyfikacji KDK (Klasyfikacja Dziedzinowa Książek) i KDC (Klasyfikacja Dziedzinowa Czasopism). Tematowanie (dodawanie do opisu bibliograficznego haseł przedmiotowych KABA) ułatwia później zastosowanie klasyfikacji KDK i KDC dla poszczególnych pozycji, a tym samym odnalezienie ich w zbiorach wolnego dostępu. W klasyfikacji Biblioteki UPJPII oprócz dziedzin związanych z dyscyplinami nauki zgodnymi z głównym profilem uczelni znajduje się dział poświęcony wyłącznie św. Janowi Pawłowi II i dziełom Jego autorstwa: *Jan Paweł II* (określony symbolem J7).

Hasłem przedmiotowym *Jan Paweł II* (*papież; 1920-2005*) – *wydawnictwa dla młodzieży* opisanych jest jedenaście pozycji. Nie wszystkie są dostępne w Bibliotece UPJPII w Krakowie, ponieważ część znajduje się w Bibliotece Ośrodka Dokumentacji Pontyfikatu i Studium Jana Pawła II w Rzymie i w Bibliotece Instytutu Jana Pawła II w Krakowie (mieści się ona w Centrum Jana Pawła II „Nie lękajcie się" w Krakowie), jakkolwiek są widoczne w katalogu komputerowym Biblioteki UPJPII.

Hasło: *Jan Paweł II* (*papież: 1920-2005*) – *biografia – wydawnictwa dla młodzieży* odsyła do dziewięciu pozycji, ale tylko jedna jest dostępna w Bibliotece UPJPII, pozostałe w Bibliotece Instytutu Jana Pawła II i w Bibliotece Ośrodka Dokumentacji Pontyfikatu i Studium Jana Pawła II w Rzymie. W Bibliotece UPJPII znajduje się *Chłopiec z Wadowic. Biografia błogosławionego Jana Pawła II dla dzieci* Małgorzaty Skowrońskiej i ks. Roberta Nęcka z ilustracjami Kamila Stankiewicza, wydana przez krakowskie wydawnictwo Zielona Sowa w 2011 roku, w klasyfikacji biblioteki KDK J7.5.2.5, czyli: *Jan Paweł II – pomoce duszpastersko-katechetyczne*, z odsyłaczem: zob. też *Katechetyka – literatura religijna dla dzieci i młodzieży* T1.10.8.

Z hasłem przedmiotowym *Jan Paweł II* (*papież; 1920-2005*) – *powieści dla młodzieży* związane są cztery książki. Dwie znajdują się w Bibliotece UPJPII w Krakowie i dwie w Ośrodku Dokumentacji Pontyfikatu i Studium Jana Pawła II w Rzymie oraz Bibliotece Instytutu Jana Pawła II w Krakowie. W Bibliotece UPJPII znajdują

się książki ks. Mieczysława Malińskiego *Przyjaciel ludzi. O Papieżu dla dzieci* Archidiecezjalnego Wydawnictwa Łódzkiego z 1998 roku, w klasyfikacji Biblioteki UPJPII J.7.8, czyli *Jan Paweł II w sztuce*.

Inny przykład wiąże się z hasłem przedmiotowym *Jan Paweł II* (*papież; 1920-2005*) – *poezje dla młodzieży*, które odsyła do jednej pozycji, dostępnej w Bibliotece Instytutu Jana Pawła II w Krakowie. Jest to książka Ewy Stadtmüller *Z Wadowic do nieba. Opowieść o Janie Pawle II nie tylko dla przedszkolaków* krakowskiego wydawnictwa eSPe z 2006 roku.

W tym miejscu warto nadmienić, że katalog biblioteczny nieustannie się zmienia, pojawiają się w nim nowe pozycje, wobec czego może nie warto mnożyć tutaj przykładów, natomiast z pewnością warto przeglądać katalog z wykorzystaniem zarówno haseł przedmiotowych, jak i klasyfikacji dziedzinowej dostępnej na stronach katalogu online.

Biblioteka Uniwersytetu Papieskiego nie dysponuje egzemplarzem obowiązkowym, więc nie ma wszystkich publikacji tego typu, a szkoda. Nie może też kupić wszystkiego, co się ukazuje ze względu na ograniczone finanse. Wprowadzenie stawek podatku 5 proc. na książki i 23 proc. na multimedia utrudnia też pozyskiwanie książek za darmo ze względu na wymagane od wydawnictw obligatoryjne odprowadzenie podatku VAT na darowane tego typu towary. W miarę możliwości publikacje literatury religijnej dla dzieci pozyskuje się w darze. Biblioteka Uniwersytetu Jagiellońskiego i Biblioteka Narodowa oraz biblioteki posiadające egzemplarz obowiązkowy powinny zgromadzić całość tej literatury. W praktyce jest różnie. Biblioteka KUL jako uczelnia katolicka może zgromadzić wszystkie pozycje na omawiany w artykule temat, ponieważ przysługuje jej egzemplarz obowiązkowy. Na biblioteki innego typu, a więc parafialne, zakonne itp. nie można liczyć w tej dziedzinie. Biblioteka uniwersytecka na uczelni o charakterze religijnym, katolickim, papieskim, utrzymująca Wydział Teologiczny, w celach archiwizowania powinna ze względów dokumentacyjnych tego typu piśmiennictwo gromadzić, umożliwiając opracowanie naukowe i korzystanie z książek dla dzieci i młodzieży o szeroko pojętej tematyce religijnej.

2. Ewangelizacyjny wymiar literatury religijnej dla dzieci i młodzieży

Termin „ewangelizacja" pochodzi od rzeczownika greckiego *euangelion* – «dobra nowina» lub od czasownika *euangelidzein* – «głosić dobrą nowinę». Ewangelizacja według *Słownika teologicznego* to wszelka działalność, poprzez którą głosi się Ewangelię zarówno niechrześcijanom, jak i chrześcijanom celem wzbudzenia wiary, jej umocnienia i rozwoju[12]. Wyróżnia się dwa typy ewangelizacji: misyjną wśród niechrześcijan i duszpasterską wśród chrześcijan, a także reewangelizację albo nową ewangelizację. Typy te jednak wzajemnie się przenikają. Przepowiadaniem misyjnym lub kerygmatycznym nazywa się głoszenie Ewangelii ludziom nieznającym Chrystusa.

Papież VI w dokumencie *Evangelii nuntiandi* określa ewangelizację jako pokazywanie Chrystusa Pana tym, którzy Go nie znają, jako kaznodziejstwo, katechizację, chrzest i udzielanie sakramentów. Uważa, że ewangelizacja jest bogatą, wielostronną i dynamiczną rzeczywistością i nie da się jej w pełni zdefiniować. Adhortacja apostolska *Evangelii nuntiandi* ewangelizację rozumie nie tylko jako werbalne głoszenie Ewangelii, lecz jako działalność zbawczą Kościoła we współczesnym świecie, działalność skierowaną do wiernych (*ad intra*) i do wszystkich ludzi (*ad extra*). Nowe czasy wymagają nowych metod i sposobów przekazywania współczesnemu człowiekowi orędzia zbawczego w sposób zrozumiały, jasny, jednocześnie nie zniekształcający treści ewangelicznego orędzia.

Jan Paweł II uważał, że Kościół musi stale ewangelizować siebie, Europa katolicka i chrześcijańska musi ewangelizować siebie samą[13]. Ewangelizacja powtórna, nowa ewangelizacja, jest skierowana do osób zdechrystianizowanych. Procesy dechrystianizacji i laicyzacji powodują, że ludzie odchodzą od wiary stopniowo lub całkowicie. Podejmuje się nowe działania w parafii w celu reewangelizacji osób ochrzczonych. Nowa ewangelizacja to określenie, które nie występuje w dokumentach II Soboru Watykańskiego ani w *Evangelii nuntiandi* Pawła VI. Termin ten rozpowszechnił Jan

[12] W. Łydka, *Ewangelizacja*, w: *Słownik teologiczny*, red. A. Zuberbier, Katowice 1998, s. 177.

[13] Jan Paweł II, *Ewangelizacja Europy*, „Tygodnik Powszechny", 28 (1979), s. 2.

Paweł II. Po raz pierwszy wspomniał o nowej ewangelizacji podczas przemówienia 9 czerwca 1979 roku w Nowej Hucie: „Rozpoczęła się nowa ewangelizacja, jak gdyby druga, a przecież ta sama co pierwsza”[14]. Podczas podróży do Ameryki Łacińskiej z okazji 500-lecia ewangelizacji tego kontynentu spotkał się 9 marca 1983 roku na Haiti z Radą Konferencji Episkopatów Ameryki Łacińskiej CELAM, apelował o podjęcie dzieła nowej ewangelizacji, nowej w zapale, metodach, wyrazie[15]. Na VI Sympozjum Biskupów Europejskich 11 października 1985 roku wezwał do podjęcia dzieła nowej ewangelizacji Europy jako wyzwania wobec nasilającej się sekularyzacji narodów europejskich i przełamania rozlicznych podziałów na tym kontynencie. Osiemnastego maja 1986 roku w orędziu na Światowy Dzień Misyjny zachęca do nowej ewangelizacji, aby zapobiec różnicom między Ewangelią a kulturą, co staje się o poważnym problemem współczesności. Podczas IV Zgromadzenia Ogólnego Rady Biskupów Ameryki Łacińskiej 12 października 1992 roku na San Domingo wygłosił przemówienie uważane za traktat o nowej ewangelizacji i o dynamizmie apostolskim. Nowość ewangelizacji, do której Papież namawia, polega na nowej postawie, nowym stylu, wysiłku i programie[16]. Punktem wyjścia nowej ewangelizacji jest przekonanie, że w Chrystusie można odnaleźć niezgłębione bogactwo, którego nie zdoła wyczerpać żadna kultura i do której ludzie powinni sięgać, by się duchowo wzbogacić. Dlatego też istotna treść nowej ewangelizacji pozostaje zawsze niezmienna, a Ewangelię należy głosić wiernie i bez zniekształceń, tak jak została zachowana i przekazywana przez Tradycję Kościoła. Prawdziwa ewangelizacja jest głoszeniem konkretnej Osoby, którą jest Chrystus[17].

Benedykt XVI utworzył Papieską Radę ds. Krzewienia Nowej Ewangelizacji. W motu proprio *Ubicumque et semper* napisał: „To właśnie zadanie było jednym z zasadniczych punktów Magisterium

[14] Tenże, *Homilia w czasie Mszy św. odprawionej przed opactwem oo. Cystersów w Mogile, 9 czerwca 1979, Kraków, Nowa Huta*, w: Jan Paweł II, *Pielgrzymki do Ojczyzny*, Kraków 2005, s. 190.

[15] *Przemówienie Ojca Świętego Jana Pawła II do Rady Konferencji Episkopatów Ameryki Łacińskiej* (*CELAM*), „L'Osservatore Romano” (wyd. polskie), 4 (1983), s. 29.

[16] W. Seremak, *Ewangelizacja*, w: *Leksykon duchowości katolickiej*, red. M. Chmielewski, Lublin – Kraków 2002, s. 260-263.

[17] A. Lewek, *Nowa Ewangelizacja w duchu Soboru Watykańskiego II*, s. 101-102.

czcigodnego Sługi Bożego Jana Pawła II, a pojęcie nowej ewangelizacji pogłębiane systematycznie w licznych wystąpieniach streszczało zadanie czekające dzisiejszy Kościół, zwłaszcza w regionach dawnej chrystianizacji[18].

Ewangelizacja to wszelka działalność związana z głoszeniem Ewangelii zarówno niechrześcijanom, jak i chrześcijanom celem wzbudzenia wiary, jej umocnienia i rozwoju. Zwłaszcza ewangelizacja najmłodszych jest zadaniem niezwykłe trudnym, dostosowanie do poziomu rozwoju dzieci wymaga przekazania orędzia zbawczego w sposób odpowiedni do wieku w formie i treści. Pojawienie się literatury dla dzieci umożliwiło przekazanie nauczania biblijnego, liturgicznego poprzez formy modlitwy, przybliżenie istoty sakramentów. Współczesne formy przekazu: drukowane, elektroniczne i multimedialne, przybliżają orędzie zbawcze, wzbudzają i umacniają wiarę i przyczyniają się do jej rozwoju. Po tego typu literaturę mogą sięgnąć zarówno ludzie wierzący, jak i niewierzący.

W bibliotece naukowej Uniwersytetu Papieskiego ze zbiorów mogą korzystać studenci, profesorowie, pracownicy naukowi UPJPII, ale także studenci i pracownicy innych uczelni, katecheci, mieszkańcy Krakowa oraz biblioteki spoza Krakowa w ramach wypożyczeń międzybibliotecznych. Na miejscu może skorzystać ze zbiorów każdy, kto ma taką potrzebę. Osoby korzystające ze zbiorów w wolnym dostępie mają możliwość zapoznania się z tego typu publikacjami. Obecność literatury religijnej dla dzieci i młodzieży w katalogu komputerowym jest formą ewangelizacji. Wskazuje na obecność tej literatury w bibliotece, umożliwiając korzystanie z niej. Szczególnie w bibliotece Uniwersytetu Papieskiego taka literatura powinna być obecna, ponieważ sieć bibliotek parafialnych nie jest zbyt rozwinięta i może nie zapewnić dostępu do poszukiwanych wydawnictw, również księgozbiory bibliotek wojewódzkich, gminnych, szkolnych nie są zbyt bogate. W związku z tym, zważywszy na działalność naukową i promocyjną papieskiej książnicy, tworzenie wystaw, koncertów, sympozjów, odwiedzanie biblioteki przez uczniów szkół, dzieci z przedszkoli, należy stwierdzić, że Biblioteka Uniwer-

[18] Benedykt XVI, *List apostolski w formie motu proprio „Ubicumque et semper"*, 21 IX 2010, „L'Osservatore Romano" (wyd. polskie), 32 (2011), s. 12.

sytetu Papieskiego pełni również rolę ewangelizacyjną, zarówno dla osób wierzących, jak i niewierzących.

3. Katechetyczny wymiar literatury religijnej dla dzieci i młodzieży

Ogólna instrukcja katechetyczna (*Directorium catechisticum generale*) wydana przez Kongregację ds. Duchowieństwa w 1971 roku stwierdza, że ostatecznym celem katechezy jest doprowadzenie do wiary dojrzałej, zarówno poszczególnych wiernych, jak i całej wspólnoty, dlatego powinna się ona troszczyć o wierne przekazanie całego bogactwa chrześcijańskiego orędzia[19].

W Adhortacji apostolskiej *Catechesi tradendae* Ojca Świętego Jana Pawła II do biskupów, kapłanów i wiernych całego Kościoła Katolickiego o katechizacji w naszych czasach z 1979 roku stwierdza się, że katecheza „jest wychowaniem w wierze dzieci, młodzieży i dorosłych, ale obejmuje przede wszystkim nauczanie doktryny chrześcijańskiej, przekazywane na ogół w sposób systematyczny i całościowy, dla wprowadzenia wierzących w pełnię życia chrześcijańskiego"[20].

Jan Paweł II podkreśla, że „prawdziwa katecheza jest zawsze uporządkowanym i systematycznym wprowadzeniem w Objawienie, które sam Bóg dał o sobie w Jezusie Chrystusie, zachowane w głębokiej pamięci Kościoła i Piśmie Świętym i stale przekazywane przez żywą i czynną «tradycję» z pokolenia na pokolenie"[21]. Zauważa ewangelizacyjne zadanie katechezy w słowach: „między katechezą a ewangelizacją nie ma ani rozdziału, ani przeciwstawności, ani też całkowitej tożsamości, ale jakąś wewnętrzną więzią łączą się one ze sobą i wzajemnie uzupełniają"[22]. „Katecheza jest częścią ewangelizacji, jej treść nie może być inna aniżeli ta, która jest właściwa całej i integralnej ewangelizacji: to samo orędzie – Dobra Nowina Zba-

[19] Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Ogólna instrukcja katechetyczna* (*Directorium catechetisticum generale*), Kielce 1990, s. 27.

[20] Jan Paweł II, *Adhortacja apostolska „Catechesi tradendae"*, w: *Adhortacje apostolskie Ojca Świętego Jana Pawła II*, t. 1, Kraków 2006 (dalej: CT), nr 18, s. 28.

[21] CT, nr 22.

[22] CT, nr 18.

wienia”[23]. Zapewnia, że „katecheza pobudzana przez pasterzy i przy współudziale wspólnot zawsze szukała dróg i środków najbardziej odpowiednich do wypełnienia swej misji”[24].

Dyrektorium katechetyczne Kościoła katolickiego w Polsce w paragrafie 77 zaleca: „kult świętych i błogosławionych Kościoła powinien wiązać się z katechezą wyjaśniającą znaczenie świętości w życiu chrześcijanina. Należy dołożyć wszelkich starań, aby wierni znali żywoty świętych, zwłaszcza swoich patronów, patronów parafii, diecezji i Polski”[25].

Warto zwrócić uwagę na publikację Marcina Brykczyńskiego *W każdym z nas są drzwi otwarte do nieba* wydaną w 2011 roku przez Centrum Myśli Jana Pawła II w Warszawie. Autor w krótkich, prostych wierszykach przedstawia podstawowe myśli wszystkich czternastu encyklik. Po krótkim wierszyku następuje fragment tekstu encykliki, np.:

W każdym z nas są drzwi do nieba,
tylko je otworzyć trzeba.
Śmiało do nich trafić mogę,
bo mi Chrystus wskazał drogę[26].

Następnie cytuje się fragment z encykliki *Redemptor hominis*:

> Człowiek, tak jak jest „chciany” przez Boga, tak jak został przez Niego odwiecznie „wybrany” powołany, przeznaczony do łaski i do chwały – to jest właśnie człowiek „każdy”, najbardziej „konkretny” i najbardziej „realny”: człowiek w całej pełni tajemnicy, która stała się jego udziałem w Jezusie Chrystusie (*Redemptor hominis*, 13)[27].

Oto wierszyk do encykliki *Sollicitudo rei socialis*, po nim następuje fragment tej encykliki:

---

[23] CT, nr 26.

[24] CT, nr 46.

[25] Konferencja Episkopatu Polski, *Dyrektorium katechetyczne Kościoła Katolickiego w Polsce*, Kraków 2002, s. 62.

[26] M. Brykczyński, *W każdym z nas są drzwi do nieba. Jan Paweł II nie tylko dla dzieci*, Warszawa 2011, s. 4.

[27] *Tamże*.

> Zanim najem się do syta,
> o potrzeby innych pytam.
> Choćbym nawet miał niewiele,
> chętnie się z biedniejszym dzielę.
>
> Dziś, gdy kwestia społeczna nabrała wymiarów światowych, […] miłość preferencyjna oraz decyzje, do jakich pobudza, nie mogą nie obejmować wielkich rzesz głodujących, żebrzących, bezdomnych, pozbawionych pomocy lekarskiej, a nade wszystko nie mających nadziei na lepszą przyszłość (*Sollicitudo rei socialis*, 42)[28].

W powyższym artykule przedstawiono literaturę dla dzieci i młodzieży zgromadzoną w bibliotece Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie, przybliżającą postać św. Jana Pawła II, który stał się wzorem do naśladowania poprzez praktykowanie heroicznych cnót i życie w wierności łasce Bożej.

Najlepszym sposobem przybliżenia postaci świętych jest gromadzenie literatury hagiograficznej w bibliotece, przeznaczonej do odpowiedniego wieku, która może być wykorzystana przez księży, katechetów, dzieci, młodzież, rodziców. W Bibliotece UPJPII zgromadzone książki na temat Papieża dla dzieci i młodzieży są przykładem, że tego typu piśmiennictwo należy gromadzić ze względu na możliwość wykorzystania go w katechezie jako pomoc dydaktyczną. Nie chodzi tylko o literaturę hagiograficzną, lecz szeroko pojętą literaturę religijną dla dzieci i młodzieży, przybliżającą nauczanie biblijne, liturgiczne itp. we wszelkich dostępnych formach: w wersji drukowanej, multimedialnej (CD, DVD), elektronicznej, audiobooków. Wykorzystanie tych materiałów jako pomocy dydaktycznych, zarówno w katechezie szkolnej, jak i pozaszkolnej, parafialnej, indywidualnej przez rodziców i dzieci, przyczynia się do kształtowania wiary dojrzałej i wiernego przekazywania orędzia zbawczego poprzez wszelkie formy skutecznego dotarcia zwłaszcza do najmłodszych odbiorców.

[28] *Tamże*, s. 17.

Bibliografia

Andrzejczak Henryka, *By przybliżyć dzieciom Boga za sprawą poetyckiego słowa*, w: *Literatura dla dzieci i młodzieży* (*po roku 1980*), red. K. Heska-Kwaśniewicz, Katowice 2008, s. 252-262.

Andrzejczak Henryka, *Między ckliwym moralizatorstwem a pobożnym przeżyciem*, w: *Literatura dla dzieci i młodzieży* (*po roku 1980*), red. K. Heska-Kwaśniewicz, Katowice 2008, s. 136-157.

Andrzejczak Henryka, *Przerwana tradycja-piśmiennictwo religijne dla dzieci i młodzieży w latach 1945-1979*, w: *Literatura dla dzieci i młodzieży* (*1945-1989*), t. 3, red. K. Heska-Kwaśniewicz, K. Tałuć, Katowice 2013, s. 38-69.

Benedykt XVI, *List apostolski w formie motu proprio „Ubicumque et semper"*, 21 IX 2010, „L'Osservatore Romano" (wyd. polskie), 32 (2011), s. 12.

Białek Józef Zbigniew, *Literatura dla dzieci i młodzieży w latach 1918-1939*, Warszawa 1979.

Frycie Stanisław, *Literatura dla dzieci i młodzieży w latach 1945-1970*, t. 1, Warszawa 1988.

Frycie Stanisław, *Literatura dla dzieci i młodzieży w latach 1945-1970*, t. 2, Warszawa 1982.

Jan Paweł II, *Adhortacje apostolskie*, t. 1, Kraków 2006.

Jan Paweł II, *Ewangelizacja Europy*, „Tygodnik Powszechny", 28 (1979), s. 2.

Jan Paweł II, *Pielgrzymki do Ojczyzny*, Kraków 2005.

Jan Paweł II, *Przemówienie Ojca Świętego Jana Pawła II do Rady Konferencji Episkopatów Ameryki Łacińskiej* (*CELAM*), „L'Osservatore Romano", 4 (1983), s. 29.

Kaniowska-Lewańska Izabela, *Literatura dla dzieci i młodzieży do roku 1864*, Warszawa 1980.

Konferencja Episkopatu Polski, *Dyrektorium katechetyczne Kościoła Katolickiego w Polsce,* Kraków 2002.

Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Ogólna instrukcja katechetyczna* (*Directorium catechetisticum generale*), Kielce 1990.

Kuliczkowska Krystyna, *Literatura dla dzieci i młodzieży w latach 1864-1914*, Warszawa 1965.

Lewek Antoni, *Nowa Ewangelizacja w duchu Soboru Watykańskiego II*, t. 1, Katowice 1995.

Łydka Władysław, *Ewangelizacja*, w: *Słownik teologiczny*, red. A. Zuberbier, Katowice 1998. s. 177-179.

Seremak Waldemar, *Ewangelizacja*, w: *Leksykon duchowości katolickiej*, red. M. Chmielewski, Lublin – Kraków 2002, s. 260-263.

Streszczenie

Artykuł porusza problem gromadzenia literatury religijnej dla dzieci i młodzieży w Bibliotece Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie na przykładzie literatury o Janie Pawle II. Jego celem jest ukazanie potrzeby tworzenia księgozbioru religijnego dla dzieci i młodzieży na przykładzie literatury o św. Janie Pawle II. Wskazano na dokumentacyjny, ewangelizacyjny i katechetyczny wymiar piśmiennictwa chrześcijańskiego dla dzieci i młodzieży w bibliotece naukowej na przykładzie Biblioteki Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie.

Słowa kluczowe

biblioteka naukowa, Jan Paweł II, literatura religijna dla dzieci, ewangelizacja, katechizacja

THE PROBLEM OF COLLECTING RELIGIOUS LITERATURE FOR CHILDREN AND YOUTH IN THE LIBRARY OF THE PONTIFICAL UNIVERSITY OF JOHN PAUL II IN CRACOW ON THE EXAMPLE OF LITERATURE ON JOHN PAUL II

Summary

The paper aims to show the need to collect religious literature for children and youth in a research library on the example of books about John Paul II held by the Library of the Pontifical University of John Paul II in Cracow. The author argues that collecting religious literature for children and young people in a scientific library has a documentary, evangelistic and catechetical significance.

Keywords

research library, John Paul II, religious literature for children, evangelization, religious education

Fides. Biuletyn Bibliotek Kościelnych
Rok 26 (2020) nr 2 (51), s. 217-240
ISSN 1426-3777

Bogumiła Warząchowska[1]

JAN PAWEŁ II – KAROL WOJTYŁA W DYSERTACJACH Z BIBLIOTEKI TEOLOGICZNEJ UNIWERSYTETU ŚLĄSKIEGO W KATOWICACH

Wprowadzenie

Posługa Jana Pawła II na Stolicy Piotrowej zaowocowała bogatym dorobkiem w postaci encyklik, adhortacji, listów pasterskich, homilii, przesłań, przemówień oraz wielu przeprowadzonych rozmów, wywiadów, a także wypowiedzi skierowanych przy różnych okazjach do duchowieństwa i wiernych świeckich. Ponad ćwierćwiecze pontyfikatu Jana Pawła II wywarło znaczny wpływ na rozwój myśli teologicznej, naukę społeczną Kościoła, podejście do zagadnień etycznych i filozoficznych. Różnorodność tematów poruszanych przez Papieża zawsze inspirowała do podejmowania badań naukowych w zakresie teologii i dziedzin pokrewnych. Szerokie spektrum zainteresowań Karola Wojtyły, a następnie Jana Pawła II ciągle dostarcza nowych tematów i przemyśleń. Nic dziwnego, że na wielu uczelniach, zarówno w Polsce, jak i za granicą, zaczęły powstawać seminaria i instytuty oraz podejmuje się studia i badania w zakresie nauczania papieskiego, odbytych pielgrzymek, wydanych dokumentów. Poddaje się refleksji także znaczenie pontyfikatu oraz jego wpływ na rozwój

[1] Biblioteka Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach.

życia religijnego, kulturalnego i społecznego w Polsce, Europie i na świecie. W związku z tym w wielu bibliotekach w Polsce i za granicą, a zwłaszcza w książnicach kościelnych gromadzi się literaturę związaną z Janem Pawłem II. Niektóre z nich zadecydowały o wyłączeniu tej literatury z podstawowego zasobu bibliotecznego i utworzeniu odrębnej kolekcji poświęconej Janowi Pawłowi II (m.in. w Czytelni Teologiczno-Filozoficznej w Bibliotece Uniwersyteckiej KUL)[2]. Podobne działania podjęto również w Bibliotece Teologicznej Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, wyodrębniając materiały dotyczące Papieża Polaka. Wydzielenie kolekcji Jana Pawła II i o nim ułatwia poszukiwania i badania pracownikom i studentom w zakresie osoby i dzieła świętego Papieża.

W Wyższym Śląskim Seminarium Duchownym (w Krakowie do 1980 roku i w Katowicach do 2000 roku), a następnie od 2001 roku na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Śląskiego powstało wiele prac dyplomowych, licencjackich, magisterskich, licencjatu kanonicznego i dysertacji doktorskich zainspirowanych osobą, działalnością i nauczaniem Jana Pawła II.

Dotychczas w Bibliotece Teologicznej w bazie Dysertacje zarejestrowano 3 970 rekordów, z czego 215 to opisy związane z Janem Pawłem II. Prace te powstały na przestrzeni kilkudziesięciu lat i nadal pojawiają się nowe opracowania. Tworzą je alumni teologii pastoralnej, jak też studenci teologii ogólnej, nauczycielskiej i nauk o rodzinie. Powstają krótkie, zwięzłe i syntetyczne opracowania, a także obszerne rozprawy z bogatą bibliografią oraz poszerzonym o aneksy i załączniki aparatem naukowym.

Analizując tematykę prac, trudno jednoznacznie wyodrębnić podejmowane kwestie. Najczęściej omawiane tematy są wielowątkowe i wieloaspektowe, niektóre łączą się ze sobą, inne badane są bardzo szczegółowo, a kolejne ujęto syntetycznie lub w szerokim kontekście badawczym. Dla potrzeb artykułu wyodrębniono te zagadnienia, które uznano nie tylko za najważniejsze ze względu na liczebność prac, ale też ze względu na sposób interpretacji myśli Jana Pawła II.

[2] A. Zmorzanka, *Księgozbiór w Bibliotece Uniwersyteckiej poświęcony Janowi Pawłowi II*, „Przegląd Uniwersytecki", 2 (2014), s. 25.

Związki Karola Wojtyły ze Śląskiem

Analizując treść wspomnianych dysertacji i odniesienie do podejmowanych tematów badawczych, nie można pominąć szerokiego kontekstu związków Karola Wojtyły ze Śląskiem. W tej specyficznej bliskości i wzajemnych relacjach tkwi przyczyna sięgania do licznych dokumentów, które wyszły spod pióra wielkiego Polaka.

Wydział Teologiczny, utworzony w 2000 roku w strukturach Uniwersytetu Śląskiego, swymi korzeniami sięga okresu międzywojennego, kiedy to w 1925 roku w Krakowie powołano Wyższe Śląskie Seminarium Duchowne[3]. Formacja kapłańska alumnów odbywała się w seminarium, a rozwój naukowo-intelektualny na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Jagiellońskiego. Karol Wojtyła tak wspomina tamten czas: „Jest dla nas rzeczą bezcenną ten fakt, że początki biskupstwa i Diecezji w Katowicach tak się ściśle związały z Krakowem – Wasze Seminarium Duchowne, które istnieje od początku, od pięćdziesięciu już prawie lat, w Krakowie zostało założone i tam stanowi wielką wspólnotę z wielu innymi Seminariami Duchownymi, zarówno częstochowskim, krakowskim, jak też bardzo wielu zakonnymi"[4].

Z kolei lata pięćdziesiąte to czas, kiedy Karol Wojtyła współpracował ze Śląskim Seminarium Duchownym jako pedagog i wykładowca. Następnie, będąc metropolitą krakowskim, był w stałym kontakcie z alumnami WŚSD oraz z górnośląską społecznością podczas corocznych pielgrzymek piekarskich, w których brał udział nieprzerwanie od 1965 do 1978 roku[5]. Nawet przyjęcie najwyższej godności kościelnej i brak możliwości osobistego uczestniczenia w pielgrzymkach piekarskich nie powstrzymały K. Wojtyły od stałej łączności ducho-

---

[3] W. Basista, *55 lat związków z Seminarium Duchownym*, w: *Wyższe Śląskie Seminarium Duchowne 1924-2004*, red. J. Kupny, Katowice 2004, s. 376-392; S. Szymecki, *Wspomnienie o Wyższym Śląskim Seminarium Duchownym w Krakowie* (*lata 1948-1978*), w: *Wyższe Śląskie Seminarium Duchowne 1924-2004*, s. 357-361; M. Zyzak, *Dzieje Wyższego Śląskiego Seminarium Duchownego po II wojnie światowej*, w: *Wyższe Śląskie Seminarium Duchowne 1924--2004*, s. 51-78.

[4] J. Przybyła, *Nauczanie o pracy ludzkiej kardynała Karola Wojtyły na podstawie kazań wygłoszonych w Piekarach Śl. w latach 1968-1978*, Katowice 2004, s. 105.

[5] J. Kiedos, *Kardynał Karol Wojtyła – uczestnik pielgrzymek mężów i młodzieńców do Piekar Śląskich*, „Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne", 16 (1983), s. 171-193.

wej ze Ślązakami. Każdego roku przekazywał przesłanie i błogosławieństwo papieskie piekarskim pielgrzymom. Na jednej z piekarskich pielgrzymek w 1974 roku mówił o stałych związkach Śląska z Krakowem: „Przybywam tutaj rokrocznie jako Metropolita Krakowski, który z Diecezją Śląską jest powiązany przeróżnymi więzami. Przede wszystkim są to więzy historyczne, sięgające tysięcy lat wstecz. Tutaj na tych ziemiach biegła granica pomiędzy prastarą milenijną Diecezją Krakowską i Wrocławską. A kiedy obecnie Kościół katowicki znajduje się we wspólnocie Metropolii Krakowskiej, to w tym jest jakiś twórczy znak Bożej Opatrzności, nie tylko dla Was, ale i dla nas. Nie tylko dla Was na Śląsku, w Katowicach, w Piekarach, w Tychach, ale także dla nas w Krakowie, w Oświęcimiu, w Nowej Hucie – w tej całej wspólnocie, która ma jedno oblicze, która ma wspólne dążenia i wspólne prawa!”[6].

Będąc metropolitą krakowskim, a później następcą św. Piotra, wspierał wszelkie działania zmierzające do utworzenia Wydziału Teologicznego w strukturach Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Znamienne są słowa wdzięczności metropolity katowickiego abp. Damiana Zimonia wypowiedziane podczas audiencji papieskiej do delegacji Uniwersytetu Śląskiego z Katowic: „Dziękujemy za Wydział Teologiczny, który jest jakby kontynuacją Wydziału Teologicznego na Uniwersytecie Jagiellońskim, gdzie naszym – także moim profesorem był ks. prof. Karol Wojtyła. Były to lata pięćdziesiąte ubiegłego wieku. Myślę także o potrzebie współpracy z Papieską Akademią Teologiczną w Krakowie, której księża śląscy wiele zawdzięczają”[7].

Współpraca uczelni śląskiej z ośrodkiem akademickim w Krakowie na przestrzeni lat układała się w sposób przyjazny. Wzorce czerpane z krakowskiej Alma Mater wydały nowe pokolenie uczonych śląskich, spośród których wyrosło wielu kapłanów, historyków, teologów i prawników. Wymowne są słowa prof. dr. hab. Janusza Janeczka, rektora Uniwersytetu Śląskiego, i świadome zaakcentowanie faktu, iż „jest pewna symbolika w tym, że teologia wypędzona przed ponad pięćdziesięciu laty z Uniwersytetu Jagiellońskiego wróciła do

[6] J. Przybyła, *Nauczanie o pracy ludzkiej*, s. 105.

[7] D. Zimoń, *Przemówienie abp. Damiana Zimonia*, „Wiadomości Archidiecezjalne”, 1 (2005), s. 14.

jego córki – Uniwersytetu Śląskiego”[8]. Było to wyraźne nawiązanie Jego Magnificencji do wypowiedzi Karola Wojtyły sprzed lat: „Jestem wdzięczny Waszemu Biskupowi i Waszym Kapłanom, że razem ze mną, razem z duchowieństwem krakowskim i częstochowskim upominają się o historyczne i obywatelskie prawa tego prastarego Wydziału Teologicznego w Krakowie, który na pewno nie dla chwały polskiej kultury został zlikwidowany na Uniwersytecie Jagiellońskim w 1954”[9]. Rektor zwrócił również uwagę, że „dążąc od 1981 roku do utworzenia Wydziału Teologicznego, nie kierowano się pragmatyzmem czy utylitaryzmem. W naszych działaniach pobrzmiewało echo słów Waszej Świątobliwości o konieczności nadania kształceniu i badaniom uniwersyteckiego wymiaru kontemplacyjnego, opartego na humanizmie chrześcijańskim. Pamiętaliśmy też inną myśl Waszej Świątobliwości o tym, że «rozum oświecony wiarą ma rozeznanie nadprzyrodzone»”[10].

Należy podkreślić, że Karol Wojtyła jako biskup krakowski osobiście doświadczył usunięcia teologii ze struktur Uniwersytetu Jagiellońskiego, dlatego będąc papieżem, przywoływał wielowiekowe tradycje teologiczne na uczelni, zaznaczając, że „w klasycznym rozumieniu uniwersytet nie mógł istnieć bez wydziału teologicznego – był jakby niepełny. Dziś to się zmieniło. Okazuje się jednak, że obecność nauk teologicznych pośród innych dziedzin zgłębianych na uniwersytecie stwarza możliwości cennej wymiany myśli. *Fides et ratio* spotykają się w poszukiwaniu mądrości. Posługują się innymi narzędziami i metodami, ale ubogacają się wzajemnie na drodze odkrywania wielorakich wymiarów prawdy”[11].

Wydział Teologiczny usunięty z Uniwersytetu Jagiellońskiego w 1954 roku nie wrócił do macierzystej uczelni, lecz dał początek utworzonej w 1974 roku Papieskiej Akademii Teologicznej, która

---

[8] J. Janeczek, *Przemówienie rektora prof. dr. hab. Janusza Janeczka*, „Wiadomości Archidiecezjalne”, 1 (2005), s. 15.

[9] K. Wojtyła, *Kazanie wygłoszone w Piekarach Śląskich w czasie pielgrzymki mężczyzn i młodzieńców w dniu 26 maja 1974 r.*, w: J. Przybyła, *Nauczanie o pracy ludzkiej*, s. 106.

[10] J. Janeczek, *Jan Paweł II prosił o przekazanie pozdrowień i błogosławieństw wszystkim profesorom i studentom naszej Uczelni*, „Gazeta Uniwersytecka. Miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach”, 6 (2005), s. 9.

[11] Jan Paweł II, *Przemówienie Ojca Świętego do delegacji Uniwersytetu Śląskiego z Katowic*, „Wiadomości Archidiecezjalne”, 1 (2005), s. 13.

w 2009 roku została przekształcona w Uniwersytet Jana Pawła II, współpracujący ze śląskim środowiskiem naukowym.

Warto zaznaczyć również i to, że utworzone w ostatnim czasie Centrum Jana Pawła II „Nie lękajcie się" w Krakowie-Łagiewnikach – jako jeden z najważniejszych ośrodków żywej pamięci o osobie i dziele Papieża Polaka – zaprosiło w 2014 roku archidiecezję katowicką do zaprojektowania wystroju i wyposażenia kaplicy pw. Matki Bożej Piekarskiej. Miejsce to ma przypominać najważniejsze sanktuaria maryjne obok istniejących już tam kaplic: ludźmierskiej, Santa Maria Maggiore, częstochowskiej, kalwaryjskiej, św. Jadwigi.

Kaplica Matki Bożej Piekarskiej w Centrum Jana Pawła II upamiętnia obecność kard. Karola Wojtyły na Wzgórzu Piekarskim podczas pielgrzymek męskich, gdzie metropolita krakowski głosił słowo Boże, oraz nawiązuje do wizyty Jana Pawła II w 1983 roku na katowickim Muchowcu podczas pielgrzymki do Polski. W centrum kaplicy znajduje się kopia obrazu Matki Bożej Piekarskiej, w jej tylnej części wyryto tekst z pieśni *Matko Piekarska*, a na ścianach bocznych umieszczono cytaty z przemówień Papieża skierowane do Ślązaków, które mają promować naukę św. Jana Pawła II.

Dokumenty papieskie

Na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Śląskiego prowadzi się badania przede wszystkim nad piśmiennictwem Jana Pawła II w postaci encyklik, adhortacji i listów pasterskich, konstytucji apostolskich, orędzi, katechez, homilii, przemówień, modlitw i rozważań, których treści odnoszą się do aktualnych problemów współczesnego Kościoła. Należy podkreślić, że spośród wielu dokumentów papieskich encykliki stały się obszarem gruntownych dociekań oraz inspiracji badawczych.

Szczegółowego ich omówienia z podziałem na trynitologiczne, eklezjologiczne, antropologiczne i społeczne dokonał Janusz Chyła w dysertacji *Chrystologia jako klucz hermeneutyczny do misterium istnienia i zbawienia. Studium teologicznodogmatyczne encyklik Jana Pawła II*. Podstawowym zagadnieniem analizowanym w rozprawie jest chrystologia zawarta w urzędowych pismach Papieża.

Z kolei w rozprawie *Obraz Boga w trynitologicznej trylogii encyklik Jana Pawła II: „Dives in misericordia" – „Redemptor hominis" – „Dominum et Vivificantem"* omówiono Osoby Trójcy Świętej, a zatem przedstawiono obraz Boga w encyklikach Ojca Świętego. Nie bez znaczenia pozostaje fakt, że synteza rozważań autora doprowadziła do wniosku, że Bóg Jana Pawła II to Bóg pragnący być blisko człowieka, a każda z trynitologicznych encyklik zbliża człowieka do jego Stwórcy[12].

Wiele tematów opracowano również na podstawie adhortacji, które tworzą zbiór piętnastu dokumentów o różnorodnej tematyce[13]. Są wśród nich: nauczanie Jana Pawła II o rodzinie (*Familiaris consortio*), życiu konsekrowanym (*Vita consecrata*), powołaniu świeckich (*Christifideles laici*) oraz o zadaniach Kościoła w Europie (*Ecclesia in Europa*) i na innych kontynentach (*Ecclesia in America*, *Ecclesia in Asia*, *Ecclesia in Oceania* oraz *Nowa nadzieja dla Libanu*). Z obszernego zbioru adhortacji najczęściej podejmowano analizę *Familiaris consortio*, skupiając się na zadaniach rodziny chrześcijańskiej we współczesnym świecie. Treść tych dokumentów zainspirowała studentów do zgłębienia nauczania Ojca Świętego, dzięki czemu powstały m.in. takie prace, jak: *Rodzina wspólnotą miłości w świetle adhortacji apostolskiej Jana Pawła II „Familiaris consortio"* czy *Wierność małżeńska i rodzinna na podstawie adhortacji apostolskiej Jana Pawła II „Familiaris consortio"*[14].

Kapłaństwo i życie konsekrowane

Systematyzacji obszernego materiału poświęconego posłudze kapłana dokonał Jarosław Międzybrodzki w dysertacji *Duchowość kapłana w nauczaniu Jana Pawła II*, opierając swoje rozważania na po-

[12] A. Zgodzaj, *Obraz Boga w trynitologicznej trylogii encyklik Jana Pawła II: „Dives in misericordia" – „Redemptor hominis" – „Dominum et Vivificantem"*, Katowice 2013, s.13.

[13] M.in.: D. Kuwaczka, *Pokuta i pojednanie – niezbędne elementy dojrzałego życia chrześcijańskiego w świetle adhortacji apostolskiej Jana Pawła II „Reconciliatio et paenitentia"*, Katowice 1989; M. Gierga, *Kościół w służbie człowieka w encyklikach i adhortacjach Jana Pawła II*, Katowice 1992.

[14] M.in: A. Trzecik, *Rodzina wspólnotą miłości w świetle adhortacji apostolskiej Jana Pawła II „Familiaris consortio"*, Katowice 1993; G. Urbańczyk, *Wierność małżeńska i rodzinna na podstawie adhortacji apostolskiej Jana Pawła II „Familiaris consortio"*, Katowice 2007.

synodalnej adhortacji *Pastores dabo vobis*, na listach skierowanych do kapłanów na Wielki Czwartek, katechezach wygłoszonych na audiencji generalnej oraz licznych przemówieniach i homiliach, m.in. na Mszy krzyżma św., w czasie udzielania święceń kapłańskich, podczas spotkań z duchowieństwem rzymskim oraz w czasie pielgrzymek[15]. W pracy skupiono się na wątku tożsamości kapłana w rozumieniu Jana Pawła II w kontekście zasadniczych odniesień do Chrystusa, Kościoła i Eucharystii. Nauczanie Ojca Świętego określono jako nieustanną zachętę do odkrywania własnej tożsamości i podjętej misji, albowiem według Papieża „problem tożsamości kapłańskiej jest stale aktualny w życiu każdego księdza, bo chodzi tu o nasze «bycie sobą». […] Sprawa tożsamości kapłańskiej to sprawa wierności wobec Chrystusa i Ludu Bożego, do którego jesteśmy posłani"[16].

Następnie analizie poddano też duchowość kapłańską w wymiarze osobistym – jako pogłębioną więź z Chrystusem. Na bazie tych rozważań powstała praca *Prezbiter w nauczaniu Jana Pawła II na podstawie jego homilii wygłoszonych do 2004 roku podczas święceń prezbiteratu*[17].

Motyw kapłaństwa, życia konsekrowanego i zakonnego przewija się również w innych pracach dokumentujących nauczanie Ojca Świętego. Lektura tych prac podpowiada, że nauka o kapłaństwie Jana Pawła II kształtuje myślenie i formację kolejnych pokoleń kapłanów[18]. Podobnie ma się rzecz z osobami konsekrowanymi i zakonnymi, które dokonując wyboru pójścia za Chrystusem, realizowały się na tej drodze, a Jan Paweł II podkreślał wartość ich powołania i doceniał służbę Kościołowi[19].

---

[15] J. Międzybrodzki, *Duchowość kapłana w nauczaniu Jana Pawła II*, Katowice 2006, s. 12.

[16] Jan Paweł II, *Ukochać swoje powołanie. Przemówienie do księży, zakonników i zakonnic, Edynburg 1982.05.31*, „L'Osservatore Romano" (wyd. polskie), 9 (1982), s. 9.

[17] Min.: J. Prajsnar, *Prezbiter w nauczaniu Jana Pawła II na podstawie jego homilii wygłoszonych do 2004 roku podczas święceń prezbiteratu*, Katowice 2006; T.T. Wojtal, *La spiritualità del presbitero diocesano nei documenti del Sinodo dei Vescovi del 1990*, Lugano 2009; K. Biela, *Proegzystencja jako istotny wymiar duchowości kapłańskiej w nauczaniu Jana Pawła II*, Katowice 2009.

[18] M.in.: B. Pastuszka, *Problematyka powołań duchownych w nauczaniu Jana Pawła II*, Kraków 1999; D. Klimera, *Kapłan jako sługa słowa Bożego, na podstawie listów Jana Pawła II na Wielki Czwartek*, Katowice 2012.

[19] M.in. H. Kuszek, *Śluby zakonne wyrazem miłości Boga i człowieka w nauczaniu Jana Pawła II*, Katowice 1995; D. Olszowa, *Obecność i miejsce kobiety konsekrowanej w Kościele i w świecie współczesnym w przemówieniach Jana Pawła II do zakonnic*, Kraków 1996;

Małżeństwo i życie rodzinne

Troska o rodzinę, jej godne funkcjonowanie, życie małżeńskie i wychowanie dzieci to kolejny obszar nauczania Jana Pawła II. Ojciec Święty widział rodzinę zbudowaną na fundamencie sakramentu małżeństwa, będącą darem Bożym dla społeczności kościelnej i narodowej. Współpracował z rodzinami, czerpiąc bogatą wiedzę z ich doświadczenia i od swoich poprzedników w papiestwie, dzięki czemu powstały prace porównawcze dokumentów eklezjalnych, np. *Małżeństwo jako początek i fundament wspólnoty rodzinnej w świetle wypowiedzi papieży Pawła VI i Jana Pawła II oraz najnowszej instrukcji Episkopatu Polski*[20]. Autor, powołując się na namiestników Chrystusa, przypomniał, że troszczenie się o rodzinę jest nie tylko zadaniem małżonków i rodziców, ale całego społeczeństwa, rodzina bowiem jest podstawową komórką społeczną oraz pierwszą wspólnotą religijną i wychowawczą. Podobne uwagi poczynił twórca pracy *Czy i w jaki sposób wpisała się encyklika papieża Pawła VI „Humanae vitae" w adhortację apostolską „Familiaris consortio" Ojca Świętego Jana Pawła II?*, analizując tematycznie powiązane dokumenty papieży[21].

Jan Paweł II był powiernikiem i duszpasterzem rodzin i małżeństw, co odzwierciedla się w antropologicznej encyklice *Evangelium vitae*, której poświęcono pracę *Obrona życia nienarodzonych w nauczaniu Jana Pawła II*. Według autora Papież ostrzegał przed „kulturą śmierci", mówiąc o zubożeniu relacji między osobami i osłabieniu wartości miłości[22].

W adhortacji apostolskiej *Familiaris consortio* Papież odniósł się do wierności jako dobrowolnie przeżywanej komunii podjętej wraz

M. Sroka, *Wierność osób konsekrowanych w Kościele i w zgromadzeniu zakonnym*, Katowice 2007; Z.A. Moćko, *Powołanie do życia konsekrowanego w świetle adhortacji apostolskiej Ojca Świętego Jana Pawła II „Vita consecrata" o życiu konsekrowanym i jego misji w Kościele i w świecie*, Katowice 2001; A. Walter, *Profetyczne motywy życia konsekrowanego w nauczaniu Jana Pawła II*, Katowice 2009.

[20] B. Grzyb, *Małżeństwo jako początek i fundament wspólnoty rodzinnej w świetle wypowiedzi papieży Pawła VI i Jana Pawła II oraz najnowszej instrukcji Episkopatu Polski*, Lublin 1998, s. 9.

[21] M.in.: S. Nieszporek, *Czy i w jaki sposób wpisała się encyklika papieża Pawła VI „Humanae vitae" w adhortację apostolską „Familiaris consortio" Ojca Świętego Jana Pawła II?*, Katowice 1989.

[22] M. Barczyk, *Obrona życia nienarodzonych w nauczaniu Jana Pawła II*, Katowice 1992, s. 9.

z zawarciem małżeństwa oraz do odpowiedzialności rodzicielskiej. Zagadnienie wrażliwości na rodzinę i odpowiedzialności za poszczególnych jej członków poruszono w rozprawie *Odpowiedzialne rodzicielstwo w świetle adhortacji apostolskiej „Familiaris consortio" Jana Pawła II* oraz *Przygotowanie do małżeństwa w świetle adhortacji Jana Pawła II „Familiaris consortio"*. Podkreślono w nich ważność sakramentu małżeństwa, który zobowiązuje do ciągłego wzrastania w komunii. Zauważono przy tym, że źródłem i fundamentem wierności małżeńskiej gwarantującej trwałość związku jest Boża mądrość[23]. Taki wzór wierności pozwala małżonkom ofiarnie kochać, przebaczać i jednać się. Doskonały wzór integracji rodzinnej rozważano z kolei w pracy *Jedność małżeństwa i rodziny w nauczaniu Jana Pawła II*, w której wydobyto wątki papieskiego nauczania odnoszące się do łaski płynącej z sakramentu i nierozerwalności więzi małżeńskiej[24].

Problematyka rodzin chrześcijańskich znalazła ponadto wyraz w pracy zatytułowanej *Cnota czystości jako realizacja godności osoby ludzkiej, w świetle dokumentów Kościoła od Soboru Watykańskiego II do Listu Jana Pawła II do rodzin* oraz w *„Communio personarum" jako podstawowa wartość rodzinna* (*na podstawie listu do rodzin „Gratissimam sane" Jana Pawła II*)[25]. Zagadnienie małżeństwa i rodziny to jeden z tematów pojawiających się podczas licznych pielgrzymek Papieża i wygłoszonych katechez. Rozważania te podjęto w dysertacji *Zagadnienia małżeństwa w pielgrzymkach apostolskich papieża Jana Pawła II* oraz *Małżeństwo i rodzina w nauczaniu Jana Pawła II podczas jego pielgrzymek do Ojczyzny.*

---

[23] M.in.: K. Grudniok, *Realizacja wezwania do miłości w sakramencie małżeństwa w nauczaniu Jana Pawła II*, Katowice 1988; A. Kępowicz, *Odpowiedzialne rodzicielstwo w świetle adhortacji apostolskiej „Familiaris consortio" Jana Pawła II*, Katowice 1990; D. Gołek, *Przygotowanie do małżeństwa w świetle adhortacji Jana Pawła II „Familiaris consortio"*, Katowice 1992.

[24] M.in: T. Kalisz, *Jedność małżeństwa i rodziny w nauczaniu Jana Pawła II*, Katowice 1993; A. Trzecik, *Rodzina wspólnotą miłości w świetle adhortacji apostolskiej Jana Pawła II „Familiaris consortio"*, Katowice 1993; G. Urbańczyk, *Wierność małżeńska i rodzinna na podstawie adhortacji apostolskiej Jana Pawła II „Familiaris consortio"*, Katowice 2007.

[25] M.in.: M. Zając, *Cnota czystości jako realizacja godności osoby ludzkiej, w świetle dokumentów Kościoła od Soboru Watykańskiego II do Listu Jana Pawła II do rodzin*, Katowice 1997; K. Gosiewska, *„Communio personarum" jako podstawowa wartość rodzinna* (*na podstawie listu do rodzin „Gratissimam sane" Jana Pawła II*), Katowice 2007.

Chrześcijańska formacja młodzieży

Jan Paweł II szczególną pieczą otaczał młodzież, podkreślając wielokrotnie, że młodzi są przyszłością każdego narodu. Szybko nawiązywał z nią kontakt, wyrażał troskę o jej los, często prowadził z młodymi spontaniczny dialog, co było widoczne podczas pielgrzymek, spotkań i innych uroczystości. Model chrześcijańskiej formacji młodzieży zawiera się m.in. w orędziach Jana Pawła II na Światowe Dni Młodzieży, których treści skierowano bezpośrednio do młodego pokolenia. Pomysł Światowych Dni Młodzieży zrodził się w 1984 roku po zakończeniu uroczystości Roku Świętego (od 25 marca 1983 do 22 kwietnia 1984 roku) w Rzymie. Od tego spotkania rozpoczęła się tradycja obchodów ŚDM w Niedzielę Palmową. Młodzież spotyka się w jednym roku na uroczystościach ogólnoświatowych w wyznaczonych przez Papieża miejscach, a w roku następnym gromadzi się lokalnie w ramach wspólnot diecezjalnych.

Spotkania te były inspiracją do przygotowania dysertacji *Chrześcijańska formacja młodzieży w świetle orędzi Jana Pawła II na Światowe Dni Młodzieży*. Podstawowym źródłem opracowania było siedemnaście orędzi Jana Pawła II na Światowe Dni Młodzieży z lat 1986-2003[26]. Ojciec Święty, zwracając się do młodych, motywował ich do wychowania do świętości, co pomagało spojrzeć na świętość jako na zjawisko realne i zainspirowało do podjęcia tematu *Rozumienie świętości w nauczaniu Jana Pawła II*, poparte przykładem świętości w kolejnej pracy: *Model świętości błogosławionego Piera Giorgia Frassatiego w świetle „Listu do młodych" Jana Pawła II*[27]. Papież, rozmawiając z młodzieżą, wskazywał sposoby samowychowania, zwłaszcza w sferze życia religijnego i moralnego[28]. Zagadnienia te były zachętą do zajęcia się analizą porównawczą dokumentów w pracy: *Przygotowanie młodzieży do życia w małżeństwie i rodzinie na podstawie*

[26] E. Tkocz, *Chrześcijańska formacja młodzieży w świetle orędzi Jana Pawła II na Światowe Dni Młodzieży*, Katowice 2005.

[27] M.in.: K. Krupa, *Rozumienie świętości w nauczaniu Jana Pawła II*, Katowice 2007; T. Flak, *Model świętości błogosławionego Piera Giorgia Frassatiego w świetle „Listu do młodych" Jana Pawła II*, Katowice 2010.

[28] M.in.: H. Foik, *Przygotowanie do małżeństwa w świetle adhortacji apostolskiej Jana Pawła II „Familiaris consortio"*, Katowice 1989; J. Woźnica, *Chrystotropizm moralności chrześcijańskiej na podstawie listu do młodych „Parati semper" Jana Pawła II*, Katowice 2006.

encyklik: „Humanae vitae" Pawła VI oraz „Familiaris consortio" Jana Pawła II i innych dokumentów Kościoła. W opracowaniu tym skupiono się na świadomości młodzieży w zakresie odpowiedzialnego rodzicielstwa, a także na powołaniu do macierzyństwa i ojcostwa w dokumentach Kościoła[29].

Nauczanie społeczne

Obszernych materiałów badawczych dostarczyła problematyka społeczna papieskiego nauczania, dotycząca godności osoby ludzkiej, ubóstwa i przezwyciężania biedy, pracy jako źródła utrzymania i samorealizacji, wolności i moralności człowieka. Jan Paweł II w swoim nauczaniu wielokrotnie podkreślał kontrast między bogatymi i biednymi oraz mówił o zróżnicowanym podziale świata na zamożną Północ i ubogie Południe. Wzywał też ludzi dobrej woli do podejmowania działań na rzecz ubogich[30]. Wezwanie to można odnaleźć w encyklice *Sollicitudo rei socialis*, potwierdza je zresztą całe nauczanie społeczne Jana Pawła II[31]. O miłosierdziu wobec ubogich Papież mówił: „jest to rodzaj opcji, czyli specjalna forma pierwszeństwa w praktykowaniu miłości chrześcijańskiej, poświadczona przez całą Tradycję Kościoła. Odnosi się ona do życia każdego chrześcijanina, które ma być naśladowaniem życia Chrystusa, ale stosuje się również do naszej społecznej odpowiedzialności, a zatem do stylu naszego życia, do decyzji, które trzeba stosownie podejmować w odniesieniu do własności i użytkowania dóbr"[32].

Szczegółowego studium opcji na rzecz ubogich podjął się ks. Wojciech Surmiak w dysertacji *Opcja preferencyjna na rzecz ubogich*

---

[29] B. Reder, *Przygotowanie młodzieży do życia w małżeństwie i rodzinie na podstawie encyklik: „Humanae vitae" Pawła VI oraz „Familiaris consortio" Jana Pawła II i innych dokumentów Kościoła*, Katowice 2001, s. 4.

[30] M. Jačov, *Jan Paweł II – obrońca prześladowanych, ubogich i zepchniętych na margines*, w: *Przesłanie Jana Pawła II na XXI wiek*, red. M. Jačov, F. Ziejka, W. Zuziak, Kraków 2014, s. 259-271.

[31] M.in.: J. Kupny, *Nauczanie społeczne Jana Pawła II w Polsce*, Warszawa 1985.

[32] Jan Paweł II, *Encyklika „Sollicitudo rei socialis"*, Watykan 1987, s. 46; A. Supel, *Społeczny wymiar wiary w nauczaniu papieża Jana Pawła II podczas pielgrzymek do Ojczyzny*, Katowice 2013.

wyrazem miłości społecznej. Studium teologicznomoralne w świetle nauczania Jana Pawła II, wpisując się ze swym tematem w ramy teologii moralnej i nauki społecznej Kościoła[33]. Praca powstała dzięki wykorzystaniu źródeł, wśród których szczególne miejsce zajęły encykliki społeczne: *Laborem exercens*, *Sollicitudo rei socialis* i *Centesimus annus* oraz encykliki trynitarne: *Redemptor hominis*, *Dives in misericordia* i *Dominum et Vivificantem*. Nie można pominąć encyklik, w których poruszono tematykę moralnoteologiczną: *Veritatis splendor* i *Evangelium vitae*, jak również encykliki mariologicznej *Redemptoris Mater*. Dogłębnej analizie poddano również adhortacje apostolskie, będące efektem synodów biskupów zwoływanych przez Papieża. Uwzględniono adhortacje poświęcone: rodzinie – *Familiaris consortio*, sakramentowi pokuty – *Reconciliatio et poenitentia*, różnym stanom i powołaniom w Kościele – *Christifideles laici*, *Pastores dabo vobis*, *Vita consecrata*, *Pastores gregis*, a także skierowano do mieszkańców kontynentów: *Ecclesia in Africa*, *Ecclesia in Europa*. Odwołano się również do listów apostolskich Jana Pawła II, zwłaszcza do *Tertio millennio adveniente* związanego z przygotowaniem Wielkiego Jubileuszu oraz *Tertio millennio ineunte* wydanego z okazji zakończeniem Jubileuszowego Roku 2000. Zjawisko ubóstwa w nauczaniu Jana Pawła II ukazane przez autora pracy ma charakter wielowymiarowy, dlatego należy na nie spojrzeć w kontekście historycznym, geograficznym i teologicznym z uwzględnieniem odniesień socjoekonomicznych.

W kolejnych pracach omawiano troskę Papieża o ubogich w duchu miłości społecznej, próby przezwyciężania wszelkich trudności, solidarności międzyludzkiej i wzajemnej pomocy. Centralnym odniesieniem społecznego nauczania papieskiego było też wspomniane już zagadnienie godności osoby ludzkiej[34], miłosierdzie i sprawiedliwość jako wartości, bez których nie można stworzyć społecznego klimatu miłości.

---

[33] W. Surmiak, *Opcja preferencyjna na rzecz ubogich wyrazem miłości społecznej. Studium teologicznomoralne w świetle nauczania Jana Pawła II*, Katowice 2007.

[34] M.in.: M. Konsek, *Godność osoby ludzkiej w nauczaniu Jana Pawła II podczas czterech pierwszych pielgrzymek do Ojczyzny*, Katowice 1995; S. Wyleżałek, *Osobowo-podmiotowy byt człowieka w ujęciu kardynała Karola Wojtyły*, Katowice 1997; M. Maszczyk, *Teologiczne podstawy godności człowieka w encyklikach Jana Pawła II*, Katowice 1999.

Miłość miłosierna

Jan Paweł II był szczególnie wrażliwy na ludzkie cierpienie. Sam doświadczył od najmłodszych lat trudności życiowych, jednak głęboka wiara i zawierzenie wszystkich swoich spraw Bogu pozwalały mu patrzeć na życie z ufnością i optymizmem i podjąć temat cierpienia. Stąd też w kolejnych dysertacjach powstałych na Wydziale Teologicznym rozważano List apostolski *Salvifici doloris*, który stał się inspiracją do pogłębienia rozumienia ludzkiego cierpienia[35]. Św. Jan Paweł II uczył przyjmować cierpienie, widzieć w nim nie tylko ból i bezradność, lecz głębszy sens Bożej miłości w drodze do zjednoczenia z Bogiem i ludźmi.

Nauka o miłosierdziu Bożym w ujęciu Ojca Świętego zainspirowała do opracowania tematu: *Znaczenie miłosierdzia Bożego w życiu człowieka na podstawie encykliki „Dives in misericordia" Jana Pawła II*, w którym wielokrotnie podkreślano i wskazywano, że to Chrystus swoim postępowaniem i życiem świadczył o miłości miłosiernej w świecie. Dlatego o miłości miłosiernej Papież powiedział, że jest to „miłość czynna, miłość, która zwraca się do człowieka, ogarnia wszystko, co składa się na jego człowieczeństwo. Miłość ta w sposób szczególny daje o sobie znać w zetknięciu z całą ludzką kondycją, która na różne sposoby ujawnia ograniczoność i słabość człowieka, zarówno fizyczną, jak i moralną. Właśnie ten sposób i zakres przejawiania się miłości nazywa się w języku biblijnym miłosierdziem"[36].

Kościół przez wiele lat zdystansowany do objawień siostry Faustyny otworzył się na tajemnicę Bożego miłosierdzia za pontyfikatu Jana Pawła II[37]. Dlatego też powstały prace naukowe, które na podstawie nauczania Jana Pawła II wyjaśniały teologię Bożego miłosierdzia[38]. Omówiono również formy czczenia miłosierdzia Bożego na

---

[35] M.in.: A. Pyrsz, *Sens ludzkiego cierpienia w świetle Listu apostolskiego „Salvifici doloris" papieża Jana Pawła II*, Katowice 1988; J. Plech, *Fundamentalnoteologiczny aspekt nauki Ojca Świętego Jana Pawła II o chrześcijańskim sensie ludzkiego cierpienia*, Katowice 1992.

[36] Jan Paweł II, *Encyklika „Dives in misericordia"*, Watykan 1980, s. 3.

[37] J. Machniak, *Miłosierdzie Boże w nauczaniu Jana Pawła II*, w: *Przesłanie Jana Pawła II na XXI wiek*, s. 183-195.

[38] M.in.: Z. Kocoń, *Znaczenie miłosierdzia Bożego w życiu człowieka na podstawie encykliki „Dives in misericordia" Jana Pawła II*, Katowice 1988; B. Pietruszka, *Eucharystia i miłosierdzie. Studium teologiczno-dogmatyczne nauczania Jana Pawła II*, Katowice 2004;

ziemi śląskiej, np. w pracy *Kult Miłosierdzia Bożego w diecezji katowickiej*. W opracowaniu starano się wyeksponować te aspekty miłości miłosiernej, które kształtowały głęboką religijność społeczności śląskiej, utwierdzaną przez lata przez pobożność ludową. Kult miłosierdzia Bożego pielęgnowany był poprzez cykliczne nabożeństwa połączone z koronką do Miłosierdzia Bożego i odczytywaniem tekstów *Dzienniczka* siostry Faustyny. Ważnym dokumentem dla diecezjan było również *Orędzie wielkanocne* ordynariusza katowickiego Damiana Zimonia *O Bożym Miłosierdziu* z 1989 roku, w którym biskup uświadomił wiernym, że kult Chrystusa Miłosiernego jest szczególnym znakiem naszych czasów, co wyeksponowano w pracy *Kult Miłosierdzia Bożego w diecezji katowickiej*[39].

Mariologia

Karol Wojtyła szczególnym nabożeństwem otaczał od dzieciństwa Matkę Bożą. Warte podkreślenia jest to, że powierzony przez własnego ojca Jej opiece po śmierci matki, czuł maryjne wsparcie. To właśnie Jej zawierzył swoje życie, kapłaństwo i papiestwo w symbolicznym wezwaniu *Totus Tuus*. Rys maryjny był charakterystyczny dla pontyfikatu Jana Pawła II, dlatego nie dziwi fakt podejmowania przez studentów badań mariologicznych[40]. Zwieńczeniem dociekań i studiów maryjnych jest praca *Tytuły Maryi w modlitwach maryjnych Jana Pawła II*, w której ukazano Maryję jako Matkę Boga i człowieka, następnie położono nacisk na uniżenie Dziewicy z Nazaretu oraz przedstawiono Maryję w świetle Jej panowania jako Królowej i wywyższenia we wniebowzięciu[41]. Z kolei rozprawa *Maryja wzorem wiary, nadziei i miłości na podstawie katechez Jana Pawła II wygło-*

M. Banaś, *Główne wymiary etosu miłosierdzia w nauczaniu Jana Pawła II w Krakowie-Łagiewnikach 2002 r.*, Katowice 2007; M. Sikora, *Teologia Bożego Miłosierdzia w nauczaniu Jana Pawła II*, Katowice 2007.

[39] P. Brachmański, *Kult Miłosierdzia Bożego w diecezji katowickiej*, Katowice 1989, s. 43.

[40] M.in.: A. Wycisk, *Odnowa kultu maryjnego w sanktuariach diecezji katowickiej w świetle wypowiedzi papieskich w Polsce*, Katowice 1993; B. Michalski, *Kult maryjny w nauczaniu Jana Pawła II podczas pielgrzymek do Polski*, Katowice 1998; J. Jackiewicz, *Recepcja mariologii Jana Pawła II na łamach „Salvatoris Mater"* (*1999-2005*), Katowice 2007.

[41] E. Pluta, *Tytuły Maryi w modlitwach maryjnych Jana Pawła II*, Katowice 2006, s. 5.

szonych w latach w latach 1995-1997 objęła siedemdziesiąt katechez poświęconych Matce Bożej wygłoszonych przez Jana Pawła II podczas audiencji generalnych[42].

Pielgrzymowanie Jana Pawła II

O papieskich pielgrzymkach pisano wiele w trakcie ich trwania, ale też podsumowywano ich skutki. Jednak z perspektywy lat wizyty papieskie nabrały szczególnej wymowy duszpasterskiej, społecznej, ekumenicznej i moralnej. Pielgrzymki papieskie to wyjątkowo nośny temat, który znalazł odzwierciedlenie w wielu syntetycznych opracowaniach. Omawiano liczne podróże do Polski i zagraniczne, a także odwoływano się do pielgrzymek piekarskich w wymiarze religijnym i społecznym. Podróże międzynarodowe Jana Pawła II stanowiły nową formę realizacji prymatu papieskiego, dzięki któremu przedstawiciele wszystkich warstw społecznych przeżywali katolicyzm w jedności z charyzmatycznym zwierzchnikiem Kościoła powszechnego.

Trzy pielgrzymki do Afryki dały okazje do poznania nauczania Jana Pawła II o tym kontynencie, skłaniając przy tym do refleksji i przygotowania rozprawy na temat: *Afrykanizacja pierwszym zadaniem ewangelizacji Afryki. Analiza wypowiedzi Jana Pawła II podczas trzech pielgrzymek afrykańskich*. Obecność Papieża w krajach afrykańskich wnosiła pokój między ludy, plemiona i narody, dlatego omówione zagadnienie *Nowa ewangelizacja a misje w świetle nauczania Jana Pawła II* pokazało praktyczny wymiar wiary. Akcenty katechez połączone z patriotycznym przesłaniem można odnaleźć z kolei w rozprawie *Problemy ewangelizacyjne Kazachstanu w świetle dokumentacji pielgrzymki apostolskiej Jana Pawła II w dniach 22-25 września 2001 roku*.

Spojrzenie na odwiedzane miejsca w połączeniu z wygłoszonymi tam przemówieniami i homiliami stworzyło dzięki dysertacjom obraz Kościoła powszechnego i lokalnego. Podczas pielgrzymek Ojciec Święty kierował słowa do narodów, grup społecznych[43], etnicznych

[42] M. Mezglewski, *Maryja wzorem wiary, nadziei i miłości na podstawie katechez Jana Pawła II wygłoszonych w latach w latach 1995-1997*, Katowice 2011, s. 15.

[43] M.in.: J. Kupny, *Nauczanie społeczne Jana Pawła II w czasie wizyty-pielgrzymki w Polsce* (*2-10.06.1979*), Katowice 1983; A.A. Supel, *Społeczny wymiar wiary w nauczaniu papieża Jana Pawła II podczas pielgrzymek do ojczyzny*, Katowice 2013.

i zawodowych, nawiązując do ich historii, obyczajowości, tożsamości i wartości poszanowania człowieka, wskazując przy tym na uniwersalny i społeczny charakter wiary[44]. Odwiedzając różne miejsca, nie wahał się poruszać trudnych spraw, tak w czasie spotkań dyplomatycznych z przedstawicielami państw, jak i podczas bezpośredniego kontaktu z wiernymi. Treści kierowane do zgromadzonych pielgrzymów były przesłaniem zaczerpniętym z Dekalogu i poszerzone o nauczanie *Katechizmu Kościoła Katolickiego*[45].

Odrębnie należy zaprezentować te prace, w których podjęto problem pielgrzymek do ojczyzny. Jan Paweł II w swoich homiliach i przemówieniach wielokrotnie nawiązywał do historii i korzeni narodu polskiego, mocno wrośniętych w wiarę, obyczajowość i kulturę chrześcijańską. Pokłosiem ośmiu wizyt papieskich do rodzinnego kraju jest zbiór rozpraw omawiających problematykę społeczną, m.in. *Nauczanie społeczne Jana Pawła II podczas pielgrzymek do Polski w latach 1979-2002* czy *Społeczny wymiar wiary w nauczaniu papieża Jana Pawła II podczas pielgrzymek do ojczyzny*, w których podkreśla się prawdę o godności i prawach człowieka, jego powołaniu, a także o zasadach życia społecznego.

Dla Ślązaków ważnym wydarzeniem była wizyta Jana Pawła II 20 czerwca 1983 roku w Katowicach-Muchowcu podczas drugiej pielgrzymki do Polski. To bezprecedensowe zdarzenie stało się przedmiotem rozprawy: *Wizyta Jana Pawła II w Katowicach w dniu 20 czerwca 1983 r. Przygotowania i przebieg*. Praca oparta na materiałach archiwalnych, wywiadach z uczestnikami spotkania, dokumentach źródłowych drukowanych i filmowych zarysowała obraz klimatu przygotowań do pielgrzymki i samego przebiegu wizyty. Warte podkreślenia jest to, że początkowo planowano przyjazd Papieża do Piekar Śląskich, jednak ze względów organizacyjnych wybrano lotnisko na Muchowcu, na którym zgromadziło się około 1 mln wiernych. Papież odprawił nabożeństwo przed specjalnie na tę okazję przywiezionym obrazem Matki Boskiej Piekarskiej. W kazaniu poświęconym istocie pracy ludzkiej Jan Paweł II przywołał m.in.

---

[44] M.in.: W. Zahraj, *Ekumeniczny wymiar pielgrzymek papieża Jana Pawła II do ojczyzny*, Katowice 1995.

[45] M.in.: J. Dąbek, *Katechizacja i duszpasterstwo dorosłych w nauczaniu Jana Pawła II w czasie trzeciej pielgrzymki do Polski*, Katowice 1988; A. Kokot, *Teologia Eucharystii w nauczaniu Jana Pawła II podczas pielgrzymek do Polski*, Katowice 2007.

słowa kard. Stefana Wyszyńskiego o prawie do zrzeszania się, w tym o prawie robotników do wolnych związków zawodowych[46].

W innej z dysertacji pt. *Nauczanie o pracy ludzkiej kardynała Karola Wojtyły na podstawie kazań wygłoszonych w Piekarach Śl. w latach 1968-1978* przedstawiono przesłanie Karola Wojtyły do pielgrzymów przybywających do Piekar w latach 1968-1978[47]. Homilie nawiązywały do wydarzeń historycznych, przypominały o upamiętnieniu rocznic i świętowaniu jubileuszy, wnosiły element patriotyczny, umacniały w wierze, kierowały do odnowy i pojednania, odnosiły się do spraw życia codziennego i zdrowych relacji międzyludzkich, poszanowania życia i godnych miejsc pracy.

Twórczość literacka

Rok 1978 i wybór Karola Wojtyły na Biskupa Rzymu stał się początkiem odkrywania jego twórczości literackiej i artystycznej. Zjawisko pisarstwa i dorobek publikacyjny krakowskiego kapłana wcześniej znane były tylko wąskiemu gronu osób, zwłaszcza tym, którzy wiedzieli, kto kryje się pod pseudonimami: Andrzej Jawień, Stanisław Andrzej Gruda, Piotr Jasień czy A.J. Dopiero wtedy zaczęto wydawać dzieła literackie pod nazwiskiem autora; powstawały także opracowania na temat pisarskiego dorobku Wojtyły. Wart podkreślenia jest również jednoznaczny komentarz literaturoznawców, językoznawców i teologów mówiący o uniwersalności i wyjątkowości jego poezji i dramatów. Jednak nie można pominąć mistycznego profilu dorobku literackiego Papieża, ponieważ właśnie mistyka miała stać się kluczem do zrozumienia twórczości Karola Wojtyły[48]. Uwagę studentów śląskiej uczelni przyciągał nie tylko jego dorobek literacki i artystyczny, ale również spojrzenie na sztukę, muzykę, poezję i teatr, poczynając od utworów młodzieńczych, po dojrzałe dzieła literackie wieku dorosłego.

Wczytując się w teksty K. Wojtyły, można odnaleźć wątki osobistych przeżyć, co ukazuje rozprawa *Teologia ojcostwa w dramatach*

[46] A. Rząsa, *Wizyta Jana Pawła II w Katowicach w dniu 20 czerwca 1983 r. Przygotowania i przebieg*, Katowice 2007, s. 74.

[47] M.in.: J. Sopot, *Pielgrzymki stanowe mężczyzn i młodzieńców do sanktuarium maryjnego w Piekarach Śląskich*, Katowice 1989; J. Przybyła, *Nauczanie o pracy ludzkiej*.

[48] M. Ołdakowska-Kuflowa, *Blask słowa. Inspiracje biblijne w twórczości literackiej Jana Pawła II*, Kielce 2004, s. 16.

Wojtyły (analiza ojcostwa duchowego i fizycznego)[49]. Interpretacja trzech utworów dramatycznych tworzących harmonijną całość stała się bazą źródłowa do pogłębionej refleksji egzystencjalnej człowieka.

Pogłębioną analizę ideałów moralnych w twórczości literackiej krakowskiego kapłana przeprowadził Ryszard Skowronek w dysertacji *Komplementarność ideałów moralnych w utworach dramatycznych i nauczaniu Karola Wojtyły*, interpretując zarówno obszerne nauczanie Jana Pawła II, jak i dzieła literackie oraz dorobek naukowy i duszpasterski. Według R. Skowronka „Jego [Wojtyły] personalistyczna wizja moralności oraz szacunek dla wolności człowieka widoczne są w postawach rysowanych przez postaci bohaterów dramatów"[50]. Duszpasterski rys twórczości literackiej objawiał się w głoszeniu chrześcijańskiego orędzia moralnego, a motywem badawczym stało się stwierdzenie samego Karola Wojtyły wypowiedziane przez jednego z bohaterów dramatu: „Zdecydowałem o pewnym człowieku, by go wyłączyć przed nawias i z kolei postawić jakby wspólny mianownik pod dzieje wszystkich ludzi. Niech będzie obecny we wszystkich, a zarazem niech nie będzie żadnym z nich. Potem przyjrzałem się uważnie temu człowiekowi i rozpoznałem: to jestem ja sam"[51].

Zagadnienia literackie znalazły odzwierciedlenie również w innych pracach interpretujących dorobek pisarski Papieża[52], jednak w większości z nich dominuje nurt filozoficznego ujęcia tematu, który był mu szczególnie bliski[53]. Dostrzec to można zwłaszcza w poezjach i dramatach, które wpisały się w filozoficzno-etyczną działalność Wojtyły. Nietrudno zauważyć, że znaczną część badań twórczości następcy św. Piotra skierowano na interpretację pastoralno-ewangelizacyjną, widząc w nich możliwość głoszenia chrześcijańskiego orędzia moralnego. Jednak rozważając poszczególne utwory, dostrzeżono punkty styczne z etyką, filozofią, teologią, które były rozwijane w nauczaniu kapłańskim, a poszerzane w jego pracach naukowych.

---

[49] A. Płachta, *Teologia ojcostwa w dramatach Karola Wojtyły*, Katowice 2013, s. 15.

[50] R. Skowronek, *Komplementarność ideałów moralnych w utworach dramatycznych i nauczaniu Karola Wojtyły*, Katowice 2007, s.12.

[51] K. Wojtyła, *Promieniowanie ojcostwa*, Kraków 1984, s. 7.

[52] M.in.: M. Kulik, *„Tryptyk rzymski" jako poetyckie przesłanie pontyfikatu Jana Pawła II*, Katowice 2008; D. Kumor, *Teologia dramatu w dziele Karola Wojtyły „Brat naszego Boga"*, Katowice 2012; A. Płachta, *Teologia ojcostwa w dramatach Karola Wojtyły*, Katowice 2013.

[53] M.in.: S. Wyleżałek, *Osobowo-podmiotowy byt człowieka w ujęciu kardynała Karola Wojtyły*, Katowice 1990; J. Woszek, *„Piękno zbawi świat". Estetyka filozoficzno-teologiczna w myśli Karola Wojtyły – Jana Pawła II*, Katowice 2012.

Sport i turystyka w życiu Karola Wojtyły

Powszechnie wiadomo, że Karol Wojtyła od najmłodszych lat uprawiał sport. Do rozwoju fizycznego, kontaktu z naturą, wypoczynku, a zwłaszcza turystyki górskiej odnosił się z wielkim zaangażowaniem, pisząc: „Zacząłem jako kapłan, i to kapłan pracujący naukowo, uprawiać turystykę dla wypoczynku. Wkrótce jednak zorientowałem się, że wypoczynek ten można wykorzystać jeżeli nie bardziej po kapłańsku, to z pewnością bardziej po duszpastersku. […] Tam wypoczywa się prawdziwie i do dna przez kontakt z przyrodą. Wypoczywa się zaś w całej pełni – a lepiej może powiedzieć: w całej głębi, kiedy ów kontakt z przyrodą staje się kontaktem z Bogiem obecnym w przyrodzie i obecnym w duszy ludzkiej"[54]. Problematyka turystyki, sportu, wędrówek górskich została szczegółowo omówiona w pracy *Wpływ turystyki górskiej na życie wewnętrzne chrześcijanina w świetle wypowiedzi Jana Pawła II* (na podstawie dostępnych materiałów z wystąpień i przemówień papieskich oraz wspomnień zaprzyjaźnionych osób)[55]. Właściwe rozumienie wędrówki górskiej wpisywało się w znajomość teorii odpoczynku w środowisku naturalnym i na osobistym doświadczeniu przeżycia tej rzeczywistości[56]. Rozległa wiedza w zakresie sportu i czynne uprawianie turystyki wzbogaciło osobowość Papieża, a tym samym przybliżyło do „papieskiej filozofii wypoczynku w górach"[57]. Karol Wojtyła postrzegał uprawianie sportu nie tylko jako cel sam w sobie, ale jako harmonijny rozwój osoby ludzkiej w połączeniu ducha i ciała.

Podsumowanie

Znaczna część powstałych prac dotyczyła spraw etycznych i moralnych, zwłaszcza małżeństwa, rodziny, wychowania dzieci i młodzieży poruszanych w nauczaniu papieskim. Otwartość Jana Pawła II na

---

[54] K. Wojtyła, *List do redakcji w sprawie campingu*, „Homo Dei", 3 (1957), s. 421.

[55] M. in.: P. Wenzel, *Wpływ turystyki górskiej na życie wewnętrzne chrześcijanina w świetle wypowiedzi Jana Pawła II*, Katowice 1997.

[56] *Tamże*, s. 7.

[57] S. Nagy, *Papież w Tatrach*, w: *Obecność Karola Wojtyły w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim*, red. M. Filipiak, A. Szostek, Lublin 1987, s. 177.

problemy społeczne znalazła pogłębione odbicie w zagadnieniach godności osoby ludzkiej, wychodzenia z uzależnień, przeżywania cierpienia, choroby, umierania, ludzkiej nędzy, osamotnienia.

Wieloaspektowość prowadzonych studiów sprawia, że wydobywa się kolejne wątki ze źródeł biograficznych, poszukuje się dodatkowych materiałów o prywatnych kontaktach i więziach przyjaźni. Informacje często zaczerpnięte z relacji oficjalnych są uzupełniane także o relacje nawiązane poza protokołem urzędowym, które są najmocniej pielęgnowane i najdłużej pozostają w ludzkiej pamięci. Dopóki żyje pokolenie, które zetknęło się bezpośrednio z Karolem Wojtyłą, dopóty będzie przybywać różnorodnych materiałów, relacji, wspomnień, druków źródłowych, fotografii – a wszystko to stanowi obszerny materiał dokumentacyjny dla obecnych i przyszłych badaczy.

Postać Ojca Świętego inspiruje słuchaczy studiów stacjonarnych i niestacjonarnych, podyplomowych i doktoranckich. Studenci katowickiej uczelni pod kierunkiem swoich profesorów zgłębiają kolejne obszary z życia i działalności Karola Wojtyły, wczytują się w nauczanie Jana Pawła II, interpretują odbyte pielgrzymki, śledzą drogę do świętości. Na zakończenie warto przywołać słowa Benedykta XVI o tym, że „życie i dzieło Jana Pawła II, wielkiego Polaka, może być dla nas powodem do dumy. Trzeba jednak, byśmy pamiętali, że jest to również wielkie wyzwanie, abyśmy byli wiernymi świadkami tej wiary, nadziei i miłości, których nieustannie nas uczył”[58].

Bibliografia

Barczak Mirosław, *Obrona życia nienarodzonych w nauczaniu Jana Pawła II*, Katowice 1992.

Basista Władysław, *55 lat związków z Seminarium Duchownym*, w: *Wyższe Śląskie Seminarium Duchowne 1924-2004*, red. J. Kupny, Katowice 2004, s. 376-392.

Brachmański Piotr, *Kult Miłosierdzia Bożego w diecezji katowickiej*, Katowice 1989.

Grzyb Bernadeta, *Małżeństwo jako początek i fundament wspólnoty rodzinnej w świetle wypowiedzi papieży Pawła VI i Jana Pawła II oraz najnowszej instrukcji Episkopatu Polski*, Lublin 1998.

[58] S. Karczewski, *Święty Jan Paweł II – dar i zadanie*, „Nasz Dziennik” z 28.04.2014, s. 2.

Jačov Marko, *Jan Paweł II – obrońca prześladowanych, ubogich i zepchniętych na margines*, w: *Przesłanie Jana Pawła II na XXI wiek*, red. M. Jačov, F. Ziejka, W. Zuziak, Kraków 2014, s. 259-271.

Jan Paweł II, *Encyklika „Dives in misericordia"*, Watykan 1980.

Jan Paweł II, *Encyklika „Sollicitudo rei socialis"*, Watykan 1987.

Jan Paweł II, *Przemówienie Ojca Świętego do delegacji Uniwersytetu Śląskiego z Katowic*, „Wiadomości Archidiecezjalne", 1 (2005), s. 13.

Jan Paweł II, *Ukochać swoje powołanie. Przemówienie do księży, zakonników i zakonnic, Edynburg, 1982.05.31*, „L'Osservatore Romano" (wyd. polskie), 9 (1982), s. 9.

Janeczek Janusz, *Jan Paweł II prosił o przekazanie pozdrowień i błogosławieństw wszystkim profesorom i studentom naszej Uczelni*, „Gazeta Uniwersytecka. Miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach", 6 (2005), s. 9.

Janeczek Janusz, *Przemówienie rektora prof. dr. hab. Janusza Janeczka*, „Wiadomości Archidiecezjalne", 1 (2005), s. 15.

Karczewski Sebastian, *Święty Jan Paweł II – dar i zadanie*, „Nasz Dziennik" z 28.04.2014, s. 2.

Kiedos Józef, *Kardynał Karol Wojtyła – uczestnik pielgrzymek mężów i młodzieńców do Piekar Śląskich*, „Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne", 16 (1983), s. 171-193.

Międzybrodzki Jarosław, *Duchowość kapłana w nauczaniu Jana Pawła II*, Katowice 2006.

Mówię do Was: Szczęść Boże! Kardynał Karol Wojtyła – Ojciec Święty Jan Paweł II w Piekarach Śląskich, Katowice 1993.

Machniak Jan, *Miłosierdzie Boże w nauczaniu Jana Pawła II*, w: *Przesłanie Jana Pawła II na XXI wiek*, red. M. Jačov, F. Ziejka, W. Zuziak, Kraków 2014, s. 183-195.

Mezglewski Mateusz, *Maryja wzorem wiary, nadziei i miłości na podstawie katechez Jana Pawła II wygłoszonych w latach w latach 1995-1997*, Katowice 2011.

Nagy Stanisław, *Papież w Tatrach*, w: *Obecność Karola Wojtyły w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim*, red. M. Filipiak, A. Szostek, Lublin 1987, s. 176-187.

Ołdakowska-Kuflowa Mirosława, *Blask słowa. Inspiracje biblijne w twórczości literackiej Jana Pawła II*, Kielce 2004.

Pluta Ewa, *Tytuły Maryi w modlitwach maryjnych Jana Pawła II*, Katowice 2006.

Płachta Adam, *Teologia ojcostwa w dramatach Karola Wojtyły*, Katowice 2013.

Przybyła Józef, *Nauczanie o pracy ludzkiej kardynała Karola Wojtyły na podstawie kazań wygłoszonych w Piekarach Śl. w latach 1968-1978*, Katowice 2004.

Reder Bogdan, *Przygotowanie młodzieży do życia w małżeństwie i rodzinie na podstawie encyklik: „Humanae vitae" Pawła VI oraz „Familiaris consortio" Jana Pawła II i innych dokumentów Kościoła*, Katowice 2001.

Rząsa Arkadiusz, *Wizyta Jana Pawła II w Katowicach w dniu 20 czerwca 1983 r. Przygotowania i przebieg*, Katowice 2007.

Skowronek Ryszard, *Komplementarność ideałów moralnych w utworach dramatycznych i nauczaniu Karola Wojtyły*, Katowice 2007.

Surmiak Wojciech, *Opcja preferencyjna na rzecz ubogich wyrazem miłości społecznej. Studium teologicznomoralne w świetle nauczania Jana Pawła II*, Katowice 2007.

Szymecki Stanisław, *Wspomnienie o Wyższym Śląskim Seminarium Duchownym w Krakowie* (*lata 1948-1978*), w: *Wyższe Śląskie Seminarium Duchowne 1924-2004*, red. J. Kupny, Katowice 2004, s. 357-361.

Tkocz Elżbieta, *Chrześcijańska formacja młodzieży w świetle orędzi Jana Pawła II na Światowe Dni Młodzieży*, Katowice 2005.

Wenzel Piotr, *Wpływ turystyki górskiej na życie wewnętrzne chrześcijanina w świetle wypowiedzi Jana Pawła II*, Katowice 1997.

Wojtyła Karol, *List do redakcji w sprawie campingu*, „Homo Dei", 3 (1957), s. 420-423.

Wojtyła Karol, *Promieniowanie ojcostwa*, Kraków 1984.

Zgodzaj Adam, *Obraz Boga w trynitologicznej trylogii encyklik Jana Pawła II: „Dives in misericordia" – „Redemptor hominis" – „Dominum et Vivificantem"*, Katowice 2013.

Zimoń Damian, *Przemówienie abp. Damiana Zimonia*, „Wiadomości Archidiecezjalne", 1 (2005), s. 14.

Zmorzanka Anna, *Księgozbiór w Bibliotece Uniwersyteckiej poświęcony Janowi Pawłowi II*, „Przegląd Uniwersytecki", 2 (2014), s. 25.

Zyzak Marek, *Dzieje Wyższego Śląskiego Seminarium Duchownego po II wojnie światowej*, w: *Wyższe Śląskie Seminarium Duchowne 1924-2004*, red. J. Kupny, Katowice 2004, s. 51-78.

Streszczenie

Wydział Teologiczny Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach prowadzi badania związane z Janem Pawłem II. Teologia Karola Wojtyły, a następnie nauczanie Jana Pawła II zainspirowały do podjęcia pogłębionych badań naukowych. Biblioteka Teologiczna Uniwersytetu Śląskiego w swoich zbiorach przechowuje intelektualny i materialny dorobek w postaci prac magister-

skich, licencjackich i doktorskich dotyczących osoby i pontyfikatu Jana Pawła II. W większości prace te powstawały od czasu wyboru Karola Wojtyły na Stolicę Piotrową aż do chwili obecnej i stanowią zbiór liczący ponad 200 dysertacji. Tematyka prac obejmuje teologię dogmatyczną, pastoralną i moralną, a wśród nich zagadnienia historyczne, duszpasterskie i naukę społeczną Kościoła.

Słowa kluczowe
Karol Wojtyła – Jan Paweł II, dysertacje, teologia, miłosierdzie, mariologia, młodzież, pielgrzymki, nauczanie społeczne, Wydział Teologiczny UŚ, Biblioteka Teologiczna UŚ

JOHN PAUL II – KAROL WOJTYŁA IN THE DISSERTATIONS IN THE THEOLOGICAL LIBRARY OF THE UNIVERSITY OF SILESIA IN KATOWICE

Summary

At the Faculty of Theology of the University of Silesia in Katowice, research related to John Paul II is carried out. The theology of Karol Wojtyła and then the teaching of John Paul II inspired the in-depth scientific studies. The Theological Library of the University of Silesia stores in its collection the intellectual and material achievements in the form of master's theses, bachelor's theses and doctoral theses referring to the person and pontificate of John Paul II. The majority of these works have been created since Karol Wojtyla was elected Pope until now. At present, the collection comprises over 200 dissertations. The topics of research works involve dogmatic, pastoral and moral theology, including historical and ministerial issues and the social teaching of the Church.

Keywords
Karol Wojtyła – John Paul II, dissertations, theology, mercy, Mariology, youth, pilgrimages, social teaching, the Faculty of Theology of the University of Silesia, Theological Library of the University of Silesia

Fides. Biuletyn Bibliotek Kościelnych
Rok 26 (2020) nr 2 (51), s. 241-252
ISSN 1426-3777

Maria Rusek[1]

TRZY POEMATY KAROLA WOJTYŁY W MUZYCZNYM OPRACOWANIU IRENY PFEIFFER

W 2011 roku w ramach projektu *Muzyka wobec poezji i nauczania Karola Wojtyły i Jana Pawła II*, realizowanego przez Zakład Analizy i Interpretacji Muzyki Akademii Muzycznej w Krakowie we współpracy z Instytutem Dialogu Międzykulturowego im. Jana Pawła II w Krakowie, ukazała się dwuczęściowa publikacja będąca owocem badań naukowych dorobku kompozytorskiego związanego z osobą i dziełem Karola Wojtyły – Jana Pawła II.

Część pierwsza publikacji: *Karol Wojtyła – Jan Paweł II. Muzyka. Antologia tekstów*[2] zawiera zbiór wypowiedzi Ojca Świętego z różnych okresów jego pontyfikatu, które w swojej treści odnoszą się do pracy twórczej, powołania artystycznego, sztuki w różnych jej aspektach, w tym także do muzyki.

Część druga, nosząca tytuł *Utwory. Inspiracje, interpretacje*[3], prezentuje dziesięć artykułów o charakterze analityczno-interpretacyjnym poświęconych wybranym utworom muzycznym inspirowanych osobą i dziełem Jana Pawła II. W aneksach pod artykułami zawarte

---

[1] Biblioteka Główna Akademii Muzycznej w Krakowie.

[2] *Karol Wojtyła – Jan Paweł II. Muzyka. Antologia tekstów*, wybór i oprac. D. Radziechowski, Muzyka wobec Poezji i Nauczania Karola Wojtyły i Jana Pawła II 1, Kraków 2011.

[3] *Utwory. Inspiracje, interpretacje*, red. T. Malecka, K. Kiwała, Muzyka wobec Poezji i Nauczania Karola Wojtyły i Jana Pawła II 2, Kraków 2011.

są informacje szczegółowe dotyczące omawianych utworów, tj. pełny tytuł, data powstania, obsada wykonawcza, tekst, dedykacja, zamówienie, premiera, nagranie itp. Podstawą badań była kwerenda przeprowadzona w Ośrodku Dokumentacji i Studium Pontyfikatu Jana Pawła II przez dr Kingę Kiwałę, mgr Annę Wieczorek i mgr Honoratę Kiwałę. Kwerenda umożliwiła skatalogowanie i zdigitalizowanie zebranych muzykaliów.

Biorąc pod uwagę rodzaje powiązań omawianego materiału muzycznego z osobą Papieża, wyróżniono następujące grupy utworów:

– utwory dedykowane Ojcu Świętemu,
– utwory okolicznościowe lub okazyjne,
– utwory do słów Ojca Świętego,
– utwory ofiarowane Ojcu Świętemu,
– utwory powstałe z inspiracji osobą i nauczaniem Ojca Świętego.

Biblioteka Główna Akademii Muzycznej w Krakowie od kilku dziesięcioleci gromadzi ów dorobek kompozytorski w formie druków muzycznych, materiałów dźwiękowych oraz publikacji książkowych o charakterze analitycznym. Twórczość ta jest bardzo zróżnicowana pod względem formy, techniki i treści. Można tu odnaleźć duże formy oratoryjne operujące rozbudowanym aparatem wykonawczym, zwykle wokalno-instrumentalnym, jak również drobne utwory o swobodnej budowie, przeznaczone dla zespołów instrumentalnych lub chórów *a cappella*. Na kartach tych partytur pojawia się zarówno nowatorski język muzyczny typowy dla drugiej połowy XX wieku, jak i proste opracowania oraz nawiązania do technik charakterystycznych dla minionych epok. Szczególnego znaczenia nabiera w tych utworach warstwa słowna, gdzie obok tradycyjnych tekstów religijnych, tj. mszy, hymnów, psalmów, modlitw, jak np. *Beatus vir* Henryka Mikołaja Góreckiego, *Te Deum* Krzysztofa Pendereckiego, *Hymnus pro gratiarum actione* (*Te Deum*) Romana Palestra, *Missa pro patria* Pawła Łukaszewskiego, *Angelus Domini* Andrzeja Koszewskiego, *Credo* Pawła Sydora – kompozytorzy czerpią inspiracje z tekstów związanych bezpośrednio z osobą Papieża. Najczęściej sięgają do poezji, która wyszła spod pióra Ojca Świętego, np. *Tryptyk z poezji Karola Wojtyły* Ireny Pfeiffer, *Myśląc Ojczyzna* Tadeusza Paciorkiewicza, *Sonet słowiański* Juliusza Łuciuka.

Inspirujące okazały się także inne teksty. Wspomniany już Juliusz Łuciuk skomponował krótki utwór okolicznościowy pt. *O, ziemio polska*, którego warstwę słowną stanowi zaledwie jedno zdanie wyjęte z mowy powitalnej wygłoszonej przez Jana Pawła II w Warszawie u progu trzeciej wizyty w Polsce w 1987 roku.

Wojciech Widłak zaczerpnął natchnienie z tekstu modlitwy wypowiedzianej przez Papieża podczas jego pobytu w Meksyku w 1979 roku i tak powstała *Modlitwa do Matki Bożej w Guadalupe*.

W przypadku omawianej twórczości kompozytorzy często posługują się muzyczną formą przeznaczoną do wykonania przez zespół wokalny *a cappella*, czyli bez akompaniamentu instrumentalnego. Kompozycje tego rodzaju mają swe korzenie w muzyce kościelnej XVI wieku. Najdoskonalsze przykłady twórczości chóralnej *a cappella* można znaleźć w dorobku kompozytorskim Josquina dés Prés oraz Giovanniego Pierluigiego da Palestriny.

Polską twórczość *a cappella* tamtego okresu reprezentują wielogłosowe opracowania pieśni i psalmów Wacława z Szamotuł. Jej znaczenie podkreśla fakt wydania drukiem w Norymberdze w roku 1554 i 1564 w zbiorach najwybitniejszych twórców tamtej epoki jego dwóch motetów: *In Te Domine speravi* oraz *Ego sum pastor bonus*[4].

Drugim znaczącym kompozytorem tamtej epoki był Marcin Leopolita, autor pięciogłosowej mszy *Missa paschalis* oraz motetów religijnych. Znaną pozycją jest zbiór pieśni *Melodie na Psałterz polski* Mikołaja Gomółki, wydany w 1580 roku i stanowiący muzyczną oprawę *Psałterza Dawidowego* Jana Kochanowskiego.

W wieku XVII pojawiły się polichóralne opracowania części mszalnych i motetów, komponowanych przede wszystkim na użytek Kościoła rzymskokatolickiego. Tego typu dzieła pozostawili po sobie Mikołaj Zieleński, Franciszek Lilius, Bartłomiej Pękiel, Marcin Mielczewski, a na przełomie XVII i XVIII wieku Grzegorz Gerwazy Gorczycki.

W XIX wieku język muzyczny utworów wokalnych *a cappella* uległ uproszczeniu. Obok tematyki religijnej pojawia się tematyka

[4] K. Morawska, *Renesans 1500-1600*, Historia Muzyki Polskiej 2, Warszawa 1994, s. 184-185.

patriotyczna, narodowa, jak w utworach Józefa Elsnera, Karola Kurpińskiego, Stanisława Moniuszki, Stanisława Niewiadomskiego, Zygmunta Noskowskiego, Władysława Żeleńskiego, Ignacego Jana Paderewskiego i innych kompozytorów.

W początkach ubiegłego stulecia wielogłosową muzykę wokalną skierował na nowe tory Karol Szymanowski. W cyklu pieśni pt. *Sześć pieśni ludowych* (*kurpiowskich*) połączył nowatorską harmonikę z autentyczną pieśnią ludową.

Od tego czasu folklor stał się inspiracją dla wielu kompozytorów. Szczytowym osiągnięciem w tej dziedzinie jest dorobek kompozytorski Stanisława Wiechowicza, który przyczynił się do stworzenia bogatego repertuaru chóralnego, nawiązującego w warstwie słownej do rodzimej twórczości artystycznej.

W okresie powojennym dla wielu kompozytorów sztuka ludowa stała się ucieczką przed skażeniem repertuaru wymogami socrealistycznymi, stawianymi przez komunistyczną cenzurę także twórcom. Jedynie słusznym nurtem miała być tzw. twórczość zaangażowana politycznie, sławiąca zdobycze socjalizmu pieśnią masową oraz kantatami na cześć…

Na wiele lat sztuka, nie tyko muzyczna, została odcięta od jakichkolwiek odniesień do sfery sacrum.

W 1958 roku Krzysztof Penderecki wprowadził polifonię *a cappella* w części drugiej *Psalmów Dawida* tekstem *Psalmu XXX: Exaltabo te, Domine*, jednak najbardziej spektakularne stało się opracowanie muzyczne w 1962 roku sekwencji *Stabat Mater.* Nie oznacza to, że tego rodzaju kompozycje były mile widziane.

Dokładnie dziesięć lat później muzycznym opracowaniem psalmu *Euntes ibant et flebant* na chór *a cappella* Henryk Mikołaj Górecki rozpoczął zupełnie nowy rozdział swojej twórczości, w którym muzyka religijna zajęła miejsce centralne.

Wybór kardynała Karola Wojtyły na papieża położył kres wszelkim zaporom, jakie stawiano przejawom religijności w sztuce, literaturze i wielu innych dziedzinach.

Tryptyk z poezji Karola Wojtyły, skomponowany przez Irenę Pfeiffer w latach 1982-1983 i wydany w formie partytury przez Polskie Wydawnictwo Muzyczne, stanowi muzyczne opracowanie fragmentów trzech poematów Karola Wojtyły powstałych w różnych okresach życia

ich autora i jemu jest dedykowany. Z punktu widzenia historycznego jest to pierwsza kompozycja wykorzystująca w warstwie słownej tekst napisany przez Karola Wojtyłę, wówczas już papieża Jana Pawła II.

Irena Pfeiffer (1912-1996)[5] dała się poznać jako niestrudzony animator życia muzycznego miasta Krakowa. Jej kariera zawodowa rozwijała się w trzech kierunkach: pedagogicznym, kompozytorskim oraz dyrygenckim. Komponowała utwory kameralne, instrumentalne, wokalno-instrumentalne oraz repertuar o charakterze dydaktycznym dla dzieci i młodzieży. Rozwijając działalność dyrygencką, w szczególności tworząc amatorskie zespoły chóralne, wzbogacała literaturę chóralną dla dorosłych również własną twórczością. W dorobku kompozytorskim Ireny Pfeiffer wyjątkowe miejsce zajmuje muzyka sakralna. Komponowała pieśni oraz utwory okolicznościowe na użytek Kościoła rzymskokatolickiego. W latach 1974-1990 była członkiem Komisji ds. Muzyki Kościelnej Archidiecezji Krakowskiej. Jej działalność artystyczna nagrodzono licznymi nagrodami państwowymi i kościelnymi.

Należała do grona bliskich znajomych Karola Wojtyły – Jana Pawła II, korespondowała z nim, wielokrotnie otrzymywała zaproszenia do Watykanu na okolicznościowe spotkania prywatne połączone ze wspólną modlitwą.

Tryptyk Ireny Pfeiffer w warstwie słownej wykorzystuje poezje z różnych okresów życia Karola Wojtyły – studenta, kleryka, arcybiskupa.

Mając na uwadze bogatą literaturę dotyczącą poezji Karola Wojtyły – Jana Pawła II będącą owocem pracy językoznawców, wystarczy tu jedynie przypomnieć podstawowe fakty dotyczące powstania opracowanych przez Irenę Pfeiffer wierszy, a także w zwięzły sposób przybliżyć obszary poruszanych w nich zagadnień.

Najstarszy z nich to *Magnificat*, napisany wiosną 1939 roku, stanowiący część zbioru pt. *Renesansowy psałterz*. Jest to przykład wczesnej twórczości Karola Wojtyły, który swoje młodzieńcze fascynacje literackie i teatralne kształtował i doskonalił, studiując polonistykę na Uniwersytecie Jagiellońskim.

---

[5] A. Woźniakowska, *Pfeiffer Irena*, w: *Encyklopedia muzyczna PWM*, t. 8, red. E. Dziębowska, Kraków 2004, s. 87-88.

Halina Kwiatkowska, koleżanka z czasów gimnazjalnych i studenckich, wspomina: „Jeszcze jako uczeń gimnazjalny Karol Wojtyła pisał wiersze. Wiersze trudne i głębokie, zawsze z moralną tezą. Bardzo wcześnie zajął się również dramaturgią […]. W czasie studiów znany był na naszym roku jako poeta, jednak wtedy epatowaliśmy się Gałczyńskim i Tuwimem, jego styl natomiast wydawał się nam staroświecki”[6].

W analizach poświęconych juweniliom Karola Wojtyły[7] wskazuje się na widoczne w warstwie tekstowej ślady poetyckich fascynacji twórczością Jana Kochanowskiego, Franciszka Karpińskiego (poety, autora polskiego przekładu psalmów stosowanych w nieszporach) czy poetów młodopolskich.

Niewątpliwie swoje natchnienie autor czerpał przede wszystkim z osoby i postawy Najświętszej Maryi Panny. Maryja tekstem *Magnificat* wyraziła swoje dziękczynienie i radość za Boży plan, który stał się Jej udziałem. Ta postawa jest wzorem do naśladowania dla młodego poety, który u progu dorosłego życia dokonał wyboru dalszej drogi edukacyjnej, przygotowującej go do wypełnienia powołania, którego źródło jest w Bogu. Podobnie jak Maryja wypowiada tym tekstem słowa podziękowania za Boży plan względem jego osoby.

Szóstego listopada 1996 roku podczas audiencji generalnej w Watykanie Jan Paweł II powiedział: „W kantyku *Magnificat*, inspirowanym tradycją starotestamentową, Maryja wysławia wielkie dzieła, jakich dokonał w Niej Bóg. Kantyk ten jest odpowiedzią Dziewicy na tajemnicę zwiastowania; anioł wezwał ją do radości, teraz więc Maryja raduje się w Bogu, swoim Zbawcy. Źródłem tej radości jest osobiste doświadczenie dobroci Boga, który wejrzał na Nią – istotę stworzoną, ubogą i pozbawioną wpływu na historię”[8].

Wybrzeża pełne ciszy, stanowiące pierwszą część poematu *Pieśń o Bogu ukrytym*, to kolejne ogniwo *Tryptyku*. Młody kleryk w tym bardzo dojrzałym poemacie odkrywa świat osobistych doznań w du-

---

[6] H. Kwiatkowska, *Wielki kolega*, Kraków 2003, s. 84.

[7] B. Chrząstowska, *Poezja myśli i wiary. O twórczości poetyckiej Karola Wojtyły*, w: *Jan Paweł II – człowiek i dzieło. Materiały z konferencji naukowej „Uniwersytet Janowi Pawłowi II”, Poznań, UAM, 26 kwietnia 2001*, red. B. Walczak, Poznań 2001.

[8] Jan Paweł II, *Maryja w „Magnificat” wielbi wielkie dzieła Boże*, w: *Karol Wojtyła – Jan Paweł II. Muzyka. Antologia tekstów*, s. 269-271.

chowym obcowaniu z sacrum. Słowa poematu obrazują zmagania wewnętrzne zachodzące w duszy ludzkiej (także autora) w momencie odkrywania na nowo samego Stwórcy i Jego planów.

Jak wiadomo, Karol Wojtyła początkowo nie myślał o kapłaństwie, choć zawsze wyróżniał się dojrzałą pobożnością. Chciał być chrześcijaninem świeckim. Strofy tego poematu są poetyckim obrazem wewnętrznego dojrzewania do wyboru nowej drogi życiowej – kapłaństwa. Jan Paweł II pytany o historię swojego powołania powiedział: „Historia ta znana jest przede wszystkim Bogu samemu. Każde powołanie kapłańskie w swej najgłębszej warstwie jest wielką tajemnicą, jest darem, który nieskończenie przerasta człowieka”[9].

Trzecim poematem opracowanym muzycznie przez Irenę Pfeiffer jest poemat *Stanisław.* Napisany z myślą o obchodach 900-lecia śmierci św. Stanisława Szczepanowskiego, biskupa i męczennika, jest dziełem kardynała Karola Wojtyły, arcybiskupa metropolity krakowskiego, ukończonym w ostatnich dniach jego posługi w Krakowie.

Słowa tego poematu zagłębiają się w tematykę religijno-historyczną naszej ojczyzny. Autor wskazuje tu na związek ojczystej ziemi z Kościołem, podkreślając znaczenie męczeńskiej śmierci biskupa Stanisława w umocnieniu tej więzi.

Poezja Karola Wojtyły, która zainspirowała kompozytorkę, jest odzwierciedleniem biografii autora przez jej pryzmat, odczytywana zaś daje pełniejszy obraz interpretacji. Rozległe zagadnienia, jakie są w niej poruszane, rozgrywają się zawsze w odniesieniu do sacrum.

Każda z części omawianej kompozycji wykorzystuje inną obsadę głosów:

– część I: *Wybrzeża pełne ciszy* – chór męski *a cappella*, tenor i baryton solo oraz głos recytujący,

– część II: *Magnificat* – chór męski i mieszany *a cappella* oraz baryton solo,

– część III: *Stanisław* – chór męski i mieszany *a cappella* oraz trzech recytatorów.

Ulubiony aparat wykonawczy, jakim dla kompozytorki był chór, rozbrzmiewa całą paletą barw dzięki zmienności układów głosowych. Kompozytorka traktuje zespół wokalny na wzór orkiestrowy,

[9] Tenże, *Dar i Tajemnica*, Kraków 1996, s. 7.

wykorzystując pojedyncze sekcje głosów *tutti* lub *divisi*, a także zestawia kilka sekcji w obsadach homogenicznych i poligenicznych aż po pełne brzmienie *tutti* (sopran – alt – tenor – bas). Dominującą rolę odgrywają w utworze sekcje głosów męskich. Występują tu partie kształtowane melicznie na wzór śpiewu chorałowego, monodycznej recytacji czy wczesnej wielogłosowości na wzór *organum*. Śpiew jest prowadzony sylabicznie, długość fraz zróżnicowana, co stanowi następstwo nieregularności wersyfikacyjnej opracowanych poematów. Linia melodyczna jest zbudowana z małych interwałów, głównie sekund i tercji. Podstawową jednostką przebiegu muzycznego jest wartość ósemkowa równa jednej sylabie tekstu. Wersom, których początkowy odcinek jest opracowany w formie swobodnej recytacji na jednym dźwięku, odpowiada kontrastujące opracowanie fragmentu końcowego na wzór recytacji chorałowej. Odcinki dwugłosowe są prowadzone w odległości oktawy na wzór pierwotnej wielogłosowości. Trzygłos jest konsekwencją nałożenia na siebie trzech podobnych fraz quasi-chorałowych, przy czym fraza środkowa jest osią przebiegu muzycznego, a towarzyszące jej linie melodyczne charakteryzuje bardziej urozmaicony kontur meliczny. Powstałe współbrzmienia mają przeważnie charakter konsonansowy.

Fragmenty czterogłosowe zyskują bogatsze opracowanie meliczne przejawiające się przede wszystkim w wykorzystywaniu bardziej zróżnicowanych, w tym także większych interwałów. Podkreślenie pojedynczych słów lub fragmentów tekstu literackiego odbywa się na płaszczyźnie kontrastów rytmicznych, polegających na powiększeniu lub rozdrobnieniu wartości rytmicznych będących nośnikami tych słów. Obok odcinków homorytmicznych pojawiają się odcinki dwuplanowe, zestawiające recytacyjne lub kantylenowe partie jednej sekcji chóru z akordowymi brzmieniami pozostałych sekcji lub wykorzystujące kontrast rytmiczny w sekcjach głosów wysokich i niskich. Czterogłos znacznie częściej zyskuje opracowanie polifoniczne, także w formie polifonii imitacyjnej. Współbrzmienia mające charakter akordowy są zakorzenione w systemie dur – moll, tonalność jest dookreślona przez znaki przykluczowe, niekiedy w przebiegach melicznych pojawiają się oznaczenia chromatyczne.

Bardzo rzadko spotyka się tu odcinki repetycyjne. Ich zastosowanie wiąże się z powtarzalnością struktur tekstowych. Ważnym czynnikiem wyrazowym są zmiany agogiczno-dynamiczne na poziomie mikrostruktury. Forma muzyczna stanowi konsekwencję formy poetyckiej. W części pierwszej widać szczególną zależność opracowania muzycznego od narracji tekstu, prosta melika jest jedynie jego umuzycznieniem. Bezpośrednia wypowiedź podmiotu lirycznego realizowana jest zawsze przez głosy męskie, odcinki o charakterze refleksyjno-komentującym realizuje recytator, zawarty w tekście dialog Ojca i Syna rozgrywa się na poziomie głosów solistycznych: baryton (Ojciec), tenor (Syn).

Całość opracowania jest konstruowana w taki sposób, aby maksymalnie przybliżyć odbiorcy tekst słowny: sprzyja temu przejrzysta faktura, tonalność, wąskozakresowość linii melodycznych. Wykorzystanie języka archaizującego (chorał, polifonia) stanowi nawiązanie do muzycznej twórczości religijnej Kościoła rzymskiego z przełomu średniowiecza i renesansu.

Kompozycja Pfeiffer *Tryptyk z poezji Karola Wojtyły* nawiązuje do pięknej tradycji muzyki *a cappella*. Przywołując na myśl wspomnianą wyżej wypowiedź Haliny Kwiatkowskiej na temat poezji młodego Karola Wojtyły, można powiedzieć, że kompozytorka bardzo dobrze wyczuła jej klimat, tworząc muzyczne opracowanie, o którym można powiedzieć, że jest trochę „staroświeckie".

Do poezji tego autora kompozytorka sięgnęła jeszcze dwukrotnie w 1990 roku. Powstała wówczas *Refleksja muzyczna nad poezją Karola Wojtyły* oraz *Rozważania wielkopostne w poezji Karola Wojtyły*.

Od tamtego czasu po teksty Ojca Świętego sięgają niezmiennie kolejne pokolenia kompozytorów.

Należy zaznaczyć, że większość wspomnianych kompozycji papieskich nie należy do gatunku muzyki liturgicznej, użytkowej, ale przez swoją wymowę, a także osobę samego autora wykorzystanych w nich tekstów należy do nurtu chrześcijańskiej muzyki religijnej.

Teksty św. Jana Pawła II nadal stanowią cenne źródło inspiracji, zarówno w sferze sztuki, jak i w obszarze interdyscyplinarnych badań naukowych.

Bibliografia

Chrząstowska Bożena, *Poezja myśli i wiary. O twórczości poetyckiej Karola Wojtyły*, w: *Jan Paweł II – człowiek i dzieło. Materiały z konferencji naukowej „Uniwersytet Janowi Pawłowi II", Poznań, UAM, 26 kwietnia 2001*, red. B. Walczak, Poznań 2001, s. 113-133.

Jan Paweł II, *Dar i Tajemnica*, Kraków 1996.

Jan Paweł II, *Maryja w „Magnificat" wielbi wielkie dzieła Boże*, w: *Karol Wojtyła – Jan Paweł II. Muzyka. Antologia tekstów*, wybór i oprac. D. Radziechowski, Muzyka wobec Poezji i Nauczania Karola Wojtyły i Jana Pawła II 1, Kraków 2011, s. 269-271.

Karol Wojtyła – Jan Paweł II. Muzyka. Antologia tekstów, wybór i oprac. D. Radziechowski, Muzyka wobec Poezji i Nauczania Karola Wojtyły i Jana Pawła II 1, Kraków 2011.

Kwiatkowska Halina, *Wielki kolega*, Kraków 2003.

Utwory. Inspiracje, interpretacje, red. T. Malecka, K. Kiwała, Muzyka wobec Poezji i Nauczania Karola Wojtyły i Jana Pawła II 2, Kraków 2011.

Woźniakowska Anna, *Pfeiffer Irena*, w: *Encyklopedia muzyczna PWM*, t. 8, red. E. Dziębowska, Kraków 2004, s. 87-88.

Streszczenie

W 2011 roku w ramach projektu *Muzyka wobec poezji i nauczania Karola Wojtyły i Jana Pawła II* ukazała się publikacja prezentująca obraz dorobku kompozytorskiego związanego z osobą i dziełem Karola Wojtyły – Jana Pawła II. Część pierwsza: *Karol Wojtyła – Jan Paweł II. Muzyka. Antologia tekstów*, jest zbiorem wypowiedzi Ojca Świętego na temat sztuki, powołania artystycznego i jego roli w świecie współczesnym. Część druga: *Utwory. Inspiracje, interpretacje* zawiera artykuły prezentujące stan badań nad twórczością kompozytorską związaną z Janem Pawłem II. W grupie tych utworów znajdują się kompozycje dedykowane lub ofiarowane Papieżowi oraz wykorzystujące w warstwie słownej teksty jego autorstwa, lub też powstałe z inspiracji jego osobą i nauczaniem. Biblioteka Główna Akademii Muzycznej w Krakowie gromadzi ów dorobek kompozytorski w formie druków muzycznych, nagrań oraz publikacji o charakterze analitycznym.

Kompozycja *Tryptyk z poezji Karola Wojtyły* Ireny Pfeiffer jest muzycznym opracowaniem trzech poematów Karola Wojtyły z różnych okresów jego życia: studenta, kleryka, arcybiskupa. *Wybrzeża pełne ciszy* (z poematu *Pieśń o Bogu Ukrytym*), *Magnificat* i *Stanisław* zostały opracowane na chór *a cappella*, głosy solowe i partie recytowane. W warstwie muzycznej znajdują się

nawiązania do śpiewu chorałowego, monodycznej recytacji, prymitywnej wielogłosowości na wzór *organum*, renesansowej polifonii. Całość skonstruowana jest w ten sposób, aby maksymalnie przybliżyć odbiorcy tekst słowny, czemu sprzyja przejrzysta faktura, tonalność, wąskozakresowość linii melodycznych. *Tryptyk z poezji Karola Wojtyły* Ireny Pfeiffer jest pierwszą kompozycją, która wykorzystuje w warstwie słownej autorski tekst Jana Pawła II. Od tamtego czasu do dnia dzisiejszego po teksty Karola Wojtyły – Jana Pawła II sięgają nieustannie kolejne pokolenia kompozytorów.

Słowa kluczowe
Karol Wojtyła – Jan Paweł II, teksty autorskie Jana Pawła II, Irena Pfeiffer, muzyka polska XX wieku, muzyka wokalna *a cappella*

THREE POEMS BY KAROL WOJTYŁA IN A MUSICAL ARRANGEMENT BY IRENA PFEIFFER

Summary

In 2011 a publication presenting the musical works associated with the person and thought of Karol Wojtyła – John Paul II was published, within the *Music in the Context of Poetry and Teaching of Karol Wojtyła – John Paul II* project. Part one: *Karol Wojtyła – John Paul II. Music. An Anthology of Texts* is a collection of the Holy Father's statements on art, artistic vocation and its role in the contemporary world. Part two: *Works. Inspirations, Interpretations* contains articles presenting the state of research on the composers' output related to John Paul II, including compositions dedicated or offered to the Pope as well as those which, in the verbal layer, use texts written by him or were inspired by his person and teaching. The Main Library of the Academy of Music in Cracow archives this compositional output in the form of manuscripts, music prints, recordings and analytical articles.

The composition *Tryptyk z poezji Karola Wojtyły* (*Triptych from the Poems by Karol Wojtyła*) by Irena Pfeiffer is a musical arrangement of three poems by Karol Wojtyła from different periods of his life: as a student, as a cleric and as an archbishop. *Wybrzeża pełne ciszy* (*Coasts Full of Silence*) from the poem *Pieśń o Bogu Ukrytym* (*Song about the Hidden God*), *Magnificat* and *Stanisław* were prepared for the *a cappella* choir, soloists and reciters.

In the musical layer, the references to choral singing, monodic recitation, primitive polyphony inspired by the *organum* as well as to the Renaissance polyphony can be found. The arrangement of the whole composition is supposed to allow the listener to comprehend the text of the work; a clear texture, tonality and narrowness of melodic lines support this aim. *Triptych from the Poems by Karol Wojtyła* by Irena Pfeiffer is the first musical composition to use the original text of John Paul II in the verbal layer. Since then the writings and poems of Karol Wojtyła – John Paul II are used by the successive generations of composers.

Keywords
Karol Wojtyła – John Paul II, John Paul II's texts, Irena Pfeiffer, 20th-century Polish music; *a cappella* vocal music

Fides. Biuletyn Bibliotek Kościelnych
Rok 26 (2020) nr 2 (51), s. 253-270
ISSN 1426-3777

Barbara Trygar[1]

„MEMORIA EST PRETII, AC MEMORIAM MUNERIS EST". KAROL WOJTYŁA – JAN PAWEŁ II WE WSPOMNIENIACH I TWÓRCZOŚCI KAZIMIERZA BRAUNA

Jeśli chcesz znaleźć źródło,
Musisz iść do góry, pod prąd.
Przedzieraj się, szukaj, nie ustępuj,
Wiesz, że ono musi tu gdzieś być –
Gdzie jesteś, źródło?… Gdzie jesteś, źródło?![2]

Gdzie jest źródło życia? Gdzie jest źródło, z którego wypływa sens ludzkiej egzystencji? Gdzie jest źródło prawdy, dobra i piękna? Odnalezienie źródła może nastąpić podczas spotkania z drugim człowiekiem, z jego słowem, świadectwem życia. W spotkaniu twarzy drugiego człowieka można spotkać Boga, źródło życia, sensu, prawdy, dobra i piękna. Twarz może objawiać się na pograniczu zwyczajności i świętości, otwierać głębię rzeczywistości zmysłowej i głębię serca. Twarz przemawia, wskazuje, pobudza myślenie „o kimś" i „dla kogoś", zaprasza do rozmowy.

Św. Jan Paweł II – kapłan, pasterz, świadek, nauczyciel, filozof, poeta, dla wielu duchowy przewodnik – tak jak dla Kazimierza Brauna, polskiego reżysera, teatrologa, pisarza[3]. Jak wspomina autor *Pamięci*:

---

[1] Uniwersytet Rzeszowski.

[2] Jan Paweł II, *Tryptyk rzymski*, Kraków 2003, s. 11.

[3] Kazimierz Braun – polski reżyser teatralny, pisarz, profesor nauk humanistycznych. W 1958 roku ukończył filologię polską na Uniwersytecie Poznańskim, w 1962 roku reżyserię

„Wielkim darem było dla mnie to otarcie się o skraj szaty świętego”[4]. Spotkanie to dla reżysera stało się aliażem sfery sacrum i profanum, etyki i estetyki, teraźniejszości i przeszłości: „To był ten wielki dar świętego Karola Wojtyły – jeden z jego wielkich darów – ukazywać nowe, a zarazem przypominać zapomniane perspektywy w każdej dziedzinie ludzkiego życia, przywracać właściwy porządek myślenia i działania”[5]. Ważna przy tym jest uwaga Emmanuela Lévinasa: „Bycie to […] nie świadomość siebie, lecz relacja z kimś innym niż ze sobą, to przebudzenie”[6]. Dialog jest formą ofiarowania siebie innym, wspólnym odkrywaniem tego, co najważniejsze w życiu, dzieleniem się dobrem, doświadczaniem piękna człowieczeństwa poprzez wspólny szacunek i zaufanie. W takim duchu odbywały się spotkania

dramatu w Państwowej Wyższej Szkole Teatralnej w Warszawie. Doktoryzował się na Uniwersytecie Poznańskim w 1971 roku, stopień doktora habilitowanego otrzymał w 1975 roku na Uniwersytecie Wrocławskim, w 1992 roku nadano mu tytuł profesora. Od 1985 roku pełnił funkcję *visiting professor*, a od 1989 roku *full professor* w Stanach Zjednoczonych. Jako reżyser zadebiutował w 1961 roku w teatrze, w 1962 roku w telewizji. Reżyserował w Teatrze Polskim w Warszawie, Teatrze Wybrzeże w Gdańsku, Teatrze im. Juliusza Słowackiego w Krakowie, Teatrze im. Wilama Horzycy w Toruniu, Teatrze im. Ludwika Solskiego w Tarnowie oraz za granicą: w Stanach Zjednoczonych, Irlandii, Kanadzie, Niemczech. W latach 1967-1971 był dyrektorem artystycznym Teatru im. Juliusza Osterwy w Lublinie, a w latach 1971-1974 dyrektorem naczelnym i artystycznym tego teatru, w latach 1975-1984 dyrektorem naczelnym i artystycznym Wrocławskiego Teatru Współczesnego. Od 1985 roku mieszka w Stanach Zjednoczonych. Reżyserował m.in. w The Guthrie Theatre w Minneapolis, Odyssey Theatre w Los Angeles, Chicago Actors Ensemble, Kavinoky Theatre w Buffalo oraz na scenach uniwersyteckich. Do jego najwybitniejszych prac zaliczano cykle przedstawień według sztuk Cypriana Kamila Norwida, Tadeusza Różewicza, Williama Szekspira, *Dziadów* Adama Mickiewicza, *Dżumy* Alberta Camusa i inne. Wykładał m.in. na Uniwersytecie Wrocławskim, w Państwowej Wyższej Szkole Teatralnej w Krakowie, w New York University, University of California (UC Santa Cruz) i University at Buffalo. Prowadził warsztaty reżyserskie w Stanach Zjednoczonych, Polsce, Irlandii i Wielkiej Brytanii. Współpracował z zespołami polskimi w USA i Kanadzie. W pracy reżyserskiej inspiruje się przede wszystkim koncepcjami artystycznymi Adolphie Appii, Edwarda Gordona Craiga, Stanisława Wyspiańskiego, Juliusza Osterwy. Stworzył ideę „teatru wspólnoty”, w swoich sztukach często odwołuje się do „fikcji historycznej”, w której prawdziwe wydarzenia i postacie mają za zadanie eksplikować świat duchowy, ukazując wymiar nie tylko estetyczny, ale także etyczny. Wśród licznych prac Kazimierza Brauna należy wymienić ok. 154 sztuki wyreżyserowane przez niego, autorstwo dwudziestu jeden książek naukowych, dwudziestu dwóch utworów literackich. Więcej na temat biografii i twórczości Kazimierza Brauna: zob. B. Trygar, *„Ja” w drodze do Wolności, Prawdy i Piękna. Aspekty aksjologiczne twórczości prozatorskiej Kazimierza Brauna*, Rzeszów 2019.

[4] K. Braun, *Pamięć. Wspomnienia*, Toruń 2015, s. 192.

[5] *Tamże*, s. 192.

[6] D. Krawczyńska, *Tożsamość według Lévinasa*, „Twórczość”, 7 (1997), s. 127; por. E. Lévinas, *Całość i nieskończoność. Esej o zewnętrzności*, Warszawa 1998, s. 70-82.

Kazimierza Brauna z Karolem Wojtyłą – Janem Pawłem II. Człowiek może doświadczyć pełni człowieczeństwa tylko w przestrzeni dialogicznej, która otwiera drogę do poznania wspólnej historii: „Pamiętamy to, co związane było ze szczególną emocją, uderzającym obrazem, przenikliwym słowem, szczególnym nastrojem, porą dnia czy roku, czasem, światłem, najbardziej z określonymi ludźmi: ich twarze i wyrazy twarzy, ich imiona, czynności, słowa, zdania, intonację głosu. Pamięć lubi dobro. Utrwala to, co piękne, jasne, miłe, przyjazne, przyjemne”[7]. Pamięć odgrywa ważną rolę w procesie tworzenia i kształtowania się tożsamości indywidualnej i zbiorowej. Jak konstatuje Braun: „Bo pamięć jest wartością, a pamiętanie jest służbą. […] To jest moja pamięć. Żyją w niej inni”[8].

Jan Assman w książce *Pamięć kulturowa. Pismo, zapamiętywanie i polityczna tożsamość w cywilizacjach starożytnych* wymienia następujące cztery rodzaje pamięci:

– pamięć mimetyczna, która odnosi się do naśladowania rozmaitych zachowań i czynności innych ludzi;

– pamięć rzeczy, które poprzez swój wymiar materialny wywołują liczne wspomnienia i wydarzenia z przeszłości;

– pamięć komunikatywna, czyli bezpośredni przekaz faktów z przeszłości w komunikacji, w relacji żywych świadków;

– pamięć kulturowa, czyli przekształcenie trzech pozostałych rodzajów pamięci, interpretowana jako postawa zbiorowości do minionej rzeczywistości, która jest uaktualniona za pomocą instrumentów społeczno-kulturowych wypracowanych przez daną grupę[9].

We wspomnieniach Kazimierza Brauna można zaobserwować wszystkie cztery rodzaje pamięci, a ten ostatni przybiera charakter szczególny, jest utrwalony poprzez zgromadzone zbiory archiwalne. Archiwum to doświadczanie historii i zagłębienie się w historię danego człowieka. Archiwum sprawia, że rzeczy powiedziane nie uciekają w przeszłość, to „miejsce pamięci”[10]. Przeszłość jest nam

[7] K. Braun, *Pamięć. Wspomnienia*, s. 5-6.

[8] *Tamże*, s. 6.

[9] J. Assmann, *Pamięć kulturowa. Pismo, zapamiętywanie i polityczna tożsamość w cywilizacjach starożytnych*, Warszawa 2008; por. A. Rajewski, *Rozważania na temat assmanowskiej pamięci*, „Rocznik Antropologii Historii”, 1,4 (2013), s. 187-202.

[10] Za prekursora badań na koncepcją „lieux de memoire” należy uznać Pierre'a Norę, członka trzeciego pokolenia École des Annales, IPA (Szkoły Annales). Najważniejsze publi-

dana nie tylko poprzez relacje bezpośrednie, lecz także pośrednio poprzez przedmioty, pisma, wspomnienia, dzieła. Pierre Nora stwierdził, że przeszłość oddala się coraz szybciej, przyszłość rysuje się niepewnie, a to nakłada na teraźniejszość obowiązek pamiętania, zachowywania wszystkich śladów minionego czasu, nie wiadomo bowiem, które z nich mogą posłużyć przyszłości, między którymi teraźniejszość byłaby łącznikiem[11]. Dzisiaj również mamy obowiązek pamiętania i przypominania ważnych osób i wydarzeń. Nie istnieje teraźniejszość bez przeszłości, nie można myśleć o przyszłości bez odniesienia się do przeszłości. Takim utrwaleniem przeszłości przez Kazimierza Brauna było przekazanie w 2012 i 2013 roku swojego prywatnego archiwum Pracowni Badań Dokumentacji Literackiej i Kulturowej w Instytucie Polonistyki i Dziennikarstwa Uniwersytetu Rzeszowskiego[12]. Bardzo ważną część archiwum reżysera stanowią wspomnienia, artykuły, utwory literackie poświęcone osobie Karola Wojtyły – Jana Pawła II. Należy tu wymienić: *Spotkanie ze świętym*; *Jubileusz pontyfikatu Jana Pawła II*; *John Paul II as I Remember Him*; *Świadectwo na spotkanie artystów w ramach obchodu Wielkiego Jubileuszu Roku Pańskiego 2000 w Rzymie w dniach 15-17 grudnia 2000 roku*; *Kazimierz Braun – rozmowa po śmierci Jana Pawła II*; *Ojciec Święty widziany z Ameryki. Płomień miłości – kamień sprze-*

kacje francuskiego historyka: *Les Français d'Algérie* (prefaced by Charles-André Julien), Paris 1961; *Ernest Lavisse: son rôle dans la formation du sentiment national*, „Revue historique", 463 (1962); *Vincent Auriol. Journal du Septennat 1947-1954,* Malakoff 1970-1979; *Faire de l'histoire*, Paris 1973; *Essais d'ego-histoire*, Paris 1987; *Les Lieux de mémoire* (*1984-1992*) – *Realms of Memory* [tł. skrócone], New York 1996-1998; *Rethinking France: Les Lieux de mémoire*, t. 1: *The State*, Chicago 1999; *Rethinking France: Les Lieux de mémoire*, t. 2: *Space*, Chicago 2006; *Rethinking France: Les Lieux de mémoire*, t. 3: *Legacies*, Chicago 2009; *Rethinking France: Les Lieux de mémoire*, t. 4: *Histories and Memories*, Chicago 2010. Warto jeszcze przypomnieć najważniejsze wyróżnienia: Wielki Oficer Legii Honorowej, Oficer Krajowego Orderu Zasługi, Komandor ds. Sztuki i Literatury; zob. *Biographie Pierre Nora*, www.academie-francaise.fr/immortels/base/academiciens/fiche.asp?param=701, 22.11.2019.

[11] P. Nora, *Mémoire collective*, w: Ch. Delvoye, *Faire de l'histoire*, sous la direction de J. Le Goff, P. Nora, Paris 1974, s. 401; por. tenże, *Between Memory and History. Les lieux de mémoire*, „Representation", 26 (1989), s. 7-24; tenże, *Czas pamięci*, „Res Publica Nowa", 7 (2001), s. 40.

[12] Pracownia Badań i Dokumentacji Kultury Literackiej jest wewnętrzną komórką organizacyjną Instytutu Polonistyki i Dziennikarstwa Uniwersytetu Rzeszowskiego. Jej zadaniem jest pozyskiwanie, gromadzenie i badanie materiałów archiwalnych dokumentujących życie literackie i kulturowe Polaków w kraju i poza jego granicami, w tym osobistych archiwów wybitnych polskich poetów, pisarzy, naukowców humanistów; zob. Pracownia Badań i Dokumentacji Kultury Literackiej, http://ifp.univ.rzeszow.pl/pracBiDKL.php, 22.11.2019.

ciwu (napisany wspólnie z żoną Zofią Reklewską-Braun); artykuły: *Norwidiana. Norwidowa część w całości Jana Pawła II*; *Norwid and John Paul II*[13]; utwory literackie przedstawiające postać papieża Jana Pawła II: poezja: *Według Jana Pawła II*, wiersz z tomiku *Tajemnice powszednie. Naśladowania i świadectwa* (Pelplin 1998); powieść: *Dzień świadectwa* (Bytom 1999) i wersja rozszerzona *Dzień świadectwa* (Poznań 2005)[14]. Nauka przekazywana przez krakowskiego biskupa dla Brauna stała się fundamentem jego postawy humanistycznej. Zasada „ad augusta per angusta"[15] stanowiła istotę kształtowania się charakteru młodego reżysera. Wybór wartości, jakimi kieruje się w życiu autor *Pomnika*, odzwierciedla jego sztuka. Karol Wojtyła uczył Brauna, że obowiązkiem każdego artysty jest odpowiedzialność twórcy za dzieło. Odpowiedzialność, którą należy rozumieć jako trud tworzenia dzieła, które ma przekazać określoną hierarchię wartości.

Rodzina Kazimierza Brauna była od lat związana z osobą Ojca Świętego. Podczas wojny stryj, Jerzy Braun, był prezesem katolickiej konspiracyjnej organizacji „Unia". Organizacji tej podlegał m.in. Teatr Rapsodyczny, w którym występował Karol Wojtyła. Echa idei „Unii" (oto tylko fragment wypowiedzi Jerzego Brauna na temat wizji kultury polskiej i europejskiej: „Przyjęcie założenia, że celem państwa jest rozwój postępowy człowieka twórczego poprzez realizację ładu moralnego postulowanego przez Kościół i chrześcijaństwo. […] Pierwszą konsekwencją tej zbawczej a nieuniknionej rewolucji musi być odrzucenie zasady walki o byt, przyjętej dziś przez wszystkie niemal systemy społeczne i polityczne, a zastąpienie jej chrześcijańskim nakazem miłości, czyli normatywnym prawem moralnym"[16]) pojawiały się po latach wielokrotnie w pismach i wypowiedziach Jana

[13] Niektóre z tych artykułów i wspomnień były przez reżysera publikowane: K. Braun, *Spotkanie ze świętym*, w: tenże, *Dziesięć dni w PRL-u*, Warszawa 2008, s. 24-29. Z. Reklewska-Braun, K. Braun, *Płomień miłości – kamień sprzeciwu*, „Nasza Rodzina. Notre Famille", 10 (1993), s. 23-25; K. Braun, *Norwidiana. Norwidowa część w całości Jana Pawła II*, „Ethos", 3-4 (2004), s. 344-354; tenże, *Norwid and John Paul II*, „The Polish Review", 4 (2011), s. 407-415.

[14] B. Trygar, *Cyfrowe Archiwum Profesora Kazimierza Brauna. Katalog*, Rzeszów 2014, http://ifp.univ.rzeszow.pl/dokumenty/prac_bad/katalog_prof.brauna.pdf , 22.11.2019.

[15] „Do rzeczy wzniosłych przez rzeczy trudne", por. V. Hugo, *Hernani*, Wrocław 1953, s. 118-119.

[16] J. Braun, *Unionizm. Podstawowe zasady doktryny*, Instytut Mesjanistyczny im. Jerzego Brauna.

Pawła II. Kontakty z Karolem Wojtyłą utrzymywał również ojciec Kazimierza, Juliusz Braun – prawnik i działacz katolicki. Potem kontakty te przejęło młodsze pokolenie: siostra Kazimierza Brauna, Maria Braun-Gałkowska[17], wychowanka Karola Wojtyły. O spotkaniach, wykładach, rozmowach z księdzem profesorem Karolem Wojtyłą wspomina w książce *Obecność. Karol Wojtyła – Jan Paweł II w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim. Dar i odpowiedzialność*[18].

Kazimierz Braun zawdzięcza swojej siostrze Marii uczestnictwo w spotkaniach Świętej Lipki, była to jedna z grup, które założył i patronował ksiądz profesor KUL – Karol Wojtyła. Do Świętej Lipki należeli filozofowie, psychologowie z KUL, młodzi uczeni, studenci z Lublina, Warszawy, Wrocławia, Poznania. W 1959 roku Braun postanowił wziąć udział w letnim spotkaniu Świętej Lipki zorganizowanym u sióstr Sacré Coeur w Polskiej Wsi pod Pobiedziskami, pod przewodnictwem „wuja" Karola. Jak wspomina autor *Pamięci*: „Wakacje z nim miały zawsze trzy elementy: (1) modlitwa i rozważanie, (2) seminaria i dyskusje naukowe, (3) sport i turystyka. […] Pamiętam też grę w siatkówkę nad brzegiem jeziora. Mogłem potem mówić po latach, że «grałem w siatkówkę z papieżem». Ale wtedy nie był przecież papieżem – był kapłanem, profesorem, duszpasterzem, autorytetem, ale autorytetem bliskim, ciepłym, serdecznym, choć zarazem bardzo poważnym (bo są też autorytety dalekie, wyniosłe, zimne). Już wtedy był «skałą» (Piotrem) – można się było na nim oprzeć, liczyć na niego. Nieraz żartował. Ale w czasie seminarium, a zwłaszcza w czasie liturgii, homilii czy rozważania wieczornego nie było mowy o jakichkolwiek zakłóceniach powagi, skupienia"[19]. Ważną rolę w kształtowaniu podmiotowości człowieka odgrywają również czynniki zewnętrzne, takie jak piękno przyrody. O tym przypomina Jan Paweł II w *Tryptyku rzymskim:*

---

[17] Mężem prof. dr hab. Marii Braun-Gałkowskiej jest prof. dr hab. Jerzy W. Gałkowski, uczeń i doktorant (1967) ks. prof. Karola Wojtyły, członek Rady Naukowej Instytutu Jana Pawła II KUL. Jedno z jego wspomnień dotyczących spotkań z Karolem Wojtyłą, zatytułowane *Mądrość i miłość*, jest dostępne na stronie: www.kul.pl/jerzy-w-galkowski,art_43667.html, 22.11.2019.

[18] *Obecność. Karol Wojtyła – Jan Paweł II w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim. Dar i odpowiedzialność*, red. M. Filipiak, A. Szostek, Lublin 2008.

[19] List Kazimierza Brauna do autorki artykułu z 9 września 2012 roku, w: B. Trygar, *„Ja" w drodze do Wolności, Prawdy i Piękna*, s. 239.

Zatoka lasu zstępuje
w rytmie górskich potoków
ten rytm objawia mi Ciebie,
Przedwieczne Słowo.
Jakże przedziwne jest Twoje milczenie
we wszystkim, czym zewsząd przemawia
stworzony świat…
[…]
srebrzysta kaskada potoku,
który spada z góry rytmicznie
niesiony swym własnym prądem…
– niesiony dokąd?
Co mi mówisz górski strumieniu?
w którym miejscu ze mną się spotykasz?
ze mną, który także przemijam –
podobnie jak ty…
Czy podobnie jak ty?
[…]
Potok się nie zdumiewa, gdy spada w dół
i lasy milcząco zstępują w rytmie potoku
– lecz zdumiewa się człowiek!
Próg, który świat w nim przekracza,
jest progiem zdumienia[20].

Tylko w ciszy, samotności i zadumie może dojść do spotkania i objawienia prawdy o otaczającym świecie, o człowieku, o Innym:

Był samotny z tym swoim zdumieniem
pośród istot, które się nie zdumiewały
– wystarczyło im istnieć i przemijać.
Człowiek przemijał wraz z nimi
na fali zdumień.
Zdumiewając się, wciąż się wyłaniał
z tej fali, która go unosiła,
jakby mówiąc wszystkiemu wokoło:
„zatrzymaj się! – masz we mnie przystań”
„we mnie jest miejsce spotkania
z Przedwiecznym Słowem” –

[20] Jan Paweł II, *Tryptyk rzymski*, s. 9.

„zatrzymaj się, to przemijanie ma sens"
„ma sens… ma sens… ma sens!"[21].

Zatrzymaj się, czeka na ciebie Bóg Ojciec. To wyjątkowe spotkanie absolutnego Dobra, absolutnej Miłości z człowiekiem. Jak uczył Karol Wojtyła: „Osoba jest takim dobrem, że właściwe i pełnowartościowe odniesienie do niej stanowi tylko miłość"[22]. Podczas rozmów krakowski biskup podkreślał, że człowiek jest bytem dynamicznym, ważne są jego decyzje i wybory w życiu, które powinny być podejmowane w perspektywie aksjologicznej. Kolejne spotkanie Kazimierza Brauna z Karolem Wojtyłą odbyło się w 1960 roku w Krakowie. Biskup oprócz rozmowy na temat teatru i jego sytuacji zaproponował napisanie referatu na temat: *O odpowiedzialności artysty*. Jak wspomina Braun: „Z jednej strony nie zaskoczyło mnie to, bo to był jego sposób i styl uczenia i prowadzenia ludzi: wymagać od nich, aby sami uświadamiali sobie swoje własne problemy duchowe, praktyczne, naukowe, zawodowe i sami mierzyli się z nimi, szukali właściwych rozwiązań – w świetle Ewangelii i Dekalogu. On te rozwiązania przyjmował lub prostował. Ale odpowiedzialność za swe życie każdy musiał podjąć sam. Z drugiej strony pamiętam, że byłem zaskoczony postawionym mi zadaniem: jako reżyser nie miałem rozważać spraw artystycznych czy warsztatowych, ale problematykę moralną mego zawodu i pracy. Napisałem, w niemałym trudzie, referat. Zaniosłem. Zostawiłem. Po jakimś czasie zgłosiłem się na jego omówienie. Pamiętam te jego podstawowe pytania: jak zamierzasz łączyć w swojej teatralnej pracy estetykę z etyką, sztukę z wiarą, «życie teatrem» z «życiem wiarą»? Potem, pochłonięty przez codzienne prace, eksperymenty i napięcia, przeżywając teatralne klęski i zwycięstwa, nieraz zapominałem o tych jego pytaniach. Stopniowo jednak, coraz częściej, do nich powracałem. A ostatnie spotkanie zdarzyło się w czterdziestolecie «Świętej Lipki», w 1998 roku w Rzymie. Ojciec Święty pamiętał, że jestem reżyserem"[23].

---

[21] *Tamże*, s. 10.

[22] K. Wojtyła, *Persona et atto. Testo polacco a fronte*, Milano 2001, s. 76.

[23] K. Braun, *Rozmowa po śmierci Jana Pawła II. List oceaniczny w Toronto*, s. 4-5; tekst znajduje się w Pracowni Zbiorów Specjalnych w Bibliotece Uniwersytetu Rzeszowskiego, sygn. Dk/868 – 100.

Kultura to nie tylko sztuka i literatura, to także sposób bycia ugruntowany w ideałach pragnienia wolności, prawdy, dobra. Sztuka z całą pewnością tworzy część życia, tak jak życie tworzy materię sztuki, a nawet konstytuuje się artystycznie jako „sztuka życia"[24]. Biskup Wojtyła wskazał młodemu artyście, co powinno być jego źródłem myślenia, inspiracji i działania. Wskazał, że estetyka musi prowadzić twórczy dialog z etyką. Jak podkreśla reżyser: „Biskup Wojtyła kierował mnie w ten sposób w rejony teatru całkowicie, wręcz radykalnie odmienne od tych, ku którym prowadziły mnie studia reżyserii, o których uczyłem się z książek i po których poruszałem się, uczestnicząc w życiu teatralnym. […] Nocna rozmowa z nim ukazała mi teatr w nowym świetle. Zaostrzyła kontrast pomiędzy tym, co wtedy – a i wielokrotnie później, całymi latami – sam w teatrze robiłem, a tym teatrem, ku któremu warto było i trzeba było zmierzać. Zmierzałem do niego bardzo długo. Przypominałem sobie tę rozmowę nie raz. I nie raz uświadamiałem sobie, jak bardzo daleko mi do tego teatru, który rysował przede mną święty Karol Wojtyła. A kiedy został świętym, ta rozmowa stała się dla mnie jego testamentem"[25]. I jeszcze jedna bardzo ważna myśl na temat teatru Karola Wojtyły: „Istotą teatru jest spotkanie osób i relacja, jaka powstaje w wyniku tego spotkania"[26]. Słowa te stały się dla Brauna fundamentem w pracy reżyserskiej i w tworzeniu koncepcji teatru wspólnoty, w której artyści i widzowie tworzą całość, uczestniczą w rozgrywającym się dramacie. Wartości estetyczne nabierają wartości etycznych: Teatr wspólnoty to teatr otwarty na absolutną Prawdę, na absolutne Dobro, na absolutne Piękno.

Każda sztuka Brauna ma dwie płaszczyzny: realistyczną i głębszą, symboliczną, warto przypomnieć przede wszystkim jednego z wielkich artystów, od którego Braun rozpoczął swoja drogę naukową i reżyserską, u którego wyczucie na Prawdę i Dobro jest *expressis verbis* akcentowane, a do jego myśli często odwoływał się Karol Wojtyła – Jan Paweł II – jest nim Cyprian Kamil Norwid[27]. W historii

[24] R. Shusterman, *Estetyka pragmatyczna. Żywe piękno i refleksja nad sztuką*, Wrocław 1998, s. 248.

[25] K. Braun, *Pamięć. Wspomnienia*, s. 192.

[26] S. Sawicki, *Trylogia dramatyczna Karola Wojtyły*, w: *Dramat i teatr religijny w Polsce*, red. I. Sławińska, W. Kaczmarek, Lublin 1999, s. 447-456.

[27] Kazimierz Braun napisał pracę magisterską *Teatr Norwida* (1958) pod kierunkiem prof. Z. Szweykowskiego na Uniwersytecie Poznańskim; przygotował pracę wstępną *Za kulisami*

literatury polskiej istnieje niewątpliwie wyrazista linia łącząca Norwida z Janem Pawłem II. Jest kilka podstawowych wątków, które Karol Wojtyła, potem Jan Paweł II, przejął od autora *Vade-mecum.* Można je prześledzić w porządku biograficznym i w porządku problemowym, pisze o tym Braun w artykule *Norwidowa część w „całości" Jana Pawła II*; *Norwid and John Paul II* i w książce *Mój teatr Norwida.* Jednym z ważniejszych wydarzeń, które zainicjowało u Wojtyły twórcze zainteresowanie polskim dramatopisarzem, było przygotowanie przez Teatr Rapsodyczny w 1942 roku *Wieczoru Norwida.* Jak później napisał w artykule z okazji 180. rocznicy urodzin poety: „Podczas okupacji niemieckiej myśli Norwida podtrzymywały naszą nadzieję pokładaną w Bogu, w okresie niesprawiedliwości i pogardy, z jaką system komunistyczny traktował człowieka, pomagały nam trwać przy zadanej prawdzie i godnie żyć"[28]. Jan Paweł II myśli Norwida o pracy i sztuce wykorzystał w encyklice *Laborem exercens* (1981). W *Liście do artystów* (1999) zacytował słynną norwidowską formułę: „Bo piękno na to jest, by zachwycało / Do pracy – praca, by się zmartwychwstało"[29]. Według Jana Pawła II dzieła Norwida wciąż promieniują światłem, które powinno oświetlać naszą egzystencję, aby nie zatrzymywać się tylko nad tym, co powierzchowne,

(1958) na Wydział Reżyserii PWST w Warszawie, wyreżyserował pierwsze przedstawienie sztuki Cypriana Kamila Norwida *Pierścień wielkiej damy* (1962), obronił pracę dyplomową na Wydziale Reżyserii PWST w Warszawie pt. *Pierścień wielkiej damy* (1962). Zrealizował cykl trzynastu widowisk poświęconych twórczości Norwida. Opublikował doktorat *Cypriana Norwida teatr bez teatru* (1971), napisał książkę, w której szczegółowo przedstawił swoje prace nad twórczością tego artysty: *Mój teatr Norwida* (Z Archiwum Pisarza 6, Rzeszów 2014). We wstępie do tej książki Brauna Antoni Dunajski podkreślił: „Do grona tych, którzy przypomnieli nam Norwida w sposób najbardziej spektakularny (w tym wypadku chciałoby się powiedzieć «spektaklowy») i ocalili jego pamięć dla potomnych, należy bez wątpienia profesor i reżyser Kazimierz Braun. Jest to bez wątpienia najwybitniejszy i najbardziej doświadczony inscenizator Norwidowskich dramatów, a także autor wielu cennych opracowań dotyczących zjawiska Norwid. Jego dorobek w tym zakresie jest imponujący i zasługuje na przypomnienie, zwłaszcza że norwidowskie dokonania Brauna sytuują się głównie na tych obszarach, na których dublerów właściwie nie ma. […] Tak jak «reżyserska ręka» Norwida wręcz celowała w nadawaniu znaczeń drobnym czasami rekwizytom, tak uzbrojona w badawczą «lupę» osobowość profesora Brauna wydobywa i oświetla to, co dla wielu w twórczości Norwida wydaje się skomplikowane i «ciemne»", A. Dunajski, *Wstęp*, w: K. Braun, *Mój teatr Norwida*, s. 12-13.

[28] Jan Paweł II, *O Cyprianie Norwidzie w 180. rocznicę urodzin poety*, w: *Norwid bezdomny*, red. J. Kopciński, Warszawa 2002, s. 8. Warto przypomnieć, że w książce znajduje się również artykuł Kazimierza Brauna zatytułowany *Narodowy testament Norwida*, s. 93-103.

[29] Jan Paweł II, *List do artystów* (Watykan, 4 kwietnia 1999), www.nauczaniejp2.pl/dokumenty/wyswietl/id/957, 22.11.2019.

ale wejść głębiej w istotę naszego człowieczeństwa, chrześcijaństwa, kulturę polską i europejską, przypominać głoszoną przez Norwida myśl, że: „ojczyzna to wielki zbiorowy obowiązek”[30]. Sztuka ma za zadanie wyrażać problemy moralne i wartości duchowe. Jan Paweł II w *Liście do artystów* konstatuje, że: „Każda autentyczna inspiracja artystyczna wykracza bowiem poza to, co postrzegają zmysły, i przenikając rzeczywistość, stara się wyjaśnić jej ukrytą tajemnicę. Ma swoje źródło w głębi ludzkiej duszy – tam, gdzie pragnienie nadania sensu własnemu życiu łączy się z nieuchwytnym doznaniem piękna i tajemniczej jedności rzeczy”[31]. Piękno to widzialny kształt dobra, prawda, dobro i piękno są ściśle ze sobą zespolone. O tej triadzie pamiętali starożytni filozofowie, pamiętał Cyprian Kamil Norwid, pamiętał Karol Wojtyła – Jan Paweł II, pamięta Kazimierz Braun, co potwierdza swoimi wyborami życiowymi i twórczością: „Musisz iść do góry, pod prąd. Przedzieraj się, szukaj, nie ustępuj”[32]. Tylko ta droga prowadzi do góry, prowadzi do *theatrum* Słowa uwielbionego.

Kazimierz Braun w 1998 roku wydał tomik poezji zatytułowany *Tajemnice powszednie. Naśladowania i świadectwa.* W jego pierwszej części zatytułowanej *Naśladowania* znajduje się wiersz *Według Jana Pawła II:*

Gaude Mater Polonia
Raduj się Matko Polsko
Raduj się Matko Wawelska
Jadwigo

Raduj się Matko Polsko
Oto twoja królowa
Słowem następcy Piotra
Ogłoszona dziś świętą

Raduj się Matko Polsko
Przez sześćset lat czekałaś
Czcząc swą Panią Krakowską
Od dzisiaj módl się do niej

[30] C.K. Norwid, *Pisma wybrane*, t. 7, Warszawa 1968, s. 109.
[31] Jan Paweł II, *List do artystów*.
[32] Tenże, *Tryptyk rzymski*, s. 11.

Dziękuj Jadwidze Polsko
Za siebie za Ruś Litwę
Za wiarę trzech narodów
W imię Trójcy Najświętszej

Dziękuj Jadwidze Polsko
Za jej szczodre fundacje
Uniwersytet szpitale
Biblioteki i misje

Błagaj Jadwigę Polsko
O pokój Polski wolnej
O ducha polskiej prawdy
O siew polskiego czynu

Błagaj Jadwigę Polsko
O mądrość jej mądrości
O miłość jej miłości
O świętość jej świętości

Święta Jadwigo prowadź
Polskę przed krzyż wawelski
Weź w swą opiekę naród
I Kościół na tej ziemi

Święta Jadwigo módl się
Nieustannie za nami
Niech nie gaśnie w nas radość
Gaude Mater Polonia
Amen[33].

Papież zawsze z całą mocą podkreślał, że Kościół ma do zaproponowania Europie najcenniejsze dobro, jakiego nikt inny nie może jej ofiarować, a jest to wiara w Jezusa Chrystusa – źródło wolności, prawdy i dobra. Za pośrednictwem św. Jadwigi wszyscy są wezwani do nawrócenia i podejmowania nowych wyzwań i zadań. Święta przypomina, że należy zagubionej i pozbawionej pamięci ludzkości

[33] K. Braun, *Według Jana Pawła II*, w: *Tajemnice powszednie. Naśladowania i świadectwa*; B. Trygar, *Cyfrowe Archiwum Profesora Kazimierza Brauna. Katalog*, Pracownia Zbiorów Specjalnych Biblioteki Uniwersytetu Rzeszowskiego.

ofiarować świadectwo chrześcijańskiej wiary, nadziei i miłości. Wybitną rolę w tym zadaniu odgrywa sztuka, literatura, która za pomocą słowa artystycznego rozprawia o sacrum, transcendencji i wartościach. Kazimierz Braun podczas wykładu inauguracyjnego zatytułowanego *Pamiętam Jana Pawła II* wygłoszonego 5 marca 2010 roku na Franciscan University of Steubenville (USA) podjął się ważnego zadania: „Zacząłem myśleć, że muszę dać jakieś pisemne świadectwo moich osobistych kontaktów z Papieżem. Czułem, że muszę spróbować spłacić przynajmniej niewielką część mojego długu wobec niego i oddać mu hołd. Napisałem opowiadanie o młodym księdzu, który stara się być wiernym uczniem Karola Wojtyły. […] wielu ludzi przeczytało rękopis, spodobał się. Przyszło mi do głowy, że to opowiadanie może być częścią długiej historii, w istocie całej powieści o tym księdzu, uczniu Wojtyły"[34]. *Dzień świadectwa*[35] to powieść o tym, jak postać Jana Pawła II i jego pontyfikat porusza ludzkie serca i umysły, myśl konfesyjną wypełnia nową treścią i otwiera je dla współczesnej problematyki. Świat transcendencji przenika świat immanencji, człowiek odkrywa ślad Boga w twarzy innego.

Akcja powieści rozgrywa się w latach 1978-2002, a więc najważniejsze wydarzenia w tym okresie, o których opowiada narrator, to wybór Karola Wojtyły na Stolicę Piotrową, narodziny Solidarności, upadek systemu komunistycznego, pielgrzymki Jana Pawła II do ojczyzny, pielgrzymka ks. Andrzeja do Ziemi Świętej śladami Jezusa Chrystusa i Jego uczniów. Miejscem rozgrywającej się akcji jest Polska, Michigan, Kafarnaum, Frankfurt i Rzym. Można zauważyć, że w powieści dochodzi do przekraczania granic w sensie geograficznym, ale również w wymiarze kulturowym, światopoglądowym, estetycznym. Autor postuluje chrześcijaństwo, które ma na celu personalizować człowieka i świat, bronić godności człowieka. Dlatego tak ważnym autorytetem dla autora i jego bohatera jest namiestnik Chrystusa, Jan Paweł II: „Jego posłanie przybierało formę wielkich widowisk ewangelizacji milionów, potężnych spektakli Mszy Świę-

[34] Tenże, *Pamiętam Jana Pawła II.* Wykład na Franciscan University of Steubenville (USA), 5 marca 2010 roku. Materiały są dostępne w Pracowni Zbiorów Specjalnych Biblioteki Uniwersytetu Rzeszowskiego.

[35] Więcej na temat tej powieści: zob. B. Trygar, *„Ja" w drodze do Wolności, Dobra i Piękna*, s. 111-150.

tych celebrowanych na stadionach świata, triumfalnych przejazdów przez metropolie, urzekających uroczystości w rzymskiej stolicy Kościoła. Ujął ster Piotrowy ze zdecydowaniem, pewnością i fantazją. Stworzył całkowicie nowe formy sprawowania swego urzędu, wskazał nowe drogi głosicielom słowa Bożego na całym świecie, ustanowił, ośmielił, zreformował liczne instytucje miłosierdzia, opieki nad człowiekiem i środowiskiem, nad nauką, kulturą i sztuką. Pod jego wpływem runął mur berliński i przesunęły się granice krajów Europy, zaczęły kruszyć się i topnieć serca wielu protestantów i prawosławnych, którzy usłyszeli apel o zjednoczeniu, zadumali się pobożni Żydzi na głos pojednania, napięły się, aż ku ostatnim włóknom, kajdany niewoli ludów Azji i Ameryki Łacińskiej; […] wprowadził Kościół w nowe milenium"[36].

Dla głównego bohatera powieści najważniejsze były bezpośrednie spotkania z Ojcem Świętym, które pozostawiały w nim pragnienie „twórczej reakcji". Owo pragnienie jest zakorzenione w byciu odpowiedzialnym. Odpowiedzialność wypływa z doświadczenia dobra. Dobro istnieje w sercu człowieka, pojawia się wraz ze spotkaniem twarzy innego. Jak wspomina ks. Andrzej: „Nawet stojąc daleko, w ogromnym tłumie, wiedziałem, czułem, że mam z nim kontakt. Ja z nim. On ze mną. Teraz, w tej chwili mówi do mnie i tylko do mnie. Skupia całą swoją uwagę na mnie. Zwraca się tylko do mnie. Jestem wybrany. Podniesiony. Jedyny. Najważniejszy. Ale jakimś przedziwnym sposobem inni nie są wykluczeni. Inni też są tak samo ważni i wybrani. Każdy pojedynczo. Potrafi mówić do mnie i tylko do mnie, zwracając się do trzymilionowych rzesz. A mówiąc do mnie, do każdego z nas, po imieniu, też ani nie lekceważył, ani nie zaszczycał. Po prostu był"[37]. Odpowiedzialność, którą Papież wzbudził w ks. Andrzeju pozwoliła wyzwolić w nim najgłębsze pokłady dobroci, a przez to osiągnąć i zrozumieć na czym polega „ja" agatologiczne[38]. Według agatologii dobro jest tym, co absolutnie pierwsze. Dobro stanowi siłę hierarchizującą świat ludzkich wartości[39]. Na czym polega istota dobra? Dobra nie należy definiować, ale należy go doświadczać. Istot-

[36] K. Braun, *Dzień świadectwa*, s. 21.
[37] *Tamże*.
[38] Za: J. Tischner, *Filozofia dramatu*, Kraków 1998.
[39] *Tamże*, s. 83.

nym śladem dobra jest świadectwo[40]. Spotkanie z Ojcem Świętym to pewien rodzaj doświadczenia, podczas którego człowiek odkrywa, na czym polega imperatyw etyczny, na czym polega miłość do bliźniego. Autor powieści ukazuje najwyższego hierarchę Kościoła jako najbardziej wpływowy autorytet moralny współczesnego chrześcijaństwa. Zwraca uwagę na bogate doświadczenie życiowe, organizacyjne, duchowe, ponadto ukazuje go jako filologa – polonistę o zainteresowaniach artystycznych. Człowiek teatru i poeta, teolog, kapłan i biskup, metropolita historycznej prowincji kościelnej, następca Stolicy Piotrowej.

Doświadczać to spostrzegać, czuć, odkrywać. To w doświadczeniu rozświetla się zawsze jakiś sens sobości, której myśliciel poszukuje. „Ja" nie rodzi się z samej struktury świadomości, struktura myślenia powinna być *personalitas transcendentalis.* Otwarciem się na Innego…

„W Nim żyjemy, poruszamy się i jesteśmy" –
mówi Paweł na ateńskim Areopagu –
Kim jest On?
[…]
„Na początku było Słowo i wszystko przez Nie się stało".
Tajemnica początku rodzi się wraz ze Słowem, wyłania się ze Słowa.
Słowo – odwieczne widzenie i odwieczne wypowiedzenie.
Ten, który stwarzał, widział – widział, „że było dobre",
widział widzeniem różnym od naszego,
[…]
Widział, odnajdywał we wszystkim jakiś ślad swej Istoty,
swej pełni –
Widział: *Omnia nuda et aperta sunt ante oculos Eius* – […]
Prawdziwe, dobre i piękne – [41].

Odnaleźć źródło, powrócić do tego, co przeszłe, uchwycić coś, czego już nie ma w sensie fizykalnym, ale istnieje symbolicznie, ma ogromną wartość, którą należy chronić i pielęgnować: „Memoria est pretii, ac memoriam muneris est". Przypomnienie osoby Karola Wojtyły – Jana Pawła II przez pryzmat życia i twórczości Kazimierza

[40] *Tamże.*
[41] Jan Paweł II, *Tryptyk rzymski*, s. 15.

Brauna pozwala na konfrontację bycia z intencją zapisaną na kartach dzieła sztuki. Dzieło życia ma pobudzać człowieka, ma skłaniać go do pracy nad sobą, do refleksji nad swoim „ja". Ma uczynić widzialnym to, co nie jest widzialne. Uczynić widzialnym to znaczy zaangażować spojrzenie ponad logikę *mimesis*, wznieść swój wzrok ku górze, odnaleźć źródło życia. Tylko u źródła można uchwycić esencję wartości, istotę danej myśli. Ten, kto jest u źródła, widzi lepiej, dokładniej, przeżywa mocniej. U źródła rodzi się prawda, która jest zespolona z dobrem, przybierająca kształt piękna. Prawdziwe piękno istnieje w ideach wiecznych, jest ponadzmysłowe, człowiek powinien ku niemu podążać i kierować swoje myśli.

Bibliografia

Assmann Jan, *Pamięć kulturowa. Pismo, zapamiętywanie i polityczna tożsamość w cywilizacjach starożytnych*, Warszawa 2008.

Biographie Pierre Nora, Académie française, Paris, www.academie-francaise.fr/immortels/base/academiciens/fiche.asp?param=701, 22.11.2019.

Braun Kazimierz, *Dzień świadectwa*, Poznań 2005.

Braun Kazimierz, *Dziesięć dni w PRL-u*, Warszawa 2008.

Braun Kazimierz, *Mój teatr Norwida*, Rzeszów 2014.

Braun Kazimierz, *Norwid and John Paul II*, „The Polish Review", 4 (2011), s. 407-415.

Braun Kazimierz, *Norwidiana. Norwidowa część w całości Jana Pawła II*, „Ethos", 3-4 (2004), s. 344-354.

Braun Kazimierz, *Pamięć. Wspomnienia*, Toruń 2015.

Hugo Victor, *Hernani*, Wrocław 1953.

Gałkowski Jerzy, *Mądrość i miłość*, www.kul.pl/jerzy-w-galkowski,art_43667.html, 22.11.2019.

Jan Paweł II, *Laborem exercens. O pracy ludzkiej* (*z okazji 90. rocznicy encykliki „Rerum novarum"*), Watykan 1981.

Jan Paweł II, *List do artystów* (Watykan, 4 kwietnia 1999 roku), www.nauczaniejp2.pl/dokumenty/wyswietl/id/957, 22.11.2019.

Jan Paweł II, *Tryptyk rzymski*, Kraków 2003.

Krawczyńska Dorota, *Tożsamość według Lévinasa*, „Twórczość", 7 (1997), s. 125-127.

Lévinas Emmanuel, *Całość i nieskończoność. Esej o zewnętrzności*, Warszawa 1998.

Nora Pierre, *Between Memory and History. Les lieux de mémoire*, „Representation", 26 (1989), s. 7-24.
Nora Pierre, *Czas pamięci*, „Res Publica Nowa", 7 (2001), s. 37-43.
Nora Pierre, *Mémoire collective*, w: Ch. Delvoye, *Faire de l'histoire*, sous la direction de J. Le Goff, P. Nora, Paris 1974, s. 401.
Norwid bezdomny, red. J. Kopciński, Warszawa 2002.
Norwid Cyprian Kamil, *Pisma wybrane*, t. 7, Warszawa 1968.
Rajewski Adam, *Rozważania na temat assmanowskiej pamięci*, „Rocznik Antropologii Historii", 1,4 (2013), s. 187-202.
Reklewska-Braun Zofia, Braun Kazimierz, *Płomień miłości – kamień sprzeciwu*, „Nasza Rodzina. Notre Famille", 10 (1993), s. 23-25.
Sawicki Stefan, *Trylogia dramatyczna Karola Wojtyły*, w: *Dramat i teatr religijny w Polsce*, red. I. Sławińska, W. Kaczmarek, Lublin 1999, s. 447-456.
Shusterman Richard, *Estetyka pragmatyczna. Żywe piękno i refleksja nad sztuką*, Wrocław 1998.
Tischner Józef, *Filozofia dramatu*, Kraków 1998.
Trygar Barbara, *„Ja" w drodze do Wolności, Prawdy i Piękna. Aspekty aksjologiczne twórczości prozatorskiej Kazimierza Brauna*, Rzeszów 2019.
Trygar Barbara, *Cyfrowe Archiwum Profesora Kazimierza Brauna. Katalog*, Rzeszów 2014, http://ifp.univ.rzeszow.pl/dokumenty/prac_bad/katalog_prof.brauna.pdf , 22.11.2019.
Wojtyła Karol, *Persona et atto. Testo polacco a fronte*, Milano 2001.

Streszczenie

Kazimierz Braun w 2012 i 2013 roku przekazał swoje prywatne archiwum Pracowni Badań Dokumentacji Literackiej i Kulturowej Uniwersytetu Rzeszowskiego. Bardzo ważną część archiwum reżysera stanowią dokumenty i wspomnienia poświęcone osobie Karola Wojtyły – Jana Pawła II. Nauki przekazywane przez krakowskiego biskupa stały się dla Brauna fundamentem jego postawy humanistycznej. Stanął wobec ważnej decyzji, co powinno być źródłem myślenia, inspiracji działania. Wojtyła wskazywał, że etyka jest wiedzą o sposobie bycia, postępowania, o relacji z drugim człowiekiem. Kazimierz Braun ukazuje Papieża jako najbardziej wpływowy autorytet moralny współczesnego chrześcijaństwa.

Słowa kluczowe

archiwum, wspomnienia, Karol Wojtyła – Jan Paweł II, Kazimierz Braun, aksjologia

„MEMORIA EST PRETII, AC MEMORIAM MUNERIS EST". KAROL WOJTYŁA – JOHN PAUL II IN THE MEMORIES AND WORKS OF KAZIMIERZ BRAUN

Summary

In 2012 and 2013, Kazimierz Braun donated his private archive to the Laboratory of Research on Literary and Cultural Documentation of the University of Rzeszów. The documents and memoirs devoted to the person of Karol Wojtyła – John Paul II are a very important part of the film director's archive. The teachings given by the bishop of Cracow became the foundation of Braun's humanistic attitude. He faced an important decision: what should be a source of thinking, an inspiration for action. Wojtyla pointed at ethics as the knowledge of the way of being, behaviour, relations with other people. Kazimierz Braun exposes the highest hierarch as the most influential moral authority for contemporary Christianity.

Keywords
archive, memories, Karol Wojtyła – John Paul II, Kazimierz Braun, axiology

KOMUNIKATY

Fides. Biuletyn Bibliotek Kościelnych
Rok 26 (2020) nr 2 (51), s. 271-276
ISSN 1426-3777

Ks. Michał Jagosz[1]

ŚW. JAN PAWEŁ II W PATRYMONIUM BAZYLIKI PAPIESKIEJ SANTA MARIA MAGGIORE

W trwającą ponad piętnaście wieków historię bazyliki Santa Maria Maggiore wpisały się nie tylko interwencje architektoniczne, konserwatorskie, ale i postacie, które wywarły wpływ na duchowe oblicze tego sanktuarium. Do nich trzeba zaliczyć świętych papieży oraz wielu innych świętych i błogosławionych związanych z tą świątynią. Wśród nich na poczesne miejsce wysuwa się św. Jan Paweł II przez Msze Święte z homilią celebrowane w bazylice Matki Bożej Większej zwłaszcza z okazji uroczystości Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny. Nie uszły one uwagi teologów zainteresowanych mariologią. Doczekały się publikacji przygotowanej przez jednego z nich, Mons. Juana Esquerdę Biffeta, kanonika bazyliki[2]. Ojciec Święty przybywał do bazyliki nawet wtedy, gdy już w niej nie celebrował Eucharystii ani nie wygłaszał przemówień, zatopiony w modlitwie przed ikoną *Salus Populi Romani*[3]. Wizyty te również należą do dziedzictwa, spuścizny, jaką zostawił. Pamięć o nich żywo przechowują wierni oraz nawiedzający to miejsce pielgrzymi. Jedna z takich wizyt 8 grudnia 2001 roku została upamiętniona okoliczno-

[1] Muzeum Bazyliki Santa Maria Maggiore w Rzymie.

[2] J. Esquerda Bifet, *Giovanni Paolo II pellegrino in Santa Maria Maggiore. La „Statio" mariana di Papa Giovanni Paolo II*, Roma 2001.

[3] *Visite di Giovanni Paolo II a Santa Maria Maggiore*, „Theotokos", 134 (2005), s. 10-11.

ściową tablicą nad wejściem do Muzeum Bazyliki oraz wpisem do księgi pamiątkowej muzeum, które wtedy poświęcił.

Z rejestru księży goszczących w bazylice wynika, że 1 maja 1947 roku ks. Karol Wojtyła z archidiecezji krakowskiej celebrował Mszę Świętą w tymże sanktuarium[4]. Był wtedy od kilku miesięcy studentem Angelicum i przebywając poza ojczyzną, pierwszy miesiąc poświęcony Maryi chciał rozpocząć, celebrując Najświętszą Ofiarą w bazylice Jej poświęconej.

Następne jego odwiedziny miały związek z II Soborem Watykańskim, który – jak pisał – jest wielką łaską dla Kościoła w świecie współczesnym. W historię świątyni wpisały się jego wizyty z ojcami soborowymi, najpierw na apel św. Jana XXIII, potem bł. Pawła VI, którzy powierzali prace soboru i jego poszczególne etapy opiece Bogarodzicy. Był więc tutaj 11 października 1962 roku w pierwszą rocznicę zwołania soboru, dwa lata później – 21 listopada 1964 roku – na zakończenie trzeciej sesji soboru i promulgacji Konstytucji dogmatycznej o Kościele *Lumen gentium*, a więc ogłoszenia Najświętszej Maryi Panny Matką Kościoła, był też w roku 1975, w dziesiątą rocznicę zakończenia soboru.

Już jako papież dziękował w 1985 roku za dzieło soboru z okazji dwudziestej rocznicy jego zakończenia, w 1990 roku na dwudziestopięciolecie soboru oraz 8 grudnia 1992 roku na trzydziestolecie zwołania soboru dla wyrażenia wdzięczności za opublikowany *Katechizm Kościoła Katolickiego*. Tej, która nosi tytuł Salus Populi Romani, powierzył owoce soboru również w postaci posoborowego *Katechizmu Kościoła Katolickiego*.

Podobnie było z okazji synodów biskupów, w których najpierw sam uczestniczył, a potem im przewodniczyl. Dwudziestego piątego października 1969 roku kard. Karol Wojtyła koncelebrował w bazylice Mszę Świętą z bł. Pawłem VI na zakończenie obrad pierwszej sesji nadzwyczajnej Synodu Biskupów na temat ściślejszej łączności między Konferencjami Episkopatu i Stolicą Apostolską oraz samymi Konferencjami Episkopatu. Ósmego grudnia 1985 roku jako następca św. Piotra przewodniczył nieszporom przed obrazem *Salus Populi Romani* z ojcami drugiej sesji nadzwyczajnej Synodu Biskupów w dwudziestolecie zakończenia II Soboru Watykańskiego.

---

[4] Archiwum Bazyliki Papieskiej Santa Maria Maggiore (dalej: ABPSMM), *Registro Ss. Messe dal 1.2.1947 al 19.7.1947*, nr 2305.

Przed tą ikoną oddawał Kościół w opiekę Maryi w 1981 roku w przesłaniu radiowym z okazji 1600-lecia Soboru Konstantynopolitańskiego i 1550-lecia Soboru Efeskiego, a potem swą diecezję rzymską w trakcie Roku Maryjnego. Jej też zawierzył synod diecezji rzymskiej.

Na trwale wpisały się w kalendarz wydarzeń nie tylko jego coroczne *statio Mariana* z okazji uroczystości Niepokalanego Poczęcia, ale również i procesja z okazji Bożego Ciała, która z jego inicjatywy od roku 1982 z bazyliki na Lateranie udaje się do bazyliki liberiańskiej.

Przeszły również do historii cztery wizyty Jana Pawła II z okazji Roku Maryjnego (1987/1988) inaugurowanego w bazylice Santa Maria Maggiore. Pamięć o nich przetrwa dzięki kilku obiektom przechowywanym w Muzeum Bazyliki poświęconym przez niego 8 grudnia 2001 roku. Są to: tekst modlitwy[5] napisany 5 sierpnia 1987 roku przez św. Jana Pawła II z okazji Roku Maryjnego wraz z lampą, która płonęła przed ikoną Matki Bożej oraz różaniec koralowy[6] ofiarowany w roku 1988 Maryi, Salus Populi Romani et Romani Pontificis, jak zwykł mawiać kard. Andrzej Maria Deskur.

Bullą *Aperite portas Redemptori* z 6 stycznia 1983 roku włączył bazylikę Matki Bożej Większej do kościołów stacyjnych Roku Odkupienia. W Muzeum Bazyliki przechowuje się tekst tejże bulli oraz młotek z ceremonii otwarcia drzwi świętych, ofiarowany Ojcu Świętemu przez króla Hiszpanii, Juana Carlosa I di Borbone, protokanonika bazyliki, autorstwa Alejandra Chamorro, co potwierdza córka artysty, Paloma Chamorro[7]. Eksponowana jest również cegła z drzwi świętych wmurowana przy ich zamknięciu na zakończenie obchodów tego jubileuszu, wydobyta zaś przy okazji ich otwarcia na Wielki Jubileusz 2000[8].

W ramach Wielkiego Jubileuszu zapowiedzianego w *Tertio millenio adveniente* (10 listopada 1994 roku) oraz w *Incarnationis Mysterium* (29 listopada 1998 roku)[9] Jan Paweł II otworzył drzwi święte

---

[5] *Humanis divina iunguntur. Un percorso museale della Basilica Liberiana*, red. M. Jagosz, Studia Liberiana, Roma 2011, t. 3, s. 26, Muzeum Bazyliki Papieskiej Santa Maria Maggiore (dalej: MBPSMM), Inv. 132.

[6] *Tamże*, t. 3, s. 26; MBPSMM, Inv. 104.

[7] *Tamże*, t. 3, s. 25; MBPSMM, Inv. 110.

[8] *Joanne Paolo II Pont. Max. Carolus Card. Confalonieri Patr. Liberianae Bas. Archipresbiter Legati munere functus Portam Santam aperuit et clausit. Anno Iub. Humanae Redempt. MCMLXXXIII-MCMLXXXIV*, MBPSMM, Inv. 112.

[9] Tekst bulli w MBPSMM, Inv. 127.

bazyliki Matki Bożej Większej w uroczystość Macierzyństwa NMP 1 stycznia 2000. Do bazyliki powrócił w wigilię Wniebowzięcia 14 sierpnia i 8 grudnia, w uroczystość Niepokalanego Poczęcia NMP na celebrację hymnu *Akathistos* przed wystawioną ikoną *Salus Populi Romani* w nawie głównej bazyliki.

Nad bramą lat świętych w kościołach wyznaczonych do zyskania odpustów jubileuszowych tablice okolicznościowe przypominają pobożnym pielgrzymom ceremonię otwarcia i zamknięcia drzwi świętych z okazji Roku Odkupienia i Wielkiego Jubileuszu Roku 2000[10]. Oprócz wspomnianych tablic również i same drzwi święte w bazylice papieskiej Matki Bożej Większej, poświęcone przez niego 8 grudnia 2001 roku, będą przypominać Wielki Jubileusz Jana Pawła II, dzieło Luigiego E. Mattei z Bolonii, które ufundował Sancisi Arte z Faenzy[11]. W zakrystii bazyliki przechowuje się 100 ornatów białych do koncelebry będące darem papieża Jana Pawła II w Roku Wielkiego Jubileuszu.

Dla uwiecznienia Roku Różańca (2002/2003) kapituła ze swym archiprezbiterem, świadoma wyjątkowości osoby i pontyfikatu Papieża, ufundowała w bazylice Santa Maria Maggiore bramę różańca w dwudziestopięciolecie pontyfikatu i wprowadzenia do różańca tajemnic światła, które na niej zostały wyrażone[12]. W ten sposób starano się przekazać pielgrzymującym do bazyliki przesłanie św. Jana Pawła II, który pragnął, by modlitwa różańcowa broniła wiernych przed zapomnieniem o wielkich dziełach Bożych, których im w swym miłosierdziu nie szczędzi, by tymi tajemnicami żyli.

Artysta Mario Toffetti przedstawił Papieża modlącego się na kolanach z różańcem w ręku, z którym się nie rozstawał, patrząc oczami Maryi na tajemnice Jej Syna. Bramę poświęcono 4 sierpnia 2006 roku.

Do tego dziedzictwa trzeba zaliczyć również dary papieskie, wśród nich: kielich z pateną ofiarowany Ojcu Świętemu 2 listopada 1984 roku w Varese al Sacro Monte przez administrację prowincji z okazji 400-lecia śmierci św. Karola Boromeusza (3 listopada 1584

[10] *Joannes Paulus PP.II Portam sanctam Patr. Liberianae Bas. Aperuit Carolus Card. Furno Archipresbiter a latere legatus clausit Anno Magni Iubilaei MM*. Cegły wykonał Fornaci Briziarelli, MBPSMM, Inv. 113.

[11] M. Jagosz, *Św. Jan Paweł II, czciciel ikony Ocalenie Ludu i Biskupa Rzymu w Bazylice Matki Bożej Większej*, Kraków 2014, s. 24, 63.

[12] *Tamże*, s. 25, 65.

roku)[13], przekazany dla bazyliki na ręce archiprezbitera, kard. Carla Confalonieriego. Św. Karol, patron Papieża, przyjął święcenia kapłańskie w bazylice Matki Bożej Większej 15 sierpnia 1563 roku, a potem był jej archiprezbiterem w latach 1564-1572.

W Muzeum Bazyliki przechowuje się komplet szat liturgicznych św. Karola w kolorze czerwonym, a także dary Rady Miasta Rzymu[14] i regionu[15] dla Jana Pawła II ofiarowane mu wraz z noworocznymi życzeniami w styczniu 2003 roku. Z okazji 300-lecia śmierci Berniniego (1598-1680)[16] w miejscu spoczynku artysty i jego rodziny, tj. w prawej nawie bazyliki Santa Maria Maggiore, zgodnie z życzeniem Papieża[17] umieszczono napis: „Ioannes Laurentius Bernini Decus artium et Urbis hic humiliter quiescit".

W Archiwum Bazyliki Matki Bożej Większej widnieje portret Jana Pawła II, który otrzymał w darze piszący te słowa od artystki Diny Bellotti (1911-2003) (ramę podarowała pani Anna Marescha Serra)[18]. W nim też jest przechowywany serwis prasowy i dokumentacja fotograficzna z pobytu Papieża w bazylice oraz materiały zgromadzone w trakcie prac Komisji Historycznej w jego procesie beatyfikacyjnym, wśród których nie brak tekstów dotąd nie publikowanych, również fotokopii wielu rękopisów.

W Bibliotece Kapituły znajdują się wszystkie tomy *Insegnamenti di Giovanni Paolo II*, książki w kilku językach dotyczącej osoby Jana

---

[13] *Calice in argento dorato, cesellato con diamanti, medaglioni decorati a niello*, Ib., vol III, p. 26, 97, MBPSMM , Inv. 5.

[14] *Croce* dar di Veltroni il Cristo in avorio su croce lastronato in palissandro con elementi terminali in argento cesellato del XVIII secolo, dono di Giovanni Paolo II, offertogli dal Comune di Roma nel gennaio 2003, Base in legno progettata da Maestro Maurizio De Luca, dipinta da Pier Maria Illariuzzi luglio 2003, Ib., vol III, p. 26, MBPSMM, Inv. 91.

[15] *Cuore di Gesù* – dar di Regione la placa di copertura di uno sportello per il tabernacolo raffigurante il SS. Cuore di Gesù, sullo sfondo della Croce con raggiera, circondato da nuvole, offerto nella stessa data (gennaio 2003) dalla Regione Lazio il modello originale in piombo dagli inizi del XX secolo, Ib., vol III, p. 26, MBPSMM, Inv. 105.

[16] Nel C*entenario Berniniano*, esposizione dello spadino di Bernini alla mostra in Vaticano *Bernini in Vaticano*, Comitato Vaticano per l'Anno Berniniano, de Luca Editore 1981, p. 310.

[17] ABPSMM, Lettera del 10 Novembre 1981 di S.E. Mons. Giovanni Fallani, Presidente del Comitato della Santa Sede per il Centenario Berniniano a S.Em.za Card. Carlo Confalonieri Arciprete, *Avvenimenti ed importanti momenti ecclesiali a Santa Maria Maggiore*, in: *Clero Liberiano a sevizio della Salus Populi Romani 1800-2010*, a cura di Mons. Michal Jagosz, Studia Liberiana vol II, Roma 2011, p. 72.

[18] Il ritratto del Santo Giovanni Paolo II acqarello su carta, ricevuta dal Pitrice di Dina Bellotti segnata IX-XXXIII 1990, MBPSMM, Inv. 311.

Pawła II, jego dorobku naukowego i magisterium. W tejże bazylice 3 maja 2011 roku odbyło się uroczyste dziękczynienie za beatyfikację, a 28 kwietnia 2014 roku koncert dziękczynny *Te Deum laudamus* Polonii świata za kanonizację Ojca Świętego Jana Pawła II.

Liturgiczne wspomnienie świętego 22 października, tj. w dzień inauguracji pontyfikatu papieża o zawołaniu *Totus Tuus*, będzie przypominać jego apel: „Nie bójcie się otworzyć na oścież drzwi Chrystusowi".

Znaczna część dziedzictwa św. Jana Pawła II jest związana z jego pobytami w Rzymie. O Janie Pawle II w patrymonium bazyliki Santa Maria Maggiore mówi publikacja *Św. Jan Paweł II, czciciel ikony Ocalenie Ludu i Biskupa Rzymu w Bazylice Matki Bożej Większej*[19], przygotowana z okazji dedykacji jednej z kaplic otaczających ołtarz relikwii św. Jana Pawła II w jego sanktuarium krakowskim. Została poświęcona zgodnie z życzeniem kard. Stanisława Dziwisza ku czci ikony z bazyliki Santa Maria Maggiore, przyzywanej w tytule Ocalenie Ludu Rzymskiego i Biskupa Rzymu.

Do dziedzictwa Jana Pawła II nawiązują wmurowane w tejże kaplicy cegły z drzwi świętych z Roku Odkupienia i Wielkiego Jubileuszu Roku 2000 z bazyliki papieskiej św. Jana na Lateranie – katedry Biskupa Rzymu, oraz bazyliki Santa Maria Maggiore, o których wspomniano wyżej.

Osobę Jana Pawła II i jego przesłanie będą przypominać obrazy jego patronów chrzcielnych: św. Karola Boromeusza i św. Józefa (pędzla Teresy Moskal z 2014 roku), których w swym życiu czcił i naśladował, a także relikwie św. Karola i św. Rafała od św. Józefa Kalinowskiego. Te ostatnie przypominać będą więzy łączące Karola Wojtyłę z zakonem karmelitańskim w Czernej, gdzie czci się kopię ikony z bazyliki Matki Bożej Większej, oraz rodzinne Wadowice.

Pojęcie patrymonium pochodzi od dwóch słów*: pater* (ojciec) i *munus* (zadanie, dar). Dziedzictwo oddziedziczone po naszych ojcach wzbogaca się z każdym pokoleniem dzięki ich wierności najwyższym wartościom. Od współczesnych zależy, w jakiej formie przekażą je – w tym również patrymonium św. Jana Pawła II – przyszłym pokoleniom.

[19] M. Jagosz, *Św. Jan Paweł II, czciciel ikony*, s. 82.

Fides. Biuletyn Bibliotek Kościelnych
Rok 26 (2020) nr 2 (51), s. 277-282
ISSN 1426-3777

Ks. Jerzy Witczak[1]

ŚWIĘTY JAN PAWEŁ II W SERWISACH INFORMACYJNYCH FEDERACJI BIBLIOTEK KOŚCIELNYCH „FIDES"[2]

Federacja Bibliotek Kościelnych „Fides" została utworzona w 1991 roku w celu ujednolicenia i przyspieszenia prac nad komputeryzacją bibliotek należących do Kościoła katolickiego w Polsce. Cel ten w znacznej mierze został zrealizowany w ponad osiemdziesięciu bibliotekach członkowskich[3]. Od samego początku dążono jednak nie tylko do automatyzacji procesów bibliotecznych, ale jeszcze bardziej do umożliwienia użytkownikom tych bibliotek szerokiego i łatwego dostępu do informacji katalogowej i bibliograficznej. Dlatego jednym z priorytetowych zadań Federacji stało się wspieranie wysiłków w tworzeniu bibliografii prac z zakresu teologii, filozofii, historii Kościoła i nauk pokrewnych[4]. W miarę pojawiania się nowych możliwości technicznych doszło do tych działań także udostępnianie informacji pełnotekstowej w ramach własnej biblioteki cyfrowej.

Obecnie Federacja prowadzi rozbudowany centralny serwis informacji katalogowej i bibliograficznej, do którego należą: Centralny Katalog Bibliotek „Fides" w systemie Koha, Elektroniczna Bibliografia

---

[1] Biblioteka Papieskiego Wydziału Teologicznego we Wrocławiu

[2] Uaktualniona 25 lutego 2020 roku wersja sprawozdania wygłoszonego podczas konferencji *Dziedzictwo Jana Pawła II w bibliotekach i archiwach krajowych i zagranicznych*, Biblioteka Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie, 4 listopada 2014 roku.

[3] Istnieje wiele opracowań historii Federacji „Fides". Najnowsze: J. Witczak, *Federacja Bibliotek Kościelnych FIDES po dwudziestu latach*, „Bibliotekarz", 7/8 (2013), s. 12-17.

[4] J. Bednarczyk, *Ku lepszej organizacji pracy w bibliotekach kościelnych – Federacja FIDES*, „Fides", 1 (1995), s. 29.

Nauk Teologicznych, multiwyszukiwarka FIDKAR, Księgozbiór Wirtualny (biblioteka cyfrowa) oraz bazy katalogowe i bibliograficzne online w programie MAKWWW umieszczone na serwerze Federacji. Cały serwis utrzymywany jest na dwóch serwerach będących własnością Federacji i znajdujących się w serwerowni Papieskiego Wydziału Teologicznego we Wrocławiu. Wśród udostępnianych informacji bardzo ważne miejsce zajmuje twórczość i nauczanie św. Jana Pawła II oraz opracowania na jego temat. Federacja dedykowała również Ojcu Świętemu dwa swoje dzieła wchodzące w skład centralnego serwisu.

Najważniejszym zasobem dotyczącym św. Jana Pawła II udostępnianych na serwerze „Fides" jest podmiotowa i przedmiotowa baza: Jan Paweł II. Bibliografia polska 1949-1995. Stanowi ona komputerową wersję i kumulację siedmiu tomów *Bibliografii* autorstwa Wiktora Gramatowskiego, Zofii Wilińskiej i Danuty Gułajewskiej, wydanych w Rzymie przez Fundację Jana Pawła II – Ośrodek Dokumentacji Pontyfikatu w latach 1980-2007. Z inicjatywy ks. dr. Andrzeja Dobrzyńskiego, dyrektora Ośrodka Dokumentacji i Studium Pontyfikatu w Rzymie, wersję w programie MAK przygotował Piotr Boczkowski, a prezentację w programie MAKWWW ks. Jerzy Witczak. Baza liczy 30 705 opisów. Została uruchomiona 16 października 2011 roku i zarazem włączona do zbioru baz przeszukiwanych za pomocą multiwyszukiwarki FIDKAR.

Multiwyszukiwarka baz bibliotecznych FIDKAR „Fides" jest – jak głosi jej nazwa – katalogiem rozproszonym Federacji. Pozwala ona na prowadzenie wyszukiwań katalogowych i bibliograficznych w wielu różnych bazach jednocześnie, zarówno zdalnie poprzez protokół Z 39.50, jak i umieszczonych lokalnie na serwerze „Fides". Została uruchomiona dziesięć lat temu, 16 października 2004 roku, zadedykowana zaś przez ks. Krzysztofa Goneta, ówczesnego dyrektora Biura ds. Komputeryzacji „Fides", Janowi Pawłowi II w dwudziestą szóstą rocznicę wyboru na papieża. Po kilkunastu latach wyszukiwarka FIDKAR straciła na znaczeniu ze względu na pojawienie się nowych narzędzi agregowania i udostępniania informacji, ale nadal oferuje wyszukiwanie w ponad pięćdziesięciu różnych bazach: katalogach bibliotek kościelnych, katalogach prac dyplomowych, bibliografiach oraz bazach Biblioteki Narodowej i katalogu NUKAT. Dzięki tej wyszukiwarce oraz dostępnym katalogom można np. stosunkowo łatwo ustalić, że w dwudziestu bibliotekach kościelnych

zgromadzono ponad 4,5 tys. prac dyplomowych (magisterskich, licencjackich, doktorskich) na temat św. Jana Pawła II. Najwięcej, gdyż ponad 2 300, powstało ich na Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. Następne w kolejności uczelnie to: Papieski Wydział Teologiczny we Wrocławiu (ponad 550), Papieski Wydział Teologiczny w Warszawie (524), Wydział Teologiczny Uniwersytetu Szczecińskiego (336), Wydział Teologii Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie (213) i Wydział Teologiczny Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach (196). Statystyka nie obejmuje niestety baz prac dyplomowych Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II ani Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie, które nie udostępniają ich online w multiwyszukiwarce FIDKAR, podobnie jest z wydziałami teologicznymi w Poznaniu i Toruniu. Katalog prac Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Opolskiego wprawdzie jest obecny w FIDKAR, lecz baza ta nie ma opracowania przedmiotowego. Należy w tym kontekście zauważyć, że obecnie to, co było kiedyś atutem tego rozwiązania, a mianowicie rozproszenie wyszukiwania w protokole Z 39.50, stało się przeszkodą w efektywnym i adekwatnym wyszukiwaniu informacji. Bazy często są nieaktualne lub niedostępne. Dlatego w Federacji „Fides” podjęto starania mające na celu utworzenie nowych baz centralnych w architekturze klient – serwer, o których będzie mowa w dalszej części opracowania.

Potencjalnie wielkie możliwości propagowania nauczania św. Jana Pawła II kryją się w uruchomionej 27 września 2006 roku bibliotece cyfrowej o nazwie Księgozbiór Wirtualny Federacji Bibliotek Kościelnych „Fides”. Była to w chwili otwarcia jedna z pierwszych bibliotek cyfrowych w Polsce, dziesiąta działająca w programie dLibra. Obecnie jednak ze swoimi 1 720 publikacjami zajmuje ona dalekie, osiemdziesiąte piąte miejsce w Polsce pod względem wielkości zbiorów. Umieszczone w niej publikacje pochodzą z kilkunastu bibliotek oraz instytucji kościelnych, a także od osób prywatnych. Charakterystyczną cechą tej biblioteki cyfrowej jest znaczna przewaga współczesnych publikacji: książek, artykułów i całych numerów czasopism[5]. W zbiorach Księgozbioru Wirtualnego „Fides” znajduje się pięćdziesiąt jeden publikacji o tematyce papieskiej, w tym cztery

[5] Zob. np. J. Witczak, *Stan i perspektywy digitalizacji w bibliotekach kościelnych w Polsce*, w: *Strategia i metoda digitalizacji i udostępniania zbiorów kościelnych*, red. nauk. M. Bała, S. Dziekoński, Warszawa 2012, s. 105-134.

książki, dwie broszury i czterdzieści cztery artykuły z czasopism, oraz trwające 60 min nagranie dźwiękowe z 2 czerwca 1979 roku. Jest ono zapisem programu słowno-muzycznego wykonanego na pl. Zwycięstwa w Warszawie przed rozpoczęciem historycznej Mszy papieskiej podczas pierwszej pielgrzymki do ojczyzny.

Cztery udostępniane w całości książki pochodzą z wydawnictwa diecezji świdnickiej i cieszą się znacznym zainteresowaniem czytelników. Są to następujące pozycje, uszeregowane według liczby wyświetleń do 23 lutego 2020 roku (w nawiasach kwadratowych):

– Musicie być mocni! : drogowskazy Jana Pawła II dla niepełnosprawnych / Jan Paweł II ; wybór tekstów i oprac. Iwona Pawlos ; Instytut Jana Pawła II w Wałbrzychu. — Wałbrzych : Nowa Ruda : Instytut Jana Pawła II ; Wydawnictwo «Maria», 2008. [53 786]
– Jan Paweł II – obrońca godności człowieka : materiały z III Tygodnia Kultury Chrześcijańskiej w Diecezji Świdnickiej : praca zbiorowa / pod red. nauk. Jarosława M. Lipniaka. — Świdnica : Świdnicka Kuria Biskupia, 2008. [11 280]
– Kiedy myślę Polska : 100 drogowskazów Jana Pawła II dla Ojczyzny / Jan Paweł II ; wybór tekstów i oprac. Jarosław M. Lipniak, Andrzej Tomko ; Wyższe Seminarium Duchowne Diecezji Świdnickiej. — Świdnica : Świdnicka Kuria Biskupia, [2006]. [8 009]
– Jan Paweł II – sługa miłosierdzia : materiały z II Tygodnia Kultury Chrześcijańskiej w Diecezji Świdnickiej : praca zbiorowa / pod red. nauk. Jarosława M. Lipniaka. — Świdnica : Świdnicka Kuria Biskupia, 2006. [2 602]

Z kolei czterdzieści cztery artykuły scharakteryzowane przez hasło przedmiotowe *Jan Paweł II (papież ; 1920-2005)*, pochodzą z następujących czasopism: „Warszawskie Studia Teologiczne" (20), „Studia Włocławskie" (16), „Perspectiva" (5) i „Fides. Biuletyn Bibliotek Kościelnych" (3). Spośród nich najczęściej były czytane następujące (w nawiasach kwadratowych liczba wyświetleń):

– Personalistyczna pedagogika wychowawcza Jana Pawła II / Rafał Czekalski. W: Warszawskie Studia Teologiczne. T. 21 (2008), s. 183-190. [10 442]
– Pojęcie wolności w nauczaniu Jana Pawła II podczas pielgrzymek do Ojczyzny / Waldemar Karasiński. W: Studia Włocławskie. T. 10 (2007), s. 201-212. [3 249]

– Zarys antropologii teologicznej Jana Pawła II / Tadeusz Lis. W: Warszawskie Studia Teologiczne. T. 17 (2004), s. 109-166. [1 635]
– Przesłanie Jana Pawła II skierowane do dzieci podczas pielgrzymek do ojczyzny / Waldemar Karasiński. W: Studia Włocławskie. T. 11 (2009), s. 98-110. [1 339]

Kolejnym serwisem informacyjnym dedykowanym św. Janowi Pawłowi II jest Elektroniczna Bibliografia Nauk Teologicznych „Fides” (EBNT) uruchomiona 2 kwietnia 2011 roku, w szóstą rocznicę jego śmierci. Stanowi ona uwieńczenie wieloletnich starań Federacji, aby podjąć kontynuację prac nad polską bibliografią nauk teologicznych i kościelnych (bieżącą i retrospektywną), które zatrzymały się na roku 1979. Prace nad stworzeniem jednolitej bibliografii bieżącej nauk teologicznych w formacie MARC 21 w miejsce wielu rozproszonych bibliografii cząstkowych, opracowywanych dotąd przez biblioteki członkowskie „Fides” i z wykorzystaniem rekordów Bibliografii Zawartości Czasopism, rozpoczęto w 2010 roku od podpisania listu intencyjnego z dyrektorem Biblioteki Narodowej w sprawie współpracy przy tworzeniu bibliografii nauk teologicznych. EBNT w chwili otwarcia liczyła prawie 63 tys. rekordów, po aktualizacji 25 lutego 2020 liczba ta wynosi niemal 139 tys. Bibliografia aktualnie rejestruje zawartość ponad 230 tytułów czasopism teologicznych, historycznych, filozoficznych i religioznawczych oraz zawartość ponad 520 prac zbiorowych wydawanych przez uczelnie kościelne i inne ośrodki, zasadniczo od roku 1980. Około 16,5 tys. opisów (12 proc.) powstało staraniem „Fides”, reszta pochodzi z Katalogu Biblioteki Narodowej. Znaczący wkład Federacji to ujednolicenie i aktualizowanie haseł formalnych według kartoteki haseł wzorcowych NUKAT oraz opracowania przedmiotowego według aktualnej kartoteki deskryptorów Biblioteki Narodowej (DBN).

Dzięki temu ujednoliceniu haseł i zastosowaniu nowych narzędzi informatycznych (system Koha) staje się możliwe dokładne wyszukiwanie informacji w bazie EBNT. Można zatem przykładowo stwierdzić, że w całym zbiorze opisów bibliograficznych aż 5 048 odnosi się do tematu *Jan Paweł II (papież ; 1920-2005)*, a 408 tekstów jest jego autorstwa. W rzeczywistości wyniki te nie są kompletną bibliografią papieską, ponieważ z powodu ograniczonych możliwości „Fides” nie włączono jeszcze do tworzonej bibliografii wielu roczników czasopism, których nie opracowała Biblioteka Narodowa w Bibliografii Zawartości

Czasopism. Należy mieć nadzieję, że dzięki współpracy z kolejnymi ośrodkami teologicznymi w Polsce uda się uzupełnić zaległości.

Owocem wykorzystania nowych narzędzi informatycznych i realizacji nowej strategii tworzenia centralnych baz Federacji „Fides" jest też ostatni, najbardziej dojrzały projekt: Centralny Katalog Bibliotek Kościelnych, uruchomiony 16 czerwca 2014 roku na mocy wcześniejszego inicjalnego porozumienia ośmiu bibliotek należących do Federacji. Katalog działa w systemie Koha i jest umieszczony na serwerze będącym własnością „Fides". Z założenia od początku jest on zsynchronizowany z Centralnym Katalogiem NUKAT. Oferuje bibliotekom wspólną ujednoliconą bazę rekordów bibliograficznych – w większości wzorcowych, wspólny interfejs prezentacji danych bibliograficznych, wspólny mechanizm wypożyczalni. Jako język opracowania przedmiotowego przyjęto język deskryptorów Biblioteki Narodowej (DBN). Obecnie katalog ten współtworzy dwadzieścia jeden bibliotek. Wszystkie one współpracują z NUKAT, piętnaście z nich w sposób czynny. Kolejne biblioteki włączają się sukcesywnie po przeprowadzeniu odpowiednich prac w swoich katalogach lokalnych w systemie MAK. Jednocześnie w sposób ciągły trwa wspomagana komputerowo wymiana rekordów na wzorcowe i konsolidacja opisów bibliograficznych. Obecnie baza liczy około 600 tys. rekordów, z czego 340 tys. pochodzi z NUKAT. Dzięki ujednoliceniu rekordów i haseł można, tak jak poprzednio, podać liczbę opisów publikacji papieskich w centralnym katalogu. Prac autorskich Ojca Świętego jest w nim 2 790 (część z nich to jednak dublety), tych zaś, w których jest on tematem – 4 528. Dla porównania katalog Biblioteki Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie zawiera 3 493 opisy publikacji papieża i 6 005 prac na jego temat, a więc jest znacznie bogatszy od wspólnego katalogu średnich i małych bibliotek „Fides".

Podsumowując, dzięki serwisom informacyjnym Federacji Bibliotek Kościelnych „Fides" łatwiejsze staje się znalezienie literatury zarówno autorstwa samego św. Jana Pawła II, jak i poświęconej jego osobie, przydatne dla czytelników korzystających z bibliotek seminaryjnych czy też diecezjalnych. Dzięki zaś bibliotece cyfrowej „Fides" jest możliwy dostęp do pewnej liczby pełnych tekstów wyszukanych pozycji. Federacja „Fides" na miarę swoich możliwości włącza się zatem w propagowanie myśli św. Jana Pawła II oraz opracowań na temat jego działalności i nauczania.

RECENZJE

Fides. Biuletyn Bibliotek Kościelnych
Rok 26 (2020) nr 2 (51), s. 283-285
ISSN 1426-3777

Ks. Henryk Olszar[1]

OPERACJA „ZORZA". WIZYTA PAPIEŻA JANA PAWŁA II W KATOWICACH W 1983 ROKU W DOKUMENTACH SŁUŻBY BEZPIECZEŃSTWA

Wybór i opracowanie Anna Badura, Grzegorz Kołek, Tomasz Marszałek, Agnieszka Przewłoka, Instytut Pamięci Narodowej – Komisja Ścigania Zbrodni Przeciwko Narodowi Polskiemu – Oddział w Katowicach, Katowice – Warszawa 2019, 448 s. (płyta DVD), ISBN 978-83-8098-578-0

Pielgrzymki papieża Jana Pawła II do Polski w okresie Polski Ludowej były tematem kilku już wydań źródeł wykorzystujących materiały sporządzone przez Służbę Bezpieczeństwa. Opublikowano także dokumenty będące pokłosiem rozmów między ówczesną władzą i Episkopatem z miesięcy poprzedzających kolejne wizyty papieskie. Dla niniejszej edycji źródeł istotne są również relacje spisane krótko po wizycie Ojca Świętego, które ilustrują przygotowanie i przebieg spotkań z mieszkańcami Górnego Śląska na lotnisku w Katowicach-Muchowcu i w katedrze pw. Chrystusa Króla. Wśród nich należy wymienić relacje księży: Stefana Cichego, Wiktora Skworca i Henryka Pyki. Autorzy publikacji wykorzystali też dorobek naukowy cenionych historyków: ks. Jerzego Myszora, Łucji Marek, Adama Dziuroka, Kornelii Banaś i Andrzeja Grajewskiego.

[1] Wydział Teologiczny Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach.

We *Wstępie* autorzy przybliżają czytelnikowi fakty. Dostrzegają wysiłki biskupa Herberta Bednorza, który zabiegał intensywnie o przyjazd Jana Pawła II do Piekar Śląskich już podczas pierwszej pielgrzymki w 1979 roku. Hierarcha pragnął tym samym wypełnić życzenie samego Papieża, który wielokrotnie wygłaszał kazania podczas piekarskich pielgrzymek mężczyzn i kobiet. Przypominają też, że kwestia ta była dyskutowana w różnych gremiach. Ostatecznie ordynariusz katowicki ustąpił wtedy wobec braku zgody władz na włączenie tego miejsca do planu wizyty. Dostrzegają ponadto, że do zmiany decyzji władz w 1983 roku przyczyniła się skomplikowana sytuacja polityczna: w Polsce obowiązywał stan wojenny, w stosunkach międzynarodowych trwał impas między blokami z obu stron żelaznej kurtyny. Ostatecznie Papież przybył 20 czerwca 1983 roku do katowickiej katedry i na lotnisko w Muchowcu.

W 1983 roku jednostki Ministerstwa Spraw Wewnętrznych realizowały operację zabezpieczającą drugą pielgrzymkę Papieża o kryptonimie „Zorza". Obok działań skupionych na zapewnieniu bezpieczeństwa Janowi Pawłowi II funkcjonariusze tajnej policji politycznej przeprowadzili wiele akcji skierowanych przeciwko osobom i środowiskom zaangażowanym w działalność opozycyjną oraz przeciw tym, których o takie sympatie posądzano, a także – profilaktycznie – wobec osób zupełnie przypadkowych. Odbywano liczne rozmowy profilaktyczno-ostrzegawcze, cenzurowano korespondencję, zlecano osobowym źródłom informacji śledzenie wypowiedzi, opisywanie nastrojów, relacjonowanie przygotowań do pielgrzymki. Przez osobowe źródła informacji próbowano także wpływać na organizatorów, podsuwając im rozwiązania wygodne dla Służby Bezpieczeństwa.

Dzięki omawianej publikacji zagadnienia te można prześledzić w 120 dokumentach zamieszczonych w pięciu częściach książki. Obrazują one w porządku chronologicznym przygotowania i przebieg wizyty papieża Jana Pawła II w Katowicach. Autorzy wybrali do swojego opracowania dokumenty ze wspomnianej sprawy obiektowej o kryptonimie „Zorza" oraz z materiałów administracyjnych Wydziału Wojewódzkiego Stanowiska Kierowania Komendy Wojewódzkiej Milicji Obywatelskiej w Katowicach. Znalazły się wśród nich przede wszystkim materiały operacyjne Służby Bezpieczeństwa, uporządkowane przez autorów chronologicznie od stycznia do sierpnia

1983 roku: zarządzenia, meldunki, doniesienia, plany oraz informacje o nastrojach społecznych, a także materiały ilustrujące działania kurii katowickiej: jej korespondencja oraz umowy z władzami administracyjnymi w Katowicach regulujące organizację wizyty. Zgodnie z instrukcją wydawniczą stanowiącą załącznik do Zarządzenia Prezesa Instytutu Pamięci Narodowej (nr 41/11 z 12 października 2011 roku) autorzy opatrzyli dokumenty w przypisy tekstowe i rzeczowe; uwspółcześnili i poprawili interpunkcję i ortografię; zachowali maniery charakterystyczne dla języka resortowego oraz układ graficzny oryginałów (tekst główny wyjustowali, daty, podpisy wyrównali do prawej lub lewej strony), wyróżnienia zaś, w oryginałach oznaczone wersalikami, spacjowaniem lub podkreśleniami, ujednolicili i zastosowali czcionkę pogrubioną. Na końcu każdego opracowania źródłowego zamieścili informacje o miejscu przechowywania dokumentu. W sumie ta cenna edycja Instytutu Pamięci Narodowej zawiera prawie 500 biogramów: funkcjonariuszy, duchownych, figurantów i innych osób. Wśród nich można dostrzec również agenturę księżowską – w nomenklaturze tajnych służb – „porządkową", „do zadań dezintegracyjnych" i „manewrową". Jest tam udokumentowana działalność agenturalna trzydziestu jeden kapłanów: „Wiedeńczyka", „Zajączkowskiego", „Jesiona", „Rejenta", „Szczerego", „Krakusa", „Ludwika", „Rufina", „Marka", „Górala", „Astronoma", „Jarosza", „Zawiszy", „Romka", „Tomasza", „Longinusa", „Jacka", „Ateńczyka", „Doktora", „Darka", „Jurka", Karola", „Rajskiego", „Szpaka", „Emanuela", „Obserwatora", „Stacha", „Kamila", „Kruka", „Edka" i „Mariana". Ważną część publikacji stanowią zdjęcia znajdujące się w dokumentacji sprawy „Zorza", fotografie – głównie z akt paszportowych – niektórych osób występujących w książce oraz film operacyjny dotyczący wizyty, pochodzący z zasobu Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej w Warszawie.

Książka przygotowana przez zespół autorów jest godna polecenia czytelnikom, którzy brali udział w tym wyjątkowym wydarzeniu w dziejach Górnego Śląska, a także młodemu pokoleniu, które w XXI wieku umacnia swoją wiarę przez pielgrzymki do sanktuarium Matki Bożej Piekarskiej. Jest przykładem publikacji oryginalnej o charakterze źródłowo-archiwalnym. Bez wątpienia jest też opracowaniem bardzo przydatnym dla poznania historii Kościoła na Górnym Śląsku i godnym rozpowszechnienia.

Fides. Biuletyn Bibliotek Kościelnych
Rok 26 (2020) nr 2 (51), s. 286-288
ISSN 1426-3777

Lucyna Sadzikowska[1]

DOROTA NAREWSKA

„DZIENNIKARSTWO JAK KAPŁAŃSTWO…" Z PERSPEKTYWY TEOLOGII MEDIÓW JANA PAWŁA II

Wydawnictwo Naukowe, Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie, Kraków 2019, 152 s., ISBN 978-83-7438-755-2 (wersja drukowana), ISBN 978-83-7438-756-9 (wersja online)

Książka *„Dziennikarstwo jak kapłaństwo…" z perspektywy teologii mediów Jana Pawła II* autorstwa Doroty Narewskiej jest ważna nie tylko z uwagi na przypadający w 2020 roku jubileusz 100-lecia urodzin św. Jana Pawła II, ale przede wszystkim ze względu na swoją problematykę.

Nie ulega wątpliwości, że każdy człowiek, być może dziennikarz przede wszystkim, korzysta z kompetencji złożonych – szybkiego selekcjonowania i przetwarzania treści, ich świadomego i krytycznego odbioru oraz twórczego przekształcania kulturowej rzeczywistości w cyfrowym świecie, gdzie pojawiają się nowe formy przekazu. Omawiana książka wpisuje się w przestrzeń badań naukowych dotyczących subdyscypliny nauk o mediach: teologii mediów. Podczas jej lektury należy mieć w pamięci przede wszystkim ryzyko dewaluacji profesji dziennikarskiej jako zawodu zaufania publicznego, którego

[1] Wydział Humanistyczny Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach.

źródła można upatrywać w otwartości tego zawodu, powiększającym się obszarze komunikacji społecznej, dynamicznym rozwoju mediów elektronicznych. Zatraca się bowiem misyjność, czyli „duch wartości, które można, i należy, przekazywać nowocześnie, profesjonalnie, atrakcyjnie, ale także komercyjnie, z zachowaniem priorytetów wartości duchowych"[2].

Papieże ostatnich dekad: Benedykt XVI, św. Jan Paweł II i Franciszek wielokrotnie podkreślali, że słowem należy się posługiwać z najgłębszym szacunkiem. Szczególną troską i namysłem muszą kierować się osoby pracujące w mass mediach, które posługują słowu. Nie może zaskakiwać, że św. Jan Paweł II, określając dziennikarstwo mianem prawdziwego powołania, jakim jest kapłaństwo, usytuował pracę ludzi mediów blisko teologii, która sama jest ufundowana na Słowie. Słowo zaś – przywołując Prolog Ewangelii Janowej – „było na początku". Pokrewieństwo dziennikarstwa i kapłaństwa rodzi tu przekonanie, że słowo prowadzi do Słowa.

Zasadniczym wnioskiem, który zawiera syntezę dysertacji doktorskiej z 2010 roku wzbogaconą o najnowsze źródła, jest – jak czytamy – stwierdzenie, że „co do istoty wizja Wojtyły dotyczy kapłańskiego dziennikarstwa, gdzie pracownik mediów wypełniający zaproponowane przez Świętego zasady osobowo-warsztatowe jest w swej istocie «zastępczym subdiakonem»"[3]. Przy takim ujęciu zagadnienia bezdyskusyjna pozostaje wartość istoty prowadzonych w książce badań i postawionej przez autorkę tezy, która zakłada, że dziennikarska służba – o czym wspominał Papież w 1983 roku – opiera się na „sakramentalnym charakterze chrześcijanina"[4]. Można dodać, że kompetentnego i uczciwego (lub rzetelnego – jak podkreśla Jerzy Bralczyk – to nie zawsze to samo) dziennikarza uznaje się za wiarygodnego[5]. Jest on bowiem – przywołując jeden z podtytułów książki Narewskiej – *„keryksem" prawdy*.

---

[2] M. Drożdż, *Etyczność jako wyznacznik profesjonalizmu*, w: *Klinika dziennikarstwa – Credo*, red. K. Wolny-Zmorzyński, K. Konarska, Wrocław 2016, s. 27.

[3] D. Narewska, *„Dziennikarstwo jak kapłaństwo..." z perspektywy teologii mediów Jana Pawła II*, Kraków 2019, s. 14

[4] *Tamże*, s. 113.

[5] J. Bralczyk, *Kilka wątpliwości dotyczących zdrowia dziennikarstwa*, w: *Klinika dziennikarstwa – Credo*, s. 21.

W na wskroś personalistycznej wizji kapłańskiego dziennikarstwa Karola Wojtyły, jak interesująco przekonuje autorka, chodzi o zrozumienie sakralnego charakteru powołania ludzi pracujących w środkach społecznego przekazu. Czytelnik otrzymuje syntetyczne kompendium wiedzy na temat wizji duchowości dziennikarstwa według Świętego z Wadowic. Dziennikarz to człowiek pokoju, a wtajemniczanie w wiarę to zadanie zarówno dla kapłanów, jak i dla katolickich dziennikarzy.

Narewska w pełni czerpie z krytycznej analizy kontekstualnej i hermeneutyki źródeł: kontekstem jest tu historia, filozofia, wiedza z zakresu teologii mediów, także teologia – prowadzące wszystkie do syntezy, której ostatecznym efektem jest *„Dziennikarstwo jak kapłaństwo…" z perspektywy…*

Struktura pracy jest przejrzysta i klarowna. Składają się na nią dwa rozdziały (pierwszy zatytułowany *Pasterz dziennikarzy*, drugi zaś *Kapłańskie dziennikarstwo*) – każdy podzielony na pięć podrozdziałów – oraz tekst zatytułowany *Ta wizja jest piękna…*, wstęp, zakończenie, posłowie, bibliografia, aneks, nota biograficzna i abstrakt.

Zarzut, jaki można by postawić książce co do jej zawartości, to brak indeksu osobowego. W przekonaniu recenzentki powinien on się znaleźć w publikacji, osadziłby jeszcze bardziej przedstawione treści w konceptualnym podglebiu. Trzeba jednak przyznać, że czyta się *„Dziennikarstwo…"* bez znużenia, za to z dużym zainteresowaniem.

Na pochwałę zasługuje wyważony i erudycyjny dyskurs, z jakim czytelnik ma do czynienia na kartach recenzowanej książki, odsłaniający rzetelność warsztatu Narewskiej i prymarną uczciwość badawczą z podkreśleniem kompletnej wiedzy na temat właściwy: literatury specjalistycznej dotyczącej omawianego zagadnienia.

Warto podkreślić to wyraźnie: recenzowana praca to publikacja interdyscyplinarna, wymagająca łączenia kompetencji teologicznych i medioznawczych, w której niebagatelna głębia wywodu przejmuje i inspiruje do przemyśleń. Książka niewątpliwie budzi uznanie przez powagę problemu, z jakim się mierzy.

Fides. Biuletyn Bibliotek Kościelnych
Rok 26 (2020) nr 2 (51), s. 289-292
ISSN 1426-3777

Magdalena Olszewska[1]

MAGDALENA OLSZEWSKA, DANUTA GUŁAJEWSKA

JAN PAWEŁ II. BIBLIOGRAFIA POLSKA 1998

Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie, Rzym – Kraków 2020, ss. 578, ISBN 978-83-7438-888-7

Dziesiąty tom bibliografii zatytułowanej *Jan Paweł II. Bibliografia polska* zostaje oddany do rąk czytelników w roku jubileuszu 100-lecia urodzin Ojca Świętego z nadzieją, że publikacja ta stanie się przyczynkiem do uświetnienia obchodów tej znaczącej rocznicy.

Bibliografia jest jedną z wielu dróg realizacji statutowych celów Fundacji Jana Pawła II, co jest przedmiotem troski Ośrodka Dokumentacji i Studium Pontyfikatu Jana Pawła II w Rzymie, służącego zachowaniu i rozpowszechnianiu nauczania Papieża. Tom obecny jest pierwszym opracowanym we współpracy z Uniwersytetem Papieskim Jana Pawła II w Krakowie.

Do tej pory ukazały się następujące części bibliografii:

1. W. Gramatowski, Z. Wilińska, *Karol Wojtyła w świetle publikacji*, Rzym 1980.
2. W. Gramatowski, Z. Wilińska, *Jan Paweł II. Bibliografia polska 1978-1983*, Rzym 1987.
3. W. Gramatowski, Z. Wilińska, D. Gułajewska, *Jan Paweł II. Bibliografia polska 1984-1986*, Rzym 1991.

---

[1] Biblioteka Główna Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie.

4. Z. Wilińska, D. Gułajewska, *Jan Paweł II. Bibliografia polska 1987-1989*, Rzym 1998.
5. Z. Wilińska, D. Gułajewska, *Jan Paweł II. Bibliografia polska 1990-1991*, Rzym 2001.
6. Z. Wilińska, D. Gułajewska, W. Gramatowski, *Jan Paweł II. Bibliografia polska 1992-1993*, Rzym 2003.
7. Z. Wilińska, D. Gułajewska, W. Gramatowski, *Jan Paweł II. Bibliografia polska 1994-1995*, Rzym 2007.
8. D. Gułajewska, Z. Wilińska, *Jan Paweł II. Bibliografia polska 1996*, Rzym 2012.
9. D. Gułajewska, Z. Wilińska, *Jan Paweł II. Bibliografia polska 1997*, Rzym 2014.

Tom niniejszy, stanowiący w założeniu pełny – podmiotowy i przedmiotowy – rejestr publikacji papieskich z roku 1998, jest chronologiczną i merytoryczną kontynuacją poprzednich, zachowuje podobną metodykę bibliograficzną, by zapewnić jednolitą, konsekwentną ciągłość dzieła opracowywanego przez dziesiątki lat.

Okrągła rocznica pontyfikatu obchodzona w 1998 roku zaowocowała wieloma publikacjami analizującymi jego dwudziestolecie, a także wyrażającymi wdzięczność i hołd Ojcu Świętemu za bogactwo i doniosłość jego dokonań.

Znaczna część zgromadzonych w tomie publikacji dotyczy recepcji nauczania Jana Pawła II z pielgrzymki w Polsce w 1997 roku, jak również przygotowań do kolejnej wizyty w ojczyźnie, planowanej na rok 1999. W samym roku 1998 Papież odbył cztery pielgrzymki: na Kubę, do Nigerii, Austrii i Chorwacji. Nie były to pielgrzymki łatwe, zwłaszcza na Kubę tkwiącą wciąż w systemie komunistycznym, czy też do Austrii, w której sam Kościół jest skonfliktowany wewnętrznie.

Podobnie jak w trzech poprzednich tomach, także w obecnie wydawanym wiele opisów poświęcono zbliżającemu się Wielkiemu Jubileuszowi Roku 2000, którego szczegółowy program obchodów, rozpisany na poszczególne lata, podaje List apostolski *Tertio millennio adveniente*. Spośród nowych dokumentów papieskich szerokim oddźwiękiem w publicystyce polskiej odbiła się encyklika *Fides et ratio* rozpatrująca relacje między wiarą a rozumem, a także list apostolski o świętowaniu niedzieli *Dies Domini*. Dla Kościoła powszechnego duże znaczenie miała wydana pod koniec 1998 roku bulla *Incarna-*

tionis mysterium, a dla Kościoła w Polsce – ratyfikacja Konkordatu polskiego z 1993 roku.

Tom dziesiąty, tak jak wszystkie poprzednie, rejestruje zarówno dokumenty i wypowiedzi Karola Wojtyły – Jana Pawła II, jak i publikacje o jego osobie, które ukazały się na terenie Polski, bez względu na język druku. *Bibliografia* nie uwzględnia więc poloniców zagranicznych, z wyjątkiem książek recenzowanych w kraju – wyłącznie ze względu na ich polskie recenzje. Rejestrem objęto wszelkiego typu publikacje, a więc druki zwarte i seryjne, czasopisma, a przede wszystkim zamieszczone w nich artykuły, samoistne i niesamoistne dodatki do czasopism, fragmenty książek i utworów, kalendarze, odbitki i inne. Całkowicie pomija się jedynie prasę codzienną.

Wszystkie opisy bibliograficzne sporządzono z autopsji. Zastosowano pełny opis rejestracyjny, uzupełniany często adnotacjami. Z uwagi na ogrom zebranych materiałów przeprowadzono drobną selekcję, pomijając fragmentaryczne teksty Jana Pawła II o nieustalonej proweniencji oraz mało istotne wzmianki o jego nauczaniu, w tym niewielkie notki kronikarskie.

Główny zrąb *Bibliografii* składa się z dwóch zasadniczych części: podmiotowej, rejestrującej dokumenty i wypowiedzi Jana Pawła II, oraz przedmiotowej, zawierającej piśmiennictwo o nim. W obrębie obydwu zastosowano układ alfabetyczny: w części podmiotowej według tytułów tekstów Ojca Świętego, w przedmiotowej według nazwisk autorów, a w przypadku prac anonimowych lub zbiorowych według tytułów publikacji.

Narzędziem, które pozwala łatwo dotrzeć do interesujących materiałów, jest indeks podmiotowo-przedmiotowy, łączący w jednym ciągu alfabetycznym nazwiska autorów i współpracowników z hasłami przedmiotowymi. Warto sięgnąć do wstępów każdego z tomów *Bibliografii*, w których można znaleźć poszerzone informacje na temat gromadzenia i opracowania zbiorów, jak również szczegóły budowy indeksu: haseł przedmiotowych i określników, odsyłaczy itp.

Z ogromnym smutkiem redakcja odnotowuje bolesną stratę – odejście do wieczności śp. Zofii Wilińskiej, pomysłodawczyni bibliografii osobowo-przedmiotowej Karola Wojtyły – Jana Pawła II. Plan opracowania bibliografii Zofia Wilińska podjęła zaraz po usłyszeniu wyników konklawe, już 16 października 1978 roku, a prace kontynu-

owała przy dziewięciu tomach. Była inicjatorką nie tylko *Bibliografii polskiej* (i jej autorką), ale też innych serii, np. bibliografii druków podziemnych, tzw. drugiego obiegu (w oprac. Anny Sitarskiej i Stefanii Skwirowskiej), muzykaliów (w oprac. Krystyny Bielskiej), esperanckiej (w oprac. Krystyny Macińskiej). Nie sposób nie wspomnieć jej niezwykle ciepłej, przyjaznej osobowości i ujmującego uśmiechu, którym obdarzała każdego.

Autorka wyraża nadzieję, że dziesiąty tom *Bibliografii polskiej* zamykający dwudziestolecie pontyfikatu stanie się dobrym źródłem informacji dla wszystkich zainteresowanych osobą i nauczaniem Ojca Świętego Jana Pawła II. Równocześnie podziela oczekiwanie, że publikacja ta skłoni czytelników do badań nad życiem i dziełami Papieża Polaka. Zachęca przy tym do korzystania z bazy internetowej gromadzącej pełny rejestr materiałów z wszystkich dotychczas wydanych tomów, znajdującej się na stronie Federacji Bibliotek Kościelnych „Fides”[2].

[2] Federacja Bibliotek Kościelnych „Fides”, www.fides.org.pl, 01.09.2020.

SPRAWOZDANIA

Fides. Biuletyn Bibliotek Kościelnych
Rok 26 (2020) nr 2 (51), s. 293-300
ISSN 1426-3777

Beata Wieczorek[1]

CZŁOWIEK, KTÓRY PRZECHODZĄC PRZEZ ŚWIAT, NIÓSŁ MIŁOŚĆ – ŚWIĘTY JAN PAWEŁ II

SPRAWOZDANIE Z SYMPOZJÓW ORGANIZOWANYCH W BIBLIOTECE GŁÓWNEJ UNIWERSYTETU PAPIESKIEGO JANA PAWŁA II W KRAKOWIE

Jan Paweł II od początku swej posługi na Stolicy Piotrowej szczególną troską otaczał ludzi młodych. W nich widział przyszłość świata i Kościoła. Podejmując dialog z młodymi, wskazywał, aby swoje życie budowali na takich wartościach, jak prawda, wolność, sprawiedliwość i szacunek dla osoby ludzkiej oraz opierali się na Ewangelii. Mówił: „Bądźcie na tym świecie nosicielami wiary i nadziei chrześcijańskiej, żyjąc miłością na co dzień. Bądźcie wiernymi świadkami Chrystusa zmartwychwstałego”[2]. Jego słowa stawały się dla młodzieży punktem odniesienia, podstawą wyborów i źródłem życiowych inspiracji.

Chrześcijanie wciąż czerpią mądrość z nauczania św. Jana Pawła II. Powinno być ono podstawą wychowania młodego pokolenia, kształtowania jego postaw i świadomości. Zachowanie pamięci

---

[1] Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie.

[2] Jan Paweł II, *Pielgrzymka do Ojczyzny, 31 maja – 10 czerwca 1997 r. Przemówienia i homilie*, Częstochowa 1997, s. 92.

o Ojcu Świętym, przybliżenie młodzieży jego postaci, wielkości i wartości, jakimi żył, to główny cel sympozjów organizowanych od kilku lat przez pracowników Biblioteki Głównej Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie. Podejmowane inicjatywy mają wartość wychowawczą. Są również wyrazem hołdu dla Patrona uczelni. Konferencje odbywały się w auli konferencyjnej Biblioteki Głównej przy ul. Michała Bobrzyńskiego 10 z udziałem wielu niezwykłych prelegentów, zaproszonych gości, młodzieży i osób z różnych środowisk, dla których Papież Polak jest ogromnym autorytetem moralnym i duchowym. Wszystkie spotkania otwierała Magdalena Nagięć, dyrektor Biblioteki Głównej UPJPII w Krakowie, oraz ks. prof. dr hab. Józef Stala, prorektor UPJPII w Krakowie, którzy po przywitaniu wszystkich przybyłych na konferencję wprowadzali poruszaną przez nie tematykę.

Pierwsze sympozjum, zatytułowane *Wy jesteście moją nadzieją – Święty Jan Paweł II Ojciec młodzieży*, odbyło się 23 października 2015 roku. Było ono częścią duchowego przygotowania do XXXI Światowych Dni Młodzieży. Patronat honorowy nad sympozjum objął kard. Stanisław Dziwisz, metropolita krakowski, ks. Albert Wołkiewicz, archidiecezjalny duszpasterz młodzieży, oraz marszałek województwa małopolskiego Marek Sowa. Moderowała spotkanie Agata Podłęcka, poetka i pedagog.

Spotkanie rozpoczął wykład siostrzenicy bł. Piera Giorgia Frassatiego, Wandy Gawrońskiej, oraz ks. Krzysztofa Nowrota: *Błogosławiony Pier Giorgio Frassati, człowiek ośmiu błogosławieństw. Także ja w młodości doznałem dobroczynnego wpływu jego przykładu – św. Jan Paweł II.* Przekazali oni świadectwo życia błogosławionego patrona młodzieży, który w każdym człowieku widział Chrystusa. Był on wzorem dla Ojca Świętego. *Jan Paweł II – co nam zostawił* to tytuł referatu wygłoszonego przez o. Jana Górę – dominikanina, organizatora spotkań młodzieży nad Jeziorem Lednickim, dla którego Jan Paweł II był „człowiekiem wielkiej inicjatywy miłości w kierunku człowieka i świata". O niezwykłym poczuciu humoru Papieża i o tym, jak nie zatracić siebie w dzisiejszych czasach, o dążeniu do obranych celów w życiu mówił ks. dr hab. Robert Nęcek w prelekcji *Jan Paweł II – przekaz i humor.* Niezwykłym

przeżyciem dla uczestników spotkania była wideokonferencja z Floribeth Mora Diaz z Kostaryki, która przekazała żywe świadectwo świętości Papieża Polaka. Opowiedziała o uzdrowieniu z tętniaka mózgu za wstawiennictwem Ojca Świętego w dniu jego beatyfikacji 1 maja 2011 roku. Cud uznany przez Kościół katolicki był potrzebny do kanonizacji Jana Pawła II. Jej wypowiedź tłumaczył o. Franciszek Filar SVD, misjonarz. O wspaniałej międzyreligijnej przyjaźni Karola Wojtyły – Jana Pawła II z Jerzym Klugerem, Jerzym Marią Petersem i Karolem Hagenhuberem opowiadała Zuzanna Peters-Musiał, córka Jerzego Marii Petersa. Prelekcję *Bliskie spotkania z Ojcem Świętym* wygłosił Adam Bujak, który jako fotograf towarzyszył Janowi Pawłowi II przez ponad czterdzieści lat. Jego zdjęcia są świadectwem życia i pontyfikatu wielkiego Rodaka. Ks. Artur Ważny – duszpasterz młodzieży i dyrektor Wydziału ds. Nowej Ewangelizacji diecezji tarnowskiej, wygłosił ostatni wykład: *Suma miłości i talentów* – młodzież oczami św. Jana Pawła II, w którym mówił o wartościach przekazywanych przez Ojca Świętego podczas spotkań z młodymi. Konferencję zakończył spektakl słowno-muzyczny *Co ze mną, co z nami, Janie Pawle II?* grupy teatralnej działającej przy parafii Miłosierdzia Bożego w Brzesku pod kierownictwem Agaty Podłęckiej.

Papież Polak zachęcał młodych, aby każdego dnia stawali się apostołami miłosierdzia poprzez uczynki, słowa i modlitwę oraz doświadczali mocy Bożego miłosierdzia. Tej tematyce poświęcono kolejne sympozjum, zatytułowane *Mającego nadzieję w Panu, miłosierdzie ogarnie* (*Ps 31,10*) – *Święty Jan Paweł II Apostoł Miłosierdzia. Spotkanie Młodych*. Współorganizatorem przedsięwzięcia był Komitet Organizacyjny Światowych Dni Młodzieży. Odbyło się ono 6 maja 2016 roku. Patronat honorowy objęli: kard. Stanisław Dziwisz, metropolita krakowski, ks. prof. dr hab. Wojciech Zyzak, rektor Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie, oraz ks. mgr lic. Albert Wołkiewicz, archidiecezjalny duszpasterz młodzieży. Moderatorem konferencji została dr Paulina Guzik, pracownik naukowy UPJPII.

Pierwszy wykład pt. *Wolontariat jako szkoła miłosierdzia* wygłosiła Katarzyna Kucik, koordynator sekcji wolontariatu, i Joanna

Wichowska, czuwająca nad rekrutacją wolontariuszy długoterminowych zza granicy. Przybliżyły one ideę wolontariatu jako bezinteresownego daru z siebie, będącego znakiem i wyrazem ewangelicznej miłości. Kolejnym prelegentem był ambasador ŚDM, chrześcijański raper Arkadiusz „Arkadio" Zbozień. W swoim wystąpieniu *Rób to, co kochasz* przekazał świadectwo nawrócenia, które nie byłoby możliwe bez powrotu do fundamentów wiary. Egzorcysta i ewangelizator ks. Michał Olszewski w wykładzie *Jezus: Tęsknię za Tobą* wskazał na głębię Bożego miłosierdzia. Niezwykle świadectwo o świętości Jana Pawła II złożył Arturo Mari, długoletni fotograf papieski, który pracował u boku Ojca Świętego przez dwadzieścia siedem lat. Jego zdjęcia pokazują Jana Pawła II jako człowieka głębokiej wiary, modlitwy i pokory. Podczas konferencji wystąpiła również Aleksandra Zapotoczny – jedyna Polka współpracująca z Biurem Postulacji ds. Beatyfikacji i Kanonizacji Jana Pawła II, dziennikarka pracująca w Rzymie. Opowiedziała o niezwykłej korespondencji z całego świata do Jana Pawła II już po jego śmierci. Są to liczne świadectwa uzdrowienia, nawrócenia, łask otrzymanych za jego wstawiennictwem. Drabowie i Drabinki z Towarzystwa Ciemnych Typów z Rybnika, modlitewnego stowarzyszenia pod patronatem bł. Piera Giorgia Frassatiego, wygłosili prelekcję *Idziemy za tym, którego Papież wskazywał jako przykład – Ciemne Typy bł. Piotra Jerzego Frassatiego*. Kontynuują oni dzieło rozpoczęte przez ich patrona, polegające na ewangelizacji i modlitwie. Konferencję zakończyło wystąpienie Katarzyny Olubińskiej, dziennikarki Telewizji TVN, prowadzącej blog *Bóg w wielkim mieście*. Mówiła ona o poszukiwaniu i doświadczaniu Boga w codziennym życiu. Sympozjum uświetnił spektakl słowno-muzyczny *Wciąż mnie zadziwiasz, Panie* w wykonaniu młodych artystów z grupy teatralnej z Brzeska.

W Liście apostolskim *Salvifici doloris* Papież odwołuje się do przypowieści o miłosiernym Samarytaninie, którym jest każdy, „kto świadczy pomoc w cierpieniu, jakiejkolwiek byłoby ono natury […]. Daje siebie, swoje własne «ja», otwierając to «ja» dla drugiego"[3]. Jan

[3] Tenże, *List apostolski „Salvifici doloris" Ojca Świętego Jana Pawła II do biskupów, kapłanów, rodzin zakonnych i wiernych Kościoła katolickiego o chrześcijańskim sensie ludzkiego cierpienia*, Watykan 1984, s. 62.

Paweł II apeluje o gotowość do podejmowania różnorodnych działań, które niosą pomoc poranionemu człowiekowi.

Przesłaniem tym kierowali się pracownicy Biblioteki Głównej UPJPII w Krakowie, organizując kolejną konferencję, ale tym razem połączoną z akcją charytatywną na rzecz dwudziestoletniego Krzysztofa Broszkiewicza z Rzezawy, sparaliżowanego w wyniku wypadku drogowego. Sympozjum *Człowiek nie może odnaleźć się w pełni inaczej jak tylko poprzez bezinteresowny dar z samego siebie* odbyło się 31 marca 2017 roku. Patronat honorowy nad konferencją objęli: abp Marek Jędraszewski, metropolita krakowski, ks. prof. dr hab. Wojciech Zyzak, rektor Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie, oraz ks. dr Albert Wołkiewicz, archidiecezjalny duszpasterz młodzieży. Funkcję moderatora konferencji pełniła dr Paulina Guzik. Przedsięwzięcie było również duchowym wsparciem dla Krzysztofa. Fundusze zebrane podczas spotkania zostały przekazane na jego bardzo kosztowną rehabilitację. Patronat nad zbiórką pieniędzy objęła parafia św. Jana Pawła II w Krakowie przy ul. M. Bobrzyńskiego 8.

Wartości, ku którym prowadził wszystkich Ojciec Święty, podejmowane działania na rzecz bliźniego, czyli „czynne miłosierdzie", zawierały się w świadectwach wiary prelegentów, ludzi niezwykle wrażliwych na cierpienie drugiego. W gronie zaproszonych gości był Jan Mela, założyciel Fundacji „Poza Horyzonty", Piotr Żyłka, dziennikarz, publicysta i redaktor naczelny portalu DEON.pl, ks. dr Tomasz Szarliński, prezes Stowarzyszenia Dobroczynnego im. Mikołaja Zebrzydowskiego, Krzysztof Skórzyński, dziennikarz Telewizji TVN, i Piotr Kowalczyk, czyli raper Tau, który złożył świadectwo swojego nawrócenia.

Następnym przedsięwzięciem było sympozjum zatytułowane *Dziękujemy za Twoje serce… W hołdzie Świętemu Janowi Pawłowi II*, które odbyło się 9 listopada 2018 roku. W roku tym przypadała także sześćdziesiąta rocznica sakry biskupiej Karola Wojtyły i czterdziesta rocznica jego wyboru na Stolicę Piotrową. Patronat honorowy nad sympozjum objęli: abp Marek Jędraszewski, metropolita krakowski, ks. prof. dr hab. Wojciech Zyzak, rektor Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie, oraz ks. Łukasz Michalczewski, archi-

diecezjalny duszpasterz młodzieży. Konferencję poprowadziły: Katarzyna Olubińska, dziennikarka Telewizji TVN, i Magdalena Pajkowska, autorka książek opartych na nauczaniu św. Jana Pawła II, dziennikarka i polonistka.

Konferencję rozpoczął ks. Andrzej Jasnos, doktorant katechetyki i pedagogiki Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego oraz członek Stowarzyszenia Pedagogów NATAN. Nawiązując do nauczania Ojca Świętego, wygłosił referat *Jesteś KIMŚ! – Święty Jan Paweł II „o" i „do" młodych*. W prelekcji zatytułowanej *Po czterdziestu latach* o. Leon Knabit, benedyktyn z opactwa w Tyńcu, publicysta i ambasador ŚDM 2016, podzielił się swoimi wspomnieniami związanymi z Janem Pawłem II. Kolejny referat: *Smuga dobra. Muzeum jako przestrzeń dzielenia się dziedzictwem Jana Pawła II* wygłosiła Barbara Kłaput, projektantka, kurator wystaw, współautorka Muzeum Dom Rodzinny Ojca Świętego Jana Pawła II w Wadowicach. W dalszej części konferencji wystąpił ks. prał. Paweł Ptasznik, kierownik Sekcji Polskiej Sekretariatu Stanu, rektor kościoła św. Stanisława Biskupa i Męczennika w Rzymie, bliski współpracownik papieża Jana Pawła II, który w wykładzie *Świętość codzienności* opowiedział o wieloletniej pracy u boku Jana Pawła II. Jako ostatni wystąpił Kuba Blycharz, autor hymnu ŚDM 2016, lider zespołu „niemaGOtu", który podzielił się swoim świadectwem wiary. Wraz z zespołem wystąpił z niezapomnianym koncertem dla uczestników sympozjum.

W 2019 roku pracownicy Biblioteki Głównej UPJPII podjęli się organizacji sympozjum nawiązującego w tytule do papieskiego apelu *Musicie od siebie wymagać, nawet gdyby inni od was nie wymagali*, skierowanego do polskiej młodzieży w 1983 roku na Jasnej Górze i powtórzonego podczas homilii w czasie liturgii na Westerplatte w 1987 roku[4]. Przedsięwzięcie to odbyło się 22 listopada 2019 roku w połączeniu z kolejną akcją charytatywną na rzecz Krzysztofa Broszkiewicza z Rzezawy.

Patronat honorowy nad konferencją objęła małżonka Prezydenta RP, Agata Kornhauser-Duda. Moderatorem spotkania była

[4] Tenże, *Jan Paweł II w Polsce, 2-10 VI 1979, 16-23 VI 1983, 8-14 VI 1987. Przemówienia i homilie*, red. A. Wieczorek, Warszawa 1989, s. 354, 642.

Aneta Liberacka, redaktor naczelna portalu Stacja7, prezes Fundacji Medialnej 7.

Osiem błogosławieństw drogą do szczytu marzeń to tytuł pierwszego wykładu wygłoszonego przez ks. mgr. lic. Mateusza Napierałę ze Stowarzyszenia „Accademia Frassati" z Poznania. Kolejna prelegentka, s. Marie Simon-Pierre Normand ze Zgromadzenia Małych Sióstr Macierzyństwa Katolickiego we Francji, wystąpiła z referatem zatytułowanym *Uzdrowiona przez Świętego Jana Pawła II, by służyć życiu*. Opowiedziała o świętości wielkiego Papieża i o swoim uzdrowieniu z choroby Parkinsona za wstawiennictwem Jana Pawła II. *Musicie od siebie wymagać* to tytuł wykładu bp. prof. dr. hab. Antoniego Długosza, w którym apelował do młodych o wzięcie odpowiedzialności za swoje życie, o dokonywanie właściwych wyborów życiowych. Następnie swoim świadectwem wiary podzieliła się podczas telekonferencji s. Szczepana Hrehorowicz. W wystąpieniu *Dom Pokoju w Betlejem – dzieło misyjnej pomocy sióstr elżbietanek* opowiedziała o pracy sióstr, które opiekują się osieroconymi dziećmi z Palestyny, dając im również szansę rozwoju i wzrostu duchowego oraz intelektualnego. Każdego dnia niosą miłosierdzie najbardziej potrzebującym. Wykład *Mission Impossible? Doctors Africa w Ugandzie i w Tanzanii* wygłosił dr hab. med. Bartłomiej Guzik z Fundacji Centrum Dobroczynności Lekarskiej, organizator misji medycznej w Ugandzie, w szpitalu w Kakooge. Przybliżył w nim ideę projektu medycznego, który prowadzi na terenie Afryki, opowiadał o swojej pracy lekarza na tym kontynencie, leczeniu i profilaktyce. Konferencję zakończył ks. Tomasz Kancelarczyk, założyciel Fundacji Małych Stópek, organizator Marszów dla Życia. W prelekcji *Wstawiennictwo i strategia Świętego Jana Pawła II w obronie życia człowieka* przedstawił swoją misję w ratowaniu życia nienarodzonego. Sympozjum towarzyszył koncert Michała Rasska – młodego poznańskiego gitarzysty, laureata Międzynarodowego Konkursu Muzycznego Non Stop CCM w 2016 roku.

Podsumowując inicjatywy organizowane corocznie przez pracowników Biblioteki Głównej Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie, można przytoczyć słowa abp. Marka Jędraszewskiego, metropolity krakowskiego, które napisał w liście skierowanym do uczestników sympozjum w 2018 roku: „Wierzę, że

w naszych sercach postać św. Jana Pawła II pozostaje wciąż żywa, ponieważ przesłanie, jakie nam pozostawił, oparte na głębokim zjednoczeniu z Bogiem oraz na jego słowie, nigdy się nie dezaktualizuje”[5].

[5] List JE abp Marka Jędraszewskiego, arcybiskupa metropolity krakowskiego, skierowany do uczestników sympozjum pt. *Dziękujemy za Twoje serce… W hołdzie Świętemu Janowi Pawłowi II*, które odbyło się 9 listopada 2018 roku w Bibliotece Głównej Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie przy ul. M. Bobrzyńskiego 10.

Z ŻYCIA FEDERACJI

Fides. Biuletyn Bibliotek Kościelnych
Rok 26 (2020) nr 2 (51), s. 301-303
ISSN 1426-3777

Ks. Tomasz Garwoliński[1]

PROTOKÓŁ Z POSIEDZENIA ZARZĄDU FEDERACJI BIBLIOTEK KOŚCIELNYCH „FIDES"

(Częstochowa, 18-19 lutego 2020 roku)

1. Zarząd Federacji Bibliotek Kościelnych „Fides" spotkał się w dniach 18-19 lutego 2020 roku na posiedzeniu w Wyższym Seminarium Duchownym w Częstochowie. Obecni byli: ks. Jerzy Witczak (przewodniczący), o. Grzegorz Filipiuk OFMCap (zastępca przewodniczącego), ks. Piotr Tylec (skarbnik), ks. Tomasz Garwoliński (sekretarz), p. Bogumiła Warząchowska (członek). W części spotkania uczestniczył również ks. Kamil Zadrożny, dyrektor Biblioteki WSD w Częstochowie.

2. Przed posiedzeniem Zarządu ks. Kamil Zadrożny złożył propozycję zorganizowania XXVI Walnego Zgromadzenia Federacji Bibliotek Kościelnych „Fides" w dniach 2-4 września 2020 roku w Częstochowie. Omówiono kilka kwestii związanych z organizacją walnego zgromadzenia. Zarząd spotka się 1 września po południu, uczestnicy zaś przyjadą 2 września po południu i znajdą zakwaterowanie w Wyższym Seminarium Duchownym Archidiecezji Częstochowskiej. Tam też będą się odbywać obrady, które rozpoczną się o godz. 16:00 od prezentacji historii diecezji, seminarium duchownego i biblioteki. W pierwszym dniu uczestnicy walnego zgromadzenia wezmą udział w Apelu jasnogórskim o godz. 21:00.

---

[1] Biblioteka Wyższego Seminarium Duchownego Metropolii Warmińskiej „Hosianum" i Wydziału Teologii Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie.

Ks. Jerzy Witczak zaproponował, by w części konferencyjnej zająć się przyszłością bibliotek kościelnych. Wysunął pomysł, by jakiś znany bibliotekoznawca przedstawił na początku temat bibliotek przyszłości. P. Maciej Dziubecki z Aleph Polska przyjął propozycję prezentacji na temat najnowszych trendów w oprogramowaniu dla bibliotek. Przedstawiciel EBSCO zaznajomi z bazami Atla i sposobami korzystania z nich. Ks. prof. dr hab. Jacek Kempa, dziekan Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, zgodził się wygłosić referat *Źródła elektroniczne w pracy teologa*. Kilka elementów wymaga jeszcze doprecyzowania, m.in. dyskusja panelowa.

Swój udział w walnym zgromadzeniu zapowiedział Geert Harmanny, przewodniczący Zarządu BETH, który omówi sytuację bibliotek teologicznych w Europie.

Zaproszeni na walne zgromadzenie będą również członkowie honorowi.

Z ramienia Zarządu odpowiedzialnymi za organizację walnego zgromadzenia zostali Bogumiła Warząchowska i ks. Tomasz Garwoliński[2].

2. O. Grzegorz Filipiuk poinformował, że archiwum Federacji (dokumentacja i numery archiwalne „Fides. Biuletynu Bibliotek Kościelnych") zostało przewiezione z Biblioteki Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie i z Biblioteki Papieskiego Wydziału Teologicznego we Wrocławiu do Biblioteki Warszawskiej Prowincji Zakonu Braci Mniejszych Kapucynów w Zakroczymiu.

3. Ks. Jerzy Witczak podniósł kwestie spraw członkowskich. Biblioteka Teologiczna Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach została przemianowana na Bibliotekę Teologiczną Oddział Specjalistyczny Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego. Wygasła kadencja jej kierownika – pani Bogumiły Warząchowskiej. Jej miejsce zajęła pani Agata Muc. Zarząd przyjął do Federacji Czytelnię Naukową Wyższego Śląskiego Seminarium Duchownego w Katowicach, którą reprezentuje dr Bogumiła Warząchowska, oraz Bibliotekę Międzyzakonnego Formacyjnego Studium Teologicznego w Krakowie, którą reprezentuje s. Halina Filipek OSU.

[2] Z powodu sytuacji epidemicznej i zagrożenia COVID-19 walne zgromadzenie w Częstochowie w 2020 roku nie odbędzie się.

4. Redaktor naczelna Bogumiła Warząchowska poruszyła sprawy „Fides. Biuletynu Bibliotek Kościelnych". Omówiła zawartość numeru 1 z roku 2020. Materiały są już wysłane do korekty językowej. W tej chwili kończy się zbieranie artykułów, komunikatów i sprawozdań do numeru drugiego, który będzie poświęcony św. Janowi Pawłowi II w roku 100-lecia jego urodzin. Członkowie Zarządu podjęli dyskusję o przyszłości półrocznika w kontekście reformy szkolnictwa wyższego i ministerialnej listy czasopism punktowanych.

5. Ks. J. Witczak zainicjował dyskusję na temat zapowiadanej na 12-15 października 2021 roku ogólnopolskiej konferencji o bibliotekach kościelnych, która ma za zadanie pokazanie bogactwa zbiorów kościelnych oraz problemów i oczekiwań dotyczących funkcjonowania bibliotek kościelnych. Temat konferencji brzmi: *Zbiory biblioteczne w instytucjach kościelnych*. Konferencja zostanie sfinansowana przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Z ramienia ministerstwa odpowiedzialna za jej organizację jest Biblioteka Narodowa. Piętnastego stycznia odbyło się spotkanie dyrektora Biblioteki Narodowej Tomasza Makowskiego, przewodniczącego Rady ds. Kultury i Ochrony Dziedzictwa Kulturowego KEP bp. Michała Janochy oraz przedstawicieli Zarządu Federacji „Fides": ks. Jerzego Witczaka, o. Grzegorza Filipiuka i ks. Piotra Tylca.

Konferencja będzie podzielona na część referatową i warsztatową. Podczas dyskusji członkowie Zarządu zgłaszali propozycje układu sesji i poszczególnych referatów.

Przy okazji konferencji odbędzie się Walne Zgromadzenie Federacji Bibliotek Kościelnych „Fides".

6. Federację „Fides" podczas Walnego Zgromadzenia BETH, które odbędzie się od 5 do 9 września 2020 roku we Lwowie, będą reprezentować: ks. Jerzy Witczak i o. Grzegorz Filipiuk.

7. Ks. Piotr Tylec poinformował o stanie finansów Federacji. Zadeklarował wysłanie ponagleń do bibliotek, które nie opłaciły składek członkowskich za poprzedni rok. Pracuje nad opracowaniem dokumentacji przekazanej przez poprzedniego skarbnika. Poinformował również o pracach prowadzonych przez nową księgową.

8. Członkowie Zarządu po raz kolejny dyskutowali na temat logo Federacji „Fides". Dotychczasowe propozycje nie zyskały aprobaty.

DRUK I OPRAWA
Drukarnia J. i J. Maciejewscy, ul. Gdańska 1, 06-300 Przasnysz
Druk 2020 – nakład 150 egz.